

ZARYS PROCEDURY CYWILNEJ

DR BRONISŁAW STELMACHOWSKI
PROFESOR UNIwersYTETU POZNAŃSKIEGO

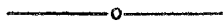
ZARYS PROCEDURY CYWILNEJ

OBOWIAZUJĄCEJ

NA ZIEMIACH BYŁEGO ZABORU PRUSKIEGO
I NA GÓRNYM ŚLĄSKU

III.

PRZYMUSOWE WYKONANIE

POZNAŃ 1926
FISZER I MAJEWSKI
KSIĘGARNIA UNIwersYTECKA

CZĘŚĆ DZIESIĄTA.¹⁾

Przymusowe wykonanie.

Rozdział I.

Ogólne zasady przymusowego wykonania.

A. Istota przymusowego wykonania. Tytuły wykonawcze.

1. Przez sam fakt uzyskania prawomocnego wyroku nie następuje jeszcze realizacja roszczenia wierzyciela. W nielicznych tylko przypadkach jest już z chwilą prawomocności wyroku roszczenie zrealizowane. Tak jest n. p. w sprawach małżeńskich (§ 1564 ostatnie zdanie K. c.), w procesach, których przedmiotem jest zdanie oświadczenia (§ 894 p. c.), jak i w sporach o ustalenie (§ 256 p. c.). Jednakże w przypadkach najliczniejszych prawomocność wyroku nie oznacza jeszcze takiej realizacji. Dopiero, gdy dłużnik dopełni roszczenie odpowiednio do nakazu, zawartego we wyroku, następuje tegoż realizacja. Jeżeli jednak dłużnik pomimo prawomocności wyroku wzbrania się go dopełnić, natenczas wierzyciel posiada prawo odwołania się do władzy państwowej celem zmuszenia dłużnika w drodze przymusowej do zastosowania się do wyroku sądowego. Wówczas mówi się o przymusowym wykonaniu wyroku. Przymusowe wykonanie polega więc na zastosowaniu przymusu państwowego przez powołane do tego organy celem zrealizowania prywatno prawnego roszczenia.²⁾

Postępowanie dotyczące przymusowego wykonania jest pojęciowo cywilnym sporem prawnym i jest częścią zwyczajnego sądownictwa spornego.

¹⁾ Część dziesiąta i jedenasta uwzględniają ustawodawstwo polskie aż do 1 lipca 1926 r.

²⁾ Por.. R. Falkmann: „Die Zwangsvollstreckung“, wyd. II, Berlin 1908 str. 3 i nast.; Heilferr-Pick: „Lehrbuch des Zivilprozessrechts“, wyd. II, Berlin 1911, tom II str. 158; Gaupp-Stellin: „Die Zivilprozessordnung für das deutsche Reich“, uwaga wstępna przed § 704 pod II i inni.

To też uregulowano je w ósmej księdze procedury cywilnej. Przymusowe wykonanie nie jest więc postępowaniem administracyjnym. W stosunku do postępowania procesowego jest to jednak postępowanie zupełnie odrębne i ściśle od niego odgraniczone.

II. Odwołanie się wierzyciela do przymusu państwowego może tylko nastąpić, jeżeli wierzyciel ma w ręku dokument, z którego roszczenie jego wynika czyli jeżeli posiada tytuł wykonawczy.

- 1) Tytułami wykonawczymi są przede wszystkim:
 - a) Prawomocne wyroki końcowe,
 - b) oraz wyroki końcowe, uznane za tymczasowo wykonalne (§ 704 ust. 1 p. c.).

2) Poza tem procedura cywilna uznaje jeszcze cały szereg innych tytułów wykonawczych a w szczególności (§ 794 p. c.):

- a) Sądowe ugody (w rozumieniu § 779 K. c.) zawarte po wytoczeniu skargi przed sądem polskim między stronami procesowymi lub jedną z nich a osobą trzecią celem załatwienia sporu jakoteż ugody, zawarte wprawdzie przed wytoczeniem skargi, lecz dokonane w Sądzie Powiatowym na zasadzie § 510 c. p. c. Ugody pozasądowe lub zawarte przed sądem polubownym nie są tytułami wykonawczymi, tak że celem realizacji takiej ugody konieczne jest wytoczenie skargi lub postępowania w myśl § 510 c. p. c.;
- b) uchwały ustalające koszty (§ 104 p. c.);
- c) rozstrzygnięcia, przeciwko którym służy środek prawny zażalenia; przytem wchodzi w rachubę wszystkie takie rozstrzygnięcia, przeciwko którym według ich treści dozwolone by było wniesienie zażalenia, gdyby decyzję wydała była pierwsza instancja, tak że tytułami wykonawczymi są również i odnośne rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego;
- d) nakazy wykonawcze w myśl przepisów zawartych w §§ 699 do 701 p. c.;
- e) dokumenty sądowe lub notariuszy polskich, dotyczące zapłaty pewnej określonej kwoty pieniężnej lub świadczenia określonej ilości innych rzeczy zamiennych albo papierów wartościowych, jeżeli dłużnik poddał się w tego rodzaju dokumentach natychmiastowej egzekucji.

Za roszczenie, którego przedmiot stanowi zapłata sumy pieniężnej, uważa się także roszczenie z hipoteki, długu gruntowego lub długu rentowego.

W tego rodzaju dokumencie właściciel nieruchomości może też poddać się natychmiastowej egzekucji co do hipoteki, długu gruntowego lub długu rentowego w ten sposób, że przeprowadzenie przymusowego wykonania na podstawie dokumentu ma być dopuszczalne przeciw każdemu właścicielowi nieruchomości. Ważność takiego rygoru zależy od wpisu do księgi wieczystej (§ 800 ust. 1 p. c.)

3) Poza przytoczonymi wyżej tytułami wykonawczymi, wymienionymi w procedurze cywilnej, istnieją jeszcze dalsze tytuły wykonawcze, zawarte bądź to w innych ustawach niemieckich (n. p. § 93 ustawy o przetargu przymusowym) lub pruskich (§ 801 p. c.; por. §§ 1, 10 ust. z 3 sierpnia 1897. dotyczącej przymusowego wykonania wierzytelności z emskich instytucji kredytowych) albo też w ustawach polskich (n. p. art. 14 ust. z 15 lipca 1920 r. o likwidacji majątków prywatnych „Dz. Ust.” poz. 467 łącznie z §§ 21, 22 rozp. Rady Ministrów z 6 maja 1925 „Dz. Ust.” poz. 357, por. też § 47 ust. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 maja 1924 r. „Dz. Ust.” poz. 441).

III. 1) Niekiedy ustawa zezwala wprowadzić na przeprowadzenie procesu i uzyskanie wyroku, jednakże nie pozwala na przeprowadzenie przymusowego wykonania z uwagi na panujące poglądy religijne lub społeczne. I tak pomimo posiadania tytułu wykonawczego przeprowadzenie przymusowego wykonania jest niedopuszczalne w razie zasądzenia na zawarcie małżeństwa lub przywrócenia pożycia małżeńskiego (§§ 1353 i nast. k. c.) jako też na świadczenie usług z umowy (§§ 611, 675 K. c.) o najem usług (§ 888 ust. 2 p. c.)¹⁾

2) Pomimo posiadania formalnie prawomocnego (§ 705 p. c.) wyroku i pomimo dopuszczalności egzekucji mogą zachodzić przypadki, gdzie przeprowadzenie przymusowego wykonania byłoby dla dłużnika połączone z krzywdą. Na ten przypadek ustawa przewiduje tymczasowe wstrzymanie egzekucji w drodze odnośnego zarządzenia sądowego. Tego rodzaju tymczasowe wstrzymanie przymusowego wykonania jest tylko dozwolone, jeżeli a) postawiono wniosek o przywrócenie do stanu poprzedniego (§ 233 i nast. p. c.) albo b) wytoczono skargę, mającą na celu wznowienie postępowania (§§ 578 i nast. p. c.).

Skoro zadanie takie postawiono sąd właściwy do wydania rozstrzygnięcia może na wniosek zarządzić tymczasowe wstrzymanie przymusowego wykonania i to z reguły za złożeniem odpowiedniej kaucji przez wnioskodawcę. Sąd może nawet bez złożenia kaucji wydać takie zarządzenie, jeżeli wnioskodawca uwiarogodni (§ 294 p. c.), że wykonanie wyraziłoby mu szkodę niepowetowaną t. j. taką szkodę, której wcale nie można wyrównać nawet przez wytoczenie skargi o odszkodowanie. Zamiast tymczasowego wstrzymania egzekucji sąd jest też władny zarządzić ażeby przymusowe wykonanie mogło się odbyć tylko za złożeniem kaucji przez wierzyciela. W razie zarządzenia tymczasowego wstrzymania sąd może też dalej zarządzić, aby uchylono dokonane już akty

¹⁾Co do zasądzenia na zawarcie małżeństwa, to z uwagi na przepis § 1297 K. c. zawierający zakaz takiej skargi byłoby ono do pomyślenia tylko w razie zawarcia odnośnej ugody — zresztą nieważnej w myśl § 138 K. c. — lub przy wyrokach zagranicznych (por. jednak §§ 328 L. 4, 723 p. c.) — Wyrok o przywrócenie pożycia małżeńskiego posiada w zasadzie znaczenie tylko moralne może jednakże z uwagi na przepis § 1567 L. 1 K. c. być podstawą do wytoczenia skargi o rozwód z powodu złośliwego opuszczenia — Wreszcie zasądzenie na świadczenie usług może mieć znaczenie w razie przejścia do skargi o odszkodowanie (§ 893 p. c. łącznie z § 283 K. c.).

egzekucyjne. Jednakże zarządzenie to jest dozwolone tylko za złożeniem kaucji przez dłużnika, gdyż wkracza ono w prawa przez wierzyciela (§ 707 ust. 1 p. c.) już nabyte.

Wszystkie te zarządzenia sąd wydaje w drodze uchwały, przyczem poprzednia ustna rozprawa nie jest konieczna. Uchwała sądu nie ulega zażaleniu (§ 707 ust. 2 p. c.). Jeżeli uchwały nie ogłoszono na podstawie ustnej rozprawy, należy ją dotężyć z rzędu obydwu stronom (§ 329 ust. 3 p. c.). Po uzyskaniu uchwały dłużnik winien przedłożyć ją komornikowi sądowemu lub sądowi wykonawczemu (§ 775 L. 2 p. c.).

Wspomniane wyżej zarządzenia są tylko tymczasowe, a zatem mają znaczenie tylko aż do chwili wydania wyroku końcowego w danej instancji.

3) Specjalne przepisy obowiązują przy wyrokach uznanych za „tymczasowo wykonalne“. Tymczasowa wykonalność polega na tem, że pomimo braku prawomocnego wyroku, a zatem pomimo nieukończenia jeszcze procesu dopuszczalne jest już przymusowe wykonanie. Tymczasowa wykonalność trwa pomimo wniesienia środka prawnego lub opozycji aż do uchylenia wyroku w sprawie głównej lub w odniesieniu do tymczasowej wykonalności (§ 717 ust. p. c.).

Tymczasowa wykonalność wywiera w zasadzie taki sam skutek jak wykonalność ostateczna a zatem doprowadza do zaspokojenia wierzyciela a nie tylko do zabezpieczenia jego roszczenia. To też w razie uchylenia lub zmiany wyroku tymczasowo wykonalnego, powód obowiązany jest do wynagrodzenia całej szkody jaka powstała dla pozwanego z powodu wykonania wyroku lub z powodu złożenia kaucji; celem zabezpieczenia powoda i przez to uwolnienia się od wykonania. Roszczenia tego pozwany może dochodzić w toczącym się sporze. W takim razie uważa się roszczenie to jako zawisłe z chwilą zapłaty lub świadczenia (§ 717 ust. 2 p. c.; por. wyżej str. 182, 208, 226).

Inaczej rzecz się przedstawia, gdy idzie o wyroki Sądów Apelacyjnych (§ 708 L. 7 p. c.). O ile taki wyrok uchylono lub zmieniono, należy na wniosek pozwanego zasądzić powoda tylko na zwrot tego, co na podstawie wyroku pozwany zapłacił lub świadczył w myśl przepisów o niesłusznym wzbogaceniu (§ 717 ust. 3 p. c. łącznie z § 541 ust. 2, zdanie 2 i 3 p. c.; por. wyżej str. 208).

Wniosek o uznanie wyroku za „tymczasowo wykonalny“ należy postawić przed końcem tej ustnej rozprawy, na której zapada wyrok (§ 714 p. c.). Jeżeli na wniosek taki sąd pierwszej instancji wydał decyzję i jedna ze stron procesowych wnosząc odwołanie rozstrzygnięcie to zaskarżyla, natenczas może każda strona żądać, ażeby przedewszystkiem odbyła się rozprawa co do tymczasowej wykonalności a zatem przed rozprawą w rzeczy głównej. W takim razie sąd odwoławczy winien po stwierdzeniu dopuszczalności odwołania wydać decyzję co do tymczasowej wykonalności bez względu na to, czy zaskarżony wyrok w rzeczy głównej jest uzasadniony lub nie. Przytem rozprawy tej sąd nie może odroczyć aż do upłynięcia czasokresu odwoławczego. Decyzja sądu następuje przez wyrok, który jest wyrokiem częściowym. Zaskarżenie rozstrzygnięcia,

wydanego w instancji odwoławczej w drodze rewizji jest niedopuszczalne, nawet jeżeli Sąd Apelacyjny po raz pierwszy decydował w sprawie tymczasowej wykonalności (§ 718 p. c.).

W odniesieniu do tymczasowej wykonalności ustawa odróżnia wyroki, których wogóle nie można uznać za tymczasowo wykonalnych, dalej wyroki, które sąd winien uznać z urzędu za tymczasowo wykonalne a wreszcie takie, których tymczasowa wykonalność zależy od postawienia odnośnego wniosku.

a) Nie wolno wypowiadać tymczasowej wykonalności wyroku w sprawach małżeńskich i w sporach, których przedmiotem jest ustalenie stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi (§ 704 ust. 2 p. c.). Tak samo i inne wyroki konstytucyjne nie mogą być uznane za tymczasowo wykonalne jeżeli w myśl przepisów ustawowych skutek prawny następuje z chwilą prawomocności wyroku (por. §§ 1418 ust. 2; 1425 ust. 2, 1470 ust. 1 łącznie z §§ 1468, 1469, 1496, 1542 ust. 2; 1548 ust., łącznie z §§ 1547; 2342 ust. 2 K. c.).

O ile nie zachodzi żaden z przytoczonych przypadków sąd uznaje wyrok za tymczasowo wykonalny bądź z urzędu bądź też na wniosek strony.

b) Z urzędu należy uznać za tymczasowo wykonalne (§ 708 p. c.): Wyroki z uznania (§ 307 p. c.); wyroki ostateczne (§ 462 p. c. por. wyżej str. 172) drugi lub dalsze wyroki zaoczne¹⁾ wydane w sprawie głównej w tej samej instancji przeciw tej samej stronie; wyroki wydane w procesach z dokumentów i weksli (§§ 592 i nast. p. c.); wyroki uchylające areszt lub tymczasowe zarządzenie (§§ 925 do 927, 936 p. c.) chociażby uchylene było tylko częściowe i zawierało tylko zmianę na rzecz dłużnika; wyroki orzekające obowiązek uiszczenia alimentów (n. p. §§ 1360 i nast., 1578 i nast.; 1601 i nast.; 1608 i nast.; 1708 i nast. K. c.) lub renty pieniężnej w rozumieniu §§ 843, 844 K. c. o ile uiszczenie ma nastąpić za czas po wytoczeniu skargi i za ostatni kwartał przed jej wytoczeniem; wyroki Sądów Apelacyjnych w sprawach prawno majątkowych.²⁾

c) Na wniosek należy uznać za tymczasowo wykonalne:

aa) Wyroki w sprawach, w których Sądy Powiatowe są właściwe bez względu na wartość przedmiotu sporu (spory między wynajmującym a najemcą lub podnajemcą, spory między służbodawcami a służbą i pracodawcami a robotnikami oraz spory podróżujących z gospodarzami woźnicami itd. por. wyżej str. 28);

bb) wyroki dotyczące roszczeń prawno-majątkowych o ile przedmiot zasądzenia nie przekracza kwoty 300 złotych w gotówce lub wartości pieniężnej, przyczem wartość przedmiotu sporu należy obliczyć według ogólnych przepisów (zawartych w §§ 3 do 9 p. c.; por. wyżej str.

¹⁾ Wyroki zaoczne w instancji rewizyjnej nie wchodzi w rachubę. Por. wyżej str. 214 pod L. 3

²⁾ Dalszy przepis § 708 L. 7 p. c. stał się bezprzedmiotowym wobec tego, że obecnie w instancji odwoławczej nie ma wyroków zaocznych. Por. wyżej str. 209

32; por. dalej § 709 p. c. łącznie z § 2 pod c) rozp. Rady Min. z 18 lutego 1924 r. „Dz. Ust.“ poz. 157);

cc) dalej należy na wniosek uznać wyrok za tymczasowo wykonalny, jeżeli wierzyciel uwiarogodni (§ 294 p. c.), że odroczenie wykonania przyniosłoby mu szkodę trudną do powetowania lub trudną do udowodnienia albo wreszcie, jeżeli wierzyciel oświadczy gotowość złożenia kaucji przed wykonaniem egzekucji (§ 710 p. c.).

Gdyby wbrew powyższym przepisom o tymczasowej wykonalności pominięto wniosek wierzyciela o uznanie wyroku za tymczasowo wykonalnego lub gdyby sąd nie uczynił tego z urzędu w przypadkach, w których ustawa to przewiduje (§ 708 p. c.), natenczas wierzyciel mógłby (w myśl § 321 p. c. por. wyżej str. 191 pod 3) żądać uzupełnienia wyroku (§ 716 p. c.).

4) Tymczasowa wykonalność wyroku może dla dłużnika przedstawiać duże niebezpieczeństwo, gdyż daje wierzycielowi tytuł wykonawczy przed ostatecznem rozstrzygnięciem sporu. To też ustawa przewiduje szereg środków, dających dłużnikowi możliwość niedopuszczenia do tymczasowego wykonania wyroku.

aa) I tak dłużnik może uwiarogodnić (§ 294 p. c.), że wykonanie wyroku przyniosłoby mu niepowetowaną szkodę. W takim razie na wniosek dłużnika sąd winien w tych przypadkach, gdzie by należało wyrok z urzędu uznać za tymczasowo wykonalny (§ 708 p. c.) orzec, że wyrok nie jest tymczasowo wykonalnym. W innych zaś przypadkach (§§ 709, 710 p. c.) sąd winien wniosek wierzyciela o uznanie wyroku za tymczasowo wykonalnego oddalić (§ 712 ust. 1 p. c.). Tylko gdy idzie o wyrok Sądu Apelacyjnego w sprawach prawno-majątkowych należy wyrok taki uznać w każdym razie z urzędu za tymczasowo wykonalny (§ 708 L. 7 p. c.), nawet gdyby dłużnikowi groziła niepowetowana szkoda, jeżeli według uznania sądu rewizja jest niewątpliwie niedopuszczalna z powodu braku sumy rewizyjnej (§ 546 p. c.) i nie zachodzi żaden z przypadków dopuszczalności rewizji (§ 547 p. c.) bez względu na wartość przedmiotu zażalenia (§ 712 ust. 2 p. c.).

bb) Dalei na wniosek dłużnika sąd może w każdym przypadku (§§ 708 do 710 p. c.) uzależnić tymczasową wykonalność od złożenia kaucji przez wierzyciela. Jedyny w tym względzie wyjątek stanowią wyroki (w rozumieniu § 708 L. 7 p. c.) Sądów Apelacyjnych (§ 713 ust. 1 p. c.).

cc) Wreszcie na wniosek dłużnika sąd winien i to we wszystkich przypadkach, nawet gdy idzie o wyroki Sądów Apelacyjnych (§§ 708 do 710 p. c.), zezwolić, aby dłużnik przez złożenie kaucji celem zabezpieczenia wierzyciela lub przez zdeponowanie przedmiotu sporu uwolnił się od wykonania wyroku, uznanego za tymczasowo wykonalnego (§ 713 ust. 2 p. c.) Z chwilą wvdania takiej decyzji należy zajęte przez wierzyciela pieniądze lub kwotę uzyskana ze sprzedaży zajętych przedmiotów zdeponować (§ 720 p. c. łącznie z §§ 815 ust. 3.; 817 ust. 4, 919 i 839 p. c.). Jednakże wierzyciel posiada możliwość uchylecia tego rodzaju zastrzeżenia na rzecz dłużnika, jeżeli ze swej strony oświadczy go-

towość złożenia kaucji przed przeprowadzeniem przymusowego wykonania celem zabezpieczenia dłużnika (§ 713 p. c. ust. 2, zdanie końcowe).

Wszystkie wnioski, przytoczone wyżej pod aa) do cc) dłużnik winien postawić przed końcem ostatniej ustnej rozprawy (§ 714 p. c.).

dd) Jeżeli przeciwko wyrokowi, uznanemu za tymczasowo wykonalny wniesiono o pozycję lub odwołanie sąd może na wniosek wnoszącego opozycję lub odwołanie zarządzić tymczasowe wstrzymanie egzekucji podobnie jak przy wyrokach prawomocnych w razie żądania przywrócenia do stanu poprzedniego lub wznowienia postępowania (§ 719 p. c. łącznie z § 707 p. c.; por. też wyżej str. 266 pod 2).

ee) W instancji rewizyjnej tymczasowe wstrzymanie egzekucji na wniosek wnoszącego rewizję jest tylko możliwe, jeżeli nastąpi uwiarogodnienie, że wykonanie wyroku przyniosłoby niepowetowaną szkodę. W razie takiego uwiarogodnienia sąd rewizyjny winien¹⁾ zarządzić tymczasowe wstrzymanie egzekucji,²⁾ przytchem rozstrzygnięcie to można wydać bez ustnej rozprawy (§ 719 ust. 2 i 3 p. c.).

5) Jeżeli orzeczono opróżnienie mieszkania, sąd może na wniosek dłużnika, który należy postawić najpóźniej podczas ostatniej ustnej rozprawy, udzielić dłużnikowi odpowiedniej zniżki do opróżnienia i to stosownie do okoliczności poszczególnego przypadku. W razie pominięcia takiego wniosku dłużnik może żądać uzupełnienia wyroku (§ 721 p. c. łącznie z §§ 714, 716 i 321 p. c.).

Oprócz tego chronią dłużnika w takich przypadkach również i specjalne przepisy o ochronie lokatorów.³⁾

6) Niekiedy zawierają również i polskie ustawy specjalne daleko idące ograniczenia co do możliwości przeprowadzenia egzekucji, w szczególności w odniesieniu do stosunków agrarnych jak n. p. ustawa z dnia 31 lipca 1924 o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Dz. Ust. poz. 741).⁴⁾

¹⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Najwyższego, ogłoszone w „Orzecznictwie Sądów Polskich“ tom I poz. 116 Ogólne Zgromadzenie stanowisko prawne, wyrażone w tym wyroku zmieniło jak w tekście.

²⁾ Sąd Najwyższy może albo sam wstrzymać egzekucję albo też zarządzić jej wstrzymanie przez Sąd Apelacyjny. Por. jednak Gaupp-Stein: Uwagę do § 719 p. c. pod II ustęp 2 oraz uwagi Sydow-Busch-Krantz: uwaga 2 do § 719 p. c.

³⁾ Por.: Ustawę o ochronie lokatorów z 11 kwietnia 1924 r. („Dz. Ust.“ poz. 406), w brzmieniu ustawy z 27 marca 1926 r. („Dziennik Ustaw“ poz. 185). — Co do Górnego Śląska porównaj ustawę z 18 grudnia 1924 r. („Dziennik Ustaw Śląskich“ No 28 poz 107) w szczególności artykuł 26 27, 28 do 31 i art. 33 tejże ustawy; dalej por. rozp. wykonawcze z 7 lutego 1925 r. („Dz. Ust. Śląskich“ No. 2 poz. 5). — Por. też uchwałę S. O. w Katowicach w „Orzecznictwie Sądów Polskich“, tom IV. str. 21 poz. 18 oraz głosę do tego rozstrzygnięcia

⁴⁾ Por.: art. 4 i 11 łącznie z art. 3 ustawy z 3 lipca 1919 r. (Dz. Prawo poz. 345).

B. Dalsze formalne warunki przymusowego wykonania.

Posiadanie tytułu wykonawczego nie wystarcza do przeprowadzenia przymusowego wykonania. Konieczne są jeszcze dalsze warunki formalne. W szczególności ustawa wymaga 1) zaopatrzenia tytułu wykonawczego w klauzulę wykonawczą oraz 2) doręczenia tytułu przed rozpoczęciem egzekucji.

I. 1) Uzyskawszy tytuł wykonawczy i chcąc rozpocząć egzekucję trzeba mieć w ręku wypis wykonawczy tytułu. Wypis tego rodzaju odróżnia się od wypisów zwyczajnych (por. wyżej na str. 96) przez to, że jest zaopatrzony w klauzulę wykonawczą, która brzmi: „Powyższy wypis wydaje się celem przeprowadzenia egzekucji“. Przytem w klauzuli tej należy imiennie wymienić tak wierzyciela jak i dłużnika a zatem osobę, której udziela się klauzulę wykonawczą jak i osobę, przeciwko której ma ona służyć (§ 724 ust. 1 i § 725 ust. 1, p. c. łącznie z § 750 ust. 1 p. c.; por. dalej § 795 p. c.)

a) Dla niektórych tytułów klauzula wykonawcza nie jest potrzebna.

aa) I tak jeżeli idzie o uchwałę ustalającą koszty sądowe (§ 794 L. 2a. p. c.) w razie umieszczenia jej na wyroku (§ 105 p. c.), wystarcza do egzekucji wypis wykonawczy wyroku, podczas gdy sama uchwała ustalająca koszty nie wymaga osobnej klauzuli wykonawczej (§ 795 a p. c.).

bb) Również i nakazy wykonawcze (§ 699 p. c. por. wyżej str. 246 pod III, 1) nie wymagają osobnej klauzuli wykonawczej. Byłaby ona jednak potrzebna, gdyby przymusowe wykonanie miało nastąpić na rzecz innego wierzyciela lub przeciwko innemu dłużnikowi aniżeli wymienionych w nakazie wykonawczym (§ 796 ust. 1 p. c.).

cc) Dalej nie potrzebują w zasadzie klauzuli wykonawczej ani nakazy aresztu (§ 929 ust. 6 p. c.) ani tymczasowe zarządzenia (§ 936 p. c.). Jednakże klauzula ta jest konieczna w razie gdyby egzekucja miała być przeprowadzona na rzecz lub przeciwko innym osobom, aniżeli tym, które są wymienione w powyższych tytułach wykonawczych.

cd) Wreszcie nie wymaga klauzuli wykonawczej ani uchwała o zajęciu i przekazaniu (§ 830, 836 p. c.) ani też nakaz aresztowania (§§ 900, 908 p. c.).

b) Czasami udzielenie klauzuli wykonawczej zależy od dopełnienia pewnych specjalnych warunków.

Jeżeli bowiem wykonalność wyroku według jego treści zależy od udowodnienia przez wierzyciela pewnego faktu (poza złożeniem kau-

cji) — czy to będzie ziszczenie się pewnego warunku, od którego zależy materialne roszczenie lub jego wykonalność, czy też nadejście pewnego czasokresu (n. p. uprzednie świadczenie przez wierzyciela, wypowiedzenie, świadczenie po upływie pewnego czasu po prawomocności wyroku w myśl § 708 i 6 p. c. albo wreszcie udzielanie zwłoki przy eksmisji według § 721 p. c.) — natenczas wypisu wykonawczego wolno udzielić tylko wtedy, gdy wierzyciel udowodni wspomniany fakt przez dokumenty publiczne lub publicznie uwierzytelnione (§ 726 ust. 1. p. c.)

Gdyby jednak chodziło o równoczesne świadczenie przez wierzyciela (§§ 274, 322 K. c. itd.) natenczas dowód, iż dłużnik jest zaspokojony lub że znajduje się w zwłoce przyjęcia (§ 293 K. c.) nie jest do uzyskania klauzuli wykonawczej potrzebny. Dopiero przy rozpoczęciu samej już egzekucji wierzyciel winien udowodnić za pomocą dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych, że zaspokoił dłużnika lub też że dłużnik znajduje się w zwłoce przyjęcia (§§ 756, 765 p. c. łącznie z § 726 ust. 2 p. c.; por. też § 274 ust. 2 K. c.).

Wszakże gdyby wzajemne świadczenie dłużnika polegało na złożeniu oświadczenia, natenczas wierzyciel winien już celem uzyskania klauzuli wykonawczej przeprowadzić dowód zaspokojenia dłużnika lub wywołania po jego stronie zwłoki przyjęcia (§ 726 ust. 2. zdanie końcowe łącznie z § 894 ust. 1. zdanie drugie p. c.). A zatem w przypadkach, gdzie oświadczenie dłużnika zależy od świadczenia wzajemnego wierzyciela uważa się, iż dopiero z chwilą uzyskania wypisu wykonawczego prawomocnego wyroku dłużnik złożył oświadczenie, na którego zdanie go zasądzono (§ 894 ust. 1 zd. 2 p. c.).

2) Klauzulę wykonawczą udziela się w zasadzie tylko na rzecz tego wierzyciela i przeciwko temu dłużnikowi, których wymienia wyrok. Od tej zasady istnieją jednak wyjątki.

a) A mianowicie wypis wykonawczy można wydać również i na rzecz następcy prawnego wierzyciela wymienionego w tytule wykonawczym oraz przeciwko następcy prawnemu dłużnika tamże wymienionego. Dalej można go wydać przeciwko takiemu posiadaczowi przedmiotu sporu, co do którego prawomocny wyrok zapadł między innemi stronami posiada skuteczność (w myśl przepisu § 325 p. c., por. wyżej str. 74).

b) Podobnie sprawa się przedstawia, jeżeli przeciwko spadkobiercy uprzedniemu zapadł wyrok, posiadający skuteczność w stosunku do spadkobiercy następnego. Również i tutaj możliwe jest udzielenie wypisu wykonawczego na rzecz spadkobiercy następnego lub przeciwko niemu (§ 326 łącznie z § 729 ust. 1 oraz łącznie z § 727 p. c.).

c) Te same zasady obowiązują przy udzielaniu wypisu wykonawczego na rzecz spadkobiercy lub przeciwko niemu, jeżeli zapadł wyrok przeciwko wykonawcy testamentu, posiadający skutecz-

ność (§ 327 p. c.) w stosunku do spadkobiercy. Przeciwko spadkobiercy można udzielić takiego wypisu nawet wówczas, gdy wykonawca testamentu sprawuje jeszcze swój urząd (§ 728 ust. 2 łącznie z § 727 p. c.).

d) Tak samo może być wydany wypis wykonawczy przeciwko osobie przejmującej na podstawie umowy (§ 419 K. c.) majątek innej osoby po prawomocnem ustaleniu długu tejże osoby (§ 729 ust. 1 łącznie z § 727 p. c.).

e) Wreszcie można udzielić wypisu wykonawczego również i przeciwko temu, kto pod dotychczasową firmą prowadzi dalej przedsiębiorstwo handlowe, nabyte w drodze umowy między żyjącymi, odnośnie do zobowiązań poprzedniego właściciela, powstałych w zakresie działalności tegoż przedsiębiorstwa (§ 25 ust. 1 zdanie 1 i ustęp 2 K. h.), jeżeli zobowiązania te ustalono prawomocnie przeciwko poprzedniemu posiadaczowi przed sprzedażą przedsiębiorstwa (§ 729 ust. 2 łącznie z § 727 p. c.).

We wszystkich przytoczonych wyżej przypadkach wolno wypis wykonawczy wydać tylko wtenczas, jeżeli następstwo prawne, posiadanie lub jeden z wymienionych wyżej stosunków prawnych zostaną udowodnione za pomocą dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych albo też w sądzie są ogólnie znane. W ostatnim przypadku należy w klauzuli wykonawczej zamieścić odnośną wzmiankę (§ 727 p. c. łącznie z §§ 728, 729 p. c.).

Jeżeli jednak wierzyciel w przypadkach tych (§§ 727, 728, 729 p. c. oraz również i w przypadku ustępu 1 § 726 p. c.) nie zdoła przeprowadzić dowodu za pomocą dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych, natenczas może on na podstawie wyroku wytoczyć skargę o udzielenie mu klauzuli wykonawczej. Skargę tę należy skierować do sądu procesowego pierwszej instancji (§ 731 p. c.), który jest wyłącznie właściwym (§ 802 p. c.). Wyrok zarządzający udzielenie klauzuli posiada dla sekretarza sądowego takie same znaczenie, co zarządzenie przewodniczącego (§ 730 p. c.). i dlatego klauzula winna się na wyrok ten powoływać (por. poniżej pod liczbą 3).

Specjalne przepisy obowiązują w odniesieniu do dokumentów sądowych i notarialnych (w rozumieniu § 794 L. 5 p. c.) z uwagi na to, że tutaj nie ma wcale sądu procesowego.

W obydwóch tych przypadkach dla skarg o udzielenie klauzuli wykonawczej jest wyłącznie właściwym (§ 802 p. c.) ten sąd, który jest dla dłużnika sądem powszechnym (w myśl §§ 13 do 19 p. c.) a w razie braku krajowego sądu powszechnego jest wyłącznie właściwym sąd, (§ 23 p. c.), w którego okręgu znajduje się majątek dłużnika lub przedmiot sporu (§ 797 ust. 5 p. c.).

Jeżeli w jednym z przytoczonych wyżej dokumentów dłużnik poddał się natychmiastowej egzekucji przeciwko każdorazowemu właścicielowi nieruchomości (§ 800 ust. 1 p. c.), natenczas dla skargi o udzielenie klauzuli wykonawczej jest wyłącznie właściwym

(§ 302 p. c.) ten sąd, w którego okregu owa nieruchomość (§ 800 ust. 3 p. c.; § 24 p. c.) się znajduje.

Jeszcze inaczej uregulowano właściwość sądową przy nakazach wykonawczych. Tutaj dla skarg o udzielenie klauzuli wykonawczej właściwym jest ten Sąd Powiatowy, którego sekretarz wydał nakaz wykonawczy. Jeżeli zaś roszczenie nie podlega właściwości Sądów Powiatowych należy skargę wytoczyć w odnośnym Sądzie Okręgowym (§ 796 ust. 3 p. c.).

3) Wypis wykonawczy wydaje w zasadzie zawsze sekretarz sądu pierwszej instancji a jeżeli spór jest zawisły w instancji wyższej, sekretarz tejże wyższej instancji.

Właściwym do wydania wypisu wykonawczego jest ten sam sekretarz, który jest właściwym do wydania świadectwa prawomocności wyroku (§ 706 p. c. łącznie z § 724 ust. p. c.). Świadectwo prawomocności jest potrzebne w licznych przypadkach, w których bądź to prawo materialne (n. p. §§ 283, 864, 1052, 1418, 1425 i inne K. c.), bądź też prawo procesowe (en. p. §§ 460, 586, 715 p. c.) wymaga dowodu prawomocności wyroku.

Jednakże do przeprowadzenia egzekucji konieczna jest tylko klauzula wykonawcza i to bez względu na prawomocność wyroku (§ 724 ust. 1 p. c.).

a) O udzieleniu wypisu wykonawczego jak i o wydaniu świadectwa prawomocności wyroku decyduje sekretarz sądowy sam. Sekretarz sądowy udziela klauzulę wykonawczą w ten sposób, że zamieszcza ją na końcu wypisu wyroku, poczem zaopatruje ją w swój podpis i pieczęć sądową (§ 725 p. c.). Przed wręceniem wypisu wykonawczego należy zaznaczyć na oryginale wyroku, której stronie i kiedy wypis wydano (§ 734 p. c.).

Gdyby sekretarz sądowy poświadczeń tych nie chciał wydać, wnioskodawca może odwołać się do decyzji tego sądu procesowego, przy którym sekretarz urzęduje (§ 576 p. c.) a przeciwko decyzji sądowej służy mu środek prawny zwyczajnego zażalenia (§ 567 p. c.).¹⁾

W pewnych przypadkach w szczególności tam, gdzie udziela się klauzuli wykonawczej na rzecz lub przeciwko innym osobom aniżeli wymienionym w wyroku (§§ 727, 728, 729 p. c.) lub gdy wykonalność wyroku zależy od udowodnienia przez wierzyciela pewnego faktu (§ 726 ust. 1 p. c.), wolno sekretarzowi sądowemu wydać wypis wykonawczy tylko na podstawie zarządzenia przewodniczącego sądu. O zarządzeniu tem trzeba w klauzuli wykonawczej zamieścić odpowiednią wzmiankę. Bez takiej wzmianki klauzula byłaby bezskuteczna. Przed wydaniem zarządzenia sędzia może według swego uznania wysłuchać dłużnika (§ 730 p. c.).

b) Przy innych tytułach wykonawczych trzeba odróżniać:

¹⁾ Nie zaś zażalenie natychmiastowe w myśl § 793 p. c., gdyż udzielenie klauzuli wykonawczej lub świadectwa prawomocności nie jest jeszcze **wykonywaniem egzekucji**.

aa) wypisu wykonawczego z dokumentów sądowych udziela sekretarz tego sądu, który przechowuje dokumenty (§ 797 ust. 1 p. c.).

bb) Przy dokumentach notarialnych udziela wypisu wykonawczego ten notariusz, który przechowuje dokument. Jeżeli zaś dokument znajduje się w przechowaniu władzy, wówczas władza ta udziela wypisu wykonawczego (§ 797 ust. 2 p. c.).

4) W zasadzie udziela się tylko jednego wypisu wykonawczego, gdyż jeden wypis wystarcza do przeprowadzenia przymusowego wykonania a w razie udzielenia kilku dłużnik mógłby być narażony na kilkakrotną egzekucję pomimo zaspokojenia wierzyciela.

To też jeżeli strona udzielonego jej pierwszego wypisu wykonawczego nie zwróci wolno jej udzielić dalszy wypis wykonawczy tylko na zarządzenie przewodniczącego sądu, który winien zadecydować, czy okoliczności danego przypadku są tego rodzaju, że można wydać dalszy wypis wykonawczy bez szkody dla dłużnika (np. w razie zaginięcia wypisu pierwszego). Przed wydaniem dalszego wypisu można dłużnika wysłuchać. O zarządzeniu przewodniczącego sądu należy w klauzuli wykonawczej wspomnieć i wyraźnie zaznaczyć, że idzie o dalszy wypis wykonawczy. Inaczej dalszy wypis wykonawczy byłby nieważny. O wydaniu dalszego wypisu sekretarz sądowy winien zawiadomić stronę przeciwną, jeżeli zarządzenie sędziego, dotyczące wydania dalszego wypisu, nie było ogłoszone (§ 733 p. c.).

Przy dokumentach sądowych rozstrzyga o udzieleniu dalszego wypisu wykonawczego ten sąd, który przechowuje dokument. Odnosnie zaś do dokumentów notarialnych wydaje decyzję ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu notariusz, przechowujący dokument, lub władza, u której dokument znajduje się w przechowaniu, mają swą siedzibę urzędową (§ 797 ust. 2 p. c.).

5) Z chwilą udzielenia klauzuli wykonawczej można przeprowadzić przymusowe wykonanie i organom wykonawczym nie służy prawo badania, czy klauzulę wydano słusznie. Jeżeli zachodzą w tym względzie jakiegolwiek braki, to jest rzeczą dłużnika podjąć inicjatywę celem uchylecia klauzuli. Zarzuty dłużnika mogą opierać się tylko na wadach formalnych (np. że wyrok nie jest prawomocnym lub wykonalnym), nie mogą zaś dotyczyć prawnej ważności tytułu wykonawczego.

Skoro dłużnik podniesie takie zarzuty, dotyczące dopuszczalności klauzuli wykonawczej, natenczas rozstrzyga o tem ten sąd, którego sekretarz udzielił klauzulę wykonawczą. Rozstrzygnięcie może nastąpić bez uprzedniej ustnej rozprawy (§ 732 p. c.) Sąd wydając decyzję orzeka albo uchylenie¹⁾ udzielonej przez sekretarza klauzuli wykonawczej albo też oddalenie zarzutów. W razie uchylenia klauzuli wierzyciel nie posiada żadnego środka prawnego (o ile nie zachodzą warunki dopuszczalności skargi o udzie-

¹⁾ Z uwagi na § 775 l. 1. p. c. używa się zwykle formułki, że sąd uznaje przeprowadzenie przymusowego wykonania na podstawie zaskarżonej klauzuli za nie-dopuszczalne.

lenie klauzuli w myśl § 731 p. c.). Dłużnik zaś może w razie oddalenia jego zarzutów wnieść z wyjątkowe zażalenie (§ 567 p. c.).

Podniesienie wspomnianych wyżej zarzutów przez dłużnika nie wstrzymuje egzekucji. Jednakże przed wydaniem rozstrzygnięcia sąd może i to nawet z urzędu wydać tymczasowe rozporządzenie (które nie jest tymczasowym zarządzeniem w rozumieniu § 935 p. c.), zarządzając w szczególności, aby egzekucję tymczasowo wstrzymano bądź to za złożeniem przez dłużnika kaucji bądź też bez jej złożenia albo zarządzając, że dalsze przeprowadzenie egzekucji jest dozwolone tylko za złożeniem kaucji przez wierzyciela (§ 732 ust. 2 p. c.). Przeciwno decyzji sądu służy stronom natychmiastowe zażalenie (§ 793 p. c.), gdyż dotyczy ona przeprowadzenia egzekucji a nie tylko udzielenia klauzuli.

Jeżeli zarzuty dłużnika dotyczą niedopuszczalności klauzuli wykonawczej na dokumentach sądowych rozstrzygnięcie wydaje ten sąd, który przechowuje dokumenty. Gdy zaś idzie o tego rodzaju zarzuty w odniesieniu do dokumentów notarialnych, rozstrzyga o nich ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu notariusz, przechowujący dokument lub władza, w której przechowywaniu dokument się znajduje, mają swą siedzibę urzędową (§ 797 ust. 3 p. c.).

II. 1) Dalszym warunkiem formalnym rozpoczęcia przymusowego wykonania jest doręczenie tytułu a w szczególności wyroku, które następuje albo przed rozpoczęciem egzekucji albo też równocześnie z jej rozpoczęciem (§ 750 ust. 1 p. c.). W razie braku doręczenia wszelkie dokonane akty egzekucyjne są w tem znaczeniu bezskuteczne,¹⁾ że dłużnik) może żądać ich uchylenia.

Jeżeli idzie o uchwałę ustalającą koszty, która nie jest zamieszczona w wyroku, lub też o dokumenty sądowe albo notarialne, w których dłużnik poddał się rygorowi natychmiastowej egzekucji (§ 794 L. 5. p. c.) doręczenie tytułu długu winno nastąpić conajmniej na trzy dni przed rozpoczęciem przymusowego wykonania (§ 798 p. c.).

2) W pewnych przypadkach oprócz doręczenia tytułu konieczne jest jeszcze również i doręczenie klauzuli wykonawczej a jeżeli udzielono ją na podstawie dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych konieczne jest także doręczenie odpisu tychże dokumentów. Są to przypadki, w których udzielono wypisu wykonawczego po udowodnieniu przez wierzyciela spełnienia się pewnego faktu, od którego zależy wykonalność wyroku (§ 726 ust. 1 p. c.) lub takie, gdzie klauzulę wykonawczą udzielono na rzecz lub przeciwko następcom prawnym (§ 727 p. c.) albo przypadki ukarawne (§§ 728, 729, 738, 742, 744, 745 ust. 2, 749 p. c.).

¹⁾ A zatem przez zajęcie wierzyciel nie nabywa prawa zastawu w rozumieniu § 804 ust. 1 p. c.

²⁾ Za pomocą przypomnienia w myśl § 766 p. c. — Por. jednak § 836 ust. 2 p. c.

Wyjątkowo doręczenie dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych celem udowodnienia następstwa prawnego nie jest potrzebne. Nie wymaga go się wtedy, jeżeli właściciel nieruchomości, obciążonej hipoteką, długiem gruntowym lub rentowym poddał się w dokumencie sądowym lub notarialnym (w rozumieniu § 794 p. c.) natychmiastowej egzekucji i jeżeli wydano wypis wykonawczy następcy prawnemu wierzyciela a tenże następca prawny jest jako wierzyciel już zapisany w księdze wieczystej, gdyż zapis mógł nastąpić tylko na podstawie dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych (§ 29 ord. gruntowej) i powinien być podany do wiadomości (§ 55 ord. grunt.) zapisanego właściciela (§ 799 p. c.). — Również i w tych przypadkach, gdzie właściciel nieruchomości w dokumencie sądowym lub notarialnym (§ 794 L. 5 p. c.) poddał się natychmiastowej egzekucji co do hipoteki, długu gruntowego lub rentowego w ten sposób, że egzekucja ma być dopuszczalna przeciwko każdorazowemu właścicielowi nieruchomości, nie wymaga się w razie egzekucji przeciwko późniejszemu właścicielowi, wpisanemu do księgi wieczystej, doręczenia dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych, wykazujących nabycie własności, gdyż tutaj jest dostateczną gwarancją wpis w księdze wieczystej (§ 800 ust. 2 p. c.).

III. W pewnych przypadkach konieczne są jeszcze dalsze specjalne warunki, które muszą być dopełnione przed rozpoczęciem egzekucji i które winien zbadać organ wykonawczy tak samo, jako wyżej wymienione warunki czysto formalne.

1) I tak jeżeli dochodzenie roszczenia zależy od nadejścia dnia kalendarzowego, wolno przymusowe wykonanie rozpocząć tylko po upływie tego dnia (§ 751 ust. 1 p. c.).

2) Jeżeli wierzyciel winien złożyć kaucję wolno egzekucję rozpocząć tylko wtedy, jeżeli złożenie kaucji udowodniono dokumentami publicznymi lub publicznie uwierzytelnionymi i jeżeli odpis tych dokumentów doręczono albo już poprzednio albo też gdy doręczenie ich następuje równocześnie (§ 751 ust. 2 p. c.).

3) Przeciw wojskowemu, należącemu do armii czynnej lub do czynnej marynarki wolno rozpocząć egzekucję tylko wtedy, jeżeli jego przełożona władza wojskowa otrzymała o niej zawiadomienie. Odbiór zawiadomienia władza wojskowa winna na żądanie wierzyciela poświadczyć (§ 752 p. c.).

C. Warunki egzekucji w specjalnych przypadkach.

Sprawa przeprowadzenia przymusowego wykonania komplikuje się, gdy idzie o egzekucję z masy majątkowej, do której służy prawo kilku osobom. W takim bowiem razie powstaje zagadnienie, jakim winien być

tytuł wykonawczy, aby móc przeprowadzić egzekucję, kto więc winien być wymieniony w tytule lub w klauzuli wykonawczej jako dłużnik, przeciwko któremu ma być przeprowadzona egzekucja (§ 750 p. c.).

W tym względzie procedura cywilna zawiera cały szereg specjalnych przepisów.

1) a) Chcąc przeprowadzić przymusowe wykonanie z majątku stowarzyszenia, nie posiadającego zdolności prawnej a zatem traktowanego przez prawo materialne jak spółka (§ 54 k. c.), wystarcza wyrok zapadły przeciwko stowarzyszeniu jako takiemu (§ 735 p. c.). Wyrok taki jest możliwy, gdyż stowarzyszenie, nawet nie posiadające zdolności prawnej, może być jako takie pozwane, posiada więc pasywną zdolność stanowienia strony (§ 50 ust. 2 p. c.). Zarząd stowarzyszenia posiada w tych razach, nawet w instancji egzekucyjnej, stanowisko ustawowego zastępcy.

Na podstawie wyroku, zasądającego stowarzyszenie jako takie, nie można przeprowadzić egzekucji z majątku poszczególnych członków, gdyż majątek stowarzyszenia uważa się w tych przypadkach za odrębną masę majątkową.

b) Zato do przeprowadzenia egzekucji z majątku spółki prawa cywilnego (§§ 705 i nast. k. c.) potrzebny jest wyrok, wydany przeciwko wszystkim spółnikom (§ 736 p. c.), gdyż spółka taka nie posiada wogóle zdolności stanowienia strony w procesie.

Jednakże przy jawnej spółce handlowej i spółce komandytowej wystarcza i jest nawet konieczny wyrok przeciwko spółce jako takiej, gdyż spółki te posiadają zdolność stanowienia strony (§§ 124, 161 ust. 2 k. h.).

2) Jeżeli zachodzi użytkowanie jakiego majątku lub masy spadkowej wierzyciele ustanawiającego użytek, którzy posiadali już poprzednio wierzytelność, mogą pomimo użytku żądać pokrycia swych pretensji z majątku lub spadku, chociażby ich wierzytelności były pretensjami osobistymi (§ 1086 K. c.). W tych przypadkach możliwa jest egzekucja, jeżeli ustanawiający użytek został zasądzony na świadczenie a użytkownik na poddanie się egzekucji (§ 737 p. c.).

Gdyby tytułem wykonawczym nie był wyrok lecz dokument sądowy lub notarialny (w myśl § 793 L. 5 p. c.), w którym dłużnik poddał się natychmiastowej egzekucji, zasądzenie użytkownika na poddanie się egzekucji można zastąpić przez to, że użytkownik również w dokumencie sądowym lub notarialnym (w rozumieniu § 794 L. 5. p. c.) zezwoli na natychmiastową egzekucję z majątku lub masy spadkowej, co do których służy mu prawo użytku (§ 794 ostatni ustęp p. c.).

W razie ustanowienia użytkowania majątku lub masy spadkowej dopiero po prawomocnym ustaleniu długu w stosunku do osoby, ustanawiającej użytek lub w stosunku do spadkodawcy, można wypis wykonawczy wyrok wydać również i przeciwko użytkownikowi w odniesieniu do przedmiotów podlegających jego prawu użytkowania (§ 738

p c łącznie z §§ 727, 730 do 732 p. c.). W tym jednak razie przed rozpoczęciem egzekucji lub równocześnie z jej rozpoczęciem musi być dołączony nietylko wyrok lecz winna być doręczona także jego klauzula wykonawcza a jeżeli udzielono jej na podstawie dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych należy doręczyć również i odpis tychże dokumentów (§ 750 ust 2 p. c.).

3) Cały szereg przepisów prawnych reguluje zagadnienie przymusowego wykonania z majątku wniesionego i z wspólnego mienia małżonków.

a) Przeprowadzenie egzekucji z mienia wniesionego żony — czy to małżonkowie żyją w ustawowym małżeńskim prawie majątkowym (§§ 1363 i nast K c.) czy też zaprowadzili wspólność dorobku (§§ 1519 itd, 1520 do 1525 K c.) lub wspólność mienia ruchomego (§§ 1549, 1550 i nast k. c.) — jest tylko wtedy dopuszczalne, jeżeli zasądzono aa) żonę na świadczenie a bb) męża na poddanie się egzekucji z wniesionego mienia żony (§ 739 p. c.)

Jeżeli egzekucja ma się odbyć na podstawie dokumentu sądowego lub notarialnego (w myśl § 794 L 5 p. c.), w którym żona poddała się natychmiastowemu przymusowemu wykonaniu, zasądzenie męża na poddanie się egzekucji może być zastąpione przez to, że mąż w takim samym dokumencie zezwoli na natychmiastową egzekucję z wniesionego majątku żony (§ 794 ustęp ostatni p. c.)

Gdyby jednak żona prowadziła samodzielnie przedsiębiorstwo zarobkowe natenczas do przeprowadzenia egzekucji z mienia wniesionego wystarczyłby wyrok zapadły tylko przeciwko żonie, tak że niepotrzebny byłby wyrok przeciwko mężowi o poddanie się egzekucji. Jednakże tego rodzaju wyrok przeciwko mężowi byłby konieczny, gdyby w chwili zawisłości prawnej sporu wpisany był do rejestru małżeńskich spraw majątkowych protest męża przeciwko prowadzeniu przedsiębiorstwa przez żonę lub też było zarejestrowane odwołanie udzielonego poprzednio zezwolenia na prowadzenie (§ 1405 łącznie z § 1412 k. c.; 741 p. c.) Fakt braku zezwolenia winien mąż sam w danym razie podnieść.¹⁾

W razie powstania ustawowego małżeńskiego prawa majątkowego lub też wspólności dorobku albo wspólności mienia ruchomego dopiero po zawisłości prawnej sporu wytoczonego przez żonę lub przeciwko niej, wyrok wydany w takim przypadku jest co do wniesionego mienia żony prawnie skuteczny również i w odniesieniu do męża (§§ 1407 L 1 i 1525 ust 2 1550 K c.), gdyż w tych przypadkach żona nie potrzebuje zezwolenia męża do dalszego prowadzenia wszczętego już procesu. To też mąż zajmuje przy takich sporach podobne stanowisko jak następca prawny (§ 265 p. c.) Z uwagą na to wy-

¹⁾ Na podstawie § 766 p. c. lub § 774 p. c. a jeżeli nie wie o prowadzeniu przedsiębiorstwa lub jeżeli wierzytel żona wiedział o braku zezwolenia męża: na podstawie § 774 p. c. (por § 1405 łącznie z § 1435 K c.)

starczy do rozpoczęcia egzekucji na rzecz męża lub przeciwko niemu przepisanie klauzuli wykonawczej tak samo jako przy następstwie prawnem (§ 742 ust 1 p. c. łącznie z §§ 727, 730 do 732 p. c.). Jednakże przed rozpoczęciem egzekucji lub równocześnie z nią należy oprócz wyroku dołączyć dłużnikowi również i klauzulę wykonawczą a o ile udzielono ją na podstawie dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych trzeba dołączyć również i odpis tychże dokumentów (§ 750 ust. 2 p. c.).

b) Inaczej sprawa się przedstawia, gdy idzie o przeprowadzenie przymusowego wykonania z mienia wspólnego, czy to w przypadku ogólnej małżeńskiej wspólności majątkowej (§§ 1437 i nast k. c.), czy też w razie zaprowadzenia przez małżonków wspólności dorobku (§§ 1519 i nast k. c.) lub wspólności mienia ruchomego (§§ 1549 i nast k. c.). We wszystkich tych przypadkach mienie wspólne odpowiada w zasadzie tak wierzycielom męża jak i żony (§ 1459 k. c.). Jednakże mąż posiada prawo do prowadzenia we własnym imieniu sporów dotyczących wspólnego mienia (§ 1443 K. c.). Dla tego jest konieczny lecz zarazem i wystarcza do przeprowadzenia przymusowego wykonania z mienia wspólnego wyrok zapadły tylko przeciwko mężowi, tak że nie jest wymagany wyrok przeciwko żonie, aby zezwoliła na egzekucję (§ 740 p. c.).

Jednakże w razie prowadzenia przez żonę samodzielnego przedsiębiorstwa zarobkowego wystarcza wyrok przeciwko samej tylko żonie. Gdyby w chwili zawisłości prawnej sporu wpisany był do rejestru małżeńskich praw majątkowych sprzeciw męża przeciwko prowadzeniu przedsiębiorstwa takiego lub też było zapisane odwołanie poprzednio udzielonego zezwolenia, natenczas nie wystarczałby do przeprowadzenia egzekucji wyrok wydany przeciwko żonie, lecz wierzyciel musiałby uzyskać również i wyrok przeciwko mężowi (§ 740 p. c.). Gdyby zaś wierzyciel próbował przeprowadzenia egzekucji z wspólnego mienia na podstawie wyroku, zasadzającego jedynie żonie, mąż mógłby przeciwko temu czynić uwagi na zasadzie § 766 p. c. (§ 741 p. c.) lub też wytoczyć skargę w myśl § 771 p. c. (§ 774 p. c.)¹⁾

Jezeli ogólną wspólność majątkową lub wspólność mienia ruchomego wprowadzono dopiero po zawisłości prawnej sporu wytoczonego przez żonę lub przeciwko niej, natenczas wystarcza o ile tytuł wykonawczy dotyczy mienia wspólnego — do rozpoczęcia egzekucji na rzecz męża lub przeciwko niemu przepisanie klauzuli wykonawczej według tych samych zasad, które obowiązują przy następstwie prawnem (§ 742 ust 2 p. c. łącznie z §§ 727, 730—732 p. c. oraz przy uwzględnieniu § 750 ust 2 p. c.).

Przy wspólności dorobku przytoczone codopiero zasady nie obowiązują, gdyż tutaj mienie wspólne nie odpowiada za długi żony, pow-

¹⁾ Por. wyżej na str. 280 uwagę 1

stałe przed zaprowadzeniem wspólności dorobku (§ 1530 k. c. łącznie z §§ 1531—1534 K. c.)

Po ustaniu ogólnej małżeńskiej wspólności majątkowej, wspólności dorobku lub wspólności mienia ruchomego wolno przed dokonaniem rozliczenia między małżonkami rozpocząć przymusowe wykonanie z mienia wspólnego tylko wtenczas, jeżeli zasądzono albo obojga małżonków na świadczenie (w razie osobistej odpowiedzialności obojga małżonków; por. § 1459 K. c.) lub też jednego z nich na świadczenie a drugiego na poddanie się egzekucji (§ 743 p. c.; por. też § 794 ust. ostatni p. c.). Jeżeli przytoczone rodzaje małżeńskiego prawa majątkowego ustaly dopiero po prawomocnem zakończeniu sporu prowadzonego przeciwko mężowi lub po uzyskaniu innego tytułu przeciwko niemu (§ 794 p. c.) natenczas, gdy tytuł wykonawczy dotyczy mienia wspólnego, przepisane klauzuli wykonawczej przeciwko żonie odbywa się według tych samych zasad co przy następstwie prawnem (§ 744 p. c. łącznie z §§ 727, 730 do 732 p. c. przy ewentualnem uwzględnieniu § 750 ust. 2 p. c.).

Jeżeli przy ogólnej wspólności majątkowej lub przy wspólności mienia ruchomego w chwili śmierci jednego z małżonków istnieje wspólne potomstwo, natenczas następuje kontynuacja wspólności majątkowej między małżonkiem pozostałym przy życiu a temi potomkami wspólnymi, którzy w razie ustawowego dziedziczenia byłiby powołani jako spadkobiercy (§§ 1483 i nast.; 1557 k. c.). W tych przypadkach dalszej (kontynuowanej) wspólności majątkowej konieczny jest celem przeprowadzenia przymusowego wykonania z mienia wspólnego wyrok zapadły przeciwko pozostałemu przy życiu małżonkowi. Z drugiej strony wyrok taki w zupełności wystarcza, gdyż pozostający przy życiu małżonek, nawet gdyby nim była żona, posiada stanowisko prawne męża a potomkowie mają stanowisko prawne żony (§ 745 ust. 1. p. c. łącznie z §§ 1487, 1549 k. c.). Po ustaniu dalszej (kontynuowanej) wspólności majątkowej egzekucję z mienia wspólnego wolno przeprowadzić tylko według tych samych — przytoczonych wyżej — zasad, które obowiązują po ustaniu ogólnej wspólności majątkowej (§§ 743, 744 p. c.), przyczem w miejsce męża wstępuje małżonek pozostały przy życiu a w miejsce żony wstępują potomkowie (§ 745 ust. 2 p. c. przy uwzględnieniu § 794 ostatni ust. p. c. i 750 ust. 2 p. c.).

4) Przy normowaniu przymusowego wykonania z majątku dziecka małoletniego ustawodawca musiał mieć na względzie, że na mocy władzy rodzicielskiej służy ojcu prawo pobierania użytków z tegoż majątku (§ 1649 k. c. łącznie z § 1686 k. c.). Sytuacja prawna wymagałaby więc, ażeby konieczny był tytuł wykonawczy przeciwko ojcu na ścierpie egzekucji, podobne jak przy ustawowem małżeńskiem prawie majątkowem (§ 739 p. c.). Ponieważ jednak według prawa materialnego wierzyciele dziecka mogą żądać zaspokojenia z majątku dziecka bez względu na rodzicielskie prawo użytkowania (§ 1659 k. c.), więc też prawo

procesowe postanawia, że do przymusowego wykonania z majątku dziecka wystarcza wyrok, wydany tylko przeciwko dziecku (§ 746 p. c.).

5) Większe trudności przedstawia przeprowadzenie egzekucji z masy spadkowej.

a) Przedewszystkiem trzeba zaznaczyć, że według systemu kodeksu cywilnego spadkobierca nabywa spadek wprawdzie już z chwilą otwarcia się spadku (§ 1922 k. c.). Jednakże spadek przechodzi na spadkobiercę w ten sposób, że tenże ma prawo wyrzeczenia się go (§ 1942 k. c.). Aż do chwili przyjęcia spadku (w rozumieniu §§ 1943 i nast. k. c.) połączenie majątku spadkobiercy z masą spadkową jest tylko tymczasowe.

aa) Mając powyższy stan prawny na względzie procedura cywilna postanawia, że aż do chwili przyjęcia spadku egzekucja z powodu roszczenia, skierowanego przeciwko spadkowi (§ 1967 ust. 2 k. c.) dopuszczalna jest tylko ze spadku, nie zaś z prywatnego majątku spadkobiercy. Z drugiej strony z powodu własnych zobowiązań spadkobiercy egzekucja z masy spadkowej tak długo jest niedopuszczalna, dopóki spadkobierca spadku nie przyjmie (§ 778 p. c.).

bb) Gdyby wierzyciel uzyskał przeciwko spadkodawcy jako swemu dłużnikowi tytuł wykonawczy a spadkodawca zmarł przed rozpoczęciem egzekucji, natenczas wierzyciel chcący przeprowadzić przymusowe wykonanie musiałby uzyskać przepisanie klauzuli wykonawczej przeciwko spadkobiercy (§§ 727, 749, 750 ust. 2 p. c.). Jednakże przed przyjęciem spadku byłoby to niedopuszczalne (§ 1958 k. c.), gdyż spadkobierca nie byłby pasywnie legitymowany. Wierzyciel spadkowy mógłby jednak postawić wniosek o kuratelę spadkową (§§ 1960, 1961 k. c.) i — uzyskawszy przeciwko kuratorowi przepisanie klauzul — egzekucję przeprowadzić.

cc) Inaczej sprawa się przedstawia, jeżeli w chwili śmierci spadkodawcy egzekucja już była rozpoczęta. Wówczas rozpoczęta przeciwko nemu egzekucję prowadzi się dalej ze spadku po nim i to na podstawie klauzuli wykonawczej uzyskanej przeciwko spadkodawcy (§ 779 ust. 1 p. c.). Jeżeli przy czynności wykonawczej konieczny jest „współudział“ dłużnika (n. p. §§ 808 ust. 3; 826 ust. 3; 829 ust. 2; 835 ust. 3; 844 ust. 2; 875 ust. 2 p. c.¹⁾), sąd wykonawczy winien na wniosek wierzyciela ustanowić dla spadkobiercy tymczasowego osobnego zastępcę, o ile przyjęcie spadku jeszcze nie nastąpiło albo jeżeli spadkobierca jest nieznany lub też gdy niewiadomo, czy spadek przyjął (§ 779 ust. 2 p. c.). Wspomniany osobny zastępca ma wprawdzie w zasadzie stanowisko ustawowego zastępcy; jednakże po przyjęciu spadku spadkobierca w procesie rozpoczętym przez owego zastępcę nie jest ograniczony w swej zdolności procesowej (§ 53 p. c. nie ma zastosowania). Ustanowienia zastępcy należy zaniechać, jeżeli mianowano

¹⁾ Przy przepisach §§ 888 i nast. p. c. idzie o rzecz ważniejszą aniżeli o zwykajny współudział dłużnika.

kuratora spadku albo jeżeli zarząd spadku przysługuje wykonawcy testamentu (§ 779 ust. 2 p. c.).

b) Po przyjęciu spadku należy przy egzekucji z masy spadkowej odróżnić następujące możliwości:

aa) Aż do chwili przeprowadzenia działów spadkowych wszyscy spadkobiercy (dziedzice) tworzą tak zwaną „wspólność do niepodzielnej ręki“ (§ 2032 i nast. k. c.). To też konieczny jest w takim przypadku celem przeprowadzenia egzekucji ze spadku przed podziałem masy spadkowej wyrok, wydany przeciwko wszystkim spadkobiercom (§ 747 p. c.). W razie wspólnego ich pozwania (§ 2059 ust. 2 k. c.) w jednej skardze, co nie jest koniecznością procesową, zachodzi konieczne współuczestnictwo w sporze (§ 62 p. c.).¹⁾ Tytuł wykonawczy uzyskany przeciwko wszystkim we wspólnej skardze jest skuteczny również i przeciwko każdemu z poszczególnych współdziedziców, w zasadzie nawet w odniesieniu do jego majątku prywatnego.

bb) W myśl przepisów prawa materialnego spadek może podlegać zarządowi wykonawcy testamentu (§ 2197 i nast. k. c.). W takim razie wykonawcy testamentu służy nie tylko prawo rozporządzania spadkiem (§§ 2205–2211 k. c.) lecz i prawo sądowego dochodzenia praw, podlegających jego zarządowi (§ 2212 k. c.).

Inaczej rzecz się przedstawia w razie dochodzenia przez wierzyciela roszczenia przeciwko spadkowi. W tych przypadkach można roszczenia dochodzić sądowo nie tylko przeciwko wykonawcy testamentu lecz również i przeciwko spadkobiercy (§ 2212 k. c.). Jednakże do przeprowadzenia przymusowego wykonania z masy spadkowej konieczny jest zawsze tytuł wykonawczy przeciwko wykonawcy testamentu. Tytuł tak wystarcza do egzekucji, jest jednakże w każdym przypadku konieczny, nawet gdyby pozwanym był spadkobierca (§ 748 ust. 1 p. c.). Tytuł uzyskany tylko przeciwko spadkobiercy nie wystarczałby do przeprowadzenia egzekucji. Byłby on dopiero po ustaniu prawa wykonawcy testamentu w całej pełni skuteczny. W każdym więc przypadku winien być pozwany również i wykonawca testamentu. Przytem można skargę wytoczyć przeciwko spadkobiercy i wykonawcy testamentu, żądając albo zasądzenia obydwoh na świadczenie lub też spadkobierce na świadczenie a wykonawcę testamentu na poddanie się egzekucji (§ 2213 ust. 3 k. c.).

Jeżeli prawo zarządu wykonawcy testamentu ogranicza się jedynie do poszczególnych przedmiotów spadku (§ 2208 k. c.) lub też jeżeli wierzyciel dochodzi w skardze roszczenia o zachówek (§§ 2303 i nast.

¹⁾ Tak samo Komentarz radców Sądu Rzeszy, § 2059 k. c. uwaga 5; por. też Gaupp-Stein § 62 p. c. uwaga III oraz orzeczenie Sądu Rzeszy w tomie 71 str. 370 oraz łącznie z tem orzeczeniem w tomie 68 str. 221. — Oprócz skargi na podstawie § 2059 ust. 2 k. c. możliwe jest też przy stosunkach obligatoryjnych wytoczenie skargi solidarnej na zasadzie § 2058 k. c. — W ostatnim przypadku nie zachodzi konieczne współuczestnictwo w sporze, nawet gdyby wszyscy spadkobiercy byli pozwani wspólnie w jednej skardze.

k. c. łącznie z § 2213 k. c. ust. 1 ostatnie zdanie), natomiast konieczny jest wyrok przeciwko spadkobiercy na świadczenie a przeciwko wykonawcy testamentu na poddanie się egzekucji (§ 748 ust. 2 3 p. c.).

Gdyby wykonawca testamentu wcale nie posiadał prawa zarządu (§ 2208 k. c.) nie mógłby on ani aktywnie prowadzić procesów, ani być jako taki pozwanym ani nie mógłby się też sprzeciwiać przeprowadzeniu egzekucji. Skargę należałoby w tych przypadkach wytoczyć tylko przeciwko spadkobiercy.

W razie gdyby wyrok zapadł jeszcze za życia spadkodawcy, można bez nowego procesu z wykonawcą testamentu udzielić w odniesieniu do niego klauzuli wykonawczej na tych samych zasadach, co przy następstwie prawnem (§ 749 p. c. łącznie z §§ 727, 730 do 732 p. c. oraz § 750 u. 2 p. c.). Jeżeli wyrok zapadł na korzyść spadkodawcy, należy klauzulę wykonawczą przepisać wyłącznie na wykonawcę testamentu, o ile odnośne rozszczenie podlega jego zarządowi, gdyż w takim razie spadkobierca nie może ani rozporządzać owym rozszczeniem ani sadowie go dochodzić (§§ 2211 i nast. k. c.). Przy wyrokach wydanych na niekorzyść spadkodawcy wystarcza przepisanie klauzuli wykonawczej przeciwko wykonawcy testamentu tylko w takim razie, jeżeli posiada zarząd całego spadku (w myśl § 748 ust. 1 p. c.). Gdyby zaś zarządowi wykonawcy testamentu podlegały tylko poszczególne przedmioty, należące do spadku, natomiast wypis wykonawczy musiałby nastąpić nie tylko przeciwko wykonawcy testamentu lecz oprócz tego jeszcze i przeciwko spadkobiercy (w myśl ustępu 2 § 748 p. c.).¹⁾

D. Organy przeprowadzające przymusowe wykonanie.

I. Przymusowe wykonanie przeprowadzają różne typy organów sądowych. Organami tymi są:

- 1) Komornik sądowy (§§ 155 i nast. U. U. S.; § 753 p. c.).
- 2) Sąd Powiatowy jako sąd wykonawczy (§ 764 p. c.).
- 3) Sąd procesowy (§§ 887 i nast. p. c.).

Rozdziału czynności między przytoczone organy wykonawcze ustawa dokonała na tej zasadzie, że tam, gdzie potrzebny jest efektywny przymus (§§ 808, 814 i nast.; 883—885, 909 p. c.) działa komornik sądowy nieraz przy współudziale sądu wykonawczego (§§ 758 ust. 3, 789 do 791, 822, 823 p. c.), podczas gdy sąd wykonawczy jest czynny w tych przypadkach, gdzie akty wykonawcze mają charakter prawniczy (§§ 828 i nast. 858, 899 i nast. p. c. jakoteż §§ 1

¹⁾ Sporne. Jak wyżej por. Gaupp-Stein: § 749 uwaga I.

i nast. 163 ust. o przetargu przymusowym). Sąd procesowy jest wyjątkowo właściwym w postępowaniu celem zniewolenia dłużnika do wykonania pewnej czynności, do jej zaniechania lub do znośzenia czynności wierzyciela (§§ 887 i nast. p. c.).

Czynności wykonawcze, przeprowadzone przez organ rzeczowo niewłaściwy, są absolutnie nieważne.

II. 1) Zwyczajnym organem egzekucyjnym są komornicy sądowi, którzy są właściwi do przeprowadzania wszystkich czynności wykonawczych, które nie są przez ustawę przekazane sądom (§ 753 ust. 1 p. c.).

a) Komornik sądowy przeprowadza przymusowe wykonanie na zlecenie wierzyciela. Wierzyciel wręcza tytuł wykonawczy komornikowi sądowemu i daje mu polecenie do przeprowadzenia egzekucji. Przytem wierzyciel może posługiwać się pośrednictwem sekretarza sądowego. Polecenie dane komornikowi sądowemu przez sekretarza sądowego ma takie samo znaczenie, jak gdyby pochodziło wprost od wierzyciela (§ 753 ust. 2 p. c.). W poleceniu przeprowadzenia egzekucji w łączności z wręczeniem wypisu wykonawczego, który stanowi legitymację dla komornika sądowego tak w odniesieniu do dłużnika jak i osób trzecich i to do tego stopnia, że wierzyciel nie może podnieść zarzutu braku lub ograniczenia polecenia (§ 755 p. c.), zawarte jest upoważnienie dla komornika sądowego do przyjmowania od dłużnika zapłat lub innych świadczeń jakoteż upoważnienie do ważnego kwitowania z odbioru i do wydania dłużnikowi wypisu wykonawczego po skutecznieniu świadczenia (§ 754 p. c.). Do wydania dłużnikowi wypisu wykonawczego wraz z pokwitowaniem jest komornik sądowy po otrzymaniu świadczenia zobowiązany. W razie częściowego świadczenia komornik sądowy winien wydać dłużnikowi pokwitowanie a odnośną spłatę winien zaznaczyć na wypisie wykonawczym (§ 757 ust. 1 p. c.). Oprócz tego dłużnik może żądać pokwitowania również i od wierzyciela na podstawie przepisów prawa materialnego (§ 757 ust. 2 p. c. łącznie z §§ 368 i nast. k. c.).

Jeżeli wykonanie zależy od równoczesnego skutecznienia przez wierzyciela świadczenia na rzecz dłużnika, komornik sądowy winien przed rozpoczęciem egzekucji zaofiarować dłużnikowi świadczenie w taki sposób, ażeby dłużnik popadł w zwołkę przyjęcia (§§ 292 i nast. k. c.). Oferta świadczenia winna w zasadzie nastąpić realnie (§ 294 K. c.) a tylko wtedy wystarcza oferta ustna, jeżeli dłużnik już poprzednio oświadczył że świadczenia nie przyjmie lub też jeżeli do świadczenia konieczne jest współdziałanie dłużnika (§ 295 k. c.). Bez zaofiarowania świadczenia wzajemnego komornik sądowy może rozpocząć przymusowe wykonanie tylko wtedy, jeżeli — według przepisów prawa materialnego — dłużnik wyjątkowo nawet bez zaofiaro-

wania świadczenia znajduje się w zwłoce przyjęcia (§ 296 k. c.) albo też, gdy dłużnik jest zaspokojony (por. § 368 ust. 2 k. c.) Dowód tych okoliczności winien być przeprowadzony przez dokumenty publiczne lub publicznie uwierzytelnione. Dokumenty te winny być dłużnikowi doręczone lub też doręczenie ich musi nastąpić równocześnie (§ 756 p. c.).

b) Z tego co wyżej powiedziano wynika, że stosunek wewnętrzny między komornikiem sądowym a wierzycielem jest stosunkiem prywatnoprawnym i że komornik sądowy działa na zasadzie polecenia (§§ 662 i nast. k. c.). Z tego punktu widzenia stosunek ten należy oceniać według przepisów o odpłatnem załatwianiu cudzego interesu (§ 675 K. c.; por. też § 196 L. 15 k. c.).

Jednakże komornik sądowy jest zarazem urzędnikiem a czynności jego, czy to będą doręczenia czy też akty egzekucyjne, są czynnościami urzędowymi. Jest on organem sądowym, którym posługują się strony. To też stanowisko jego posiada charakter wyłącznie publiczno-prawny, pomimo że wewnętrzny stosunek do wierzyciela jest prywatnoprawnym stosunkiem umownym.

Dlatego komornik sądowy winien się wprawdzie zastosować do zlecenia wierzyciela, jednakże wykonując udzielone mu polecenia działa równocześnie jako samodzielny organ sądowniczy a przeznaczony do stosowania przymusu państwowego celem zrealizowania orzeczeń władzy sądowej.

c) Jako organ stosujący bezpośrednio przymus państwowy komornik sądowy jest wyposażony w nadzwyczajne uprawnienia.

I tak komornik sądowy ma prawo przeszukiwać mieszkanie i schowki dłużnika, przyczem może kazać otworzyć zamknięte drzwi domu i drzwi pokoju oraz schowki a w razie oporu może użyć siły. W tym celu komornik sądowy może zażądać pomocy policji. Jednakże nie ma prawa żądać samodzielnie pomocy wojskowej. Gdyby pomoc ta była potrzebną winien się zwrócić do sądu wykonawczego (§ 758 p. c.), który następnie wzywa władzę wojskową do wkroczenia (§ 759 p. c.).

W razie stawienia oporu przez dłużnika, albo gdyby podczas egzekucji w mieszkaniu dłużnika nie byli obecni ani dłużnik ani żadna osoba dorosła należąca do rodziny lub będąca u niego w służbie, komornik sądowy winien przywołać do czynności wykonawczych świadków, którymi mogą być albo dwie dorosłe osoby, albo urzędnik gminny lub policyjny (§ 759 p. c.).

O każdej czynności wykonawczej komornik sądowy winien spisać protokół (§ 762 p. c.). Wezwania i inne zawiadomienia (n. p. wezwanie do przyjęcia świadczenia wzajemnego w myśl § 756 p. c. lub zawiadomienie dłużnika o zajęciu lub dalszem zajęciu

w myśl §§ 808 ust. 3, 826 ust. 3 p. c.), należące do czynności wykonawczych, komornik sądowy wydaje ustnie i wpisuje je łącznie do protokołu. Jeżeli nie może to nastąpić ustnie komornik sądowy winien dłużnikowi doręczyć odpis protokołu¹⁾ lub przesłać go pocztą, jeżeli w miejscu wykonania nie można skutecznie doręczenia do rąk tej osoby, do której skierowane jest wezwanie lub zawiadomienie. Zachowanie tych przepisów winno być zaznaczone w protokole (§ 763 p. c.).

Każda osoba, która jest dotknięta postępowaniem wykonawczem, ma prawo wglądu do akt komornika sądowego i może żądać udzielenia jej odpisu poszczególnych pism, znajdujących się w tych aktach (§ 760 p. c.).

Podobnie jak przy doręczeniach (§ 188 p. c.) nie wolno również i przy przeprowadzaniu egzekucji dokonywać czynności wykonawczych w porze nocnej, obejmującej w okresie od 1 kwietnia do 30 września godziny od 9 wieczór do 4 rano a w okresie od 1 października do 31 marca godziny od 9 wieczór do 6 rano. Tak samo jest niedopuszczalna egzekucja w niedzielę lub w powszechne dni świąteczne (por. wyżej na str. 102). Wyjątki są dopuszczalne tylko za zezwoleniem tego sędziego powiatowego, w którego okręgu czynność wykonawcza ma się odbyć. Zarządzenie sędziego, na mocy którego udzielono zezwolenia, należy przy egzekucji okazać (§ 771 p. c.).

2) Tam gdzie akty wykonawcze posiadają charakter prawniczy przeprowadza przymusowe wykonanie nie komornik sądowy lecz sąd wykonawczy.

a) Sąd wykonawczy jest właściwym:

aa) Do przeprowadzania czynności sądowych, których przedmiotem jest egzekucja z wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych (§§ 828 i nast. p. c.; 846 i nast.; 857 p. c.; 858 p. c.);

bb) w razie przymusowego wykonania z nieruchomości (§§ 1 i nast.; § 163 ustawy o przymusowym przetargu z 24 marca 1897 r.);

cc) do odebrania przysięgi wyjawienia i zastosowania aresztu w stosunku do dłużnika (§§ 809 i nast. p. c.).

Pozatem sąd wykonawczy w wielu przypadkach współdziała z komornikiem sądowym (n. p. w przypadku § 858 ust. 3 p. c.; por. też wyżej pod I.).

¹⁾ Przytem komornik sądowy przeprowadza doręczenie sam przy zastosowaniu przepisów §§ 172, 181 — 186 p. c. Nie jest to więc doręczeniem z urzędu. Doręczenie do rąk pełnomocnika w myśl §§ 173 i nast. p. c. jest niedopuszczalne. Również i do czynu publicznego nie wolno zastosować (§ 763 ust. 2 p. c.).

b) Sądami wykonawczymi są Sądy Powiatowe. Z reguły jest nim ten Sąd Powiatowy w którego okręgu ma nastąpić lub nastąpiło już przymusowe wykonanie, o ile nie jest ono jeszcze ukończone. Sąd wykonawczy wydaje z reguły swe decyzje bez uprzedniej ustnej rozprawy (§ 864 p. c.);. Całe postępowanie w instancji egzekucyjnej ma bowiem na celu zajęcie obiektów majątkowych, nie zaś przeprowadzanie rozpraw i wydawanie na ich podstawie orzeczeń. To też czasem ustawa uprzedniego wysłuchania dłużnika wręcz zakazuje (§ 834 p. c.). Tam gdzie sąd ustną rozprawę zarządza jest ona zawsze tylko fakultatywną i kończy się uchwałą sądową, która winna być publikowana (§ 329 p. c.). Jeżeli ustawa pragnie wyjątkowo, ażeby przeprowadzono obowiązkową ustną rozprawę w instancji egzekucyjnej, nateraz zarządza wytoczenie specjalnej skargi (n. p. §§ 767, 771 p. c.).

Jeżeli wykonanie zależy od równoczesnego świadczenia przez wierzyciela na rzecz dłużnika, sąd wykonawczy zarządza środki egzekucyjne tylko wtedy, jeżeli wierzyciel za pomocą dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych udowodni, że dłużnik jest zaspokojony lub znajduje się w zwłoce przyjęcia i jeżeli odpis tych dokumentów dłużnikowi doręczono. Doręczenie jest zbyteczne, jeżeli komornik sądowy rozpoczął już egzekucję (w myśl § 756 p. c.) a dowód zaspokojenia dłużnika lub popadnięcia przez niego w zwłokę przeprowadzony jest za pomocą protokołu komornika sądowego (§ 765 p. c.).

3) W wyjątkowych przypadkach może również i sąd procesowy przeprowadzać czynności wykonawcze. Zachodzi to wtenczas, jeżeli na dłużniku ma być wymuszone pewne działanie (§§ 887 do 889 p. c.) lub też zaniechanie pewnej czynności albo znoszenie wykonania pewnej czynności przez wierzyciela (§ 890 p. c.). Właściwym jest zawsze sąd procesowy pierwszej instancji (§§ 887, 890 p. c.).

E. Środki obrony, służące w instancji egzekucyjnej dłużnikowi i osobom trzecim. Prawa wierzyciela.

I Celem ochrony tak dłużnika jak i osób trzecich przeciwko nieprawidłowemu przeprowadzaniu przymusowego wykonania ustawa przewiduje szereg środków obronnych. Przytem nie zapomina jednak również i o interesie wierzyciela, dając mu możliwość energicznego dochodzenia realizacji swych roszczeń za pomocą odpowiednich wniosków.

Odnosnie do środków zaczepnych i obronnych należy w instancji egzekucyjnej odróżniać:

1) Zarzuty przeciwko rodzajowi i sposobowi wykonania (§ 766 p. c) może podnosić tak dłużnik jak i wierzyciel; czynić to mogą również i osoby trzecie

2) Zarzuty przeciwko roszczeniu, ustalonemu przez wyrok (§ 767 p. c) oraz zarzuty z powodu niedopuszczalności klauzuli wykonawczej (§§ 768 do 770 p. c.) może podnosić z natury rzeczy tylko dłużnik. Osoby trzecie mogą wytoczyć skargę interwencyjną, jeżeli twierdzą, że na przedmiocie egzekucji służy im prawo, stanowiące przeszkodę w zbyciu zajętego przedmiotu (§ 771 p. c.).

3) Pozatem służy tak dłużnikowi jak i wierzycielowi oraz osobom trzecim w pewnych przypadkach środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.).

II. 1) Dłużnik może w instancji egzekucyjnej bronić swych praw w sposób następujący:

a) Jeżeli zachodzą nieprawidłowości w rodzaju i sposobie egzekucji lub w postępowaniu jakiego komornik winien przestrzegać, dłużnik może wystąpić z wnioskami zarzutami i uwagami do sądu wykonawczego. Sąd ten może przed wydaniem decyzji zarządzić tymczasowe wstrzymanie egzekucji bądź to za złożeniem kaucji lub też bez takiego zabezpieczenia, może też uznać, że przymusowe wykonanie winno być przeprowadzone tylko za złożeniem kaucji przez wierzyciela (§ 766 ust. p. c. łącznie z § 732 ust. 2 p. c.).

aa) W szczególności dłużnik może wystąpić z uwagami przeciwko postępowaniu komornika sądowego przy egzekucji, przystępować może też zwalczać sposób obliczenia kosztów egzekucyjnych a nawet wogóle obowiązek ich płacenia (§ 766 ust. 2 p. c.). Tak samo służy dłużnikowi prawo wnoszenia uwag w stosunku do czynności sądu wykonawczego, w szczególności też przeciwko uchwałom zajęcia, wydanym przez tenże sąd (n p. na zasadzie §§ 828 i nast. p. c.).

Przeciwko uchwałom sądu wykonawczego, wydanym na wniesione przez dłużnika uwagi, służy w razie ich nieuwzględnienia natychmiastowe zażalenie (§ 793 p. c.).

Jeżeli jednak w drodze egzekucji nastąpił wpis do księgi wieczystej (por §§ 830, 867, 932 p. c), dłużnik winien posługiwać się środkami prawnymi, przewidzianymi w ordynacji gruntowej z 24 marca 1897 r. (§§ 71 i nas. ord. grunt.)¹⁾

bb) Pozatem dłużnik może podnosić zarzuty dotyczące formalnych warunków egzekucji, o ile mogą i powinny być badane przez organy, przeprowadzające przymusowe wykonanie. A za-

¹⁾ Podobnie Gaupp-Ste n § 766 uważa I, 4.

tem dłużnik może n. p. zarzucić wady dotyczące tytułu wykonawczego, jak brak wypisu wykonawczego lub przeprowadzanie podwójnej egzekucji na podstawie uzyskanych przez wierzyciela dwóch wypisów wykonawczych (por. § 733 p. c.).

cc) Specjalnym przypadkiem, gdzie dłużnik może się posługiwać obroną na podstawie § 766 p. c. jest tak zwane *beneficium excussionis realis*. Jest ono według procedury cywilnej procesowym środkiem obrony a nie zarzutem prawa materialnego. Beneficium excussionis realis polega na tem, że jeżeli wierzyciel ma w swem posiadaniu ruchomą rzecz dłużnika co do której służy mu prawo zastawu (n. p. §§ 1205 i nast. k. c.; 590; 647 k. c.; § 804 p. c.) lub retencji (n. p. §§ 273, 1000 i nast. k. c.), dłużnik może sprzeciwić się przeprowadzaniu egzekucji z pozostałego majątku o tyle, o ile roszczenie wierzyciela jest pokryte przez wartość rzeczy. Sprzeciw ten dłużnik winien wnieść we formie środków obronnych z § 766 p. c. Jeżeli wierzycielowi służy prawo zastawu lub retencji również i z uwagi na inną jeszcze wierzytelność, natomiast dłużnik posiada przytoczone wyżej prawo sprzeciwu tylko o tyle, o ile i ta druga wierzytelność jest pokryta wartością rzeczy (§ 777 p. c.; por. podobny przepis w § 772 ust. 2 k. c.). Wnoszenie zarzutów z § 766 p. c. jest dopuszczalne, skoro wierzyciel egzekucję z pozostałego majątku dłużnika rozpoczął i jest możliwe tak długo dopóki egzekucja nie jest jeszcze ukończona.

W odniesieniu do wszystkich przytoczonych wyżej przypadków należy podkreślić, że tam gdzie dłużnik posługiwać się może wnioskami, zarzutami i uwagami w myśl § 766 p. c. niedozwolone jest wytaczanie zwyczajnej skargi lub wnoszenie natychmiastowego zażalenia. Dotyczy to także wierzyciela a nawet i osób trzecich, o ile nie zachodzą w odniesieniu do tych ostatnich równocześnie warunki dopuszczalności skarg z § 771 p. c. lub § 805 p. c.¹⁾

b) Dłużnik może podnosić dalsze jeszcze zarzuty na swą obronę. W szczególności może on wytoczyć zarzuty dotyczące samego roszczenia i może wystąpić ze skargą o niedopuszczalność klauzuli wykonawczej.

aa) Podnoszenie w instancji egzekucyjnej zarzutów, dotyczących materialnego roszczenia, ustalonego przez wyrok, jest rzeczą niezwykłą, gdyż ma na celu niedopuszczenie do zrealizowania wyroku. To też ustawa zarzuty takie dopuszcza tylko wtedy jeżeli przyczyny, na których się opierają, powstały dopiero po ukończeniu ostatniej ustnej rozprawy (w myśl §§ 278, 529 p. c.) i jeżeli nie można ich już wnieść w drodze opozycji. Dłużnik może dochodzić swych praw tylko przez wytoczenie skargi w są-

¹⁾ Tak samo Gaupp-Stein: § 766 uwaga IV, 3 — Por. też orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 40 str. 366 i t. 66 str. 234

dzie procesowym pierwszej instancji. W skardze tej dłużnik winien przedłożyć równocześnie wszystkie zarzuty, jakie jest w możności wnieść w chwili jej wytoczenia (§ 767 p. c.).

Wniosek takiej skargi winien być skierowany na uznanie przez sąd niedopuszczalności przymusowego wykonania na podstawie wyroku, przeciwko któremu skarga jest wytoczona. Skarga nie żąda więc uchylenia wyroku, lecz zniszczenia jego wykonalności z powodu późniejszego odpadnięcia jej warunków. Dla tego też skargę tę nazywa się skargą przeciw-egzekucyjną (Vollstreckungsgegenklage). Z natury swej skarga tego typu jest skargą o wyrok konstytutywny.

Dzięki skardze z § 767 p. c. dłużnik może jeszcze w instancji egzekucyjnej podnosić materialne zarzuty przeciwko wyrokowi a zatem zarzuty, które w myśl przepisów prawa materialnego unicestwiają roszczenie wierzyciela ustalone wyrokiem. Zarzutami takimi mogą być np. dopełnienie ugody, zrzeczenie się roszczenia przez wierzyciela, ziszczenie się warunku rozwiązującego o i inne.¹⁾

1) Pewne odrebności wykazuje skarga z § 767 p. c., jeżeli idzie o nakazy wykonawcze lub o dokumenty sądowe albo notarialne, będące tytułami wykonawczymi (§ 794 L. 5 p. c.).

Przy nakazach wykonawczych zarzuty dotyczące samego roszczenia są dopuszczalne tylko o tyle, o ile przyczyny, na których się opierają, powstały dopiero po doręczeniu nakazu wykonawczego. Do wytoczenia skargi jest właściwym ten Sąd Powiatowy, którego sekretarz sądowy wydał nakaz wykonawczy. Jeżeli roszczenie nie podlega właściwości Sądów Powiatowych należy skargę wytoczyć w Sądzie Okręgowym, do którego obwodu wspomniany poprzednio Sąd Powiatowy należy (§ 796 ust. 2 i 3 p. c.).

Przy dokumentach sądowych lub notarialnych (w rozumieniu § 794 L. 5 p. c.) skarga podnosząca zarzuty dotyczące samego roszczenia (§ 767 p. c.) nie jest uzależniona od tego, aby zarzuty te powstały dopiero później. O tyle zachodzi tutaj wyjątek od ogólnej zasady, wyrażonej w ust. 2 § 767 p. c. (§ 797 ust. 4 p. c.) To samo należy przyjąć również i przy ugodach sądowych.²⁾ Do wytoczenia skargi z § 767 p. c. jest przy wspomnianych wyżej dokumentach właściwym ten sąd, który jest dla dłużnika sądem powszechnym (gdzie więc dłużnik posiada swą ogólną przynależność sądowa, por. wyżej str. 33) a w braku takiego sądu właściwym

¹⁾ Prawie wszystkie możliwości wylicza Gaupp-Stein: § 767 uwaga pod II, 1

²⁾ Pomimo, że § 795 p. c. żadnego w tym względzie nie zawiera przepisu. Jednakże istota ograniczenia czasowego w rozumieniu ust. 2 § 767 p. c. stoi w ścisłej łączności z prawomocnością, a której nie można mówić przy ugodach. Podobnie: Gaupp-Stein: § 795 uwaga II 5

jest ten, gdzie w myśl przepisów o „właściwości majątku“ (§ 23 p. c.) można wytoczyć skargę przeciwko dłużnikowi (§ 797 ust. 5 p. c.)⁵.

Przy ugodach sądowych właściwym jest ten sąd, przy którym proces zakończony ugodą toczył się w pierwszej instancji (§ 767 ust. 1 p. c.), gdyż ugoda sądowa nie jest dokumentem sądowym w rozumieniu wyżej przytoczonych przepisów (w myśl § 794 L. 5 i § 797 ust. 5 p. c.). Jeżeli ugodę zawarto przed Sądem Powiatowym na zasadzie § 510 c p. c. (§ 794 L. 2 p. c.) właściwym jest tenże Sąd Powiatowy, chociażby wartość przedmiotu sporu wynosiła więcej aniżeli 500 złotych.

Wreszcie trzeba zaznaczyć, że przy decyzjach sądowych, przeciwko którym służy środek prawny zażalenia (§ 794 L. 3 p. c.) właściwym do wytoczenia skargi z § 767 p. c. jest sąd procesowy pierwszej instancji a skarga jest uwarunkowana tem, czy dłużnik mógł swe zarzuty przytoczyć już przed rozstrzygnięciem sądu (§ 767 ust. 1 i 2 p. c.).

2) Dalszym specjalnym przypadkiem skargi przeciwegzekucyjnej (§ 767 p. c.) jest skarga spadkobiercy w celu zrealizowania ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe.

a) Według przepisów prawa materialnego spadkobierca, który w zasadzie odpowiada za długi spadkowe całym swym majątkiem (§§ 1922, 1967) nieograniczenie, może odpowiedzialność swą ograniczyć do spadku jako takiego. Ograniczenie to następuje przez spowodowanie otwarcia upadłości spadkowej lub przez ustanowienie zarządu nad spadkiem (§§ 1975 do 1989 k. c.; por. też §§ 214 do 235 ust. konk.) Poza tem ograniczenie takie jest możliwe w razie braku dostatecznej masy spadkowej (§§ 1990 do 1992 K. c.). Oprócz tego możliwe jest też ograniczenie odpowiedzialności w odniesieniu do poszczególnego wierzyciela. Zachodzi to wtenczas, jeżeli nastąpiło wykluczenie praw poszczególnego wierzyciela w postępowaniu wywoławczem lub gdy jak wierzyciel roszczenie swe zgłosił za późno (§§ 1970 do 1974 k. c.). Jednakże dobrodziejstwo ograniczenia odpowiedzialności do masy spadkowej spadkobierca może utracić, tak że znowu odpowiada nieograniczenie całym swym majątkiem. Zachodzi to w razie zaniedbania sporządzenia inwentarza w oznaczonym przez sąd czasokresie (§ 1994 k. c.) lub w przypadku sporządzenia rozmyślnie fałszywego inwentarza (§ 2005 k. c.). Spadkobierca traci wówczas również i prawo do postawienia wniosku o wywołanie wierzycieli i o ustanowienie zarządu nad spadkiem (§ 2013 k. c.; por. §§ 991, 997 p. c.)¹⁾. Wreszcie spadkobierca odpowiada nieograniczenie w stosunku do tego wierzyciela, wobec którego po wręczeniu inwentarza wzbrania się złożyć przysięgę wyjawienia (§ 2006 ust. 3 k. c.).

¹⁾ Por.: §§ 216 ust. 1 i 217 ust. w. konkursowej.

b) Poza to nieograniczona odpowiedzialność spadkobiercy może w stosunku do poszczególnego wierzyciela nastąpić również i z przyczyny czysto procesowej a mianowicie jeżeli spadkobierca zażąda postawić wniosku o to ażeby ograniczenie odpowiedzialności zastrzeżono mu we wyroku (§ 780 ust. 1 p. c.). Zastrzeżenie takie jest zbyteczne tylko wtedy, jeżeli zasądzono Skarb Państwa jako ustawowego spadkobiercę albo gdy wyrok dotyczący zobowiązania spadkowego wydano przeciwko zarządcy spadku (§ 1981 i nast. k. c. łącznie z § 2012 k. c.) lub innemu kuratorowi spadku (§ 1960 i nast. k. c. łącznie z § 2012 k. c.) albo też przeciwko wykonawcy testamentu, posiadającemu zarząd spadku (§ 2213 k. c. łącznie z §§ 2205 i nast.; 2212 k. c.; dalej por. § 780 ust. 2 p. c.).

Oprócz czuwania nad tem, ażeby wyrok zawierał zastrzeżenie¹⁾ dotyczące ograniczenia odpowiedzialności (§ 780 p. c.) spadkobierca musi w razie egzekucji wystąpić aktywnie i podnieść przeciwko niej odpowiednio zarzuty (§ 781 p. c.). Podniesienie tych zarzutów następuje przez wytoczenie skargi przeciw-egzekucyjnej (§ 785 p. c. łącznie z §§ 767, 769, 770 p. c.), której wniosek powinien zawierać żądanie, aby egzekucję z majątku nie należącego do masy spadkowej uznać za niedopuszczalną.

Jeżeli ustanowiono zarząd spadku lub otwarcie upadłość spadku, natenczas od tej chwili spadkobierca może w drodze skargi z § 767 żądać uchylecia aktów egzekucji, dokonanych na rzecz wierzyciela spadku z majątku nie należącego do spadku, jeżeli tylko nie utracił prawa powoływania się na ograniczenie swej odpowiedzialności (§ 784 ust. 1 p. c.) Takie same prawo (§ 785 p. c.) w przytoczonym wyżej przypadku posiada również i zarządca spadku odnośnie do aktów egzekucyjnych, dokonanych względem spadku na rzecz wierzyciela, który nie jest wierzycielem spadku (§ 784 ust. 2 p. c.), gdyż w razie ustanowienia zarządu spadku osobiści wierzyciele spadkobiercy nie mogą w drodze egzekucji żądać pokrycia z masy spadkowej (§ 1984 ust. 2 k. c.).

c) Podobnie jak ograniczoną odpowiedzialność spadkobiercy procedura cywilna reguluje również i ekscepcje, na podstawie których spadkobierca może nawet po przyjęciu spadku jeszcze przez trzy miesiące względnie aż do ukończenia postępowania wywoławczego odmówić pokrycia zobowiązań spadkowych (§§ 2014, 2015 k. c.). Prawo to nie wyklucza wprowadzenia spadkobiercy, jednakże wyrok winien zawierać zastrzeżenie co do ograniczonej odpowiedzialności spadkobiercy (§ 305 ust. 1 p. c.). Zastrze-

¹⁾ W razie pominięcia odnośnego wniosku spadkobierca może w danym razie żądać uzupełnienia wyroku w myśl § 321 p. c.

żenie to nie zawiera jednak w sobie decyzji, czy ograniczenie odpowiedzialności rzeczywiście zachodzi, gdyż w chwili wydawania wyroku jest to jeszcze niepewne.

W instancji egzekucyjnej spadkobierca na podstawie owych ekscepcji zawieszających (§§ 2014, 2015 k. c.) może tylko żądać, ażeby na czas trwania odnośnych czasokresów ograniczono egzekucję do takich czynności, które są dopuszczalne w razie wykonania aresztu, a zatem do zajęcia względnie wpisu hipoteki zabezpieczającej (§ 782 p. c. łącznie z §§ 930–932 p. c.). Żądanie to spadkobierca¹⁾ winien postawić przez wytoczenie skargi przeciw egzekucyjnej z § 767 p. c. (§ 785 p. c.). Wniosek skargi powinien zawierać żądanie, ażeby aż do upływu odnośnych czasokresów egzekucję ograniczono do środków dopuszczalnych przy wykonaniu aresztu.

Jeżeli przed upływem odnośnego czasokresu postawiono wniosek o otwarcie upadłości co do spadku, natenczas na żądanie spadkobiercy, które trzeba podnieść przed wytoczenie skargi z § 767 p. c. (§ 785 p. c.), należy utrzymać w mocy ograniczenie egzekucji nawet po upływie owego czasokresu, dopóki nie nastąpi prawomocne rozstrzygnięcie co do otwarcia postępowania upadłościowego (§ 782 p. c. ostatnie zdanie).

Chcąc zapobiec, aby w czasie, w którym wierzyciele spadkowi nie mogą dochodzić swych roszczeń, osoby wierzyciele spadkobiercy nie szukały pokrycia ze spadku, procedura cywilna traktuje w odniesieniu do spadku wierzycieli osobistych na równi z wierzycielami spadkowymi, dając spadkobiercy prawo żądania w drodze skargi z § 767 p. c. takiego samego ograniczenia egzekucji również i w stosunku do wierzycieli osobistych, jeżeli naturalnie spadkobierca za zobowiązania spadku nie odpowiada nieograniczenie (§ 783 p. c. łącznie z §§ 782 i 785 p. c.), gdyż w takim razie utracił również i w stosunku do wierzycieli spadkowych prawo żądania ograniczenia egzekucji.

3) Oprócz wyżej przytoczonych przypadków procedura cywilna dopuszcza skargę z § 767 p. c. jeszcze w następujących przypadkach:

a) W razie dalszej (kontynuowanej) wspólności majątkowej pozostający przy życiu małżonek odpowiada osobiście za zobowiązania mienia wspólnego (§ 1489 ust. 1 k. c.). Jeżeli jednak ta odpowiedzialność osobista jest tylko skutkiem utrzymania nadal wspólności majątkowej, natenczas należy odpowiednio stosować przepisy o odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania spadkowe, przyczem w miejsce spadku wchodzi mienie wspólne. Odpowiednio do tego

¹⁾ Skargę tę mogą wytoczyć również i zarządca spadku (§ 1975 k. c.), kurator spadku (§ 2017 k. c.) i wykonawca testamentu (§ 2213 k. c.)

²⁾ A także zarządcy spadku, kuratora spadku i wykonawcy testamentu

przepisu materialnego rozciąga również i procedura cywilna przepisy dotyczące spadkobiercy (§ 780 ust. 1; 781 do 785 p. c.) na pozostałego przy życiu małżonka w ten sposób, że zmarły małżonek wstępuje w miejsce spadkodawcy a małżonek pozostały przy życiu w miejsce spadkobiercy, podczas gdy mienie wspólne traktuje się jak spadek (§ 786 p. c.).

b) Kodeks cywilny ogranicza nieraz odpowiedzialność dłużnika, w szczególności gdy idzie o odpowiedzialność za długi cudze, do pewnych tylko przedmiotów, przyczem ograniczenie odpowiedzialności dłużnika jest podobnie unormowane jak u spadkobiercy (§§ 1990, 1991 k. c.). Przypadki takie zachodzą przy umownym przejęciu majątku osoby drugiej (§ 419 k. c.); dalej w razie niepokrycia przed podziałem mienia wspólnego zobowiązań, za które mienie to odpowiada (§§ 1459, 1475 k. c.; § 1480 k. c.), co ma zastosowanie również i przy kontynuowanej wspólności majątkowej w odniesieniu do potomstwa (§ 1504 k. c. łącznie z § 1498 k. c.), wreszcie także i wtenczas jeżeli zapisobiorca obciążony jest zapisem lub zleceniem (§ 2187 k. c.).

Z uwagi na powyższe przepisy materialne procedura cywilna postanawia, że odnośnym dłużnikom należy na ich żądanie zastrzec we wyroku ograniczenie odpowiedzialności (§ 780 l p. c. ust.) i że w razie egzekucji z ich osobistego majątku mają prawo żądać w drodze skargi z § 767 p. c. ograniczenia egzekucji do przytoczonych wyżej mas majątkowych (§ 786 p. c. łącznie z §§ 781, 785 p. c.).

We wszystkich wymienionych wyżej przypadkach skargi przeciwegzekucyjnej sąd procesowy może na wniosek bez uprzedniej ustnej rozprawy zarządzić, ażeby wstrzymano egzekucję. Wstrzymanie to może nastąpić za złożeniem kaucji lub bez niej aż do chwili wydania wyroku na wytoczoną skargę. Sąd może też zarządzić, ażeby wierzycielowi wolno było przeprowadzać egzekucję w dalszym ciągu jedynie za złożeniem kaucji. Faktyczne twierdzenia uzasadniające wniosek, należy uwiarogodnić (§ 294 p. c.). Takie same zarządzenia może w nagłych przypadkach wydać również i sąd wykonawczy. Jednakże sąd ten winien wyznaczyć czasokres, w ciągu którego należy przedłożyć decyzję sądu procesowego. Po bezowocnym upływie czasokresu wierzyciel może przymusowo wykonanie przeprowadzać w dalszym ciągu (§ 779 p. c.). Wspomniane decyzje sąd wydaje w drodze uchwały, zaskarżalnej natychmiastowem zażaleniem (§ 793 p. c.).

Wydając wyrok na skargę przeciwegzekucyjną (§ 767 p. c.) sąd procesowy może z urzędu w tymże wyroku wydać przytoczone wyżej zarządzenia, może też wydane zarządzenia uchylić, zmienić lub zatwierdzić. Tego rodzaju rozstrzygnięcie jest częścią wyroku i może być tylko łącznie z wyrokiem zaskarżone. W razie

wniesienia odwołania należy na wniosek przedewszystkiem rozprawić i rozstrzygnąć w sprawie wymienionych wyżej zarządzeń. Zaskarżenie rozstrzygnięcia, wydanego przez sąd odwoławczy, jest niedopuszczalne (§ 770 p. c. łącznie z § 718 p. c.).

bb- Dalszą skargą, z którą dłużnik może wystąpić w instancji egzekucyjnej, jest skarga o niedopuszczalność klauzuli wykonawczej. Skarga ta jest dozwolona w tych wszystkich przypadkach, w których udzielenie klauzuli wykonawczej zależy od udowodnienia pewnych okoliczności, jak np. następstwa prawnego lub ziszczenia się pewnego warunku (§§ 726 ust. 1; 727 do 738; 738-742; 744; 745 ust. 2 i 749 p. c.) a dłużnik zaprzecza by istniała podstawa do wydania klauzuli wykonawczej, którą przy udzielaniu jej przyjęto za udowodnioną (§ 768 p. c.).

Skarga o niedopuszczalność klauzuli wykonawczej jest specjalnym rodzajem skargi przeciw egzekucyjnej (§ 767 p. c.), z tą jednak różnicą, że w tym przypadku ustawa nie przewiduje ograniczeń czasowych co do podnoszenia zarzutów (w rozumieniu ustępu 2 § 767 p. c.) Wniosek skargi winien być skierowany na uznanie egzekucji na podstawie udzielonej klauzuli wykonawczej za niedopuszczalnej.¹⁾

W razie wytoczenia skargi należy co do wstrzymania egzekucji — czy to przez sąd procesowy czy też przez sąd wykonawczy — jak i co do uchylenia, zmiany lub potwierdzenia wydanego już w tym względzie zarządzenia przez wyrok, stosować te same przepisy, które obowiązują w razie wytoczenia skargi z § 767 p. c. (§§ 769, 770 łącznie z § 796 ust. 13 i § 797 ust. 5 p. c.)

Przez wytoczenie skargi z powodu niedopuszczalności klauzuli wykonawczej dłużnik nie pozbawia się prawa podnoszenia odnośnych zarzutów na podstawie § 732 p. c. (§ 768 p. c.).

2) Dając ochronę dłużnikowi ustawodawca zważa równocześnie na to aby i wierzyciel mógł w odpowiedni sposób dochodzić swych praw celem szybkiego zrealizowania roszczenia ustalonego przez tytuł wykonawczy.

a) W tym celu wierzyciel może wnosić do sądu wykonawczego uwagi przeciwko zachowaniu się komornika sądowego, jeżeli tenże albo wogóle wzbrania się przyjąć polecenia przeprowadzenia przymusowego wykonania albo też nie chce podjąć czynności wykonawczej stosownie do udzielonego mu przez wierzyciela polecenia (§ 766 ust. p. c.) Pozatem wierzyciel może wnosić również i uwagi co do kosztów wstawionych mu przez komornika sądowego w rachunek za przeprowadzenie egzekucji.

Uwagi wierzyciela są również dopuszczalne i wtedy, jeżeli samo postępowanie podczas egzekucji nie odpowiadało przepisom usta-

¹⁾ Wynika to z brzmienia § 775 L. 1 p. c.

wy lub instrukcji służbowej.¹⁾ Wreszcie wierzyciel może także na zasadzie § 156 U. U. S. powołać się na to, że komornik sądowy jest usunięty od sprawowania czynności urzędowych.

b) Gdyby sąd wykonawczy oddał jakiś wniosek wierzyciela, bądź to w całość bądź też w części, w szczególności przy wydawaniu uchwały zajęcia (§§ 828 i nast.; 846 i nast.; 857 i nast. p. c.), natenczas służyłoby wierzycielowi prawo tylko do wniesienia natychmiastowego zażalenia przeciwko odnośnej uchwale sądowej.

3) Przy przeprowadzaniu egzekucji jest często rzeczą nieuniknioną, że następuje konflikt z osobą trzecią. Zdarza się to w szczególności wtenczas, jeżeli na podstawie tytułu wykonawczego przeciwko dłużnikowi zajęto przedmioty, należące do osób trzecich. W takich i w podobnych przypadkach ustawa daje osobie trzeciej szereg środków celem obrony praw zagrożonych.

W tym względzie trzeba odróżniać:

a) Podobnie jak dłużnik posiada również i osoba trzecia prawo postawienia wniosków, podnoszenia zarzutów i czynienia uwag, które dotyczą rodzaju i sposobu egzekucji lub postępowania, jakiego komornik sądowy winien przestrzegać (§ 766 p. c.). Jednakże osoby trzecie posługując się owymi prawami muszą wykazać swój interes. Istnieje on zawsze wtedy, jeżeli prawa ich są w jakikolwiek inny sposób przez egzekucję dotknięte (np. przypadki wymienione w ust. 2 § 861 i ust. 3 § 862 p. c.).

b) Poza tem osoby trzecie mogą dochodzić swych praw w drodze skargi, jeżeli obrażone są ich prawa do przedmiotu egzekucji lub zakwestjonowane posiadanie zajętej wierzytelności.

aa) Jeżeli osoba trzecia twierdzi, że na przedmiocie egzekucji służy jej prawo stanowiące przeszkodę w zbyciu tego przedmiotu, natenczas winna wnieść protest przeciwko egzekucji w drodze skargi (skarga interwencyjna), którą należy wnieść do tego Sądu Powiatowego a w razie wartości przedmiotu sporu ponad 500 złotych do tego Sądu Okręgowego, w którego obwodzie odbywa się przymusowe wykonanie (§ 771 ust. 1 p. c.).

We wniosku skargi powód powinien żądać uznania egzekucji z zajętego przedmiotu (lub zajętej wierzytelności) za niedopuszczalnej.

Skarga interwencyjna różni się przez to od omówionej wyżej skargi przeciw-egzekucyjnej (§ 767 p. c.), że ostatnio wymieniona skarga skierowana jest przeciwko tytułowi wykonawczemu jako takiemu i ma na celu uniemożliwienie raz na zawsze egzekucji z tegoż tytułu, podczas gdy skarga interwencyjna z § 771 p. c. zwraca się tylko przeciwko poszczególnej czynności wykonawczej. Zresztą skarga interwencyjna jest tak samo jak skarga z § 767 p. c. skargą dążącą do uzyskania wyroku

¹⁾ Por. też: Galupp-Stein: § 76b. I, 1.

konstytutywnego, którego skutki ograniczają się do przyszłości, czyli że odnośny akt egzekucyjny staje się dopiero nieważnym z chwilą uznania go przez wyrok za niedopuszczalny.

Aktywnie legitymowaną do wytoczenia skargi jest każda osoba trzecia, której służy jedno z wyżej przytoczonych praw.

Jakie prawa stanowią przeszkodę do zbycia przedmiotu egzekucji należy rozstrzygać według przepisów prawa materialnego przy uwzględnieniu gospodarczej przynależności odnośnego przedmiotu do pewnej masy majątkowej. Takimi prawami są między innymi własność, nawet fiducyjna a także współwłasność, o ile przez egzekucję z całego przedmiotu zagrożone jest prawo spółnika, dalej wszelkiego rodzaju uprawnienia rzeczowe (np. użytek, prawo zastawu z ograniczeniami wynikającym z § 805 p. c.), wreszcie również posiadanie. Obligatoryjne prawa do żądania dostarczenia pewnego przedmiotu, w szczególności na zasadzie umowy kupna — sprzedaży nie są dostateczną podstawą do wytoczenia skargi interwencyjnej. Zato uprawniają do wytoczenia tej skargi obligatoryjne prawa do zwrotu rzeczy w przypadkach najmu, wypożyczenia lub oddania w przechowanie.

Skoro jedno z takich praw jest zagrożone może każda osoba trzecia wystąpić ze skargą interwencyjną. Może ją więc wytoczyć np. żona w stosunku do mienia wniesionego (§ 1407 L. 4 K. c.), małżonek, zasadzony w myśl § 743 p. c. na ścierpienie egzekucji z mienia wspólnego, jeżeli egzekucja dotyczy własnego jego majątku poza mieniem wspólnym, wykonawca testamentu, zawiadowca upadłości i wogóle wszelkie osoby będące „stronami z urzędu“ (por. wyżej str. 62) w razie skierowania egzekucji do ich majątku prywatnego itd.

Pasywnie legitymowanym w sporze interwencyjnym jest wierzyciel, przeprowadzający przymusowe wykonanie. Dłużnik w zasadzie nie byłby pasywnie legitymowanym gdyż skarga ma na celu zapobiec dalszemu przeprowadzaniu egzekucji przez wierzyciela. Jednakże dłużnik może być pozwany o wydanie przedmiotu egzekucji w drodze skarg posesoryjnej lub petytorijnej. Skarga tego rodzaju nie ma nic wspólnego ze skargą interwencyjną i łączenie tych dwóch skarg byłoby w zasadzie według § 59 p. c. niedozwolone. W myśl jednak § 771 ust. 2 p. c. połączenie takie jest dopuszczalne i jeżeli nastąpi należy wierzyciela i dłużnika uważać za zwyczajnych uczestników sporu (§ 71 p. c.).

W razie wytoczenia skargi interwencyjnej sąd może podobnie jak przy skardze z § 767 p. c. zarządzić na wniosek wstrzymanie egzekucji a we wyroku może nawet z urzędu orzec wstrzymanie egzekucji lub też uchylić, zmienić albo zatwierdzić wydane już zarządzenia. Przytem dopuszczalne jest uchylenie czynności wykonawczej również i bez złożenia kaucji (§ 771 ust. 3 łącznie z §§ 769, 770 p. c.).

bb) Pozatem ustawa dopuszcza wytoczenie skargi interwencyjnej jeszcze w kilku dalszych przypadkach specjalnych:

1) Prawo materialne postanawia, że jeżeli rozporządzenie pewnym przedmiotem sprzeciwia się ustawowemu zakazowi zbycia lub też zakazowi wydanemu przez sąd lub inną władzę w zakresie jej właściwości a zakaz ten zmierza jedynie ku ochronie pewnej poszczególnej osoby, natenczas zbycie wbrew takim zakazom nie jest absolutnie nieważne lecz powoduje jedynie bezskuteczność takiego rozporządzenia w odniesieniu do osób chronionych. Nawet bezskuteczność relatywna nie następuje, jeżeli nabywca w odniesieniu do zakazu działał w dobrej wierze. Na równi z rozporządzeniem przez czynność prawną stoi rozporządzenie wdrodze egzekucji lub wykonania aresztu (§§ 135, 136 k. c.). Wszystkie wymienione codopiero rodzaje rozporządzenia są zatem dopuszczalne i prawnie ważne z tem jednak ograniczeniem że nie mogą mieć ujemnych skutków prawnych w stosunku do osób chronionych. Ażeby ochronę tę uczynić skuteczniejszą procedura cywilna zawiera przepis natury porządkowej, że dopóki istnieje jeden z przytoczonych zakazów zbycia nie powinno się z powodu osobistego roszczenia ani z powodu prawa, bezskutecznego z uwagi na taki zakaz, zbywać lub przekazywać w drodze egzekucji przedmiotu, zakazem tym objętego. Zarazem może odnośna osoba trzecia z uwagi na zakaz zbycia wytoczyć skargę interwencyjną na podstawie § 771 p. c. (§ 772 p. c.). Pozatem owa osoba trzecia może czynić uwagi na podstawie § 766 p. c.

2) Z podobnych pobudek wychodząc procedura cywilna postanawia dalej, że nie powinno się w drodze egzekucji zbywać lub przekazywać przedmiotu, należącego do dziedzictwa uprzedniego, jeżeli w razie nadejścia dziedziczenia następnego zbycie lub przekazanie byłoby wobec spadkobiercy następnego bezskuteczne (§ 2115 k. c.). Pozatem procedura cywilna daje spadkobiercy prawo wytoczenia skargi interwencyjnej (§ 773 p. c. łącznie z § 771 p. c.).

3) Wreszcie istnieje jeszcze jeden specjalny przypadek, w którym możliwe jest wytoczenie skargi interwencyjnej (§ 771 p. c.):

Jeżeli żona prowadzi samodzielnie przedsiębiorstwo zarobkowe, natenczas do przymusowego wykonania z mienia wniesionego lub wspólnego wystarcza wyrok, zapadły przeciwko żonie (§ 741 p. c.) Jednakże wyrok taki byłby wobec męża w odniesieniu do mienia wniesionego lub wspólnego bezskuteczny, gdyby w chwili zawisłości prawnej zapisany był w rejestrze małżeńskich spraw majątkowych jego protest lub odwołanie zezwolenia (§ 741 p. c.), gdyby mąż nie miał wiadomości o prowadzeniu takiego przedsiębiorstwa albo też gdyby wierzyciel wiedział o braku zezwolenia mężowskiego (§§ 1405,

1435 k. c.) a wreszcie jeżeliby wyrok nie odnosił się do długów przedsiębiorstwa. Gdyby w tych przypadkach wierzyciel na podstawie wyroku, zapadłego tylko przeciwko żonie, przeprowadzał egzekucję z mienia wniesionego lub wspólnego, natenczas mąż mógłby wytoczyć skargę interwencyjną (§ 774 p. c. łącznie z § 771 p. c.).

c) Oprócz skargi interwencyjnej osoby trzecie posiadają w pewnych przypadkach jeszcze inny rodzaj skargi.

Jeżeli bowiem osobie trzeciej, nie będącej w posiadaniu pewnej rzeczy ruchomej, przysługuje prawo zastawu (n. p. ustawowe prawo zastawu wynajmującego § 561 k. c., wydierżawiającego, § 581 k. c. lub utrzymującego gospodę, § 704 k. c.) lub prawo pierwszeństwa (n. p. roszczenia, będące długiem masy upadłości, §§ 57, 59, 60 ord. konk. lub prawo do oddzielnego zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym, §§ 47 do 52 kon.), to nie może ona wprowadzić sprzeciwiać się zajęciu odnośnego przedmiotu na rzecz wierzyciela przeprowadzającego egzekucję, może jednak wytoczyć skargę o pierwszeństwo przy zaspokojeniu wierzycieli z uzyskanej przez egzekucję kwoty i to bez względu na to, czy jej wierzytelność jest płatna lub nie. Skargę należy wytoczyć w sądzie wykonawczym a zatem w Sądzie Powiatowym; gdyby jednak wartość przedmiotu sporu była wyższa aniżeli 500 złotych, natenczas trzeba ją wytoczyć w tym Sądzie Okręgowym, w którego obwodzie sąd wykonawczy ma swą siedzibę (§ 805 ust. 1 i 2 p. c.).

Skargę należy skierować przeciwko wierzycielowi, który dokonał zajęcia. Skarga tego rodzaju jest w istocie swej skargą konstytucyjną podobnie jak skarga interwencyjna z § 771 p. c., gdyż dopiero od chwili zapadnięcia wyroku i na jego podstawie powód uzyskuje prawo wobec organów wykonawczych do żądania wypłacenia mu odpowiedniej kwoty ze sumy, uzyskanej przez spełnienie zajętego przedmiotu.

W razie wytoczenia skargi z § 805 p. c. o pierwszeństwo w zaspokojeniu, sąd procesowy — a w przypadkach pilnych także i sąd wykonawczy i to nawet przed wytoczeniem skargi — może zarządzić zdeponowanie kwoty uzyskanej ze spełnienia zajętego przedmiotu (§ 805 ust. 4 p. c.).

Gdyby kwotę tę wypłacono wierzycielowi przed wytoczeniem skargi z § 805 p. c., natenczas późniejsze jej wytoczenie byłoby tak samo niedopuszczalne jak wytoczenie skargi interwencyjnej z § 771 p. c. po ukończeniu przymusowego wykonania. W obojdwóch przypadkach osoba trzecia mogłaby jednak dochodzić swych praw na podstawie przepisów o niesłusznym

1) O ile prawa te jako starsze mają pierwszeństwo przed prawem zastawu na zasadzie zajęcia w rozumieniu § 804 p. c.

wzbogaceniu się (§ 812 k. c.) a w danym razie mogłaby żądać odszkodowania (§§ 823 i nast. k. c.).¹⁾

III. Wszystkim osobom zainteresowanym przy przeprowadzaniu przymusowego wykonania, a zatem tak samemu dłużnikowi jak wierzycielowi jak wreszcie osobie trzeciej służy prawo wnoszenia przeciwko rozstrzygnięciom, które w instancji egzekucyjnej mogą nastąpić bez uprzedniej ustnej rozprawy, środka prawnego natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.). Dotyczy to jednak tylko takich decyzji sądowych, które sąd wydaje jako organ orzekający, wypowiadając skutki prawne pewnego stanu rzeczy. W tych zaś przypadkach, gdzie sąd jako organ wykonawczy stosuje przymus państwowy jak np. przy aktach wykonawczych w rozumieniu §§ 828 i nast.; 846 i nast.; 857 i nast. p. c., natychmiastowe zażalenie jest niedopuszczalne, gdyż w tych razach nie zachodzi rozstrzygnięcie w przytoczonym wyżej rozumieniu. W tych przypadkach należy posługiwać się środkami które daje § 766 p. c.

IV. Właściwość sądów, działających w instancji egzekucyjnej, jest zawsze wyłączna (§ 802 p. c.).

F. Wstrzymanie i ograniczenie przymusowego wykonania.

I. Na podstawie polecenia otrzymanego od wierzyciela komornik sądowy powinien tak długo przeprowadzać egzekucję, dopóki albo polecenie nie zostanie cofnięte albo też dłużnik nie zaspokoi w zupełności roszczenia wierzyciela. Przytem komornik sądowy nie powinien w zasadzie zważać na żadne zarzuty ani dłużnika ani też osób trzecich o ile nie zostanie mu przedłożona decyzja sądowa orzekająca niedopuszczalność egzekucji lub też ją wstrzymująca albo ograniczająca. Jednakże od zasady tej istnieje szereg wyjątków (§ 775 L. 3, 4, 5 p. c.)

II. Egzekucję należy wstrzymać lub ograniczyć w następujących przypadkach:

1) Zasadniczo trzeba egzekucję zawsze wstrzymać, jeżeli nastąpi przedłożenie wypisu wykonanego rozstrzygnięcia, mocą którego uchylono wyrok, mający być wykonany lub jego tymczasową wykonalność (§ 717 p. c.), albo też uznano egzekucję za niedopuszczalną, lub zarządzono jej definitywne wstrzymanie (§§ 732 ust. 1; 766 ust. 1; 767, 768, 771 do 774 p. c.). Ponieważ w tych przypadkach egzekucja jest ostatecznie niedopuszczalna, więc równocześnie z wstrzymaniem egzekucji należy

¹⁾ Właściwym jest w tych przypadkach sąd zwyczajny, nie zaś sąd wykonawczy, tak że § 802 p. c. nie można stosować.

uchwilić również i dokonane już czynności egzekucyjne (§ 775 L. 1 p. c. łącznie z § 776 zdanie pierwsze p. c.),

2) Dalej wystarcza przedłożenie wypisu decyzji sądowej, z której wynika zarządzenie tymczasowego wstrzymania egzekucji lub pewnego aktu egzekucyjnego (§§ 707, 719, 732, 766, 770, 771 ust. 3 p. c. a także §§ 104 ust. 3, 107 ust. 3, 572 p. c.). O ile rozstrzygnięcie to nie zarządza uchylecia dotychczasowych czynności wykonawczych, dokonane już akty egzekucyjne pozostają tymczasowo w mocy (§ 775 L. 2 p. c. łącznie z § 776 p. c. końcowa część zdania drugiego)

Wstrzymanie lub ograniczenie egzekucji w przytoczonych przypadkach następuje na podstawie decyzji sądowej.

Wyjątkowo mogą być też i materialne zarzuty uwzględnione, pomimo braku odnośnego rozstrzygnięcia sądowego.

3) I tak należy egzekucję wstrzymać lub ograniczyć, jeżeli przedłożono dokument publiczny — dokument publicznie uwierzytelniony nie wystarczałby, — z którego wynika, że nastąpiło złozenie zabezpieczenia dozwolone celem uwolnienia się od egzekucji (§ 775 L. 3 p. c.). Dokonane już środki wykonawcze należy równocześnie uchylić (§ 776 p. c. pierwsze zdanie).

4) Taki sam skutek wywołuje przedłożenie dokumentu publicznego lub wystawionego przez wierzyciela dokumentu prywatnego, z którego wynika, że po wydaniu wyroku, na podstawie którego ma być przeprowadzone przymusowe wykonanie, wierzyciel został zaspokojony lub udzielił dłużnikowi zwłoki (§ 775 L. 4 p. c.). Przy wspomnianym prywatnym dokumencie wierzyciela dłużnik winien komornikowi sądowemu udowodnić jego prawdziwość (§ 410 p. c.), co może nastąpić w każdy sposób, najpewniej zaś przez publiczne uwierzytelnienie. Dokonane już środki wykonawcze pozostają tymczasowo w mocy (§ 776 p. c. zdanie drugie), dopóki wierzyciel nie cofnie polecenia egzekucji lub też nie nastąpi przedłożenie wykonalnego rozstrzygnięcia sądowego, zarządzającego zniesienie owych aktów wykonawczych.

5) Wreszcie wstrzymanie lub ograniczenie egzekucji winno nastąpić, jeżeli przedłożono poświadczenie pocztowe (dowód pocztowy), z którego wynika, że po wydaniu wyroku wpłacono na pocztę kwotę potrzebna dla zaspokojenia wierzyciela, celem jej wypłaty temuż wierzycielowi (§ 775 L. 5 p. c.). Wysłanie listu z oznaczeniem wartości lub zawartości pewnej kwoty nie wystarcza, gdyż nie ma dostatecznego dowodu na to, czy odnośna przesyłka wartościowa lub odnośny list pieniężny rzeczywiście zawiera deklarowaną kwotę.

Podobnie jak w przypadku poprzednim dokonane już akty egzekucyjne pozostają tymczasowo nadal w mocy (§ 776 p. c. zdanie drugie).

III. W jaki sposób ma nastąpić dalsze przeprowadzanie przymusowego wykonania, wstrzymanego na podstawie § 775 p. c., ustawa wyraźnie nie postanawia.

1) W tych przypadkach, gdzie wstrzymanie egzekucji nastąpiło z uwagi na decyzję sądową (§ 775 L. 1, 2, 3 p. c.) dalsze prowadzenia przymusowego wykonania jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli nowa decyzja sądowa zezwoli na dalsze prowadzenie egzekucji albo też uchylił pierwszą decyzję sądową, zarządzającą wstrzymanie przymusowego wykonania. Jeżeli jednak wstrzymanie nastąpiło na pewien określony czas (§ 769 ust. 2 p. c. i § 782 p. c.) albo też jeżeli egzekucję wstrzymano z powodu przedłożenia publicznego dokumentu, z którego wynika, że dłużnik złożył zabezpieczenie celem uwolnienia się od egzekucji (§ 775 L. 3 p. c.) w myśl odnośnej decyzji sądowej (§ 713 ust. 2 p. c.) a następnie wyrok stał się prawomocnym lub też wierzyciel ze swej strony złożył kaucję (w myśl § 713 ust. 2 ostatnia część zdania), natenczas w tych wyjątkowych przypadkach nie potrzeba ponownej decyzji sądowej do dalszego prowadzenia egzekucji. Tu wystarcza upływanie odnośnego czasuokresu prawomocność wyroku lub złożenie kaucji ażeby na wniosek wierzyciela można przymusowe wykonanie prowadzić dalej.

2) Wątpliwości wzbudzają te przypadki, gdzie wstrzymanie egzekucji nastąpiło bez decyzji sądowej (§ 775 L. 4 i 5 p. c.). Poza przypadkiem udzielenia zwłoki co do zaspokojenia roszczenia wierzyciela trzeba i w tych razach wymagać odnośnej decyzji sądowej, gdyż inaczej dłużnik wydany byłby samowoli wierzyciela. Decyzję sądową wierzyciel winien wywołać za pomocą wniesienia odnośnych uwag w rozumieniu § 766 p. c., przeciwko czemu dłużnik mógłby się bronić przez wytoczenie skargi z § 767 p. c.¹⁾

3) Specjalne przepisy o ograniczeniu egzekucji zawierają ustawy o ochronie lokatorów (por. ust. z 11 kwietnia 1924 r. Dz. Ust. poz. 406)²⁾ a w szczególności zawiera daleko idące ograniczenia ustawa śląska (art. 23, 26 do 31 oraz art. 33 ustawy z 18 grudnia 1924 r., Dz. Ust. Śląskich“ No. 28 poz. 107 łącznie z rozp. wykonawczem z 7 lutego 1925 „Dz. Ust. Śląskich“ No. 2 poz. 5). Poza tem należy jeszcze wymienić ustawę z 31 lipca 1924 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych („Dz. Ust.“ poz. 741), zawierającą również pewne ograniczenia egzekucyjne.

1) Tak samo Gaupp Stein' § 775 uwagi pod IV

2) W brzmieniu ustawy z 27 marca 1926 r. (Dz. Ust. poz. 185)

G. Współdział innych władz z organami wykonawczymi przy przeprowadzaniu egzekucji.

I. W licznych przypadkach przeprowadzenie przymusowego wykonania jest tylko możliwe, jeżeli z właściwymi organami wykonawczymi współdziałają inne jeszcze władze, bądź to udzielając owym organom efektywnej pomocy bądź też dając zezwolenie na przeprowadzenie egzekucji.

I tak komornik sądowy może w razie oporu ze strony dłużnika żądać pomocy policyjnej a nawet wojskowej (§ 758 ust. 3 p. c.). W razie egzekucji przeciwko osobom wojskowym czynną jest władza wojskowa (§ 790 p. c.). Jeżeli egzekucja ma być przeprowadzona zagranicą, może to uczynić tylko władza zagraniczna (§ 791 p. c.). W tych i innych przypadkach (np. § 912 p. c.) nie wystarcza więc jedynie działalność organów wykonawczych, lecz konieczne jest jeszcze współdziałanie innych władz.

II. 1) Jeżeli celem przymusowego wykonania potrzebne jest wkroczenie innej władzy, natenczas w zasadzie sąd winien wezwać ową władzę do wkroczenia (§ 789 p. c.). Do postawienia odnośnego wniosku jest właściwym ten sąd, który w danym przypadku egzekucję przeprowadza lub nad nią czuwa. A zatem będzie to z reguły sąd wykonawczy (§ 764 p. c.), może nim jednakże być również i sąd procesowy, o ile tenże w poszczególnym przypadku w myśl przepisów ustawy jest powołanym do przeprowadzenia przymusowego wykonania (§ 887 i nast. p. c.).

W niektórych przypadkach, w szczególności gdy idzie o dokonanie przez wydział hipoteczny wpisu do księgi wieczystej (§§ 830; 867; 895 i nast.; 931 i nast. p. c.) odnośnych wniosków nie postawia sąd, lecz postawia je sam wierzyciel. Również i wtedy, jeżeli wierzyciel celem przeprowadzenia egzekucji potrzebuje poświadczenia dziedziczenia (§ 2353 i nast. k. c.) lub innego dokumentu, który na wniosek odnośna władza albo odnośny urzędnik lub notariusz winni udzielić dłużnikowi, może wierzyciel w miejsce dłużnika, żądać udzielenia odnośnych dokumentów (§ 792 p. c.). Przytem wierzyciel może zamiast dłużnika dopełnić wszystkich warunków, potrzebnych do uzyskania takich dokumentów, nie wyłączając złożenia zapewnienia w miejsce przysięgi koniecznego do uzyskania poświadczenia dziedziczenia (§ 2356 k. c. łącznie z § 792 p. c.).

Pominąwszy przytoczone wyżej przypadki występuje w zasadzie z wnioskami i wezwaniami do innych władz nie wierzyciel, lecz sąd (§ 789 p. c.)

2) Czasami wniosek sądu dotyczy nie tylko współdziałania innej władzy, lecz zawiera żądanie, ażeby władza ta przeprowadziła odnośną czynność wykonawczą.

a) I tak, jeżeli przeprowadzenie egzekucji przeciwko wojskowemu, należącemu do armii czynnej ma nastąpić w koszarach lub innych wojskowych budynkach służbowych albo na statkach wojennych, natenczas na wniosek wierzyciela sąd wykonawczy winien wezwać właściwą władzę wojskową¹⁾ do przeprowadzenia egzekucji. Władza wojskowa po przeprowadzeniu egzekucji oddaje zajęte przedmioty komornikowi sądowemu posiadającemu od wierzyciela odnośne polecenie a ten otrzymane przedmioty spienięża w taki sam sposób, jak gdyby sam je był zajął (§ 790 p. c.).

b) Jeżeli egzekucja ma nastąpić zagranicą w państwie, którego władze w drodze pomocy prawnej wykonują wyroki sądów polskich, co zależy od odnośnych umów międzypaństwowych,²⁾ sąd procesowy pierwszej instancji winien na wniosek wierzyciela wystosować odnośne żądanie do właściwej władzy zagranicznej, prosząc ją o przeprowadzenie egzekucji (§ 791 ust. 1 p. c.). Jeżeli egzekucja może być uskutecziona przez konsula polskiego, żądanie to należy skierować do niego (§ 791 ust. 2 p. c.). Możliwość ta zachodzi tylko tam, gdzie istnieje sądownictwo konsularne.³⁾

H. Koszty przymusowego wykonania.

Przy przeprowadzaniu przymusowego wykonania powstają zawsze koszty, nieraz znaczne, jeżeli komornik sądowy musi dalsze czynić podróże. Co do tych kosztów egzekucyjnych mają w zasadzie zastosowanie ogólne przepisy o kosztach procesowych (§ 91 p. c.), nawet jeżeli egzekucję przeprowadzano nie na podstawie wyroku, lecz na zasadzie innego tytułu wykonawczego (§ 794 p. c.). Wszystkie

¹⁾ Por. wyżej na str. 152 pod 5, w szczególności też tamże uwagę pierwszą.

²⁾ Por. wyżej na str. 147, w szczególności też tamże uwagę 2 Por. też art. 56 ust. 2 umowy polsko-gdańskiej z dnia 24 października 1921 r. (Dz. Ust. z 1, 1922 poz. 139)

³⁾ Sądownictwa takiego Polska dotąd nie posiada. O tyle chwilowo przepis ten nie ma znaczenia praktycznego. Por. też art. 15 lnast., w szczególności art. 24 ustawy z 11 listopada 1924 r. (Dz. Ust. poz. 944) o organizacji konsulatów i o czynnościach konsulów.

koszty egzekucji, o ile były one konieczne ponosi więc w zasadzie dłużnik (§ 788 p. c.). Jednakże obowiązek ten nie zależy od tego, czy dłużnika zasądzone na ponoszenie kosztów procesu, czy też zachodzi przypadek, gdzie wierzyciel koszty te ponosi pomimo zasądzenia dłużnika w myśl żądania skargi (§ 93 p. c.). Kosztów egzekucji nie potrzeba też specjalnie sadownie ustalać tak, jak koszty procesowe (§ 103 p. c.). Koszty egzekucji oblicza organ wykonawczy i ściaga je równocześnie z roszczeniem głównym. Za koszty egzekucji uważa się również i koszty wypisu i doręczenia wyroku. W razie uchylenia wyroku, na podstawie którego przeprowadzono egzekucję, wierzyciel winien dłużnikowi zwrócić ściągnięte od niego koszty przymusowego wykonania (§ 788 ust. 2 p. c.). Przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli uchylono jedynie tymczasową wykonalność wyroku (§ 717 p. c. łącznie z § 718 p. c.).

Rozdział II.

Przeprowadzenie przymusowego wykonania.

Przymusowe wykonanie następuje albo z powodu wierzytelności pieniężnych (§§ 803 do 882 p. c.) albo celem uzyskania wydania pewnej rzeczy lub też zmuszenia dłużnika do pewnego działania albo zaniechania (§§ 883 do 898 p. c.).

I. Przy przymusowym wykonaniu z powodu wierzytelności pieniężnych należy odróżniać:

- 1) Egzekucję z majątku ruchomego, przyczem obowiązują odrębne przepisy
 - a) dla egzekucji z rzeczy zmysłowych (§§ 808—827 p. c.).
 - b) dla egzekucji z wierzytelności pieniężnych (§§ 828 do 845 oraz §§ 850 do 852 p. c.)
 - c) dla roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmysłowych (§§ 847 do 849 p. c.) oraz
 - d) dla egzekucji z innych praw majątkowych (§§ 857 do 863 p. c.); dalej
- 2) egzekucję z majątku nieruchomego (§§ 864 do 871 p. c. i ustawa o przymusowym przetargu i przymusowym zarządzie z 24 marca 1897 r.) a wreszcie
- 3) egzekucję z majątku Skarbu Państwa, gmin i innych korporacji, jakoteż fundacji i zakładów prawa publicznego.

II. Pozostałe rodzaje przymusowego wykonania dzielą się na:

1) Egzekucję celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmysłowych (§§ 883 do 885 p. c.);

2) egzekucję celem zmuszenia dłużnika do wykonania pewnej czynności, przyczem trzeba odróżniać

a) czynności, które mogą być wykonane przez osobę третią (§ 887 p. c.) od takich,

b) których osoba третия skutecznić nie może i które zależą wyłącznie od woli dłużnika (§ 888 p. c.);

3) wreszcie egzekucję celem uzyskania zaniechania pewnej czynności lub poddania się jej wykonaniu (§ 890 p. c.).

III. Pozatem procedura cywilna zawiera przepisy o wykonaniu wyroku w razie zasądzenia dłużnika na zdanie pewnego oświadczenia (§§ 894 do 898 p. c.)

A. Przymusowe wykonanie z powodu wierzytelności pieniężnych.

Poszczególne rodzaje przymusowego wykonania z powodu wierzytelności pieniężnych, w szczególności egzekucja z majątku ruchomego, nieruchomego i przeciwko korporacjom prawa publicznego różnią się nie tylko zasadniczo przez odmienny sposób postępowania egzekucyjnego, lecz opierają się częściowo również na odrębnych źródłach ustawowych. I tak egzekucja z majątku ruchomego jest całkowicie uregulowana w procedurze cywilnej (§§ 808 do 863 p. c.); egzekucja zaś z majątku nieruchomego jest unormowana w procedurze cywilnej tylko co do najogólniejszych zasad, podczas gdy cała kształt postępowania zawarty jest w osobnej ustawie z 24 marca 1897 r.; wreszcie egzekucję przeciwko korporacjom prawa publicznego regulują specjalne przepisy, zawarte w różnych ustawach bądź to pruskich obowiązujących na zasadzie § 15 L. 3 ustawy o wprowadzeniu procedury cywilnej, bądź też polskich.

I. Egzekucja z majątku ruchomego.

Przymusowe wykonanie z majątku ruchomego, do którego procedura cywilna zalicza rzeczy i prawa, w szczególności też wierzytelności, nawet hipoteczne zabezpieczone, odbywa się przez zajęcie (§ 803 p. c. z d. pierwsze).

Zajęcie jest aktem władzy państwowej i ma na celu przymusowe zawładnięcie przedmiotami, ażeby rozpo-

rządzić nimi przez dalszy akt władzy. Przez zajęcie dokonuje się pod względem prawnym usunięcie przedmiotów z pod władzy rozporządzania nimi przez dłużnika. Usunięcie faktyczne nie zawsze idzie z tem w parze. Z punktu widzenia prawa prywatnego skutek zajęcia polega na zakazie zbywania (§§ 135, 136 K. c.). Przeciwdziałanie temu zakazowi powoduje relatywną bezskuteczność rozporządzenia i jest, gdy idzie o rzeczy zmysłowe, czynem przestępnym (§ 137 K. K.).

Pozatem procedura cywilna postanawia w odniesieniu do majątku ruchomego, że przez zajęcie wierzyciel nabywa prawo zastawu na zajętych przedmiotach (§ 804 p. c.; inaczej § 11 ust. 2 łącznie z §§ 20, 22, 23 ust. o przymusowym przetargu z 24 marca 1897 r.). Jest to trzeci rodzaj prawa zastawu (§§ 1204 do 1296 K. c.). obok umownego i ustawowego (§ 1257 k. łącznie z §§ 233, 559 i nast., 585, 590, 647, 704 k. c. i inne). W zasadzie należy do niego stosować przepisy kodeksu cywilnego (§§ 1204 i nast. k. c.), o ile z procedury cywilnej lub z natury rzeczy nie wynika co innego.¹⁾ W stosunku do innych wierzycieli prawo zastawu nabyte przez zajęcie daje wierzycielowi te same prawa jakże nabywa się przez ustanowienie ręcznego prawa zastawu na podstawie umowy (§ 804 ust. 2 p. c.). Posiada ono pierwszeństwo przed takimi prawami zastawu i prawami pierwszeństwa, które w razie upadłości nie stoją na równi z prawami zastawu ręcznego (§ 804 ust. 2 p. c.). Prawa, które stoją na równi z zastawem ręcznym wylicza § 49 ord. konk. (łącznie z § 48 ord. konk.). W stosunku do tychże praw prawo zastawu nabyte przez zajęcie, nie posiada pierwszeństwa, czyli że rozstrzyga kolejność nabycia w tem znaczeniu, że prawo w pierw nabyte posiada pierwszeństwo przed prawem nabytem później.²⁾ Również i prawo zastawu, uzyskane przez wcześniejsze zajęcie ma pierwszeństwo przed tem, które uzyskano przez zajęcie późniejsze (§ 804 ust. 3 p. c.).³⁾

Zajęcia nie wolno rozszerzać dalej, aniżeli wymaga tego konieczność zaspokojenia wierzyciela i pokrycia kosztów egzekucji a należy go wogóle zaniechać, jeżeli nie można się spodziewać, by ze spieniężenia przedmiotów, które mają być zajęte osiągnięto nadwyżkę ponad koszty przymusowego wykonania (§ 803 ust. 1 zd. drugie i ust. 2 p. c.).

Podobnie jak dokonanie zajęcia jest aktem władzy państwowej, tak samo następuje i usunięcie zajęcia w zasadzie przez takiż sam akt władzy, o ile nie zachodzi zrzeczenie się przez wierzyciela praw, przez zajęcie nabytych. A zatem zajęty przedmiot

¹⁾ Por. Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 60 str. 72 i 61 str. 333.

²⁾ Por. Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 25 str. 288 i nast. — Inaczej byłoby, gdyby nabycie umownego prawa zastawu nastąpiło w dobrej wierze w myśl § 1208 K. c., o ile nie należało by zastosować § 935 k. c.

³⁾ W tym przypadku nie można zastosować § 1208 k. c.

winien być albo spieniężony lub w inny sposób na rzecz wierzyciela zużyty, albo też winno nastąpić zniesienie zajęcia przez organ wykonawczy. Następuje to przez wyzbycie się posiadania zajętego przedmiotu albo też przez usunięcie zewnątrznych oznak zajęcia lub upoważnienie dłużnika do takiego usunięcia. W razie zajęcia wierzytelności lub innych praw może zakończenie zajęcia nastąpić tylko w drodze uchylenia uchwały zajęcia przez sąd wykonawczy lub sąd wyższej instancji.

1) Przymusowe wykonanie z rzeczy zmysłowych.

a) W razie przymusowego wykonania z rzeczy zmysłowych zajęcie rzeczy, znajdujących się w dzierżeniu dłużnika, następuje w ten sposób, że komornik sądowy bierze je w posiadanie (§ 808 ust. 1 p. c.). Rzeczy te można pozostawić w dzierżeniu dłużnika, jeżeli zaspokojenie wierzyciela nie jest przez to narażone na niebezpieczeństwo. W razie pozostawienia rzeczy zajętych w dzierżeniu dłużnika skuteczność zajęcia zależy od tego, aby było ono uwidocznione przez przyłożenie pieczęci lub w inny jaki sposób (§ 808 ust. 2 p. c.). Zajęcie którego w powyższy sposób skutecznie dokonano, pozostaje ważne, nawet gdyby później widoczne oznaki zajęcia zanikły. Jedynie pieniądze (§ 815 p. c.), kosztowności (§ 814 p. c.) i papiery wartościowe (§ 821 p. c.), włącznie weksli i innych papierów, które mogą być przenoszone za pomocą indosu, komornik sądowy winien w zasadzie zabrać ze sobą, nie pozostawiając ich w dzierżeniu dłużnika, o ile nie stoją temu specjalne przyczyny na przeszkodzie (np. trudność transportu) lub wierzyciel nie zgodzi się na pozostawienie ich u dłużnika.¹⁾

O każdym dokonaniu zajęcia komornik sądowy winien zawiadomić dłużnika i spisać protokół (§ 808 ust. 3 p. c. łącznie z §§ 762, 763 p. c.).

Większe trudności powstają przy zagadnieniu czy możliwe jest zajęcie płodów na pniu. Płody te są istotnymi częściami składowymi nieruchomości (§ 94 k. c.), a zatem z natury swej rzeczą nieruchomości. Jednakże procedura cywilna zarządza, że płody na pniu należy w odniesieniu do przymusowego wykonania uważać za rzeczy ruchome. To też postanawia, że płody nieoddzielone jeszcze od gruntu można podobnie jak rzeczy ruchome zajmować, przyczem traktuje się rzeczy te jako należące do majątku tego, który uzyskałby je po oddzieleniu od gruntu. Zajęcie płodów na pniu nie

¹⁾ Tak samo Gaupp-Stein § 808 uwaga III pod 2).

może wcześniej nastąpić, aniżeli na miesiąc przed zwykłą porą dojrzewania.¹⁾ Jest ono zaś wogóle niedopuszczalne, jeżeli nastąpiło obłożenie aresztem w drodze egzekucji z majątku nieruchomego, gdyż w takim razie areszt rozciąga się zawsze również i na plody na pnju (§ 21 ust. o przym. przetargu z 24 marca 1897 r.). Wyjątek od tej zasady zachodzi wtenczas, jeżeli nieruchomość znajduje się w posiadaniu dzierżawcy, albowiem wówczas obłożenie aresztem w stosunku do praw dzierżawcy nie posiada żadnej skuteczności prawnej (§ 21 ust. 3, ust. w. z 24 marca 1897 r.). Pomimo egzekucji z majątku nieruchomego mógłby więc wierzyciel dzierżawcy zająć plody na pnju na zasadzie tytułu wykonawczego przeciwko dzierżawcy. Gdyby jednak nie wchodził w rachubę właśnie dzierżawca (§ 581 k. c.), lecz chodziło o inne osoby, którym służy prawo posiadania i użytku jak np. o użytkownika lub męża (por. też § 956 k. c.), naten- czas wyjątek ustanowiony na rzecz dzierżawcy nie miałby zastosowania, czyli że w odniesieniu do ostatnio wymienionych osób decydowałaby przytoczona wyżej ogólna zasada, że zajęcie jest niedozwolone, jeżeli nastąpiło obłożenie aresztem w drodze egzekucji z majątku nieruchomego (§ 810 ust. 1 p. c.)

Prawa wierzycieli realnych stęgają jeszcze dalej. Wierzyciele ci (por. § 10 ust. o przym. przetargu) mogą bowiem nawet, jeżeli nie nastąpiło jeszcze obłożenie aresztem w drodze egzekucji z majątku nieruchomego, sprzeciwić się zajęciu płodów na pnju w drodze przymusowego wykonania z majątku ruchomego przez wytoczenie skargi interwencyjnej przeciwko wierzycielowi, który dokonał zajęcia. Wierzyciel ten mógłby jednak podać na swą obronę, że roszczenie jego w razie egzekucji z nieruchomości posiadałoby pierwszeństwo (w rozumieniu § 10 ust. o przym. przetargu) przed roszczeniem powoda, występującego ze skargą interwencyjną (§ 810 ust. p. c.). W stosunku do posiadającego dzierżawcy wspomniana skarga interwencyjna byłaby niedopuszczalna (por. wyżej oraz § 21 ust. 3 ust. 5 p. p.).

b) Przytoczone wyżej przepisy o zajęciu mają przedewszystkiem na oku normalny przypadek, że rzecz, podlegająca zajęciu, znajduje się w posiadaniu dłużnika. Tak samo należy postępować, jeżeli wspomniane rzeczy znajdują się w dzierżeniu wierzycieli lub osoby trzeciej, gotowej do ich wydania (§ 809 p. c.). Gotowość osoby trzeciej winna dotyczyć nie tylko zajęcia rzeczy, lecz także ich wydania celem spieniężenia. Obowiązek prawny do udzielenia takiego zezwolenia nie istnieje. W danym razie osoba trzecia może bronić swych praw przez podniesienie zarzutów z § 766 p. c., albo

¹⁾ Przepisu tego nie można stosować ani do eksploataowania gruntu w rozumieniu § 99 k. c. ani do drzew w lesie, gdyż w tych przypadkach nie ma „zwykłej pory dojrzewania“. Por. Falkmann, str. 731.

przez wytoczenie skargi interwencyjnej (§ 771 p. c.) lub też skargi o pierwszeństwo przy zaspokojeniu (w rozumieniu § 805 p. c.).

c) Nieraz zachodzą przypadki, że późniejszy wierzyciel chciałby zająć rzecz, którą już poprzednio zajął wierzyciel inny. Tego rodzaju dalsze zajęcia jest dopuszczalne (zajęcia przyłączne). Przytem wystarcza do skuteczności prawnej takiego zajęcia oświadczenie komornika sądowego, że dokonuje zajęcia na rzecz późniejszego wierzyciela. Oświadczenie to należy wpisać do protokołu komornika. Zresztą zajęcie przyłączne może nastąpić również i we formie zwyczajnego zajęcia (§ 808 p. c.). O każdym dalszem zajęciu powinien być dłużnik zawiadomiony. Oprócz tego należy odpis protokołu doręczyć temu komornikowi sądowemu, który uskutecznił pierwsze zajęcie (§ 826 p. c.). Ważność zajęcia przyłącznego, dokonanego w ułatwionej formie zapisanego do protokołu oświadczenia komornika sądowego zależy od ważności pierwszego zajęcia. (§ 808 p. c.)¹⁾ Zajęcie przyłączne daje prawo do pokrycia się z tej części kwoty, uzyskanej ze spieniężenia zajętego przedmiotu, która pozostanie po zapłaceniu pretensji pierwszego wierzyciela. W razie nieważności pierwszego zajęcia lub jego bezskuteczności z powodu pokrycia pretensji pierwszego wierzyciela przez dłużnika zajęcie przyłączne staje się zajęciem pierwszym. O tyle jest więc zajęcie przyłączne ewentualnem zajęciem pierwszym a nie tylko wyłącznie zajęciem, ograniczonym do reszty kwoty pozostałej po odciążeniu pretensji pierwszego wierzyciela.

Jeżeli zajęcia dokonało kilku komorników sądowych, natenczas przechodzi na tego komornika sądowego, który uskutecznił pierwsze zajęcie z mocy samej ustawy również i polecenie do przeprowadzenia egzekucji udzielone przez drugiego wierzyciela i wierzycieli następnych, o ile dla specjalnych przyczyn na wniosek wierzyciela lub dłużnika sąd wykona w czy nie zarządzi, że czynności pierwszego komornika mają być przejęte przez innego komornika sądowego.

Przetarg przeprowadza się na rzecz wszystkich interesowanych wierzycieli. Z uzyskanej kwoty pokrywa się pretensje wierzycieli według kolejności zajęć. Pierwszy wierzyciel jest więc w położeniu najkorzystniejszym. Przy takim podziale może się okazać, że dla późniejszych wierzycieli nie pozostanie już nic. Jeżeli przypadek taki zajdzie a jeden z późniejszych wierzycieli zażąda innego podziału aniżeli według kolejności zajęć i jeżeli nie nastąpi w tym względzie zgoda interesowanych wierzycieli, natenczas komornik sądowy winien zdeponować kwotę, uzyskaną ze spieniężenia zajętego przedmiotu, i donieść o stanie sprawy sądowi wykonawczemu z dołączeniem dokumentów, odnoszących się do

¹⁾ Przyczem komornik sądowy może badać tylko, czy zachowano formalności zewnętrzne.

postępowania egzekucyjnego.¹⁾ W ten sam sposób należy postąpić, gdy zajęcia dokonano równocześnie na rzecz kilku wierzycieli (§ 827 p. c.). Tego rodzaju równoczesne zajęcie następuje wtenczas, jeżeli komornik sądowy w chwili zajęcia ma kilka poleceń do przeprowadzenia przymusowego wykonania. W takim razie odnośni wierzyciele otrzymają pokrycie w stosunku do wysokości swych pretensji i to bez względu na chwilę, w której dali komornikowi sądowemu polecenie do wykonania egzekucji.²⁾

d) Egzekucja ma na celu, ażeby przez przymus władzy państwowej uzyskać pokrycie pretensji wierzyciela, nie dąży jednak do ruiny gospodarczej dłużnika. Staje się ona nieraz przyczyną finansowego załamania się dłużnika ale nie jest to jej celem. To też procedura cywilna zawiera szereg przepisów ku ochronie dłużnika przed zbyt bezwzględnym wierzycielem, nie chcąc dopuścić do tak zupełnego zniszczenia gospodarczego dłużnika, ażeby tenże w przyszłości nie miał mieć już żadnych niemal widoków na ekonomiczne podźwignięcie się. Mając ten społeczno-polityczny wzgląd na uwagę ustawa ogranicza możliwość zajęcia i wymienia długą szereg przedmiotów, które zajęciu nie podlegają wcale.

Przedmioty te wylicza § 811 p. c. Są to w szczególności rzeczy następujące:

aa) Niezbędne do użytku dłużnika lub utrzymania odpowiedniego gospodarstwa domowego ubrania, łóżka, pościeli bielelna, sprzęty domowe i kuchenne, mianowicie piece do ogrzewania i gotowania;

bb) środki spożywcze, opały i oświetlenie dla dłużnika, rodziny i służby na przeciąg czterech tygodni a gdyby dłużnik nie posiadał żadnych zapasów lub też na czas krótszy aniżeli dwa tygodnie i dostarczenie ich w inny sposób na czas ten nie było zapewnione, natenczas nie podlega zajęciu taka kwota pieniężna, która jest konieczna do zakupienia przytoczonych wyżej zapasów na dwa tygodnie;

cc) niezbędna dla wyżywienia dłużnika jego rodziny i służby krowa dojna albo według wyboru dłużnika zamiast niej dwie kozy lub dwie owce wraz z zapasami żywności i podściółki na cztery tygodnie lub odpowiednia kwota do zakupienia tych zapasów, o ile jest ich mniej aniżeli na dwa tygodnie;

dd) u rolników potrzebne do prowadzenia gospodarstwa narzędzia i bydło wraz z koniecznym nawozem, jakoteż płody rolne, o ile są potrzebne do dalszego prowadzenia gospodarstwa aż do następnych zbiorów;

ee) u artystów, rzemieślników, robotników przemysłowych i innych osób, czerpiących zarobki z pracy rę-

¹⁾ Poczem następuje postępowanie działowe w myśl §§ 872 i nast. p. c. — Por. niniejszy rozdział IV pod I

²⁾ Tak samo Fölkman str. 653 oraz Gaupp-Stein § 827 uwaga III

cznej lub innych osobistych świadczeń, przedmioty niezbędne do dalszego osobistego zarobkowania;

ff) u wdów i małoletnich spadkobierców wymienionych poprzednio osób, jeżeli prowadzą nadal przedsiębiorstwo zarobkowe przez zastępcę lecz na swój rachunek, przedmioty niezbędne do dalszego osobistego prowadzenia przedsiębiorstwa przez owego zastępcę;

gg) u oficerów, oficerów marynarki, urzędników, duchownych, nauczycieli w publicznych zakładach naukowych, adwokatów, notariuszów, jak również u lekarzy i akuszerów, przedmioty potrzebne do sprawowania urzędu lub wykonywania zawodu oraz przyzwoita odzież;

hh) u oficerów, lekarzy wojskowych, oficerów marynarki, urzędników, duchownych, lekarzy i nauczycieli w publicznych zakładach naukowych kwota, równająca się niepodlegającej zajęciu części uposażenia służbowego lub emerytury za czas od dnia dokonania zajęcia aż do najbliższego terminu wypłaty uposażenia lub emerytury, tak że w pierwszym trzeba obliczyć jaką kwotę w ogóle nie podlega zajęciu (w rozumieniu § 850 p. c. l. 8 oraz ust. 2, 4 i 5), a następnie ile z niej przypada na czas od dnia zajęcia do przyszłej wypłaty;

ii) sprzęty, naczynia i towary niezbędne do prowadzenia apteki;

jj) książki, przeznaczone do użytku dłużnika i jego rodziny w kościele lub w szkole albo w innym zakładzie naukowym lub do nabożeństwa domowego;

kk) używane księgi handlowe lub przeznaczone do gospodarstwa domowego, papiery rodzinne, dalej obrączki ślubne (nie zaś obrączki zaręczynowe, które zajęciu podlegają), order i oznaki honorowe;

ll) sztuczne członki, okulary i inne środki pomocnicze, potrzebne z powodu ułomności cielesnej, o ile przedmioty te są przeznaczone do użytku dłużnika lub jego rodziny;

mm) przedmioty, przeznaczone do bezpośredniego użytku przy pochowaniu ciała.

Poza przytoczonymi wyżej przypadkami (§ 811 L. 1 do 13 p. c.) procedura cywilna ustanawia ogólną zasadę, że nie powinno się zajmować przedmiotów, należących do zwykłych sprzętów domowych, używanych w gospodarstwie domowym dłużnika, jeżeli jest bezwzględnie widocznym, że z ich spieniężenia otrzyma się tylko taką cenę kupna, która stoi w żadnym stosunku do ich wartości (§ 812 p. c.), co zajdzie często przy znacznym już zużytych meblach.

Przy zajmowaniu plodów na pnieniu (w rozumieniu § 810 p. c.) albo też przy dokonywaniu zajęcia w gospodarstwie wiejskiem (por.

§ 811 L 4 p. c.), komornik sądowy powinien wezwać biegłego w zakresie rolnictwa, jeżeli należy przyjąć, że wartość przedmiotów, które mają być zajęte przewyższy kwotę tysiąca złotych (§ 813 ust. 1 o. c. łącznie z § 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. Dz. Ust. poz. 785). Oprócz tego może zarząd wymiaru sprawiedliwości (Ministerstwo Sprawiedliwości) postanowić, w jakich przypadkach, nawet przy mniejszej wartości, powinno się wezwać biegłego (§ 813 p. c.).

Prawo wyboru biegłego służy komornikowi sądowemu. Zaprzysiężenie biegłego nie następuje. Nie ma też obowiązku zdawania opinii. Zadanie biegłego, wybranego przez komornika sądowego polega na zdaniu opinii, kiedy następuje zwykła pora dojrzewania (§ 810 p. c.) oraz czy odnośne narzędzia, bydło i płody rolne są dla gospodarstwa konieczne (w rozumieniu § 811 L. 4 c. p.). Komornik sądowy nie jest jednak opinią tą krępowany.

We wszystkich przytoczonych wyżej przypadkach decyzja, czy pewien przedmiot podlega zajęciu lub nie, służy komornikowi sądowemu. W razie obrazy postanowień, dotyczących zwolnienia od zajęcia nie następuje nieważność zajęcia lecz zaskarżalność czynności komornika, tak że dłużnikowi służy prawo obrony przez podniesienie odpowiednich zarzutów (w myśl § 766 p. c.) a w danym razie przez wniesienie natychmiastowego zażalenia (w myśl § 793 p. c.) Z drugiej strony służy również i wierzycielowi te same prawa, jeżeli komornik sądowy niesłusznie uznał, jaki przedmiot za nie podlegający zajęciu.

Po spieniężeniu zajętego przedmiotu i ukończeniu postępowania egzekucyjnego dłużnik nie może, powołując się na obraze przez osób zawartych w §§ 811, 812, 813 p. c. wystąpić w stosunku do wierzyciela z roszczeniem o niesłuszne wzbogacenie się lub o odszkodowanie, gdyż wierzyciel otrzymał tylko swą pretensję a dłużnik sam zawinił, jeżeli nie postarał się wczas o zniesienie zajęcia. Z tego samego powodu dłużnik nie posiada też żadnych pretensji w stosunku do komornika sądowego.¹⁾

e) Poza procedurą cywilną istnieją inne jeszcze ustawy które zabraniają zajmowania pewnych przedmiotów z uwagi na ich charakter użyteczności publicznej. Z tego punktu widzenia nie podlegają zajęciu:

aa) Przesyłki powierzone pocztom ani też ruchomości prywatne, będące w używaniu poczty, telegrafu i telefonu¹⁾

¹⁾ Tak samo Falkmann str. 677 i 678

¹⁾ Por. Ustawę z 3 czerwca 1924 r. o pocztach, telegrafach i telefonach (Dz. Ust. poz. 584), w szczególności art. 16 i 24 — Do tego por. rozp. Min. Kolei i Przemysłu i Handlu z 19 listopada 1925 r., w sprawie wykonania wyłączonej poprzednio ustawy (Dz. Ust. roz. 870)

bb) Tabor kolej żelaznych.¹⁾

cc) Dzieła, stojące pod opieką ustawy autorskiej.²⁾

f) Dalszy etap postępowania egzekucyjnego po dokonaniu zajęcia polega na spieniężeniu zajętego przedmiotu. Odbywa się ono w ten sposób, że komornik sądowy rzeczy te sprzedaje w drodze publicznego przetargu (§ 814 p. c.). Przetargu nie należy odbywać przed upływem tygodnia od dnia zajęcia. Wcześniejsza sprzedaż może się odbyć tylko, jeżeli wierzyciel i dłużnik zgodzą się na to lub gdy przyspieszenie sprzedaży jest konieczne, ażeby uniknąć niebezpieczeństwa znacznego zmniejszenia się wartości zajętej rzeczy lub też niewspółmiernie wysokich kosztów dłuższego przechowania. Przetarg należy odbyć w tej gminie, gdzie nastąpiło zajęcie. Wierzyciel i dłużnik mogą się jednak zgodzić na inne miejsce. Czas i miejsce przetargu należy ogłosić publicznie wraz z ogólnym oznaczeniem rzeczy, które mają być sprzedane (§ 816 ust. 1—3 p. c.). Niezachowanie tych przepisów formalnych nie powoduje wprawdzie nieważności przetargu, lecz komornik sądowy ponosi odpowiedzialność za powstanie szkody.

Przy przetargu mogą brać udział w licytacji również i wierzyciel oraz właściciel sprzedawanej rzeczy. Jednakże ofertę właściciela lub dłużnika można oddalić jeżeli osoby te nie złożą ofiarowanej kwoty w gotówce (§ 816 ust. 4 p. c. łącznie z § 1239 zd. 1 oraz ust. 2 k. c.). Za to nie mogą brać udziału w licytacji ani komornik sądowy ani jego pomocnicy, nie wykluczając protokolanta (§ 456 k. c.; por. jednak § 458 k. c.).

Przetarg rozpoczyna się tem, że komornik sądowy wzywa do licytowania. Licytowanie odbywa się przez oddawanie ofert. Oddana oferta gśnie, gdy kto inny zaofiaruje więcej lub gdy przetarg bez udzielenia przybicia zostanie zamknięty. Po trzykrotnem wywołaniu

¹⁾ Por. Ustawę niemiecką z 3 maja 1886 r. o niedopuszczalności zajmowania przedmiotów służących do ruchu kolejowego (betr. die Unzulässigkeit der Pfändung von Eisenbahnbetriebsmitteln, RGBI. str. 131). — Do tego por. § 23 Konwencji Berneńskiej z 14 października 1890 r. łącznie z oświadczeniem rządowym z 4 kwietnia 1922 r. (Dz. Ust. poz. 685) — Ponadto por. z dziedziny kolejnictwa: Ustawę pruską z 3 listopada 1838 r. („Zb. ór Ust. Pruskich“ str. 505) o przedsiębiorstwach kolejowych (Gesetz ueber die Eisenbahn-Unternehmungen), dalej ust. pruską z 28 lipca 1892 r. („Zb. Ust. Pr.“ str. 225) o kolejkach i prywatnych kolejkach dojazdowych (Gesetz ueber die Kleinbahnen und Privatanschlussbahnen) iakoż ust. pr. z 8 lipca 1902 r. („Zb. Ust. Pr.“ str. 238) „ueber die Bahnmehheiten“. — Do tego por. art. 112 ust. wprowadzający do kodeksu cywilnego. — Wreszcie por. ust. polską z 12 czerwca 1924 r. o władzach kolejowych (Dz. Ust. poz. 580). Por. też: Józef Brzeski: „Przepisy Przewozowe (regulamin kolejowy) obowiązujące od dnia 1 maja 1925 r.“

²⁾ Por. Polską ustawę o prawie autorskiem z 29 marca 1926 r. (Dz. Ust. poz. 286), w szczególności art. 24 tejże ustawy — Poprzednio obowiązywały dwie ustawy a w szczególności ust. z 19 czerwca 1901 r. o prawie autorskiem do utworów literackich i muzycznych oraz ust. z 9 stycznia 1907 o prawie autorskiem do utworów sztuk plastycznych i fotograficznych. — Por. też: W. Dbałowski i J. Litauer: „Ustawodawstwo autorskie obowiązujące w Polsce“, 1922.

niu następuje przybicie targu dla najwięcej ofiarującego. Z tą chwilą przychodzi do skutku umowa kupna-sprzedaży (§ 156 k. c.) W razie braków prawnych lub gdyby sprzedany w drodze przetargu przedmiot posiadał wady, nabywcy nie służy z tego tytułu żadne roszczenie (§ 806 p. c.).

Prawo własności przechodzi na nabywcę dopiero z chwilą wydania mu nabytej rzeczy przez komornika sądowego. Przelanie własności następuje przez akt władzy państwowej, wykonywanej przez komornika sądowego.¹⁾

Wydanie rzeczy, co do której przybito targu, następuje tylko za zapłatą ofiarowanej ceny w gotówce (§ 817 ust. 2 p. c.).²⁾

Wierzyciel, któremu udzielono przybicia, jest zwolniony od obowiązku złożenia zapłaty w gotówce o tyle o ile uzyskana kwota po potrąceniu kosztów egzekucji ma być zużyta na jego zaspokojenie. Zato winien on zapłacić całą kwotę w gotówce, jeżeli zezwolono dłużnikowi na uchylenie egzekucji przez złożenie kaucji lub zdeponowanie (§§ 720, 713 ust. 2 o. c.), gdyż w tych przypadkach nie jest jeszcze pewne, czy wierzyciel pieniądze otrzyma.

O ile wierzyciel jest zwolniony od zapłaty w gotówce, należy uważać, że dłużnik kwotę tę wierzycielowi zapłacił (§ 817).

Skoro przy przetargu większej ilości przedmiotów cena uzyskana za jeden z nich lub za kilka wystarcza do zaspokojenia wierzyciela i do pokrycia kosztów egzekucji należy przetarg przerwać (§ 818 p. c.).

Uzyskaną przez komornika sądowego kwotę uważa się jako zapłatę ze strony dłużnika, o ile dłużnikowi nie zezwolono na uchylenie wykonania przez złożenie kaucji lub zdeponowanie (§ 819 p. c.). Zapłata ta wstępuje w miejsce zajętej rzeczy. Z uzyskanej kwoty komornik sądowy odciąga w pierwszym rzędzie koszty egzekucji a resztę zużywa na pokrycie wierzyciela (por. §§ 817 ust. 2 p. c.). Obowiązek wypłaty reszty posiada charakter publiczno-prawny. Dlatego służy w razie niewypłacenia reszty lub mylnego podziału pieniędzy wierzycielowi, jakoteż dłużnikowi i osobie trzeciej, powołującej się na prawo pierwszeństwa w zasadzie tylko prawo podniesienia zarzutów na podstawie § 766 p. c. Jednakże wierzyciel mógłby podnieść również i prywatno-prawne roszczenie z tytułu udzielonego komornikowi zlecenia (§ 753 p. c.).

Od wyżej przytoczonych przepisów o sposobie spieniężenia zajętych przedmiotów przez komornika sądowego ustawa ustanawia

¹⁾ Por. Gaupp-Stein: Uwaga do § 817 pod IV.

²⁾ Gdyby najwięcej ofiarujący nie żądał wydania nabytej rzeczy za zapłatą ceny kupna w czasie określonym w warunkach licytacji lub w braku takiego postanowienia przed końcem terminu przetargu, natenczas należałoby rzecz tę powtórnie sprzedać. W takim przypadku najwięcej ofiarującego nie dopuszcza się już do oddawania ofert. Pozatem odpowiada on za niedobór podczas gdy nie ma żadnego prawa do nadwyżki (§ 817 ust. 3 p. c.)

szereg wyjątków dla niektórych kategorii przedmiotów. Przytem odróżnia:

aa) W razie zajęcia pieniędzy komornik sądowy winien je wydać wierzycielowi. W tym więc przypadku spieniężenie nie wchodzi w rachubę. W pewnych przypadkach winno nastąpić zdeponowanie tych pieniędzy a w szczególności wtedy, jeżeli komornikowi sądowemu uwiarogodniono (w rozumieniu § 294 p. c.), że osobie trzeciej służy w odniesieniu do zajętych pieniędzy prawo, stanowiące przeszkodę do ich wydania wierzycielowi. W ten sposób odnośna osoba trzecia uzyskuje czas do wytoczenia skargi interwencyjnej (§ 771 p. c.). Jeżeli jednak w czasokresie dwutygodniowym, licząc od dnia zajęcia, nie zostanie przedłożone rozstrzygnięcie sądu, przed którym skargę interwencyjną wytoczono, wstrzymujące egzekucję, natenczas należy przymusowe wykonanie prowadzić dalej, czyli że komornik sądowy winien zdeponowane pieniądze wydać wierzycielowi (§ 815 ust. 1, 2 p. c.).

W powyższych przypadkach uważa się już wzięcie pieniędzy przez komornika sądowego za zapłatę ze strony dłużnika¹⁾ o ile komornik sądowy nie jest zobowiązany do zdeponowania pieniędzy z uwagi na prawo osób trzecich lub z powodu zarządzenia sądowego, zezwalającego dłużnikowi na uchylenie wykonania przez złożenie kaucji lub zdeponowanie (§ 815 ust. 3 p. c. łącznie z §§ 713 ust. 2, 729 p. c.).

bb) Spieniężenie kosztowności odbywa się w ten sposób, że przed przetargiem publicznym winny być one oszacowane przez biegłego (§ 814 p. c.). Pominięcie tego przepisu nie czyni jednak nabycia ich w drodze przetargu nieważnym.

cc) W razie spieniężenia rzeczy złotych i srebrnych nie wolno udzielić przybicia poniżej wartości złota lub srebra. Jeżeli nie oddano odpowiedniej oferty komornik sądowy może dokonać sprzedaży z wolnej ręki za cenę wartości złota lub srebra (§ 820 p. c.). W razie obrazu tych przepisów nabywca nie uzyskalby własności, o ile nie chroniłaby go dobra wiara.

dd) Przy spieniężaniu papierów wartościowych trzeba brać wzgląd na różne ich rodzaje.

1) Jeżeli papiery wartościowe posiadają cenę giełdową lub targową komornik sądowy winien je sprzedać z wolnej ręki po kursie dziennym. Gdyby zaś papiery te nie miały takiej ceny, natenczas należy je sprzedać w drodze przetargu publicznego (§ 821 p. c.).

2) Przy imiennych papierach wartościowych sąd wykonawczy winien na wniosek komornika sądowego upoważnić go do uskutecznienia przepisania w spisie papierów imiennych (§ 223 k. h.) odnośnego papieru na imię kupującego i do złożenia zamiast

¹⁾ Por. Orzeczenia Sadu Rzeszy w t. 40 str. 291 i w t. 56 str. 84

dłużnika potrzebnych w tym celu oświadczeń (§ 822 p. c.). Podobnie należy postąpić przy udzielaniu indosu przy papierach na zlecenie (np. przy inniennych akcjach § 222 k. h.), które nie są ani weksłami ani takimi papierami mogącymi być przekazanymi przez indos, które są wystawione na pewną wierzytelność (§ 831 p. c.)¹⁾

3) Jeżeli papier na okaziciela wycofano z obiegu²⁾ z powodu wpisania nazwiska lub w inny jaki sposób, sąd wykonawczy może upoważnić komornika sądowego do przywrócenia mu obiegu i do złożenia zamiast dłużnika potrzebnych w tym celu oświadczeń (§ 823 p. c.).

ee) Przetarg zajętych płodów na pniu dopuszczalny jest dopiero po ich dojrzeniu. Przetarg może nastąpić przed sprzętem lub też po nim. W ostatnim przypadku komornik sądowy winien zarządzić sprzęt zajętych płodów (§ 824 p. c.). W razie sprzedaży płodów przed ich sprzętem nabywca nie uzyskuje własności lecz tylko posiadanie. Własność nabywa dopiero z chwilą oddzielenia płodów od gruntu. W razie uprzedniego sprzętu płodów przed ich sprzedażą powstaje co do nich z chwilą oddzielenia od gruntu prawo zastawu z powodu zajęcia (§ 804 p. c.), przyczem chwila zajęcia decyduje o kolejności prawa zastawu.

Wszystkie przytoczone wyżej sposoby spieniężenia zajętego przedmiotu (§§ 814 do 824 p. c.) są regularnymi rodzajami realizacji prawa zastawu, powstałego przez zajęcie, chociaż przy różnych typach przedmiotów spieniężenie odbywa się z różnymi odmianami. Oprócz tego możliwe jest również i odmienne przeprowadzenie spieniężenia przy pominięciu zasad wyżej wymienionych. Sąd wykonawczy (§ 764 p. c.) może bowiem na wniosek wierzyciela lub dłużnika zarządzić, aby spieniężenie zajętych rzeczy nastąpiło w inny sposób lub w innym miejscu, aniżeli to ustawa z reguły przewiduje, a nawet sąd może zarządzić, aby przetarg przeprowadziła inna osoba a nie komornik sądowy (§ 825 p. c.). Odnosne zarządzenie sądu wykonawczego jest rozstrzygnięciem, przeciwko któremu służy środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.).

2) Egzekucja z wierzytelności pieniężnych.

a) Organem wykonawczym przy przeprowadzaniu egzekucji z wierzytelności pieniężnych nie jest komornik są-

¹⁾ Cf. do papierów w rozumieniu § 831 p. c.; por. niżej pod 2; b, bb.

²⁾ Wobec przepisu art. 176 ust. wprowadz. do kodeksu cywilnego i art. 26 ust. wpraw. do kodeksu handlowego, zawierającego zakaz wycofywania papierów na okaziciela z obiegu może § 823 p. c. mieć analogiczne zastosowanie tylko jeszcze w wypadkach § 806 k. c. i § 183 ust. 2 k. h.

dowy lecz jest nim sąd i to Sąd Powiatowy jako sąd wykonawczy (§ 828 p. c.). Właściwość ta jest wyłączna (§ 802 p. c.). Przytem sądem wykonawczem jest ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu dłużnik posiada swój sąd powszechny (por. wyżej str. 33) a w braku takiego sądu ten Sąd Powiatowy, w którym przeciwko dłużnikowi można wytoczyć skargę na zasadzie przepisów o „właściwości majątku“ (§ 23 p. c. por. wyżej str. 36 pod L. 4) czyli o właściwości tego Sądu Powiatowego, w którego obwodzie znajduje się majątek dłużnika (§ 828 ust. 2 p. c.; por. też § 764 p. c.)

aa) Zajęcie wierzytelności pieniężnej następuje w ten sposób, że sąd wykonawczy wydaje uchwałę zajęcia w której zakazuje dłużnikowi dłużnika skutecznie jakichkolwiek wypłat na rzecz dłużnika (arrestatorium). Równocześnie uchwała ta zawiera nakaz pod adresem dłużnika wstrzymania się od jakiegokolwiek rozporządzenia wierzytelnością a w szczególności od jej ściągnięcia (inhibitorium). Uchwałę zajęcia sąd wydaje bez uprzedniej ustnej rozprawy. Ustawa zakazuje nawet przesłuchania dłużnika co do wniosku wierzyciela o zajęcie (§ 834 p. c.), ażeby dłużnik nie rozporządził wierzytelnością i w ten sposób nie uchylił się od egzekucji.

Zajęcie jako takie uważa się za dokonane z chwilą doręczenia uchwały dłużnikowi dłużnika (§ 829 ust. 1 i 3 p. c.) Doręczenie uchwały nie następuje — wbrew ogólnej zasadzie (§ 329 p. c.) — z urzędu, lecz wierzyciel otrzymuje ze sądu uchwałę niedoręczoną i jezo jest rzeczą wystarać się o przeprowadzenie doręczenia do rąk dłużnika tej osoby, przeciwko której jest skierowana egzekucja. Doręczenie następuje więc z reguły przez komornika sądowego¹⁾ (por. wyżej str. 96 pod II). Po dokonaniu doręczenia dłużnikowi dłużnika komornik winien natychmiast nie czekając nawet na dalsze zlecenie wierzyciela uchwałę zajęcia wraz z odpisem świadectwa doręczenia doręczyć dłużnikowi. Jeżeli doręczenie dłużnikowi dłużnika nastąpiło na skutek bezpośredniego żądania sekretarza sądowego przez pocztę (§ 196 p. c.), natenczas sekretarz sądowy winien się w ten sam sposób zająć doręczeniem do rąk dłużnika. Gdyby przytem było konieczne doręczenie zagranicą (§§ 199 do 202 p. c.) następuje zamiast tego doręczenie przez nadanie na pocztę (por. wyżej str. 100; §§ 175 192 p. c.), a gdyby zachodziły warunki doręczenia publicznego z powodu niewiadomego pobytu dłużnika (§ 203 p. c.), można doręczenia wogóle zaniechać (§ 829 ust. 2 p. c.).

¹⁾ W razie konieczności doręczenia publicznego zajęcie nie mogłoby nastąpić, gdyż doręczenie publiczne dłużnikowi dłużnika jest niedopuszczalne, ponieważ procedura cywilna zezwala na nie tylko w stosunku do strony procesowej lub takich osób, które do procesu chcą się przyłączyć (§§ 70, 72, 76 p. c.; por. §§ 203—206 p. c.) Tak samo Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 22 str. 408 i nast. i Gaupp-Stein § 829, uwaga III, 1

Wogóle należy podkreślić jako zasadę, że o ile zasadniczym warunkiem skuteczności zajęcia jest ważne doręczenie uchwały zajęcia do rąk dłużnika tej osoby, przeciwko której, odbywa się egzekucja, o tyle wady w doręczeniu do rąk tejże osoby jako dłużnika głównego nie mają żadnego wpływu na ważność zajęcia.

Skutek zajęcia wierzytelności jest podobny jak przy zajęciu rzeczy ruchomych. Polega on na zakazie zbycia oraz na tem, że zajęta wierzytelność podlega dyspozycji władzy państwowej. Prywatnie prawny skutek zajęcia jest ten, że dla wierzyciela powstaje prawo zastawu. Jednakże prawo to może powstać tylko wtedy, jeżeli zajęta wierzytelność rzeczywiście istnieje i dłużnikowi przysługuje. W przeciwnym razie całe zajęcie jest bezprzedmiotowe i nie wywołuje żadnych skutków prawnych.

bb) Na skutek zajęcia i powstałego stąd prawa zastawu wierzyciel nie otrzymuje jeszcze prawa ściągnięcia zajętej wierzytelności. Do tego konieczny jest jeszcze dalszy akt egzekucyjny. A mianowicie potrzebne jest jeszcze przekazanie wierzytelności na rzecz wierzyciela. Odbywa się to w ten sposób, że sąd wykonawczy wydaje uchwałę mocą której zajęta wierzytelność przekazuje wierzycielowi stosownie do jego wyboru albo celem jej ściągnięcia, co jest regułą lub też wyjątkowo w miejsce zapłaty według nominalnej wartości. Skuteczność przekazania następuje z chwilą doręczenia odnośnej uchwały dłużnikowi dłużnika. Zresztą postępowanie jest takie same jak przy uchwale zajęcia (§ 835 ust. 1 i 3 p. c.)

Jeżeli sąd zezwolił dłużnikowi (w myśl § 713 ust. 2 p. c.) na uchylenie przymusowego wykonania przez złożenie kaucji lub przez zdeponowanie, przekazanie zajętej wierzytelności pieniężnej może nastąpić tylko celem jej ściągnięcia i tylko z tym skutkiem, że dłużnik dłużnika winien odnośną kwotę zdeponować (§ 839 p. c.) Zdeponowanie to uwalnia owego drugiego dłużnika od długu. Wierzyciel zaś uzyskuje prawo zastawu w odniesieniu do zdeponowanej kwoty.

Przez przekazanie wierzytelności celem jej ściągnięcia nie następuje wprawdzie zaspokojenie wierzyciela. Jednakże otrzymuje on prawo do ściągnięcia tej wierzytelności, jeżeli ona wogóle istnieje, i to z tym skutkiem, że ściągnięta kwota staje się jego własnością. Wierzyciel może więc na podstawie przekazania podejmować wszystkie czynności prawne we własnym imieniu, które mogą doprowadzić do ściągnięcia przekazanej wierzytelności, może więc np. przekazaną wierzytelność wypowiedzieć do zapłaty. W szczególności wierzyciel może jeżeli dłużnik dłużnika wzbrania się płacić, wystąpić we własnym imieniu ze skargą, żądając zapłaty do słych rąk¹⁾ Legitymację do tego

¹⁾ Uchwała przekazania nie jest więc tytułem wykonawczym

daje mu przekazanie wierzytelności. Odnosne twierdzenie należy do zasady skargi. Przytem wierzyciel wytacza skargę z własnego prawa, nie zaś z prawa swego głównego dłużnika. Pomimo tego samodzielnego stanowiska wierzyciela nie pogarsza się wskutek przekazania pozycja prawna dłużnika drugiego. Może on bowiem w stosunku do wierzyciela posługiwać się wszystkimi zarzutami, które mógłby podnosić w stosunku do swego pierwotnego wierzyciela, czyli dłużnika, przeciwko któremu odbywa się egzekucja. Jednakże pomimo zajęcia i przekazania wierzytelność należy nadal do majątku pierwotnego dłużnika, chociaż z tem ograniczeniem, że rozporządzanie tą pretensją nie posiadaloby w stosunku do wierzyciela żadnej skuteczności prawnej, gdyby wierzyciel z powodu tego mógł ponieść szkodę. Główny dłużnik nie mógłby też wystąpić ze skargą przeciwko swemu dłużnikowi celem ściągnięcia dla siebie wierzytelności, gdyż prawo do wytoczenia tej skargi posiada po przekazaniu jedynie wierzyciel.¹⁾

Przekazanie wierzytelności może też nastąpić w miejsce zapłaty. Takie przekazanie odbywa się tylko na wyraźny wniosek wierzyciela i może nastąpić tylko według nominalnej wartości. W tym przypadku przekazanie posiada skutek cesji, wierzytelność przechodzi więc wraz z wszelkimi prawami ubocznymi na wierzyciela (§§ 398 i nast. k. c.). O ile wierzytelność wogóle istnieje uważa się wierzyciela za zaspokojonego (§ 835 ust. 2 p. c.), chociażby się okazało, że wierzytelność nie może być ściągnięta. W takim razie wierzycielowi nie służyłby żaden regres w stosunku do pierwotnego dłużnika (inaczej § 365 k. c.). Gdyby jednak wierzytelność wcale nie istniała, to pretensja wierzyciela pozostałaby w całej pełni w mocy.

Dopóki uchwała o przekazaniu istnieje i nie została uchylona, dłużnik dłużnika może bez zadnego dla siebie ryzyka świadczyć na ręce wierzyciela. Albowiem uchwałę taką, nawet niesłusznie wydaną, uważa się w stosunku wewnętrznym między dłużnikiem głównym a jego dłużnikiem na korzyść tego ostatniego za mającą tak długo skutki prawne, dopóki nie zostanie uchylona i dłużnik dłużnika głównego nie otrzymał wiadomości o jej uchyleniu (§ 836 ust. 2 p. c.).

Inaczej sprawa się przedstawia w razie zajęcia wierzytelności pieniężnej na rzecz kilku wierzycieli. W tym przypadku dłużnik dłużnika ma prawo a na żądanie wierzyciela, któremu wierzytelność przekazano, nawet obowiązek, zdeponować dłużną kwotę w tym Sądzie Powiatowym, którego uchwałę doręczono mu najpierw, podając równocześnie do wiadomości sądu cały stan sprawy i składając w nim doręczone mu uchwały (§ 853 p. c.). Każdy

¹⁾ Dłużnik mógłby jednak wytoczyć skargę o ustalenie lub o zapłaceniu do rąk wierzyciela. Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 83, str. 118 i nast.

wierzyciel, któremu już przekazano wierzytelność, ma prawo wystąpić ze skargą przeciwko dłużnikowi dłużnika o dopełnienie przytoczonych wyżej zobowiązań. W procesie tym każdy z wierzycieli, na rzecz którego wierzytelność zajęto, chociażby nawet nie uzyskał jeszcze przekazania a zatem nie był uprawnionym do wytoczenia skargi, może w każdym stadium sporu przyłączyć się do powoda jako uczestnik sporu (§ 62 p. c.). Tych zaś wierzycieli, którzy ani nie wytoczyli skargi ani też nie przyłączyli się po stronie powoda jako uczestnicy sporu dłużnik dłużnika winien wezwać na termin do ustnej rozprawy. W razie zaniedbania tego obowiązku dłużnik dłużnika nie mógłby wobec pominiętego wierzyciela powołać się na korzystne dlań rozstrzygnięcie procesu. Poza-tem rozstrzygnięcie to jest skuteczne w odniesieniu do wszystkich wierzycieli (§ 856 p. c.).

b) Wyżej przytoczony sposób zajęcia i przekazania wierzytelności stanowi regularny tryb postępowania. Od reguły tej istnieje kilka wyjątków:

aa) Chcąc zająć wierzytelność, zabezpieczoną hipotecznie we formie hipoteki listowej, konieczne jest oprócz uchwały zajęcia także uzyskanie przez wierzyciela listu hipotecznego i to w bezpośrednie posiadanie. Jeżeli dłużnik lub osoba trzecia list ten wydadzą dobrowolnie, natenczas z tą chwilą zajęcie jest dokonane i skuteczne. Gdyby jednak nie można uzyskać dobrowolnego wydania natenczas można go zabrać w drodze egzekucji. Celem tego akcesoryjnego aktu egzekucyjnego jest uzyskanie posiadania listu hipotecznego, ażeby zajęcie wierzytelności uczynić skuteczne. Tytułem wykonawczym jest tutaj uchwała zajęcia. Sama egzekucja odbywa się w trybie przepisany dla przymusowego wykonania celem uzyskania wydania pewnej rzeczy (§§ 883 i nast. p. c.). Wydanie listu uważa się za dokonane z chwilą gdy komornik sądowy odbierze list celem oddania go wierzycielowi (§ 830 ust. 1 zd. 1 i 2 p. c.).

Przy hipotece księgowej (§§ 1116, 1185 k. c.) jest do ważności zajęcia oprócz odnośnej uchwały sądowej konieczny jeszcze i wpis do księgi wieczystej o zajęciu wierzytelności. Tytułem do zadania wpisu jest uchwała zajęcia (§ 830 ust. 1 zd. 3 p. c.).

Jeżeli uchwałę o zajęciu doręczono dłużnikowi dłużnika przed wydaniem listu hipotecznego lub przed wpisem zajęcia do księgi wieczystej, natenczas zajęcie uważa się w odniesieniu do tego dłużnika za dokonane już z chwilą doręczenia (§ 830 ust. 2 p. c.).

W niektórych przypadkach należy stosować ogólne zasady, obowiązujące dla zajęcia wierzytelności, hipotecznie nie zabezpieczonych (§ 829 p. c.). Zachodzi to wtedy, gdy przedmiotem wierzytelności są zaległości w odsetkach lub innych świadczeniach ubocznych, albo koszty wypowiedzenia

lub koszty dochodzenia praw z nieruchomości (§ 830 ust. 3 p. c. łącznie z § 1159 k. c. i § 1118 k. c.) Drugim przypadkiem, gdzie zajęcie następuje w myśl ogólnych zasad obowiązujących dla wierzytelności (§ 829 p. c.)¹⁾ jest ten, gdy idzie o hipotekę zabezpieczającą, ustanowioną dla wierzytelności z zapisu długu na okaziciela, dla wierzytelności z weksłu lub innego papieru, który może być przeniesiony zapomocą indosu (§ 1187 k. c.). Zajęcie papieru na okaziciela następuje zapomocą wzięcia go przez komornika sądowego (§§ 808, 821 p. c.), zajęcie zaś weksłu i innych papierów, które przenosi się przez indos, odbywa się według specjalnych przepisów (w myśl § 831 p. c. por. niżej pod bb; § 830 ust. 3 p. c.).

Do przekazania wierzytelności hipotecznej wystarcza przy hipotece listowej wydanie wierzycielowi uchwały przekazania. Doręczenie tej uchwały dłużnikowi dłużnika nie jest konieczne (inaczej niż w myśl § 835 ust. 3 p. c.) do wywołania skutków przekazania. Przy hipotece księgowej wpis przekazania do księgi wieczystej nie następuje. Tylko wtenczas, gdyby przy hipotece tej przekazanie wierzytelności miało nastąpić nie celem ściągnięcia lecz w miejsce zapłaty byłby konieczny nie tylko wpis zajęcia lecz również i wpis przekazania. Wpis ten następuje na podstawie uchwały przekazania (§ 837 ust. 1 p. c.).

Gdyby przedmiotem wierzytelności hipotecznej były zaległości w odsetkach lub innych świadczeniach ubocznych albo gdyby chodziło o wierzytelności z zapisu długu na okaziciela, z weksłu lub innego papieru, który może być przeniesiony zapomocą indosa (§§ 1159, 1178 k. c.), natenczas przekazanie tych wierzytelności nastąpiłoby według ogólnych zasad (w myśl § 835 p. c.; § 837 ust. 2 p. c.). Skutek przekazania nastąpiłby więc w tych przypadkach dopiero z chwilą doręczenia uchwały przekazującej dłużnikowi dłużnika (§ 835 ust. 3 p. c.).

Wreszcie trzeba zaznaczyć, że w razie przekazywania wierzytelności, co do której ustanowiono hipotekę maksymalną (§ 1190 k. c.) zajęcie i przekazanie wierzytelności głównej może nastąpić według ogólnych zasad (§§ 829, 835 p. c.), jeżeli wierzyciel żąda przekazania mu w miejsce zapłaty samej tylko wierzytelności — bez hipoteki (§ 837 ust. 3 p. c.; por. też § 1190 ust. 4 k. c. łącznie z § 1153 ust. 2 k. c.). Zajęcie i przekazanie stają się w tym przypadku skutecznymi dopiero z chwilą doręczenia ich dłużnikowi dłużnika (§ 829 ust. 3 i § 835 ust. 3 p. c.).

bb) Zajęcie wierzytelności²⁾ z weksli i innych papierów, które mogą być przenoszone zapomocą indosu (§ 363 k. h.; § 9

¹⁾ A zatem bez konieczności wzięcia w posiadanie listu hipotecznego lub wpisu do księgi wieczystej

²⁾ Zajęcie papierów wartościowych następuje w myśl §§ 808, 821, 822 p. c. Por. wyżej pod 1) f, dd.

prawa czekowego z 14 listopada 1924 r. Dz. Ust. poz. 927) uskutecznia się podobnie jak przy rzeczach zmysłowych w ten sposób, że komornik sądowy bierze papiery te w posiadanie (§ 831 p. c.). Wzięcie w posiadanie tych papierów zastępuje zajęcie w myśl § 829 p. c., tak że wydanie uchwały zajęcia nie wchodzi wcale w rachubę. Spieniężenie papierów nie następuje w drodze publicznego przetargu (§ 814 i nast. p. c.), który byłby nieważny,¹⁾ lecz według przepisów o realizacji zajętych wierzytelności (§ 835 p. c.). A zatem do spieniężenia potrzebne jest wydanie uchwały o przekazaniu (§ 835 p. c.) lub też zarządzenia sądowego dopuszczającego inny sposób realizacji (§ 844 p. c.). To też komornikowi sądowemu wolno papiery te wydać wierzycielowi dopiero wtenczas, gdy przedłożono mu odnośną uchwałę sądową lub wspomniane zarządzenie sądowe. Gdyby poprzednio zachodziła konieczność protestu, komornik winien o to w zastępstwie wierzyciela sam się starać.

cc) W razie zajęcia uposażenia lub innych podobnych wierzytelności, polegających na bieżących wypłatach, jak czynsz, płacony przez lokatora lub tenuta dzierżawna,²⁾ prawo zastawu uzyskane przez zajęcie rozciąga się nie tylko na poszczególną płatną już ratę lecz również i na kwoty które będą dopiero płatne w przyszłości po dokonaniu zajęcia (§ 832 p. c.).

Zajęcie uposażenia służbowego obejmuje także ten dochód, który dłużnik pobiera na skutek przeniesienia go na inny urząd, w razie powierzenia mu nowego urzędu jakoteż w przypadku podwyższenia płacy (§ 833 ust. 1 p. c.). Na wypadek zmiany służbowości (np. w razie przejścia z urzędu państwowego na stanowisko prywatne lub odwrotnie) konieczny jest nowy akt zajęcia³⁾ (§ 833 ust. 2 p. c.).

Przekazanie wspomnianych wyżej dochodów (§§ 832, 833 p. c.) odbywa się według ogólnych zasad (§ 835 p. c.).

dd) Zajęcie i przekazanie wierzytelności, zabezpieczonej prawem zastawu na rzeczy ruchomej, odbywa się, o ile idzie o sam akt zajęcia i przekazania, według ogólnych zasad (§§ 829, 835 p. c.). Jednakże zajęcie i przekazanie wierzytelności obejmuje również i wszelkie prawa uboczne w tym samym zakresie w jakim prawa te przeszłyby w razie cesji na cesjonariusza (§ 401 k. c. łącznie z § 857 p. c.). A zatem zajęcie wierzytelności obejmuje również i prawo zastawu zabezpieczające owa wierzytelność. Wierzyciel mógłby zatem po zajęciu i przekazaniu wierzytelności żądać od dłuż-

¹⁾ Por. Orzeczenie Sadu Rzeszy tom 35 str. 77 oraz t. 35 str. 376, jakoteż t. 61 str. 321.

²⁾ Inaczej Falkmann str. 643. Jak wyżej: Gaupp-Stein: § 832.

³⁾ Co do ograniczeń zajęcia tego rodzaju dochodów por. § 850 L. 6 i 8 oraz ust. 3 p. c. łącznie z art. 47 do 49, 50 oraz art. 112 ustawy z 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dzien. Ust. poz. 164).

nika wydania zastawu (§ 1251 ust. 1 k. c.) Jednakże dłużnik może odmówić wydania zastawu wierzycielowi, dopóki nie otrzyma od niego zabezpieczenia za odpowiedzialność, jaka może dla niego wynikać z powodu uchybienia obowiązkom, ciążącym na wierzycielu w odniesieniu do zastawcy (§ 838 p. c.). Wierzyciel bowiem, który uzyskał posiadanie zastawu przejmuje wprawdzie w stosunku do zastawcy obowiązki prawne dotychczasowego wierzyciela zastawu (tj. dłużnika samego); jednakże tenże odpowiada nadal jako poręczyciel samodłużny (§ 1251 ust. 2 k. c.). Z uwagi zaś na to, że tutaj przejście wierzytelności i prawa zastawu odbywa się wbrew woli dłużnika ustawa daje mu wyżej wspomnianą ekscepcję prawa materialnego, mocą której może aż do złożenia kaucji odmówić wydania zastawu.

c) W razie zajęcia wierzytelności dłużnik dłużnika ma obowiązek udzielenia wierzycielowi wiadomości, koniecznych do dalszych aktów egzekucyjnych. Winien on więc na żądanie wierzyciela w ciągu dwóch tygodni od chwili doręczenia uchwały zajęcia podać do wiadomości wierzyciela: 1) Czy i o ile uznaje zajętą wierzytelność za uzasadnioną i czy jest gotów do zapłaty, dalej 2) czy i jakie roszczenia posiadają inne osoby do tej wierzytelności, tak że groziłoby mogła w danym razie skarga interwencyjna (§ 771 p. c.), a wreszcie 3) czy i dla jakich roszczeń zajęto już wierzytelność na rzecz innych wierzycieli, czy więc należy się liczyć z postępowaniem działawem. W razie nieudzielenia tych wyjaśnień dłużnik dłużnika odpowiadałby wobec wierzyciela za wszelką szkodę powstałą z tej przyczyny. Oświadczenie winno być zdane w zasadzie wobec wierzyciela osobiście, jednakże dłużnik dłużnika może je też złożyć wobec komornika sądowego jako zastępcy wierzyciela bądź to zaraz przy doręczeniu uchwały zajęcia bądź też później, jednakże przy zachowaniu wspomnianego wyżej dwutygodniowego czasokresu. W pierwszym przypadku komornik sądowy winien odnośne oświadczenie zamieścić w dokumencie doręczenia, a dłużnik dłużnikowi drugiemu (§ 402 k. c.) Oprócz tego dłużnik winien wydać nia oświadczenia winno ono nastąpić wobec komornika sądowego, pismiennie lub do protokołu a wobec wierzyciela samego pismiennie.

Jeżeli dłużnik dłużnika zdając to oświadczenie uznaje wierzytelność za uzasadnioną, natenczas oświadczenie to zawiera w sobie umowne uznanie długu (§ 781 k. c.) w stosunku do wierzyciela,¹⁾ posiadającego uchwałę zajęcia. Uznanie to jest więc aktem rozporządzenia.

W razie przekazania wierzytelności jest również i dłużnik główny zobowiązany do udzielenia wierzycielowi wszelkich wiadomości, potrzebnych do dochodzenia wierzytelności przeciwko dłużnikowi drugiemu (§ 402 k. c.) Oprócz tego dłużnik winien wydać

¹⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy tom 41 str. 420.

wierzycielowi również i wszystkie dokumenty, dotyczące przekazanej wierzytelności i to nie tylko te dokumenty, na które rozciąga się prawo zastawu (por. § 952 k. c.), lecz i dokumenty dowodowe. Wydanie tych dokumentów wierzyciel może uzyskać w drodze egzekucji, przyczem uchwała przekazująca jest tytułem wykonawczym (§ 836 ust. 3 p. c.).

d) Jeżeli po zajęciu i przekazaniu wierzytelności dłużnik dłużnika nie chce dobrowolnie uiścić zapłaty do rąk wierzyciela musi tenże, opierając się na uchwale przekazania, wytoczyć skargę. W takim jednak razie wierzyciel ma obowiązek sądowego oznajmienia sporu dłużnikowi głównemu (§ 841 p. c. łącznie z § 72 i nast. p. c.). Jest ono niepotrzebne tylko wtedy, gdyby doręczenie musiało nastąpić zagranicą lub było konieczne doręczenie publiczne (§ 841 p. c.). W razie zaniedbania oznajmienia sporu główny dłużnik mógłby w danym razie, gdyby wierzyciel proces przegrał, żądać odszkodowania z powodu wadliwego prowadzenia procesu.

Dalej wierzyciel ma obowiązek energicznego dochodzenia przekazanej mu do ściągnięcia wierzytelności.¹⁾ W razie zwlekania odpowiadałby wobec dłużnika za powstałą szkodę (§ 842 p. c.).

Jeżeli zajęta wierzytelność jest uwarunkowana lub terminowa albo też, jeżeli jej ściągnięcie jest połączone z trudnościami z powodu jej zależności od świadczenia wzajemnego lub z innych powodów, sąd może na wniosek zarządzić zamiast przekazania inny rodzaj spieniężenia (§ 844 ust. 1 p. c.). Żądanie to wierzyciel może postawić równocześnie z wnioskiem o zajęcie wierzytelności. Później może je postawić tak wierzyciel jak i dłużnik. W razie postawienia takiego żądania sąd winien przed wydaniem uchwały wysłuchać dłużnika (§ 844 ust. 2 p. c.) głównego. Wysłuchanie jest zbyteczne tylko wtenczas jeżeli doręczenie musiałoby nastąpić zagranicą lub gdyby było konieczne doręczenie publiczne. W razie oddalenia wniosku wysłuchanie strony przeciwnej jest zbyteczne. Zarządzenie które sąd wydaje może być różnego rodzaju. Może to być zezwolenie na przetarg wierzytelności lub weksłu, może być zezwolenie na sprzedaż z wolnej ręki a nawet na dyskontowanie weksłu i t. d.

Wierzyciel, który uzyskał zajęcie i przekazanie pewnej wierzytelności do ściągnięcia nie jest przez to w swej dyspozycji krepowany. Może on każdej chwili bez żadnego uszczerbku dla swego roszczenia zrzec się praw nabytych przez zajęcie i przekazanie. Zrzeczenie to następuje przez doręczenie głównemu dłużnikowi odnośnego oświadczenia. Oświadczenie to trzeba doręczyć również dłużnikowi dłużnika (§ 843 p. c.). Przyczyną takiego zrzeczenia

¹⁾ W razie przekazania w miejsce zapłaty następuje zaspokojenie wierzyciela już przez przekazanie (§ 835 ust. 2 p. c.)

się jest głównie zamiar zajęcia w drodze egzekucji innego, dogodniejszego przedmiotu. Oświadczenie wierzyciela staje się prawnie skutecznym z chwilą doręczenia go do rąk dłużnika głównego. Doręczenie dłużnikowi dłużnika ma charakter zawiadomienia o dokonaniem zrzeczeniu się.

e) Podobnie jak przy rzeczach zmysłowych pewne przedmioty nie podlegają zajęciu (§ 811 p. c.) istnieją ograniczenia w tym względzie również i w odniesieniu do wierzytelności pieniężnych i innych roszczeń.

aa) Co do wierzytelności pieniężnych obowiązuje przede wszystkim zasada, że w braku odmiennych postanowień wierzytelność ulega zajęciu tylko o tyle, o ile może być przeniesiona (§ 851 ust. 1 p. c.) według przepisów prawa materialnego. Przepis ten odpowiada postanowieniu § 400 k. c., według którego wierzytelność, która w myśl przepisów procedury nie podlega zajęciu, nie może być też przeniesiona. Postanowienia te uzupełniają się w ten sposób, że do uznania, iż pewna wierzytelność ani nie podlega zajęciu ani też nie może być przeniesiona na osobę inną, wystarcza bądź to zawarte w przepisach procesowych postanowienie o niedopuszczalności zajęcia bądź też przepis prawa materialnego o zakazie przenoszenia na inną osobę.

Do wierzytelności, które w myśl przepisów kodeksu cywilnego nie mogą być przeniesione, zalicza się również i takie, przy których nie można wykonać świadczenia bez zmiany jego treści na rzecz innego aniżeli pierwotnego wierzyciela (np. § 613 zd. 2 lub § 664 ust. 2 k. c.) Poza tem przeniesienie wierzytelności może być też wykluczone przez układ zawarty z dłużnikiem (§ 399 k. c.). Wierzytelności te (§ 399 k. c.), pomimo że nie mogą być przeniesione, podlegają jednak zajęciu i mogą być przekazane do ściągnięcia o tyle, o ile dłużny przedmiot może być zajęty (§ 851 ust. 2 p. c.). Przepis ten zapobiega możliwości, żeby dłużnik zapomocą umowy ze swym dłużnikiem mógł zapobiec egzekucji z przedmiotów majątkowych. O ile więc dłużny przedmiot sam w sobie podlega zajęciu (§§ 811, 857 p. c.) można zająć również odnośną wierzytelność.

Nie podlegają zajęciu tak samo jak nie mogą być też przeniesione świadczenia o charakterze czysto osobistym¹⁾ (np. §§ 847 zd. 2; 1300; 1623 k. c.; tak samo roszczenie o zdamowanie rachunków.²⁾)

bb) Roszczenie o zachówek podlega zajęciu tylko wtenczas, gdy je uznano w umowie lub gdy co do niego nastąpiła zawisłość prawna (§ 852 ust. 1 p. c.). Przepis ten jest konieczny dla tego, ponieważ roszczenie o zachówek jako roszczenie o wypłacenie pewnej kwoty pieniężnej (§§ 2303, 1967 c. k.) może być przeniesione (§ 2317 ust. 2 k. c.) a zatem podlegałoby zajęciu (§ 851 ust. 1 p. c.). Chcąc za-

¹⁾ Są to roszczenia inne aniżeli te, o których mówi § 399 k. c.

²⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy tom 52 I R 35

pobiec temu, ażeby wierzyciel dochodził zachowku wbrew woli uprawnionego procedura cywilna zawiera przytoczonej wyżej postanowienie.

Z tego samego założenia wychodząc podlega tym samym ograniczeniom co roszczenie o zachowek również i roszczenie zubożonego ofiarodawcy o wydanie darowizny (§ 528 k. c.). I to roszczenie można zażądać tylko wtedy, jeżeli jest uznane przez umowę lub jeżeli nastąpiła co do niego zawisłość prawna (§ 852 ust. 2 p. c.). Te same zasady należy stosować przy roszczeniu o zwrot szkody nie materialnej (§ 847 k. c. łącznie z § 851 p. c.), jakoteż przy roszczeniu nieposzłakowanej narzeczonej o odszkodowanie (§ 1300 k. c. łącznie z § 851 ust. 1 p. c.)

cc) Oprócz tego procedura cywilna przytacza cały szereg roszczeń, które nie podlegają zajęciu z przyczyn polityki społecznej. Roszczenia te, wymienione w § 850 p. c., są następujące:

1) Wynagrodzenie, dłużne na zasadzie stosunku służbowego (w myśl postanowień ustawy niemieckiej z 21 czerwca 1869 r. w brzmieniu art III ustawy wprowadzającej do ustawy w przedmiocie zmiany procedury cywilnej z 17 maja 1898 r.¹⁾ „Dzien. Ustaw Rzeszy Niemieckiej“ No. 21 str. 332) Według tej ustawy wspomniane wynagrodzenie, o ile wynika ze stosunku służbowego,²⁾ absorbującego pracę zarobkową uprawnionego w zupełności lub w przeważnej części, nie podlega w zasadzie wcale zajęciu. Ograniczenie to upada, tak że następuje możliwość zajęcia, jeżeli wynagrodzenie stało się płatne po dokonaniu odnośnych robót lub usług a uprawniony wynagrodzenia nie odebrał, gdyż w takim razie wynagrodzenie nabiera charakteru kapitału (§ 1 ust.). Poza tem wspomniane zwolnienie od zajęcia nie następuje, jeżeli idzie o pewne w ustawie bliżej określone ustawowe świadczenia alimentacyjne (§ 4 L. 3 ust.) na rzecz krewnych i małżonka oraz dzieci nieślubnych (§ 4 a ust.), jakoteż jeżeli wynagrodzenie przenosi kwotę 1500 złotych³⁾ rocznie (§ 4 L. 4 ust. łącznie z § 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. Dz. Ust. poz 785).

2) Dalej nie wolno zajmować wierzytelności alimentacyjnych (§ 850 l 2 p. c.), wynikających z przepisów ustawy (§§ 1345, 1351, 1360 i nast.; 1578 i nast.; 1586, 1601 i nast.; 1608 i nast.;

¹⁾ Obowiązuje od 1 stycznia 1900 r. (art 1 wspomnianej w tekście ustawy).

²⁾ Bez względu na konstrukcję prawną, o ile tylko zachodzi stosunek pewnej osobistej i gospodarczej zależności. Por. też: Orzeczenie S Rzeszy tom 71 str. 335

³⁾ Obecnie obowiązuje jeszcze wydane na czas przejściowy rozp. niem Rady Związkowej z 17 maja 1915 (Dzien. Ust. Rzeszy Niem. str. 285) podwyższające kwotę do 2000 marek, co po przeliczeniu wynosi 2000 złotych. — Rozporządzenie to obowiązuje w postaci obwieszczenia z 13 grudnia 1917 r. (Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 1102), zawierającego dalsze jeszcze ograniczenia zajęcia nawet przy kwotach powyżej 2000 marek (2000 złotych) — Obwieszczenie to obowiązuje na ziemiach poza b. linią demarkacyjną w brzmieniu rozp. z 25 czerwca 1919 r. (Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 589).

1699 i nast.; 1703; 1708; 1969, 2141 k. c.) ani rent pieniężnych, które zobowiązany do odszkodowania z powodu zabicia winien uiszczać osobie trzeciej, uprawnionej do pobierania utrzymania od zabitego (§ 844 k. c.). Tak samo nie ulega zajęciu renta pieniężna, którą należy płacić jako odszkodowanie za uszkodzenie ciała lub zdrowia (§ 843 k. c.). Podczas gdy jednak renta pieniężna za zabicie (§ 844 k. c.) wcale nie podlega zajęciu to renta za uszkodzenie ciała lub zdrowia (§ 843 k. c.) ulega zajęciu wtenczas, jeżeli ogólna kwota renty przenosi rocznie 1500 złotych¹⁾ (§ 850 ust. 3 p. c. łącznie z § 1 rozp. Min Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. Dz. Ust. poz. 785).

3) Bieżące dochody, pobierane przez dłużnika z fundacyj lub wskutek dobroczynności albo szczerą roźliwość osoby trzeciej nie podlegają zajęciu o tyle, o ile chłonek potrzebuje tych dochodów dla opędzenia niezbędnego utrzymania siebie samego, swego małżonka i swych niezaopatrzonych jeszcze dzieci (§ 850 L. 3 p. c.).

4) Nie ulegają wcale zajęciu wypłaty, które mają być pobierane z kas chorych (por. art. 41 ostatnie zdanie ustawy z 19 maja 1920 o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby Dzien. Ust. poz. 272), z kas zapomogowych lub pogrzebowych, w szczególności z kas bractw górniczych i z kas stowarzyszeń bractw górniczych (§ 850 L. 4 p. c.).

5) Dalej nie podlega w zasadzie zajęciu ani żołd ani pensja inwalidzka szeregowych (§ 850 L. 5 p. c.).

Jednakże tu trzeba odróżniać: Z uposażeń szeregowych zawodowych wolno zająć 10% uposażenia a gdy idzie o ustawowy obowiązek alimentacji najwyżej 30% (art. 1, 3, 4 ustawy o potrąceniach z uposażeń osób wojskowych z 2 kwietnia 1925 Dzien. Ust. poz. 312). Żołdu ani innych należności służbowych szeregowych niezawodowych wogóle zająć nie można (art. 9 wspomnianej ust.). Tak samo wcale nie ulegają zajęciu renty inwalidów wojennych, nawet gdyby zostały skapitalizowane (art. 23, 31 ust. z 18 marca 1921 o zaopatrzeniu inwalidów wojennych itd. Dz. Ust. poz. 195 w brzm. ust. z 4 sierpnia 1922 r. Dz. Ust. poz. 608 i ust. z 12 lutego 1924 r. Dz. Ust. poz. 209).

6) Dochód służbowy osób wojskowych, należących do zmobilizowanej części wojsk lub do załogi powołanego do służby statku wojennego nie podlega wcale zajęciu (§ 850 L. 6 p. c.; art. 5 ust. z 2 kwietnia 1925 r. Dz. Ust. poz. 312 nie, powołuje się na art. 77 do 80 ust. z 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska Dz. Ust. poz. 924).

7) Pensje wdowie i sieroce oraz pobory otrzymywane przez wdowy i sieroty z kas wdowich i sierocych, fundusze

¹⁾ Kwotę tę rozp. niem. z 17 maja 1915 r. (por. uwagę ³⁾ na str. 329) podwyższyło do 2000 marek (obecnie 2000 złotych). — Na ziemiach poza b. l. ną demarkacyjną obowiązuje § 4 rozp. z 25 czerwca 1919 r. (Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 589).

na wychowanie i stypendja na kształcenie się, jak również pensje robotników inwalidów w zasadzie nie podlegają zajęciu (§ 850 L. 7 p. c.). Jeżeli jednakże dochody te przewyższają sumę 1500 złotych rocznie¹⁾ (§ 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 Dz. Ust. poz. 785), natenczas wierzyciel może zająć jedną trzecią część nadwyżki (§ 850 ust. 2 p. c.).

Uposażenie emerytalne, pensje wdowie i sieroce czyli t. zw. zaopatrzenie emerytalne oraz pośmiertne po funkcjonariuszach państwowych i wojskowych nie ulegają zajęciu (§ 850 L. 8 druga część zdania p. c.). Wyjątkowo zajęcie jest możliwe gdy idzie o roszczenia z tytułu alimentów²⁾ i należności Skarbu Państwa, wynikłej w związku ze służbą. Wysokość zajęć wynosi dla alimentów $\frac{2}{5}$ zaopatrzenia emerytalnego względnie odpłaty a dla należności Skarbu Państwa $\frac{1}{5}$ zaopatrzenia emerytalnego a $\frac{2}{5}$ odpłaty Pośmiertne nie ulega wogóle zajęciu (art. 5 ust. z 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych Dz. Ust. z r. 1924 poz. 46 w brzm. ust. z 13 lutego 1924 r. Dz. Ust. poz. 178 i rozp. Rady Min z 20 maja 1925 r. Dz. Ust. poz. 393).³⁾

Jeżeli idzie o emerytów wojskowych lub wdowy i sieroty po zawodowych wojskowych wolno z zaopatrzenia emerytalnego lub z odpłaty potrącić tylko 10% a w pewnych przypadkach nawet 30% (art. 5 ust. z 11 grudnia 1923 r. w brzm. rozp. Prezydenta Rzecz. p. z 13 grudnia 1926 r. Dz. Ust. poz. 705 łącznie z art. 3 ust. z 2 kwietnia 1925 r. Dz. Ust. poz. 312)

8) Wreszcie ulega tylko częściowemu zajęciu uposażenie oficerów, urzędników wojskowych chorążych i podurzędników i to najwyżej do 10% uposażenia a przy ustawowym obowiązku alimentacji do 30% uposażenia (art. 1, 3, 5, 12, 14 ust. z 2 kwietnia 1925 r. o potrąceniach z uposażeń osób wojskowych Dz. Ust. poz. 312). Uposażenie funkcjonariuszów państwowej służby cywilnej podlega zajęciu tylko do $\frac{1}{5}$ części sumy uposażenia lub wynagrodzenia, przypadającego do wypłaty. Jeżeli idzie o alimenty zająć można co najwyżej dwie piąte uposażenia lub wynagrodzenia. Długości koszty podróży i przesiedlenia w sprawach służbowych, jakoteż wsparcia i zapomogi nie podlegają wogóle zajęciu (art. 47, 48 i 49 jakoteż art. 112 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej Dz. Ust. poz. 164 w brzm. ust. z 28 lipca 1922 r. Dz. Ust. poz. 606) Duchowni korzystają na

¹⁾ Rozp. niem Rady Związkowej z 17 maja 1915 r. (Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 285) podwyższyło kwotę tę do 2000 marek czyli obecnie 2000 złotych (w myśl § 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 Dz. Ust. poz. 785).

²⁾ Ustawodawstwo polskie nie odróżnia przytem dłużeń służbowych od niesłużbowych.

³⁾ Por. do tego ust. z 12 czerwca 1924 Dz. Ust. poz. 526 i ustawę z 22 lipca 1925 Dz. Ust. poz. 566 — Ponadto por. Jan Kopeczyński: „Przepisy normujące prawa emerytalne funkcjonariuszów państwowych i wojska“ 1926

równi z urzędnikami państwowymi z prawa zwolnienia od zajęcia sądowego części swych uposażeń (art. V; por. też art. XXV, XXVII konkordatu z 10 lutego 1925 r. Dz. Ust. poz. 501).

Również i uposażenia innych kategorii pracowników państwowych, włącznie lekarzy i nauczycieli przy szkołach publicznych nie podlegają w zasadzie zajęciu (§ 850 L. 8 p. c.)¹⁾ Gdyby jednakże uposażenie tych osób było wyższe aniżeli 1500 złotych²⁾ rocznie (§ 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 Dz. Ust. poz. 785), natenczas jedna trzecia część nadwyżki ponad tę kwotę podlegałaby zajęciu § 850 ust. 2 p. c.). Przytem nie uwzględnia się jednak dochodów, przeznaczonych do opędzenia wydatków, związanych z urzędowaniem jak np. diety, kosztów podróży lub przeprowadzki itd., które wogóle nie podlegają zajęciu (§ 850 ust. ostatni p. c.). Tak samo należy postępować w odniesieniu do pensji tychże osób po przeniesieniu ich w tymczasowy lub stały stan spoczynku, jak również w odniesieniu do uposażenia pośmiertnego i do darów z łaski, jakie po śmierci przytoczonych kategorii osób należy wypłacać osobom po nich pozostałym o ile przytoczone wyżej (pod liczbą 7) polskie ustawy emerytalne nie zawierają odmiennych postanowień (§ 850 L. 8 p. c. druga część zdania).

W pewnych przypadkach można zajęcie tychże uposażeń rozszerzyć jeszcze dalej. A w szczególności zajęcie jest dopuszczalne bez względu na wspomniane codopiero ograniczenia w sprawach alimentacyjnych, jeżeli idzie o utrzymanie, należne ustawowo krewnym, małżonkowi lub poprzedniemu małżonkowi wszakże tylko za czas od wytoczenia skargi i za ostatni kwartał, poprzedzający jej wytoczenie. W takim przypadku zajęcie może nastąpić nawet bez względu na konieczne utrzymanie dłużnika. Podobne prawa posiada również i nieślubne dziecko z tą jednak odmianą, że przytoczone rozszerzenie zajęcia nie ma zastosowania, jeżeli dłużnik dochodów swych potrzebuje na opędzenie własnego koniecznego utrzymania oraz dla dopełnienia ustawowego obowiązku utrzymywania krewnych żony lub po-

¹⁾ Diety posłów i senatorów, pomimo że mają charakter zwrotu kosztów utrzymania (art. 24 i 37 Konst. łącznie z art. 84 regulamnu Sejmu z 16 lutego 1923 w brzm. z 1 grudnia 1923), mogą być zajęte bez żadnego ograniczenia, gdyż ani § 850 p. c. ani żaden inny przepis ustawy świadczeń tych nie chroni. Dotyczy to również i diet marszałka Sejmu i Senatu oraz diet wicemarszałków. Nie ma też specjalnej ochrony diet, pobieranych przez pracowników państwowych i samorządowych, którzy z chwilą wyboru otrzymują bezpłatny urlop (art. 16 i 37 konst. łącznie z art. 7 ord. wyborczej). Podobnie sprawa się przedstawia z wojskowymi (art. 13 i 36 konst. łącznie z art. 8 ord. wybor.). Również i diety tych osób mogą być w całości zajęte. Nie są to bowiem diety w rozumieniu ustępu ostatniego § 850 p. c. Z tej samej przyczyny mogą być też zajęte bez ograniczenia diety, które pobierają w charakterze posłów lub senatorów ministrowie, podsekretarze stanu i profesorowie wyższych uczelni (art. 16 i 37 konst. łącznie z art. 7 ord. wybor.).

²⁾ W myśl rozp. niem. Rady Związkowej z 17 maja 1915 r. (Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 285) obecnie 2000 złotych (w myśl § 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. Dz. Ust. poz. 785).

przedniej żony. Przytem bierze się pod uwagę tylko te świadczenia, które wskutek powyższego obowiązku utrzymania mają być uiszczone za wymieniony wyżej okres czasu albo też, w razie wniesienia skargi na rzecz nieślubnego dziecka po uprzednim wytoczeniu skargi przez uprawnionego do utrzymania, za czas od rozpoczęcia się ostatniego kwartału, poprzedzającego wytoczenie skargi przez uprawnionego do alimentacji (§ 850 ust. 4 p. c.; dla ziem poza b. linią demarkacyjną rozp. z 22 czerwca 1919 r. Dz. Ustaw Rzeszy Niemieckiej str. 587).

Przytoczone codopiero przepisy o rozszerzeniu prawa zajęcia mają zastosowanie również i w odniesieniu do renty pieniężnej za uszkodzenie ciała lub z zdrowia (§ 850 ust. 4 łącznie z § 850 ust. 3 p. c. oraz łącznie z § 843 k. c.) oraz do pensji wdowich i sierocych, do ich poborów z kas wdowich i sierocych jakoteż do kwoty na wychowanie, do stypendji na kształcenie się i do pensji robotników inwalidów (§ 850 L. 7 p. c. łącznie z ust. 2, 3 i 4 § 850 p. c.), o ile przytoczone wyżej ustawodawstwo specjalne, w szczególności emerytalne (por. wyżej pod cc) L. 7), nie zawiera przepisów odmiennych.

Wszystkie wymienione wyżej ograniczenia co do zajęcia są natury czysto proceduralnej. Pomimo ich istnienia może więc nastąpić zasądzenie na całą żadaną kwotę a rzeczą dłużnika jest w instancji egzekucyjnej żądać (§ 766 p. c.) ograniczenia zajęcia.¹⁾

f) Przy zajmowaniu wierzytelności pieniężnych procedura jest o tyle przewlekła że sąd musi wydać dopiero uchwałę zajęcia, którą trzeba jeszcze doręczyć. Ta długotrwałość postępowania mogłaby wierzyciela pozbawić jego praw. Dla tego ustawa daje mu możność przedwstępnego zajęcia wierzytelności w drodze prywatnego zawiadomienia dłużnika tej osoby, która podlega egzekucji i to ze skutkiem aresztu.

Na podstawie tytułu wykonawczego wierzyciel może bowiem jeszcze przed zajęciem wierzytelności (§ 829 p. c.) zlecić komornikowi sądowemu doręczenie dłużnikowi dłużnika i dłużnikowi głównemu zawiadomienia o zamierzonym zajęciu wraz z wezwaniem pod adresem pierwszego, aby nie płacił dłużnikowi głównemu łącznie z wezwaniem tego ostatniego, by powstrzymał się od jakiegokolwiek rozporządzania wierzytelnością a w szczególności od jej ściągnięcia. Przytem nie jest potrzebne ani poprzednie udzielenie wypisu wykonawczego (§ 724 i nast. p. c.) ani doręczenie (§ 750 p. c.) tytułu długu (§ 845 ust. 1 p. c.).

Zawiadomienie doręczone dłużnikowi głównego dłużnika ma taki sam skutek jak areszt (§ 930 p. c.), o ile tylko sądowe zajęcie wierzytelności nastąpi w ciągu trzech tygodni, licząc od dnia,

¹⁾ Inaczej sprawa przedstawia się z materialnymi przepisami, zawartymi w § 1579 k. c. Odnośne zarzuty należy podnieść już w toku procesu

w którym zawiadomienie doręczono dłużnikowi dłużnika (§ 845 ust. 2 p. c.). Przedłużenie tego czasokresu nie może nastąpić ani w drodze umowy z dłużnikiem dłużnika¹⁾ ani przez zarządzenie sądowe (§ 224 p. c.).

Przedwstępne zajęcie jest w istocie swej aktem egzekucyjnym. Dla tego jest możliwe również i podczas wakacji sądowych (§ 204 U. U. S.)

3) Egzekucja z roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmysłowych.

Te same przepisy które obowiązują w razie egzekucji z wierzytelności należy w zasadzie stosować również i przy przymusowem wykonaniu z roszczeń o wydanie indywidualnie oznaczonych rzeczy zmysłowych jakoteż z roszczeń o świadczenie rzeczy zmysłowych określonych jedynie co do rodzaju (§ 846 p. c.). Przytem jest rzeczą obojętną, czy roszczenie jest obligatoryjne lub rzeczowe oraz czy idzie o rzecz ruchomą lub nieruchomą.

Jednakże egzekucja tego rodzaju wykazuje pewne specjalne cechy. Poza tem trzeba odróżniać rzeczy ruchome od nieruchomych.

a) Zajęcie roszczenia, dotyczącego ruchomej rzeczy zmysłowej odbywa się wprawdzie podobnie jak przy wierzytelnościach (§ 829 p. c) za pomocą odnośnej uchwały sądowej. Jednakże uchwała o zajęciu winna zawierać zarządzenie, aby rzecz tę wydano komornikowi sądowemu oznaczonemu przez wierzyciela (§ 847 ust. 1 p. c.).²⁾

Po tem następuje podobnie jak przy egzekucji z wierzytelności przekazanie roszczenia w drodze odnośnej uchwały sądowej. Dłużnik dłużnika jest zobowiązany do wydania odnośnej rzeczy oznaczonemu przez wierzyciela komornikowi sądowemu i o to może być nawet wytoczona skarga, przyczem wierzyciel winien dłużnikowi głównemu oznajmić spór (§ 841 p. c.).

Przekazanie może nastąpić tylko celem ściągnięcia, podczas gdy przekazanie w miejsce zapłaty jest niedopuszczalne (§ 849 p. c.), gdyż roszczenia o wydanie lub świadczenie nie posiadają żadnej wartości nominalnej.

Po wydaniu rzeczy do rąk komornika sądowego prawo zastawu uzyskane przez zajęcie roszczenia o wydanie lub świadczenie

¹⁾ Ponieważ nie jest przeciwnikiem procesowym Pol. tez. Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 22, str. 410.

²⁾ Zamieszczenie zarządzenia tego własnie w uchwale zajęcia nie jest tak istotnem, ażeby od tego zależała ważność uchwały. Może ono być wydane również i później na odnośny wniosek wierzyciela, który winien zarządzenie to następnie kazać doręczyć dłużnikowi dłużnika (§ 829 p. c.).

zamienia się na prawo zastawu na wydanej lub świadczonej rzeczy, co następuje automatycznie bez specjalnego nowego aktu zajęcia. Dopiero więc z chwilą wydania nowostaje prawo zastawu na rzeczy samej.

Spieniężenie wydanych już rzeczy następuje według przepisów o spieniężeniu rzeczy zajętych (§ 847 ust. 2 p. c.), a zatem w drodze publicznego przetargu przez komornika sądowego (§§ 814 do 825 p. c.)

Sprawa komplikuje się, jeżeli idzie o zajęcie na rzecz kilku wierzycieli, czy to że zajęcie dokonano równocześnie czy też w różnym czasie. W tym przypadku dłużnik dłużnika ma prawo a na żądanie wierzyciela, któremu wierzytelność przekazano nawet obowiązek, wydać odnośną rzecz przy doniesieniu o stanie sprawy i wręczeniu doręczonych uchwał temu komornikowi sądowemu, który do przyjęcia jej jest upoważniony (w myśl § 847 p. c.). Gdyby komornik przez wierzyciela nie był jeszcze wyznaczony, natenczas winien go mianować na wniosek dłużnika Sąd Powiatowy tego miejsca, gdzie ma nastąpić wydanie rzeczy. Jeżeli po spieniężeniu wydanej komornikowi rzeczy uzyskana stąd kwota nie wystarcza na pokrycie wszystkich wierzytelności a późniejszy wierzyciel żąda bez zgody reszty wierzycieli innego podziału aniżeli według kolejności zajęć, natenczas komornik sądowy winien osiągniętą ze spieniężenia kwotę zdeponować, podając równocześnie stan sprawy do wiadomości tego Sądu Powiatowego, którego uchwała zajęcia została najpierw dłużnikowi dłużnika doręczona. Przytem komornik sądowy winien dołączyć wszystkie dokumenty, dotyczące postępowania (§ 854 p. c.) Następnie sąd przeprowadza postępowanie działowe.

Zresztą co do wytoczenia skargi przeciwko dłużnikowi dłużnika o dopełnienie przytoczonych wyżej obowiązków jakoteż prawa wierzycieli do przyłączenia się do powoda w charakterze uczestników sporu, wreszcie co do procesowych obowiązków pozwanego dłużnika oraz skuteczność wyroku — obowiązują te same przepisy co przy zajęciu wierzytelności pieniężnej na rzecz kilku wierzycieli (§ 856 p. c.).

b) Roszczenie o wydanie rzeczy nieruchomości, czy to na własność czy też w posiadanie, fraktuje się jako część majątku ruchomego (inaczej aniżeli czyni to § 1551 ust. 2 k. c. w odniesieniu do mienia wniesionego przy wspólności mienia ruchomego). Zajęcie takiego roszczenia następuje podobnie jak przy rzeczach ruchomych przez odnośną uchwałę sądu wykonawczego. Przytem sąd winien zarządzić aby nieruchomość wydano sekwestratorowi, mianowanemu na wniosek wierzyciela przez ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu nieruchomość jest położona (§ 848 ust. 1 p. c.). Jednakże do wytoczenia skargi o wydanie nieruchomości sekwestrator nie jest uprawniony. Odnośną skargę może wytoczyć tylko wierzy-

ciel lub dłużnik główny, żądając wydania nieruchomości do rąk sekwestratora.

Jeżeli roszczenie dotyczy jedynie wydania nieruchomości w posiadanie pierwszy etap egzekucji kończy się na tem, że dłużnik dłużnika wydaje nieruchomość sekwestratorowi. Prawo zastawu na wydanej nieruchomości nie powstaje.

Spieniężenie zajętego roszczenia odbywa się w razie wydania nieruchomości według przepisów o przymusowym wykonaniu z nieruchomości (§ 848 ust. 3 p. c.). Przytem egzekucja nie opiera się na uchwale zajęcia i przekazania roszczenia o wydanie lecz na pierwotnym tytule dłużnym. To też postępowanie rozpoczyna się obłożeniem arszem, według przepisów o egzekucji z nieruchomości (§§ 15, 20 ust. o przetargu przymusowym.)¹⁾

Gdyby zajęte roszczenie skierowane było na przeniesienie własności nieruchomości, natenczas winno nastąpić powzdanie (przewłaszczenie; § 925 k. c.) na sekwestratora, działającego w tym przypadku jako zastępcą dłużnika głównego. Z chwilą przejścia prawa własności na dłużnika na podstawie udzielonego sekwestratorowi powzdania, wierzyciel uzyskuje hipotekę zabezpieczającą dla swej wierzytelności.²⁾ Hipotekę tę wierzyciel nabywa jeszcze przed wpisem jej do księgi wieczystej już z chwilą przejścia własności nieruchomości na dłużnika.³⁾ Wierzyciel może jednak żądać odpowiedniego sprostowania księgi wieczystej a sekwestrator winien zezwolić na wpis hipoteki (§ 848 ust. 2 p. c.).

Spieniężenie odbywa się również i w tym przypadku w razie wydania nieruchomości według przepisów obowiązujących dla egzekucji z nieruchomości.

W razie zajęcia roszczenia, dotyczącego nieruchomości (§ 848 p. c.) na rzecz kilku wierzycieli, dłużnik dłużnika posiada prawo a na żądanie wierzyciela, któremu wierzytelność przekazano, nawet obowiązek wydać odnośną nieruchomość — podając równocześnie do wiadomości cały stan sprawy i wręczając doręczoną mu uchwały — sekwestratorowi wyznaczonemu na wniosek wierzyciela przez ten Sąd Powiatowy w którego okręgu nieruchomość jest położona (§ 855 p. c.). Gdyby sekwestrator nie był jeszcze wyznaczony dłużnik dłużnika może sam postawić wniosek do sądu o mianowanie takiego sekwestratora. Co do praw wierzyciela, któremu roszczenie przekazano, żądania w drodze skargi wypełnienia przytoczonych wyżej zobowiązań, dalej co do stanowiska innych wierzycieli w razie wytoczenia takiego sporu oraz obowiązków procesowych pozwanego dłuż-

¹⁾ Dalsze rodzaje egzekucji o typie pokrewnym zawiera przepis § 857 p. c. Por. wyżej pod L. 4

²⁾ Bez ograniczenia wynikającego z § 866 p. c.

³⁾ Tak samo jak wyżej: Gaupp-Stein: § 848 uwaga III. — Inaczej: Heilig-Oertmann „System des deutschen Zivilprozessrechts“ tom II, 1919 r. str. 304 — Por. też podobny przepis w § 1287 k. c.

nika jakoteż skuteczności wydanego w tym procesie wyroku. mają zastosowanie te same przepisy które obowiązują w razie zajęcia wierzytelności pieniężnej lub roszczenia dotyczącego ruchomej rzeczy z myślowej na rzecz kilku wierzycieli (§ 856 p. c.).

4) Egzekucja z innych praw majątkowych.

a) Oprócz omówionych wyżej (pod 1, 2 i 3) praw majątkowych istnieją jeszcze inne rodzaje praw dotyczących majątku ruchomego, które stanowią wprowadzić grupę oddzielną, lecz są tak dalece z poprzednimi spokrewnione, że egzekucję przeprowadza się według tych samych zasad (§ 857 ust. 1 p. c.).

Z praw tych należy przedewszystkiem wymienić udziały, w szczególności przy wspólności według części ułamkowych (§§ 747, 751 k. c.) jakoteż prawa używania cudzych rzeczy i to tak obligatoryjne jak i rzeczowe (np. prawa górnicze; prawo do polowania).

Prawo użytkowania (§ 1052 k. c.) oraz ograniczone służebności osobiste (§ 1092 k. c.) mogą być tylko o tyle zajęte, o ile wykonanie tych praw może być pozostawione osobie innej (§ 857 ust. 3 p. c.); pozatem nie podlegają zajęciu, gdyż nie mogą być jako takie przelane na inną osobę (§§ 1059, 1092 k. c.).

Obligatoryjne prawo używania cudzej rzeczy, wypływające z prawa najmu i dzierżawy w zasadzie nie podlega zajęciu, gdyż nie może być przeniesione na kogo innego (§§ 549, 581 ust. 2 k. c.). Jednakże strony mogą w drodze umowy postanowić, że przeniesienie praw tych na osobę trzecią ma być dozwolone. W takim przypadku byłoby też możliwe zajęcie tych praw.

Dalej podlegają zajęciu także wierzytelności i roszczenia rzeczowe, które nie są skierowane ani na zapłacenie pieniędzy ani też na świadczenie rzeczy. Tu należy wymienić prawo do wykonania pewnej pracy na zasadzie umowy o dzieło; roszczenia mocą których wierzyciel może żądać zaniechania lub ścierpienia czegoś: roszczenie o przedłożenie rzeczy i inne.¹⁾ W końcu trzeba zaznaczyć, że w myśl specjalnego przepisu procedury cywilnej (§ 857 ust. 5 p. c.) ciężary realne, długi gruntowe i długi rentowe ulegają również zajęciu, ciężary realne naturalnie tylko o tyle, o ile roszczenie o poszczególne świadczenia może być przeniesione (§ 399 k. c. łącznie z § 1111 ust. 2 k. c.) i o ile nie wchodzi w rachubę także prawo, które jest niepodzielnie związane z własnością nieruchomości (§§ 1105 ust. 2 i 1110 k. c.) Egzekucję z tych praw należy przeprowadzać przy odpowiedniem zastosowaniu przepisów o przymuso-

¹⁾ Poszczególne przypadki omawia obszernie Falkmann str. 794 i nast.

wem wykonaniu z wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką (§ 857 ust. 6 p. c. łącznie z § 830, 837 p. c.).¹⁾

Charakterystyczną cechą wszystkich tych praw, które na zasadzie § 857 mogą być zajęte, jest to, że musi chodzić o: 1) Prawa majątkowe; 2) prawa samodzielne, wobec czego nie podlega zajęciu prawo do wypowiedzenia wierzytelności o ile nie nastąpi zajęcie samej wierzytelności; 3) prawa, podlegające zbyciu. Jednakże prawa, nie podlegające zbyciu mogą być zajęte o tyle, o ile ich wykonywanie może być przelane na inną osobę (§ 857 ust. 3 p. c.).

We wszystkich przytoczonych wyżej przypadkach zajęcie odbywa się za pomocą odnośnej uchwały sądowej a realizacja przez sądową uchwałę przekazania.

Jeżeli przytem zajdzie taki przypadek, że n e m a dłużnika dalszego (np. przy prawach autorskich), natenczas należy zajęcie uważać za uskutecznione z tą chwilą, w której dłużnikowi głównemu doręczono nakaz, aby się wstrzymał od jakiegokolwiek rozporządzania prawem (§ 857 ust. 2 p. c.).

Przy egzekucji z praw, które nie ulegają zbyciu a których wykonanie może być pozostawione osobie trzeciej, wobec czego w myśl tego, co wyżej powiedziano, podlegają zajęciu, sąd może wydać specjalne zarządzenia. W szczególności sąd może w razie egzekucji

¹⁾ Trudności sprawa zagadnienie, w jaki sposób należy przeprowadzić zajęcie jeżeli właściciel nieruchomości nabędzie ciążącą na jego gruncie hipotekę bez wierzytelności (por. §§ 1163, 1170, 1172 i nast. 1177; 1190 k. c. oraz §§ 868, 932 p. c.), gdyż w takim przypadku powstająca hipoteka właściciela zamienia się w myśl § 1177 k. c. na dług gruntowy do którego należy stosować § 857 ust. 6 p. c. czyli że zajęcie i przekazanie trzeba przeprowadzić w myśl przepisów, zawartych w §§ 830, 837 p. c. a nie według ustępu 1 i 2 § 857 p. c.) Jeżeli więc hipoteka właściciela powstała z hipoteki listowej, natenczas konieczne jest do skuteczności zajęcia uzyskanie listu hipotecznego (§ 830 p. c.). Komplikacje prawne sprawia przytem zajęcie częściowej hipoteki właściciela, jeżeli chodzi o hipotekę listową (np. zajęcie zamortyzowanej części hipoteki listowej), gdyż dotychczasowy wierzyciel hipoteczny nie potrzebuje listu hipotecznego wydać. W takim przypadku wierzyciel musi zająć: 1) współwłasność swego dłużnika do listu hipotecznego (§ 952 k. c.); 2) roszczenie dłużnika na zniesienie tej wspólności (§ 749 k. c.); 3) roszczenie dłużnika o sprostowanie księgi wieczystej (§ 894 k. c.); 4) roszczenie dłużnika, ażeby list hipoteczny przedłożono wydziałowi hipotecznemu celem sporządzenia częściowego listu hipotecznego (§ 896 k. c.). Następnie wierzyciel może żądać wydania tego częściowego listu hipotecznego, przez co uzyskuje prawo zastawu na odnośnej hipotece. W międzyczasie może na podstawie zajęcia roszczenia o sprostowanie księgi wieczystej nastąpić wpis sprzeciwu do tejże księgi. — To stanowisko prawne, wytworzone przez orzecznictwo niemieckiego Sądu Rzeszy (por. orzeczenia w tomie 55 str. 379 oraz t. 56 str. 13) przyjęła następnie praktyka sądowa i przeważna część literatury pomimo oporu Gaupp-Stein'a (por. uwagę II, L. 6 do § 857 p. c.). Jedynie takie stanowisko odpowiada też ustawie (por. § 1177 k. c. łącznie z § 857 ust. 6 p. c.), chociaż w zastosowaniu jest bardzo niepraktyczne. — W przypadku hipoteki księgowej zajęcie jest dokonane z chwilą wpisu do księgi wieczystej. Do tego zagadnienia por.: Orzeczenia Sądu Rzeszy w t. 61 str. 379; 72 str. 275; 75 str. 245 oraz z literatury Gaupp-Stein, uwaga II, L. 6, c. d, c. e)).

z prawa pobierania użytków ustanowić zarząd. W takim przypadku zajęcie skutecznia się — o ile nie nastąpiło ono już wcześniej z chwilą doręczenia uchwały — przez oddanie zarządcy rzeczy, z której mają być pobierane użytki (§ 857 ust. 4 p. c.).

Spieniężenie zajętych praw następuje w zasadzie przez uchwałę o przekazaniu prawa na rzecz wierzyciela (§§ 835 i nast. p. c.). Pozatem sąd może na wniosek wierzyciela i po wysłuchaniu dłużnika nakazać również i zbycie prawa, jeżeli jest ono wogóle dopuszczalne (§ 857 ust. 5 łącznie z § 844 p. c.).

Specjalne przepisy obowiązują w razie egzekucji z udziału we własności statku (udziału okrętowego, Schiffspart) (§ 474 k. h.), zapisanego do rejestru statków.¹⁾ Pomimo, że przymusowe wykonanie ze statków odbywa się według przepisów o egzekucji z majątku nieruchomości (§ 864 ust. 1 p. c.) procedura cywilna poddaje idealne części współwłasności statków zarejestrowanych (udziały w współwłasności statku) egzekucji z majątku ruchomego²⁾ stosując do nich przytoczone wyżej przepisy § 857 p. c. Przedmiotem egzekucji jest przytem udział okrętowy (Schiffspart) a zatem idealna część własności statku.

Egzekucja ta posiada pewne odrębności. W szczególności sądem wykonawczym jest ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu znajduje się port ojczysty (§ 480 k. h.) lub miejsce przynależności statku (§ 6 ust. o żegludze śródlądowej z 15 czerwca 1895 w brzm. z 20 maja 1898 r.). Do zajęcia konieczna jest w myśl ogólnych zasad sądowa uchwała zajęcia (§ 858 ust. 1, 2 p. c.). Zajęcie jest skuteczne z chwilą doręczenia uchwały dłużnikowi głównemu (§ 857 ust. 2 p. c.), gdyż dłużnika dalszego w tym przypadku nie ma. Jeżeli do sprawowania czynności spółki okrętowej ustanowiono pełnomocnika (§ 492 k. h.: Korrespondentrheder), natenczas należy i jemu doręczyć uchwałę zajęcia. Jeżeli doręczenie to nastąpi wcześniej aniżeli do rąk dłużnika głównego, to zajęcie staje się skuteczne już z chwilą tego wcześniejszego doręczenia (§ 858 ust. 4 p. c.), pomimo że pełnomocnik spółki okrętowej nie jest zastępcą dłużnika lecz spółki okrętowej Rhederei; § 493 ust. 3 k. h.). Warunkiem skuteczno-

¹⁾ Por.: Ustawę z dnia 28 maja 1920 r. o polskich statkach handlowych morskich (Dz. Ust. poz. 285) łącznie z rozp. M. n. b. dziełn. pr. z 18 stycznia 1921 r. wydane w porozumieniu z Min. Przem. i Handl. oraz z Min. Spr. Wojsk. w przedmiocie prowadzenia rejestru statków handl. morskich (Dz. Ust. poz. 58), częściowo sprostowane obwieszczeniem z 10 czerwca 1921 r. (Dz. Ust. poz. 313). Do tego: §§ 100 i nast. oraz §§ 145 i nast. niem. ust. o postępowaniu niespornem w brzm. z 20 maja 1898 r. iakoż §§ 162 i nast. ust. o przetargu przymusowym i przymusowym zarządzie z 24 marca 1897 r. — Wreszcie por. ustawę o izbach morskich z 18 marca 1925 (Dz. Ust. poz. 243). — Zbiór odpowiednich ustaw zawiera tom XVIII „Zbiór Ustaw Ziem Zachodnich“ wydany pod tytułem „Handlowe i prywatne prawo morskie, obowiązujące w Polsce oraz przepisy o polskich statkach handlowych“, Poznań, 1925. — Statki niezapisane w rejestrze statków zajmuje się jak rzeczy ruchome.

²⁾ Inaczej § 1272 łącznie z §§ 1260 do 1271 k. c. przy ustanawianiu prawa zastawu na udziale okrętowym.

ści tego wcześniejszego doręczenia jest jednakże późniejsze prawidłowe doręczenie do rąk dłużnika głównego.

O wydaniu uchwały zajęcia sąd wykonawczy powinien zawiadomić niezwłocznie władzę rejestrową (§ 858 ust. 5 p. c.), co jednakże jest tylko przepisem porządkowym.

Spłnienie zajętego udziału następuje w drodze sprzedaży (§ 844 p. c.), przyczem nie wolno pominąć tych praw zastawu, które są zapisane w rejestrze statku (§ 804 p. c.). Dla tego wierzyciel winien do wniosku o zarządzenie sprzedaży (por. § 844 p. c.) dołączyć wyciąg z rejestru statku i to nie dawniejszy aniżeli z przed tygodnia, zawierający wszystkie wpisy dotyczące udziału (§ 858 ust. 3 p. c.).

Gdyby z wyciągu wynikało, że udział jest obciążony prawem zastawu na rzecz osoby trzeciej sąd winien równocześnie ze sprzedażą zarządzić także zdeponowanie ceny kupna. W tym przypadku następuje w każdym razie postępowanie działowe (§ 858 ust. 6 p. c. łącznie z §§ 873 do 882 p. c.).¹⁾

b) Podobnie jak w odniesieniu do rzeczy zmysłowych (§ 811 p. c.) i do wierzytelności (§ 850 p. c.) istnieją również i w stosunku do różnych mas majątkowych ograniczenia co do możliwości zajęcia. Należy tu odróżniać następujące przypadki:

aa) Spółka kodeksu cywilnego tworzy wspólność do „niepodzielności” (§ 718 k. c.). Poszczególni spółnicy nie mogą rozporządzać ani swym udziałem w majątku spółki ani udziałem w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów, należących do takiego majątku (§ 719 k. c.).

Co do zajęcia, to wierzyciel poszczególnego spółnika może zająć udział jego w majątku spółki, podczas gdy udział w poszczególnych przedmiotach majątku spółki zajęciu nie podlega (§ 859 ust. 1 p. c.). Zajęcie udziału w majątku spółki następuje przez sądową uchwałę zajęcia (w myśl § 857 p. c.). Dłużnikami dłużnika głównego jest reszta spółników, którym uchwałę zajęcia należy doręczyć. W razie ustanowienia kierowników (§ 710 k. c.) wystarczy doręczenie do ich rąk. Przez takie zajęcie wierzyciel nie uzyskuje jednak prawa do wykonywania wszystkich uprawnień spółnika. Dopóki spółka istnieje wierzyciel może rościć sobie prawa tylko do udziału w zyskach spółki (§ 725 ust. 2 k. c.). Jednakże na zasadzie samego tylko zajęcia, a zatem jeszcze przed wydaniem uchwały przekazania wierzyciel może spółkę wypowiedzieć i to bez zachowania, czasokresu wypowiedzenia, o ile tytuł dłużny nie jest tylko tymczasowo wykonalny (§ 725 ust. 1 p. c.). Z powodu wypowiedzenia następuje rozliczenie co do majątku spółki (§§ 730 i nast. k. c. lub też § 738 k. c.). Wszystko co by na zasadzie rozliczenia otrzymał dłużnik podlega prawu zastawu wierzyciela. Wpłata odnośnej kwoty następuje dopiero po jej przekazaniu przez uchwałę sądową na rzecz wierzyciela.

¹⁾ Por. niżej: Rozdział IV.

W ostatecznym wyniku zajęcie udziału nie różni się więc prawie wcale od zajęcia tej kwoty, któraby w razie rozliczenia przypadła spółnikowi (§ 717 k. c.).¹⁾ Tylko że takie zajęcie nie daje prawa do udziału w zyskach aż do rozliczenia, które to prawo musiałoby zostać zajęte przez osobny akt wykonawczy (§ 717 k. c.).

Przytoczone wyżej zasady należy stosować również i do udziału współspadkobiercy w spadku i to nie tylko do udziału w masie spadkowej, co by nie przedstawiało żadnego wyjątku z uwagi na to, że spadkobierca może swym udziałem w spadku dowolnie rozporządzać, lecz i do udziału w poszczególnych przedmiotach, należących do masy spadkowej, czem współspadkobierca rozporządzać nie może (§ 859 ustawy 2 p. c. łączne z § 2033 k. c.). A zatem zajęciu podlega tak udział współspadkobiercy w masie spadkowej jak i w poszczególnych przedmiotach do niej należących. Jednakże w tym przypadku nie można zająć ani aktywów, wynikających z rozliczenia (gdyż brak przepisu odpowiadającego § 717 k. c.) ani roszczenia o rozliczenie (§ 2042 k. c.), gdyż roszczenie to jako takie nie jest prawem majątkowym (§ 857 p. c.).

Doręczenie uchwały zajęcia winno nastąpić do trak reszty współdziedziców, gdyż w stosunku do udziału w spadku trzeba ich uważać za dłużników dłużnika.²⁾ Spieniężenie następuje w myśl ogólnych zasad przyczem sąd może też zarządzić sprzedaż udziału (§ 2033 k. c. łącznie z § 857 ust. 5 p. c.).

bb) Jeżeli stosunki majątkowe małżonków są uregulowane według postanowień o ogólnej wspólności majątkowej, wspólności dorobku lub wspólności mienia ruchomego natenczas nie ulega zajęciu ani udział małżonków w mieniu łącznym ani udział w poszczególnych przedmiotach do tego mienia należących. Przy kontynuowanej wspólności majątkowej nie podlega zajęciu ani udział pozostałego przy życiu małżonka ani też udział potomków (§ 860 ust. 1 p. c.). Dopiero po ustaniu wspólności zajęcie udziału w mieniu łącznym jest dopuszczalne (§ 860 ust. 2 p. c.) i to pomimo że zaden z małżonków nie może rozporządzać swym udziałem a może żądać jedynie rozliczenia (§§ 1471 i 1479 łącznie z § 1442 k. c.; 1546; 1549) Zato nie może nastąpić zajęcie udziału w poszczególnych przedmiotach, należących do mienia łącznego.

Uchwałę zajęcia należy doręczyć wszystkim uprawnionym do mienia łącznego. Spieniężenie następuje przez przekazanie celem ściągnięcia.

cc) Przy ustawowym małżeńskim prawie majątkowym prawa męża do mienia wniesionego żony nie podlegają zajęciu (§ 861 p. c. łącznie z § 1408 k. c.). Owoce (§ 99 k. c.) mienia wniesionego (§ 1383 k. c.) nie ulegają zajęciu o tyle, o ile są konieczne do wy-

¹⁾ Por. Orzeczenie Sądu Rzeszy, tom 67 str. 331 łącznie z orzeczeniem w tomie 60 str. 129.

²⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy, tom 74 str. 51.

pełnienia ustawowych zobowiązań, wynikających z administracji i użytku majątku żony (w myśl §§ 1384 do 1387 k. c.), w szczególności o ile są potrzebne do wypełnienia ustawowego obowiązku męża do dania utrzymania żonie, poprzedniej żonie oraz krewnym, jakoteż o ile są konieczne do opędzenia własnego utrzymania męża, odpowiednio do jego stosunków (§ 861 ust. 1 p. c.) Pozatem owoce te mogą być zajęte.¹⁾

W razie niesłusznego zajęcia przytoczonych wyżej praw i owoców może również i żona w interesie męża²⁾ wnieść sprzeciw na zasadzie § 766 p. c. (§ 861 ust. 2 p. c.). Naturalnie może to uczynić również i w obronie własnych interesów, tak samo jak może wytoczyć skargę z § 771 p. c.

dd) Dalej nie ulega zajęciu prawo ojca lub matki, wynikające z prawa użytkowania majątku dziecka (§ 1658 k. c.).

Pozatem ojcu przysługujące też prawo do czystego zysku z przedsięwzięcia, prowadzonego przez niego w imieniu dziecka (§ 1655 k. c.) jako też roszczenie o wydanie użytków z majątku dziecka, jeżeli nie służy mu prawo zarządzania tymże majątkiem (§ 1656 k. c.). Otóż roszczenia te (§§ 1655, 1656 k. c.) przed ich płatnością nie podlegają zajęciu (§ 862 ust. 1 p. c.).

Owoce, uzyskane przez ojca lub matkę na podstawie prawa użytku ulegają zajęciu tylko o tyle, o ile pozostaje nadwyżka po uregulowaniu ciężarów, spadających na ojca w odniesieniu do majątku dziecka (§ 1654 k. c.).³⁾ Tak samo jak owoce należy traktować również i przytoczone wyżej roszczenia (§§ 1655, 1656 k. c.), których wymagalność już nastąpiła (§ 862 ust. 2 p. c.).

W razie zajęcia owoców lub roszczeń wbrew przytoczonym wyżej zasadom dziecko może samo wnieść sprzeciw w myśl § 766 p. c. i to nawet wtedy, jeżeli jest ustawowo zastąpione przez ojca, w którym to przypadku trzeba mu ustanowić kuratora (§ 1909 k. c.; § 862 ust. 3 p. c.).

ee) Jeżeli dłużnik został wydziedziczony przez spadkodawcę „w dobrym zamiarze“ i w tym celu jest ograniczony przez ustanowienie spadkobiercy następnego (§ 2338 k. c.), użytki ze spadku podlegają zajęciu tylko o tyle, o ile pozostaje nadwyżka po wypełnieniu ustawowego obowiązku dłużnika do dania utrzymania żonie, żonie poprzedniej oraz krewnym jakoteż po opędzeniu własnego utrzymania w ramach odpowiadających stosunkom dłużnika. Dotyczy to tak samo roszczenia o wypłatę czystego dochodu rocznego, które służy dłużnikowi, wydziedziczonemu „w dobrym zamiarze“, jeżeli ograniczenie polega na ustanowie-

¹⁾ Inne użytki (§ 100 k. c.), przypadające mężowi na zasadzie § 1383 k. c. nie ulegają wogóle zajęciu

²⁾ Tak samo: Gaupp-Stein § 861 uwaga IV

³⁾ Oraz po potrąceniu kosztów utrzymania dziecka i utrzymania ojca (§ 862 ust. 2 łącznie z § 861 ust. 1 zdanie 2 p. c.)

ni u wykonawcy testamentu (§ 863 ust. 1 p. c. łącznie z § 2338 k. c.).

Jednakże zajęcie jest dopuszczalne bez żadnego ograniczenia, jeżeli idzie o roszczenie wierzyciela spadku (§ 1967 k. c.) lub o takie prawo, które jest skuteczne (w myśl §§ 326 ust. 2 i 327 p. c.) również i w odniesieniu do spadkobiercy następnego lub wykonawcy testamentu (§ 2213 k. c.; § 863 ust. 2 p. c.)

Ograniczenia, wynikające z wydziedziczenia „w dobrym zamiarze“ mogą być przy kontynuowaniu wspólności majątkowej stosowane również i w odniesieniu do udziału potomka w mieniu łącznym, jeżeli zachodzą warunki dopuszczalności takiego wydziedziczenia (§ 1513 ust. 2 k. c. łącznie z § 2338 k. c.). W razie zaprowadzenia takiego ograniczenia zajęcie użytków z udziału potomka względnie roszczenia o wypłacenie czystego dochodu rocznego jest dopuszczalne (tylko w takim samym zakresie, jak wyżej wskazano w odniesieniu do spadkobiercy (§ 863 ust. 3 p. c.).

II Egzekucja z majątku nieruchomego

a) Przedmiotem egzekucji z majątku nieruchomego są przede wszystkim grunta oraz uprawnienia, do których należy stosować przepisy dotyczące gruntów (§ 864 ust. 1 p. c.). Samodzielna egzekucja z części ułamkowej gruntu lub uprawnienia jest wtedy tylko dopuszczalna, jeżeli owa część ułamkowa stanowi udział współwłaściciela (§§ 1008 i nast. k. c. łącznie z § 48 ord. hipot.) lub gdy roszczenie wierzyciela opiera się na prawie, obciążającym (§§ 1106, 1114, 1192, 1199 k. c.) część ułamkową jako taką (§ 864 ust. 2 p. c.). Co do uprawnień, do których stosuje się przepisy dotyczące gruntów, to ustawa ma na myśli uprawnienia tego rodzaju jak prawo zabudowy (§§ 1, 11, 24 rozp. Rady Min. z 26 kwietnia 1922 r. Dz. Ust. No. 34 poz. 280 łącznie z niemieckim rozp. o prawie zabudowy z 15 stycznia 1919 r. Dz. Ust. Rzeszy Niem. str. 72) lub inne specjalne prawa i przywileje (w myśl art. 63, 67 do 69, 196 ust. wprowadczej do kodeksu cywilnego) jak np. własność górnicza¹⁾ (§ 864 ust. 1 p. c.).

Wreszcie egzekucji z majątku nieruchomego podlegają również i statki zapisane w rejestrze statków i to bez względu na to, czy zarejestrowanie nastąpiło słusznie lub nie (§ 864 ust. 1 p. c.).

Specjalne przepisy dotyczą prywatnych przedsiębiorstw kolejowych. Należące do takich przedsiębiorstw (koleje i ko-

¹⁾ Por.: § 50 ust. górniczej z 24 czerwca 1865 r. łącznie z § 2 ust. wprowadczej do ust. o przetargu przymusowym z 24 marca 1897 i art. 22 i nast. pruskiej ustawy wykonawczej z 23 września 1890 r. do ust. o przet. przymusowym.

leiki) nieruchomości wraz z innymi przedmiotami majątkowymi tworzą odrębną całość (Bahneinheit), co do której obowiązują odrębne przepisy, dotyczące sprzedaży i obciążenia (art. 112 ust. wpraw. do kod. cyw. łącznie z §§ 4, 16, 21 i nast. ustawy z 8 lipca 1902 Zbiór Ust. Pruskich str. 238). Tego rodzaju całość kolejową traktuje się jako nieruchomość i w zasadzie obowiązują co do niej przepisy dotyczące egzekucji z nieruchomości, jakkolwiek z pewnemi odmianami (por. §§ 1, 16, 20 i nast. ust. z 8 lipca 1902 r.).

Podobne przepisy obowiązują również i wtenczas, jeżeli kto inny, aniżeli właściciel kolejki lub kolejki eksploatuje kolej na mocy własnego prawa pobierania użytków. Przymusowe wykonanie z tego prawa użytku i pewnych przedmiotów przeznaczonych do eksploatacji odbywa się według przepisów o egzekucji z majątku nieruchomego, przy czem zachodzą jednak znaczne odchylenia (§ 54 ust. z 8 lipca 1902 łącznie z § 871 p. c. i art. 2 ust. wpraw. do ust. o przetargu przymusowym).

b) Egzekucja z majątku nieruchomego obejmuje, gdy idzie o grunt nie tylko substancję gruntu lecz również i te przedmioty, na które rozciąga się hipoteka (§§ 1120 i nast. k. c. łącznie z § 20, 21 ust. o przetargu przymusowym). To samo odnosi się również i do uprawnień, do których stosuje się przepisy o gruntach. Przy statkach egzekucja obejmuje również i te przedmioty, na które rozciąga się wpisane prawo zastawu (§ 865 ust. 1 p. c.; por. też § 1265 k. c. i § 478 k. h.). Wszystkie te przedmioty tworzą, jeżeli stanowią przynależność (§ 97 k. c.) i w tym charakterze istniejące ich odpowiedzialność, tak dalece jedną łączną całość z gruntem, uprawnieniem czy statkiem, że w drodze egzekucji z majątku ruchomego (§ 803 p. c.) nie mogą być wcale zajęte. O ile nie posiadają charakteru przynależności podlegają one wprowadzie egzekucji z majątku nieruchomego jednakże tylko tak długo, dopóki nie nastąpi obłożenie ich aresztem w drodze egzekucji z majątku nieruchomego (§ 865 ust. 2 p. c.)

c) Przymusowe wykonanie z majątku nieruchomego odbywa się w różnych formach.

Jeżeli idzie o egzekucję z gruntu to ustawa przewiduje trzy rodzaje przymusowego wykonania a w szczególności:

aa) przez wpis hipoteki zabezpieczającej czyli tak zw. hipoteki „przymusowej“;

bb) przez przetarg przymusowy oraz

cc) przez zarząd przymusowy (§ 866 ust. 1 p. c.).

Wierzyciel może posługiwać się każdym z tych środków bądź to oddzielnie bądź też łącznie z innymi (§ 866 ust. 2 p. c.).

Jeżeli wierzyciel zamierza w drodze egzekucji dochodzić prawa ciężącego na gruncie którego dotychczasowy właściciel się wyzbył (w myśl § 928 k. c.) a uprawniony do zawłaszczenia t. j. Skarb Państwa jeszcze go nie nabył (według ust. 2 § 928 k. c.), sąd wykonawczy

winien na wniosek ustanowić zastępcę (por. § 58 p. c.), który ma obowiązek aż do czasu wpisania nowego właściciela strzec w postępowaniu egzekucyjnym praw i zobowiązań wynikających z własności (§ 787 p. c.). Jeżeli zastępca był już mianowany dla przeprowadzenia procesu (§ 58 p. c.) nie potrzeba ustanawiać innego zastępcy dla postępowania egzekucyjnego.

Tę samą rzecz odnoszą się również i do tych uprawnień, do których należy stosować postanowienia o gruntach (por. wyżej pod a), tak że i w tym przypadku możliwe są przytoczone wyżej trzy rodzaje egzekucji z gruntu (§ 870 ust. 1 p. c.).

Inaczej rzecz się przedstawia, gdy idzie o zarejestrowane statki. W tym przypadku egzekucja może się odbyć tylko przez przetarg przymusowy (§ 870 ust. 2 p. c.). Jeżeli statek jest gotów do odpłynięcia (gotów do żeglugi), natenczas przetargu przymusowego nie wolno zarządzać. Nie wolno też statku obkładać aresztem. Przepisy te nie obowiązują, jeżeli dług, z powodu którego ma nastąpić przetarg przymusowy lub areszt, był zaciągnięty w celu dokonania zamierzonej podróży (§ 482 ust. 2 k. h.).

1) Egzekucja przez wpis hipoteki przymusowej.

Wpis hipoteki przymusowej nie doprowadza do zaspokojenia wierzyciela. Jednakże wpis ten ma to duże znaczenie, że w razie przetargu przymusowego lub przymusowej administracji zabezpiecza wierzycielowi pierwszeństwo w stosunku do wpisów późniejszych i roszczeń obligacyjnych (§ 10 L. 4 ust. o przet. przym.).

Hipoteka przymusowa powstaje dopiero z chwilą jej wpisu do księgi wieczystej na odnośny wniosek wierzyciela.¹⁾

Wpis takiej hipoteki przymusowej jest dozwolony tylko wtedy, jeżeli wierzytelność, którą hipoteka ma zabezpieczać przenosi kwotę 300 złotych (§ 866 ust. 3 p. c. łącznie z § 1 rozp. Min. Skarbu z 1 sierpnia 1924 r. Dz. Ust. poz. 785). Przytem oblicza się jej wartość według przepisów, odnoszących się do ustalenia wartości przedmiotu sporu w procesie (w myśl § 4, 5 p. c.). Roszczeniem w rozumieniu tych przepisów jest tutaj tytuł wykonawczy a chwilą decydującą o ustaleniu wartości jest chwila, w której wniosek wpłynął do wydziału hipotecznego. Jednakże kwoty kilku różnych tytułów wykonawczych nie zlicza się.²⁾ Dopuszczalne jest (w myśl § 5 p. c.) tylko złączenie kilku wierzytelności, zawartych w jednym tytule wykonawczym.

Hipotecę przymusową wpisuje się na wniosek wierzyciela. Wpis należy uwidocznnić na tytule wykonawczym. Z chwilą wpisu powstaje

¹⁾ A zatem nie powstaje już z chwilą wydania wyroku.

²⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w tomie 48 str. 242.

hipoteka jako hipoteka zabezpieczająca (§ 1184 i nast. k. c.). Koszty wpisu obciążają dłużnika i grunt za nie odpowiada (§ 867 ust. 1 p. c.). Przez wpis hipoteki wierzyciel otrzymuje wprawdzie zabezpieczenie, jednakże na tem przymusowe wykonanie się nie kończy, gdyż wierzyciel nie został zaspokojony.

Jeżeli hipoteką taką mia być obciążonych kilka gruntów, wówczas należy kwotę wierzytelności rozdzielić na poszczególne grunty. Wysokość części oznacza wierzyciel (§ 867 ust. 2 p. c.). Poszczególne części nie potrzebują przekraczać 300 złotych, wystarcza jeżeli wszystkie części razem przewyższają tę kwotę. Wpis hipoteki łącznej jest niedopuszczalny. Wpis hipoteki przymusowej jest aktem egzekucji i opiera się na tytule wykonawczym. To też jeżeli sąd uchyli tytuł lub jego tymczasową wykonalność albo gdy egzekucję uzna za niedopuszczalną lub zarządzi jej definitywne wstrzymanie (§§ 732; 767 i nast.; 771 i nast. p. c.), natenczas hipotekę przymusową nabywa właściciel gruntu (§ 868 ust. 1 p. c. łącznie z § 1163 k. c.) A zatem wymazanie hipoteki nie następuje. Właściciel gruntu nabywa hipotekę przymusową również i wtenczas, jeżeli na mocy rozstrzygnięcia sądowego zarządzone tymczasowe wstrzymanie wykonania z równoczesnem uchyle niem dokonanych już środków egzekucyjnych (§§ 707, 719, 769 771 ust. 3 p. c.) albo też gdy nastąpi danie zabezpieczenia lub zdeponowanie celem uniknięcia wykonania (§ 713 ust. 2 p. c.; por. § 868 ust. 2 p. c. łącznie z § 1163 ust. 1 k. c.)

2) Egzekucja przez przetarg przymusowy.

a) Przymusowe wykonanie przez przetarg przymusowy — jak również i przez przymusowy zarząd — nie jest uregulowane w procedurze cywilnej, lecz w osobnej ustawie z 24 marca 1897 r., obowiązującej w redakcji z 20 maja 1898 r. Pomimo to postanowienia tej ustawy tworzą integralną część przepisów o przymusowym wykonaniu, zawartych w procedurze cywilnej tak że ogólna część tychże przepisów ma zastosowanie (§ 869 p. c.) również i do przetargu przymusowego i przymusowego zarządu.

b) Istota egzekucji przez przetarg przymusowy polega na tem, że wierzyciel pragnie uzyskać pokrycie swego roszczenia ze substancji nieruchomości przez jej spieniężenie. Sprzedając jednak nieruchomość w drodze przetargu przymusowego wkracza się w prawa innych wierzycieli, w szczególności takich, którzy posiadają rzeczowe prawa na nieruchomości. To też krąg osób zainteresowanych przy tego rodzaju egzekucji nie wyczerpuje się na wierzyciela i dłużnika, lecz obejmuje daleko szersze koła zainteresowanych wierzycieli, którzy nie mogą jeszcze realizować swych wierzytelności, zo-

stają wciągnięć do postępowania egzekucyjnego. Wierzyciele ci mogliby być narażeni na utratę swych wierzytelności, gdyby kwota uzyskana ze spieniężenia nieruchomości nie wystarczała na pokrycie ich roszczeń. Stąd konieczność ochrony ich praw w postępowaniu egzekucyjnym. Dla tego też ustawa ustala specjalnie grono tych osób, które poza wierzycielem i dłużnikiem należy w postępowaniu egzekucyjnym uważać za zainteresowane i które biorą w nim udział. Do osób zainteresowanych w tem znaczeniu należą (§ 9 ust. p. p)¹⁾:

aa) Wszystkie te osoby, które w chwili wpisu do księgi wieczystej zarządzenia egzekucji posiadają bądź to prawo wpisane do tejże księgi bądź też przez wpis zabezpieczone. Do osób tych należą więc między innymi wierzyciele hipotek, długów gruntowych lub rentowych, dalej posiadający prawo zabudowy lub rzeczowe prawo pierwokupu, jakoteż uprawnieni ze służebności gruntowej lub z ciężaru realnego (§§ 1113; 1191; 1199; 1012; 1018; 1090; 1094; 1105 k. c.), wreszcie ci, na których rzecz jest zapisany sprzeciw (§§ 894, 899 k. c.) lub ostrzeżenie (§§ 883 i nast. k. c.) albo ograniczenie w możności rozporządzania, w szczególności co do zbycia nieruchomości (§§ 135, 136 łącznie z § 888 ust. 2 k. c.). Wszyscy ci uprawnieni winni być z urzędu wciągnięci do postępowania egzekucyjnego (§ 9 L. 1 ust. p. p.).

bb) Dalszą grupę zainteresowanych tworzą osoby posiadające prawa, na mocy których mogą sprzeciwić się egzekucji (por. §§ 740 i nast.; 771 do 774 p. c.), prawa na gruncie niezapisane w księdze wieczystej lub zapisane dopiero po wpisie zarządzenia egzekucji (np. §§ 912 i nast.; 917 k. c.) lub też prawa na prawie ciążącym na gruncie (por. §§ 1068, 1274 k. c.), wreszcie roszczenie z prawem do zaspokojenia się z gruntu (wymienione w § 10 ust. p. p.), tudzież prawo najmu lub dzierżawy, na podstawie których oddano nieruchomość w posiadanie (por. §§ 57, 59 ust. p. p.), o ile przytoczone wyżej prawa i roszczenia zgłoszono do sądu wykonawczego i na żądanie sądu lub jednego z zainteresowanych uwiarygodniono (§ 294 p. c.; por. § 9 L. 2 ust. p. p.).

Prawo do zaspokojenia się z gruntu dają następujące roszczenia:

1) Roszczenie wierzyciela, który wdrożył zarząd przymusowy o zwrot wydatków poniesionych celem utrzymania i koniecznego ulepszenia nieruchomości, jeżeli grunt sprzedano w drodze przymusowego przetargu a zarząd przymusowy trwał aż do chwili przybicia i wydatki nie mogą być pokryte z użytków gruntu. Roszczenie to należy zgłosić a na żądanie uwiarygodnić (§ 10 L. 1 łącznie z § 9 L. 2 ust. p. p.);

¹⁾ O ile w tej części mowa o ustawie bez bliższego określenia mam na myśl ust. o przymusowym przetargu i przymusowym zarządzie z 24 marca 1897 r. (Przytaczam ją w skróceniu „ust. p. p.)

2) przy gruncie rolnym lub leśnym roszczenia osób, przyjętych celem prowadzenia gospodarstwa na gruncie lub prowadzenia złączonego z gruntem ubocznego przedsiębiorstwa rolnego albo leśnego, jeżeli zachodzi stosunek służbowy lub roboczy, w szczególności zaś roszczenia służby, urzędników gospodarczych i leśnych o wynagrodzenie, pieniądze na utrzymanie i inne świadczenia (np. deputat i innego rodzaju świadczenia w naturze), jednakże tylko za kwoty bieżące i zaległe za rok ostatni (§ 10 L. 2 łącznie z § 13 ust. p. p.). Roszczenie to należy zgłosić i w danym razie uwzględnić;

3) roszczenie o uiszczenie publicznych ciężarów nieruchomości za czas bieżący i zaległych za ostatnie dwa lata (§ 10 L. 3 łącznie z § 13 ust. p. p.). Również i to roszczenie winno być zgłoszone i uwzględnione. Które ciężary są publiczne i ciążą na nieruchomości wynika z ustaw specjalnych,¹⁾ przyczem wchodzi w rachubę również i opłaty jednorazowe (por. art. 1 do 3 pruskiej ustawy wykonawczej do ust. p. p. z 23 września 1899 r. a z ustawodawstwa polskiego o art. 57 ust. z 11 sierpnia 1923 o podatku majątkowym Dz. Ust. poz. 746²⁾);

4) roszczenia z praw do gruntu a zatem roszczenia z wszelkiego rodzaju praw rzeczowych, o ile nie są one z powodu obłożenia aresztem wobec wierzyciela bezskuteczne, co by zachodziło, gdyby prawo takie wpisano do księgi wieczystej po wpisie do niej zarządzenia przetargu przymusowego. Co do roszczeń o świadczenia powrotne włącznie kwot amortyzacyjnych należy uwzględnić tylko świadczenia bieżące i zaległe za ostatnie dwa lata (§ 10 L. 4 ust. p. p.) — Do tej klasy należą nie tylko ciężary realne, hipoteki, dług gruntowy i rentowy włącznie hipotek i długów gruntowych właściciela (§§ 1163, 1168, 1170, 1177, 1196 k. c.) lecz również i ostrzeżenia i sprzeciwy (§ 48 ust. p. p.);³⁾

5) roszczenie wierzyciela, o ile nie należy go uwzględnić w jednej z poprzednio wymienionych grup (§ 10 L. 5 ust. p. p.). Do klasy tej należą wszelkie roszczenia wierzyciela osobistego przeprowadzającego postępowanie subhastacyjne wraz z wszystkimi zaległymi procentami. Wierzyciela tego traktuje się tak, jak gdyby posiadał hipotekę na ostatnim miejscu i nabywa on prawo pierwszeństwa podobne do tego, jakie ma wierzyciel przy egzekucji z majątku ruchomego przez uzyskanie prawa zastawu (§ 804 p. c.).

Jeżeli wierzyciel realny przeprowadza przetarg przymusowy to roszczenie jego winno być wraz z dwuletnimi zaległymi

¹⁾ Dotyczy to również i postanowień, zawartych w §§ 436, 1047 k. c.

²⁾ Podatek majątkowy ma pierwszeństwo przed wszystkimi przywilejami hipotecznymi z wyjątkiem podatków państwowych i pożyczek amortyzacyjnych instytucji kredytowych z bezpieczeństwem pupilarnym.

³⁾ Zakazy zbycia podpada pod § 28 ust. p. p.

procentami uwzględnione w klasie czwartej, jednakże zaległości starsze podpadają pod przepis klasy piątej;

6) roszczenia grupy czwartej, o ile wskutek obłożenia aresztem nieruchomości są w stosunku do wierzyciela przeprowadzającego egzekucję bezskuteczne (§ 10 L. 6 ust. z p.). Do grupy tej należą wszystkie prawa do nieruchomości, które ustanowiono dopiero po obłożeniu gruntu aresztem i z tej przyczyny są bezskuteczne wobec wierzyciela (§ 23 ust. p. p. łącznie z §§ 135, 136 k. c.);

7) roszczenia grupy trzeciej z powodu zaległości starszych aniżeli dwuletnich (§ 10 L. ust. p. p.). Roszczenia te należy zgłosić i w danym razie uwiarygodnić;¹⁾

8) roszczenia grupy czwartej przy zaległościach starszych aniżeli dwuletnich (§ 10 L. 8 ust. p. p.). Również i te roszczenia należy zgłosić i uwiarygodnić (§ 45 ust. 1 ust. p. p.) w razie sprzeciwu wierzyciela subhastującego. Jednakże zaległych świadczeń powrotnych, które należy uszczułać według brzmienia księgi władcystej, nie potrzeba uwiarygodnić (§ 45 ust. 2 ust. p. p.), choć aż muszą być zgłoszone

Prawo do zaspokojenia się z gruntu obejmuje również i koszty wypowiedzenia oraz koszty dochodzenia praw, o ile miało ono na celu zaspokojenie się z nieruchomości (§ 10 ost. ustęp ust. p. p.).

Specjalne trudności sprawiają roszczenia przy których świadczenie nie jest jeszcze ustalone. Do roszczeń takich należą bądź to roszczenia, których przedmiotem nie jest kwota pieniężna¹⁾ jak n. p. roszczenia służby o świadczenia w naturze, bądź też takie, których przedmiotem są wprowadze pieniądze, jednakże kwota ich jest jeszcze nieustalona. Zachodzi to przedewszystkiem przy roszczeniach o zwrot wartości w razie wygaśnięcia jakiego prawa przez przybicie (§ 92 ust. p. p.). Ośrodek tego rodzaju roszczenia należy traktować jak gdyby były uwarunkowane przez warunek zawieszający (§ 14 ust. p. p.), pomimo że w rzeczywistości wcale uwarunkowane nie są

Z przytoczonych wyżej przepisów (§ 10 ust. p. p.) wynika nietylko, które roszczenia dają prawo do zaspokojenia się z nieruchomości lecz także w jakiej kolejności ma ono nastąpić. „Postanowienia te tworzą podstawę do ustalenia najniższej oferty, przedewszystkiem zaś do podziału kwoty uzyskanej z przetar-

¹⁾ Sporne. Jaeckel-Gueth: § 10 uwaga 21 uważa, powołując się na ust. 2 z § 45 ust. p. p., że uwiarygodnienie jest niepotrzebne. Jednakże przepisowi tego nie można stosować do świadczeń publicznych, nie wynikających z księgi wieczystej.

²⁾ Sporne. Jak wyżej. Jaeckel-Gueth: § 14 uwaga 2 ostatni ustęp — Pod § 14 nie podpadają ani roszczenia alimentowe lub wymary (§ 51 łącznie z § 50 ust. p. p.) ani roszczenia sporne lub wątpliwe (załatwiane w myśl § 115 ust. p. p.) ani też roszczenia z oznaczeniem czasu (§ 111 ust. p. p.). Co do roszczeń uwarunkowanych por. §§ 119, 120 ust. p. p.

gu (§ 109 ust. 2, §§ 112 i nast. art. p. p.) i nadwyżki z zarządu przymusowego (§§ 155 i nast. ust. p. p.)¹⁾

Co do kolejności zaspokojenia roszczeń to trzeba zaznaczyć, że roszczenia grupy niższej wchodzi w rachubę dopiero po pokryciu roszczeń klasy wyższej.²⁾ Roszczenia w tej samej grupie posiadają w zasadzie równe prawa i winny być zaspokojone w stosunku do wysokości kwot, o ile specjalne postanowienia nie zawierają wyjątków. Kolejność roszczeń z różnych praw rzeczowych (§ 10 L. 4, 6 i 8 ust. p. p.), które mają być pokryte w tej samej grupie stosuje się według kolejności jaka zachodzi między owymi prawami a która zależy od kolejności wpisu w księdze wieczystej, jeżeli prawa są zapisane w tym samym oddziale, lub też od daty wpisu, jeżeli wpisy znajdują się w różnych oddziałach (§ 879 k. c. łącznie z § 11 ust. 1 ust. p. p.).

Jeżeli idzie o kilka roszczeń klasy piątej pierwszeństw o posiada to roszczenie, na rzecz którego nastąpiło wcześniejsze obłożenie aresztem (§ 11 ust. 2 ust. p. p. łącznie z § 22 ust. p. p.)

Oprócz kolejności roszczeń należących do różnych grup (§ 10 ust. p. p.) oraz różnych praw tej samej klasy (§ 11 ust. p. p.) ustawa normuje także kolejność kilku roszczeń wypływających z tego samego prawa (§ 12 ust. p. p.). Tutaj należy w pierwszym rzędzie pokryć koszty wypowiedzenia: dochodzenia praw (§ 12 L. 1 łącznie z § 10 ust. 2 ust. p. p.), następnie roszczenia o świadczenia powrotne i inne świadczenia uboczne jak odsetki, karv konwencjonalne itd. (§ 12 L. 2 ust. p. p.) a dopiero w końcu roszczenie główne (§ 12 L. 3 ust. p. p.).

Przy kolejności roszczeń (§ 10 ust. p. p.) odgrywa dużą rolę odróżnianie świadczeń bieżących od zaległych. To też ustawa zawiera bliższe określenie tych pojęć. W szczególności postanawia, że kwoty bieżące świadczeń powrotnych rozpoczynają się od ostatniego terminu płatności (zapadłości) przed obłożeniem aresztem nieruchomości, podczas gdy zaległość liczy się od tego terminu wstecz (§ 13 ust. 1 ust. p. p.). Gdyby zaś w ciągu ostatnich dwóch lat nie było terminu płatności, natenczas decyduje chwila obłożenia aresztem (§ 13 ust. 2 łącznie z § 22 ust. p. p.). Gdy wchodzi w rachubę kilkakrotne obłożenie aresztem to decyduje pierwsze. Jeżeli aż do obłożenia aresztem w postępowaniu dotyczącem przymusowego przetargu trwał zarząd przymusowy, natenczas za pierwsze obłożenie aresztem należy uważać to, które nastąpiło w postępowaniu dotyczącem przymusowego zarządu (§ 13 ust. 3 ust. p. p.).

W końcu trzeba podkreślić, że przed wszelkimi wyżej przytoczonymi roszczeniami (§§ 10, 12 ust. p. p.), należy przy przetargu

¹⁾ Słowa, zawarte w „Denkschrift“ str. 36.

²⁾ Przesunięcie kolejności jest możliwe w tych przypadkach, gdzie zgłoszenie lub uwiarygodnienie nastąpiło zapozno (§§ 37 L. 4 łącznie z § 110 ust. p. p.).

przymusowem uwzględnić koszty postępowania egzekucyjnego (§§ 44 ust. 2, 109 ust. p. p.) i to tak przy ustalaniu najniższej oferty jak przy podziale kwoty uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości.¹⁾

c) Postępowanie egzekucyjne wykazuje przy przymusowym przetargu i zarządzie przymusowym wiele odrębności w stosunku do innych typów egzekucji:

Organem wykonawczym jest ten Sąd Powiatowy, działający jako sąd wykonawczy, w którego okręgu jest położona odnośna nieruchomość (§§ 1, 2 ust. p. p.).

Wszelkie doręczenia skutecznia się z urzędu (§ 3 ust. p. p.), przyczem istnieje szereg przepisów specjalnych (§§ 4 do 7 ust. p. p.), które jednakże nie obowiązują, gdyż idzie o doręczenie dłużnikowi uchwały zarządzającej przetarg przymusowy lub zezwalającej na przystąpienie wierzyciela do wdrożonego już postępowania (§ 8 ust. p. p.). Uchwały te doręcza się wprawdzie również z urzędu, jednakże stosować należy przytem wyłącznie przepisy procedury cywilnej (§§ 208 i nast. p. c.).

Samo postępowanie rozpoczyna się przez zarządzenie przymusowego przetargu przez sąd wykonawczy (§ 15 łącznie z § 1 ust. p. p.). Zarządzenie to następuje tylko na wniosek. Wierzyciel postawiając taki wniosek powinien dokładnie określić nieruchomość, właściciela, roszczenie i tytuł wykonawczy.²⁾ Wszystkie dokumenty konieczne do rozpoczęcia egzekucji w myśl przepisów procedury cywilnej (por. § 83 L. 6 ust. p. p.), winny być załączone do wniosku (§ 16 ust. p. p.). Wniosek nie podlega przymusowi adwokackiemu.

Skoro wniosek (taki wpłynięcie sąd wykonawczy wydaje decyzję w drodze uchwały, co może nastąpić bez ustnej rozprawy i bez wysłuchania strony przeciwnej (§ 764 ust. 3 p. c.). Uchwała sądu może wniosek odrzucić, przeciwko czemu służy wnioskodawcy natychmiastowe zażalenie (§ 95 ust. p. p. łącznie z § 793 p. c.) albo też zawileć zarządzenie przetargu przymusowego. W razie odrzucenia wniosku należy uchwałę doręczyć tylko wnioskodawcy, w razie zaś zarządzenia przymusowego przetargu doręczenie odnośnej uchwały winno nastąpić do rąk wnioskodawcy i dłużnika.

Zarządzenie przymusowego przetargu może nastąpić tylko wtedy, jeżeli dłużnik jest w księdze wieczystej zapisany jako właściciel nieruchomości lub też jeżeli jest spadkobiercą zapisanego właściciela (§ 17 ust. 1 ust. p. p.).

¹⁾ W razie przymusowego zarządu zawiera podobne postanowienie § 155 ust. p. p.

²⁾ Dalsze przepisy zawierają § 5 ust. wpraw. do ust. p. p. łącznie z art. 4 pruskiej ust. wykonawczej z 23 września 1899 jakoteż § 15 L. 3 ust. wpraw. do p. c.

³⁾ W sprawie dopuszczalności przymusowego przetargu kilku gruntów w jednym postępowaniu por. § 18 łącznie z §§ 63, 64, 112 ust. p. p.

Wpis winien być udowodniony przez świadectwo wydziału hipotecznego a jeżeli sąd wykonawczy jest równocześnie wydziałem hipotecznym wystarcza powołanie się na księgę wieczystą. Jeżeli dłużnik jest spadkobiercą zapisanego właściciela należy spadkobranie, o ile nie jest ono w sądzie notoryjnym (§ 17 ust. 2 i 3 p. p.), uwiarygodnić dokumentami jak np. przez przedłożenie poświadczenia dziedziczenia (§§ 2353 i nast. k. c.) lub testamentu zawartego w dokumencie publicznym.¹⁾

Gdyby dłużnik posiadał tylko osobiste roszczenie do zapisanego właściciela o przelanie na niego prawa własności, to wierzyciel nie mógłby przeprowadzić przeciwko dłużnikowi przymusowego przetargu, gdyż dłużnik nie stał się jeszcze właścicielem nieruchomości.

We wszystkich przypadkach małżeńskiego stanu majątkowego wystarcza lecz jest też i koniecznem do zarządzenia egzekucji z majątku nieruchomego, ażeby zapisanym właścicielem gruntu był ten z małżonków, którego zasadzeniem na świadczenie jest przez ustawę wymagane (por. wyżej rozdział I pod C, liczbę 3) jako warunek do przeprowadzenia przymusowego wykonania.

Wyjątkowo tylko ustawa dopuszcza przeprowadzenie przymusowego przetargu przeciwko nabywcy nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym, chociażby nie nastąpił jeszcze wpis nabywcy jako właściciela do księgi wieczystej. Zachodzi to przy ponownym przetargu przymusowym (resubhasta) w myśl § 133 ust. p. p.

Skoro sąd zarządzi przetarg przymusowy winien on równocześnie wezwać wydział hipoteczny do zapisania tego zarządzenia w księdze wieczystej. Po dokonaniu tego wpisu wydział hipoteczny winien sądowi wykonawczemu udzielić wierzytelnego odpisu karty odnośnej księgi wieczystej jakoteż dokumentów, na które księga wieczysta się powołuje. Dalej wydział hipoteczny winien wyślnić ustanowionych przy nim pełnomocników do doręczeń i podać sądowi do wiadomości co mu jest wiadomem o miejscu zamieszkania i mieszkaniu zapisanych w księdze wieczystej osób interesowanych i ich zastępców. Zamiat udzielać wierzytelnych odpisów dokumentów wydział hipoteczny może też załączyć akta gruntowe lub odnośnie dokumenty (§ 19 ust. p. p.).

Skutek wpisu zarządzenia przetargu przymusowego nie polega na zamknięciu księgi wieczystej dla dalszych wpisów, lecz jedynie na tem, że następuje uwidocznienie w księdze wieczystej zakazu bycia, wynikającego z obłożenia aresztem.

Jeżeli po zarządzeniu przetargu przymusowego inny wierzyciel postawi nowy wniosek o przetarg przymusowy nieruchomości, sąd wykonawczy nie wydaje ponownej uchwały, zarządzającej

¹⁾ Co do testamentu holograficznego (§ 2231 L. 2 k. c.) to decyduje sąd według swego uznania przyczem może zażądać uwiarygodnienia dokumentami, że testament ten jest przez spadkodawcę własnoręcznie pisany i podpisany.

przetarg, lecz jedynie zarządzenie, że dopuszcza się przystąpienie wnioskodawcy do postępowania. Wpis tego zarządzenia do księgi wieczystej nie następuje. Wierzyciel, którego dopuszczono do postępowania, posiada takie same prawa, jak gdyby na jego wniosek zarządzono przetarg (§ 27 ust. p. p.; por. jednakże § 13 ust. 3 p. p.). Wpis zarządzenia przetargu, który nastąpił na wniosek pierwszego wierzyciela wywiera skutek również i na rzecz wierzyciela dopuszczonego. Jednakże skutki obłożenia aresztem nie następują wcześniej jak z chwilą doręczenia dłużnikowi uchwały, dopuszczającej nowego wierzyciela.¹⁾

Obłożenie aresztem nieruchomości na rzecz wierzyciela następuje przez uchwałę sądu wykonawczego, zarządzającą przymusowy przetarg. Z chwilą wydania takiej uchwały rozpoczyna się postępowanie dotyczące przetargu przymusowego i z tą samą chwilą następuje obłożenie aresztem nieruchomości. Chwila doręczenia uchwały nie jest w tym względzie decydująca.²⁾

Istota obłożenia aresztem nie polega na ustanowieniu prawa zastawu, jak przy zajęciu (§ 804 p. c.), nie tworzy też prawa rzeczowego dla wierzyciela, lecz daje mu jedynie prawo pierwszeństwa, polegające na pierwszeństwie przy zaspokojeniu z kwoty uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości (por. § 10 L. 5 i 6 ust. p. p.)³⁾ Z chwilą zniesienia postępowania prawo to gaśnie.

Skuteczność obłożenia aresztem następuje w odniesieniu do dłużnika dopiero później, a mianowicie dopiero z chwilą doręczenia uchwały, zarządzającej przetarg przymusowy (§ 8 ust. p. p.) do rąk dłużnika bądź też z chwilą wpłynięcia do wydziału hipotecznego żądania sądu wykonawczego o wpis do księgi wieczystej zarządzenia przymusowego przetargu o ile wpis na to żądanie niebawem nastąpi (§ 22 ust. 1 ust. p. p.). Dopiero gdy obłożenie aresztem stało się prawnie skutecznem (§ 22 ust. p. p.), następują skutki obłożenia aresztem. Przed tym momentem dłużnik może jeszcze — pomimo wiadomości o obłożeniu aresztem nieruchomości wskutek wydania uchwały zarządzającej przymusowy przetarg — wydawać rozporządzenia, sprzeczne z celami obłożenia aresztem (por. § 288 k. k.).

Inaczej przedstawia się zagadnienie skuteczności uchwały zarządzającej przymusowy przetarg, w stosunku do dłużnika dalszego. Jeżeli bowiem obłożenie aresztem obejmuje wierzytelność (np. roszczenie o sumę asekuracyjną), sąd wnieśli na wniosek wie-

¹⁾ Spolne. Jak wyżej. Jaeckel-Gueth: § 27 uwaga III, 1. Tamże odnośna literatura.

²⁾ Por.: Motywy do ust. p. p. str. 127 łącznie z § 16 ust. 2 ust. p. p. Por. też orzeczenia Sądu Rzeszy w t. 25 str. 370 i w t. 35 str. 405. W razie śmierci dłużnika por.: Jaeckel-Gueth: § 8 uwaga 3 oraz §§ 15, 16 uwaga 38. Bardzo spolne!

³⁾ Prawo to działa więc podobnie jak prawo zastawu nabyte przez zajęcie (§ 804 p. c.), choć z wierzycielowi prawa takiego nie daje.

rzyciela zakazać dłużnikowi dłużnika płacenia dłużnikowi głównemu. Doręczenie tego zakazu następuje z urzędu. Skuteczność takiego obłożenia aresztem w stosunku do dłużnika dalszego następuje dopiero z chwilą, w której otrzymał on o tem wiadomość lub kiedy doręczono mu zakaz zapłaty. Wierzyciel może także kazać doręczyć dłużnikowi głównemu i dłużnikowi dalszemu zapowiedzenie, że nastąpi sądowy zakaz zapłaty (§ 22 ust. 2 ust. p. p. łącznie z § 845 p. c.). Takie zapowiedzenie posiada to znaczenie, że jeżeli w ciągu trzech tygodni nastąpi na wniosek wierzyciela doręczenie sądowego zakazu zapłaty dłużnikowi dłużnika, obłożenie aresztem liczy się już od dnia doręczenia zapowiedzi (§ 845 p. c.).

Obłożenie aresztem obejmuje nie tylko samą nieruchomość lecz również i te przedmioty, na które rozciąga się hipoteka (§ 20 ust. 2 ust. p. p. łącznie z § 1120 i nast. k. c.). Jednakże obłożenie aresztem rozciąga się na plody rolne i leśne nieruchomości (§§ 99; 956; 1120 k. c.) oraz na wierzytelności, wynikające z zabezpieczenia takich plodów (por. §§ 1127, 1129 k. c.) tylko o tyle, o ile plody te są jeszcze z ziemią złączone a zatem stanowią jeszcze istotne części składowe gruntu (§§ 94, 95 k. c.) lub też o ile są przynależnością gruntu (§§ 97, 98 k. c.). Za to obłożenie aresztem nie obejmuje (inaczej: § 1123 k. c. i § 1126 k. c.) ani komornego lub tenuty dzierżawnej ani też roszczeń z prawa do powrotnych świadczeń, złączonego z własnością nieruchomości (§ 1126 k. c.), jak np. w pewnych przypadkach przy ciężarach realnych (§ 1105 ust. 2 k. c.) albo gdy idzie o rentę z powodu wysunięcia budowli poza granicę (§ 913 k. c.). Również i na prawo dzierżawcy do ciągnięcia owoców z nieruchomości obłożenie aresztem nie wywiera żadnego wpływu (§ 21 ust. p. p.). Dzierżawa istnieje nadal pomimo zarządzenia przymusowego przetargu wydzierżawionej nieruchomości. Przepisy te dotyczą tylko dzierżawcy, będącego w posiadaniu nieruchomości, nie odnoszą się zaś do innych uprawnień do ciągnięcia owoców (np. nie dotyczą użytkowników w rozumieniu § 954 k. c.). Jednakże w razie sprzedaży nieruchomości w drodze przetargu nabywca ma prawo do przedwczesnego wypowiedzenia stosunku najmu lub dzierżawy przy zachowaniu ustawowego czasokresu. Wypowiedzenie jest wykluczone, jeżeli nie nastąpi na pierwszy termin, na który jest ono dopuszczalne (§ 57 ust. p. p. łącznie z §§ 564, 565 k. c. i § 595 k. c.).

Skutek obłożenia aresztem jest taki sam jak przy zakazie zbycia. Jednakże posiada on skutek jedynie relatywnego zakazu zbycia (§ 23 ust. p. p. łącznie z § 135 k. c.). Rozporządzenia dłużnika dokonane wbrew temu zakazowi nie są więc nieważne (w rozumieniu § 134 k. c.), lecz są jedynie bezskuteczne w stosunku do wierzyciela, przeprowadzającego egzekucję. A zatem pomimo

wpisu do księgi wieczystej zarządzenia przymusowego przetargu sędzia hipoteczny winien w razie zbycia nieruchomości przez dłużnika wpisać nowego nabywcę jako właściciela nieruchomości. Jednakże zbycie to jest w stosunku do wierzyciela bezskuteczne i dla tego jest bez wpływu na postępowanie egzekucyjne tak że przetarg przymusowy odbywa się jak gdyby zbycia nie było.

Jeżeli obłożenie aresztem obejmuje rzeczy ruchome dłużnik może w granicach normalnej gospodarki rozporządzać poszczególnym przedmiotami nawet ze skutkiem w stosunku do wierzyciela (§ 23 ust. 1 zd. 2 ust. p. p.).

Skutek zakazu zbycia w odniesieniu do osób trzecich, na rzecz których nastąpiło rozporządzenie, ujawnia się w tem, że prawa osób tych muszą ustąpić przed prawem wierzyciela, że więc na jego żądanie traktuje się je tak, jak gdyby nie istniały. Jednakże dobra wiara osoby trzeciej może mieć wpływ na nabycie praw. W zasadzie ustawa chroni osoby trzecie, które nabyły jaką rzecz nie wiedząc nic o obłożeniu aresztem (§ 13j ust. 2 k. c.). Jednakże wiadomość o postawieniu wniosku o przetarg przymusowy różna się wiadomości o obłożeniu aresztem.

W razie nabycia rzeczy ruchomej nieświadomość nie może polegać na grubej niedbałości (§§ 932, 936, 1207 k. c.) W odniesieniu do rzeczy ruchomych, na które obłożenie aresztem się rozciąga, należy uważać, że było ono wiadome, skoro nastąpił wpis zarządzenia przymusowego przetargu (§ 23 ust. 2 ust. p. p.).¹⁾

Przy nieruchomościach należy odnośnie do zagadnienia dobrej wiary u nabywcy odróżniać czy zarządzono przetarg przymusowy z powodu roszczenia z prawa, zapisanego w księdze wieczystej czy też z powodu prawa obligatoryjnego. W pierwszym przypadku ustawa nie odróżnia, czy nabywca działał w dobrej lub złej wierze odnośnie do obłożenia aresztem, lecz postanawia że zbycie nieruchomości po obłożeniu aresztem nie wywiera żadnego wpływu na dalszy ciąg postępowania (§ 26 ust. p. p.). Przetarg przymusowy odbywa się więc nadal przeciwko dotychczasowemu dłużnikowi (inaczej: §§ 135, 892 k. c.).

Przy prawach obligatoryjnych trzeba odróżniać, czy w chwili zbycia zarządzenie przymusowego przetargu było już zapisane w księdze wieczystej lub nie. W pierwszym przypadku należy postępowanie prowadzić w dalszym ciągu przeciwko dotychczasowemu dłużnikowi (§ 23 ust. p. p.). Gdyby zaś zarządzenie nie było jeszcze wpisane, natenczas sąd nie mógłby postępowania przeciwko dotychczasowemu dłużnikowi dalej prowadzić, powinien je uchylić (§ 28 ust. p. p.). Wierzyciel mógłby wprawdzie żądać dalszego prowadzenia postępowania

¹⁾ Zasady te (§ 23 ust. 2 ust. p. p.) obowiązują jedynie przy takim nabyciu praw, które nastąpiło po dokonaniu obłożenia aresztem; nie odnoszą się więc do nabycia przed tą chwilą, chociażby ono nastąpiło po postawieniu wniosku o przetarg przymusowy. Por. Motywy str. 142 łącznie z § 23 ust. 2 ust. p. p.

nia, powołując się na to, że nabywca działał co do obłożenia aresztem w złej wierze (§ 23 ust. 2 p. p.), jednakże prawa tego musiałby dochodzić dopiero w drodze procesu przeciwko nowemu nabywcy, gdyż tylko sędzia procesowy może ustalić dobrą lub złą wiarę nowego właściciela.¹⁾

Pomimo obłożenia aresztem dłużnikowi pozostaje nadal faktyczne władanie nieruchomości i przedmiotami, na które areszt się rozciąga. Jednakże zarząd i użytek nieruchomości winien odbywać się w granicach normalnej gospodarki (§ 24 ust. p. p.) a gdyby była ona przez zachowanie się dłużnika zagrożona, sąd wykonawczy winien na wniosek wierzyciela zarządzić wszelkie środki, konieczne do zażegnania niebezpieczeństwa. Jakich środków trzeba użyć zależy jedynie od uznania sądu wykonawczego, który może ustanowić sądowego zarządcę,²⁾ nakazać zachowanie rzeczy ruchomych, zagrozić karąmi itd. Przeciwnie zarządzeniu takiemu dłużnik może wnieść jedynie zarzuty z § 766 p. c. Sąd może też z urzędu uchylić swe zarządzenie, jeżeli wierzyciel nie wpłaci zaliczki, koniecznej do kontynuowania zarządzonych środków (§ 25 ust. p. p.)

d) Jeżeli w dalszym ciągu postępowania egzekucyjnego nie nastąpi zniesienie postępowania (§§ 28, 29, 31 ust. 2 łącznie z § 34 ust. p. p.) lub tymczasowe jego wstrzymanie (§§ 28, 30 łącznie z § 31 ust. 1 p. p.) co odbywa się albo przez odnośną uchwałę sądową (§ 32 ust. p. p.) albo przez nieudzielenie przybicia (§ 33 ust. p. p.), sąd wykonawczy winien jako organ, w którego ręku spoczywa przeprowadzenie przetargu (§ 35 ustawy p. p.), wyznaczyć z urzędu termin do przetargu.

Termin ten ustanawia się dopiero po obłożeniu aresztem nieruchomości i po otrzymaniu zawiadomienia od wydziału hipotecznego. Między wyznaczeniem terminu a terminem samym nie powinien upłynąć czasokres dłuższy, aniżeli sześć miesięcy, o ile nie przemawiają za tem specjalne powody. Termin odbywa się zazwyczaj w siedzibie sądu. Jednakże można go według uznania sądu odbyć również i na innym miejscu w obrębie okręgu sądowego (§ 36 ust. p. p.).³⁾

Specjalne przepisy obowiązują co do wezwania na termin (§ 37 ust. p. p.). Odnośne pismo winno zawierać:

1) Oznaczenie nieruchomości; oprócz tego powinno — co stanowi jedynie przepis porządkowy — wymieniać zapisanego właściciela nieruchomości w chwili wpisu zarządzenia przymusowego przetargu ja-

¹⁾ Tak samo: faeckel-Guethé. § 26 uwaga I, 3 oraz Turnau-Foerster tom II str. 661.

²⁾ Do którego należy stosować analogicznie przepisy § 153 ust. p. p. Jednakże należy mieć na uwadze, że środek ten ma służyć jako zabezpieczenie wierzyciela, nie powinien więc doprowadzić do jego zaspokojenia. Dla tego należy nad wyzkiem w dochodach wypłacić dłużnikowi a nie wierzycielowi.

³⁾ Przepisy te mają charakter porządkowy.

kotez zawierać oznaczenie karty księgi wieczystej i obszaru nieruchomości (§ 37 L. 1 i § 38 ust. p. p.);

2) czas i miejsce terminu (§ 37 L. 2 ust. p. p.);

3) oświadczenie, że przetarg odbywa się w drodze egzekucji (§ 37 L. 3 ust. p. p.);

4) wezwanie do zgłoszenia a na wypadek sprzeciwu ze strony wierzyciela do uwarietygodnienia praw, które w chwili wpisu zarządzenia przetargu nie były widoczne z księgi wieczystej i to najpóźniej w terminie do przetargu przed wezwaniem do składania ofert. W przeciwnym razie prawa te nie będą brane pod uwagę przy ustalaniu najniższej oferty, a przy podziale kwoty uzyskanej z przetargu będą uwzględnione dopiero po roszczeniu wierzyciela i po innych prawach (§ 37 L. 4 łącznie z § 110 ust. p. p.);

5) wezwanie skierowane do osób, posiadających prawo stojące na przeszkodzie przetargowi (np. własność lub prawa wymienione w §§ 772 do 774 p. c.), ażeby przed udzieleniem przybitcia wystąpiły się o zniesienie lub tymczasowe wstrzymanie postępowania, w przeciwnym bowiem razie w miejsce sprzedanego w drodze przetargu przedmiotu wstąpi na rzecz tego prawa kwota uzyskana z przetargu (§ 37 L. 5 ust. p. p.). Osoby posiadające takie prawa winny wytoczyć skargę z § 771 p. c. i uzyskać zarządzenie sądu procesowego, wstrzymujące egzekucję (§ 771 ust. 3 łącznie z 769 p. c.), poczem sąd wykonawczy winien wydać uchwałę, orzekającą uchylenie lub tymczasowe wstrzymanie postępowania (§ 32 ust. p. p.). W przypadkach pilnych może także zarządzenie wydać również i sąd wykonawczy, wyznaczając czasokres, w ciągu którego należy przedłożyć decyzję sądu procesowego (§ 769 ust. 2 p. c.)

Przytoczona wyżej treść (§ 37 ust. p. p.) wezwania na termin jest istotna i gdyby nie była zachowana przetarg nie mógłby się odbyć. W danym razie sąd musiałby odmówić udzielenia przybitcia (§ 38 L. 7 łącznie z § 43 ust. 1 ust. p. p.).

Wyznaczenie terminu do przetargu winno być publicznie ogłoszone w piśmie, przeznaczonem do obwieszczeń sądu (§ 39 ust. p. p.) oraz powinno być przytwierdzone do tablicy sądowej (§ 40 ust. p. p.). Pozatem winno być doręczone osobom interesowanym. W ciągu drugiego tygodnia przed terminem należy zawiadomić interesowanych, na czyj wniosek i z powodu jakich roszczeń przetarg się odbywa¹⁾. Przytem należy uważać za osoby interesowane również i tych, którzy zgłoszone już prawo winni jeszcze uwarietygodnić (§ 41 ustawy p. p.).

Każda osoba — nie tylko interesowani w myśl § 9 ust. pp. — ma prawo wglądu do zawiadomień podanych przez wydział hipoteczny, do dokonanych zgłoszeń jakoteż do innych informacji złożonych przez osoby interesowane, w szczególności także o ile dotyczą szacun-

¹⁾ Przepis ten posiada tylko charakter porządkowy.

ku nieruchomości. Poza to wgląd do aktów sądowych może być tylko udzielony osobom interesowanym i takim osobom trzecim, które uwzględnią swój interes prawny (§ 299 p. c.).

Obwieszczenie terminu przetargu (§ 39 ust. p. p.) winno nastąpić co najmniej 6 tygodni przed terminem, przyczem decyduje dzień pierwszego ogłoszenia, lub dzień przytwierdzenia do tablicy sądowej w przypadkach, gdzie takie przytwierdzenie ma zastąpić ogłoszenie w pismach (ust. 2 § 39 ust. p. p.). Między tym dniem a dniem terminu muszą upłynąć 42 dni (§§ 187, 188 k. c.). W razie niezachowania tego czasokresu sąd wykonawczy winien termin przetargu znieść i wyznaczyć nowy termin (§ 43 ust. 1 ust. p. p.). Tak samo należy postąpić, jeżeli co najmniej dwa tygodnie przed terminem nie doręczono (w myśl § 8 ust. p. p.) dłużnikowi uchwały, na podstawie której może nastąpić przetarg.¹⁾ Wreszcie następuje taki sam skutek, jeżeli dwa tygodnie przed terminem nie doręczono zawiadomienia o terminie wszystkim osobom interesowanym, znanym sądowi już w chwili wyznaczenia terminu. W obydwóch przytoczonych przypadkach zaniedbania ustawowego czasokresu wada może być usunięta przez to, że osoba w odniesieniu do której nie zachowano czasokresu wyrazi swą zgodę na postępowanie (§ 43 ust. 2 ust. p. p. łącznie z § 83 L. 1 ust. p. p.). Wogóle obowiązuje zasada, że pomimo wadliwości postępowania przybiec może być udzielone, jeżeli przez to prawa osoby interesowanej nie zostaną uszczuplone lub jeżeli osoba ta postępowanie zatwierdzi (§ 84 ust. p. p.).

e) Po opisanych wyżej czynnościach przygotowawczych następuje w oznaczonym terminie przetarg nieruchomości.

aa) Termin rozpoczyna się wywołaniem sprawy i ustaleniem obecnych, przyczem sędzia bada w danym razie pełnomocnictwa zastępców. Następnie sędzia udziela bliższych informacji o nieruchomości, podaje do wiadomości nazwiska wierzycieli, przeprowadzających egzekucję, ich roszczenia, chwilę obłożenia aresztem jakoteż dokonane zgłoszenia. Przytem sąd ma sposobność zbadania raz jeszcze, czy wszystkie doręczenia są w porządku i w czasie dokonane.

Potem sędzia przystępuje do ustalenia najniższej oferty i warunków przetargu, przyczem wysłuchuje obecne w terminie osoby interesowane. W danym razie sąd może celem przygotowania ustalenia najniższej oferty i warunków przetargu jeszcze przed terminem przetargu przystąpić z osobami interesowanymi do omówienia tego zagadnienia i może w tym celu wyznaczyć osobny termin (§ 62 ust. p. p.). Definitywne ustalenie następuje jednak dopiero w terminie przetargu (§ 66 ust. 1 p. p.). Ustalenie odbywa się w razie potrzeby przy pomocy biegłego. Poszczególne prawa na-

¹⁾ N. p. uchwały dopuszczającej przystąpienie innego wierzyciela po załatwieniu pierwotnego wniosku o przetarg przymusowy.

leży dokładnie określić. Dokonane ustalenie trzeba odczytać (§ 66 ust. p. p.).

Na tem kończy się pierwsza część terminu przetargu.

W tej pierwszej części najwięcej trudności sprawia ustalenie najniższej oferty. Zagadnienie to regulują dokładnie specjalne przepisy.

Przez najniższą ofertę ustawa rozumie taką ofertę, która obejmuje: 1) Wszystkie prawa mające pierwszeństwo przed roszczeniem wierzyciela, przeprowadzającego egzekucję (tak zw. zasada pokrycia) oraz 2) koszty postępowania egzekucyjnego, które należy zapłacić z kwoty uzyskanej z przetargu (por. § 109 ust. p. p.).

Oferta ta zow e się „najniższą“, ponieważ przy przetargu nie wolno sądowi dopuścić oferty niższej (§ 44 ust. 1 p. p.).

Trudności sprawia kwestja najniższej oferty w tych przypadkach, gdzie sąd przeprowadza postępowanie egzekucyjne z powodu kilku roszczeń, posiadających różny stopień pierwszeństwa. W tym razie obowiązuje zasada, że najniższą ofertę należy ustalić według roszczenia, zezwalającego na ustalenie takiej najniższej oferty, któraby obejmowała najmniej praw a zatem umożliwiała postawienie podczas przetargu oferty najbardziej obniżonej, wobec czego prawdopodobieństwo sprzedaży nieruchomości będzie największe. Z reguły będzie to więc roszczenie, posiadające najwyższy stopień pierwszeństwa. Jednakże od tej zasady istnieje wyjątek. A mianowicie roszczenia, zezwalającego na ofertę najbardziej obniżoną nie bierze się za podstawę do ustalenia najniższej oferty, jeżeli uchwała sądowa odnosząca się do tego roszczenia nie została dłużnikowi doręczona conajmniej dwa tygodnie przed terminem przetargu. Wobec tego zostanie ono objęte najniższą ofertą, ustaloną na zasadzie roszczenia o niższym stopniu pierwszeństwa (§ 44 ust. 2 ust. p. p.).

Przy ustalaniu najniższej oferty uwzględnia się prawa zapisane w księdze wieczystej tylko o tyle, o ile w chwili zarządzenia przetargu wynikały z księgi wieczystej. Przytem decyduje brzmienie wpisu. Poza tem, gdy idzie o prawa innego rodzaju sąd może je uwzględnić tylko wtedy, jeżeli zostały wczas (§ 66 ust. 2 łącznie z § 37 L. 4 ust. p. p.) zgłoszone i w razie sprzeciwu wierzyciela uwiarygodnione. Do takich praw należą oprócz roszczeń, wymienionych w § 10 L. 1 do 3 ust. p. p. oraz praw, powstających bez wpisu (np. § 1074, 1075; 1282, 1287 k. c.) lub niesłusznie wymazanych również i roszczenia, wypływające z praw zapisanych jak n. p. zaległości świadczeń powrotnych, płatnych według brzmienia wpisu. Przytem świadczeń bieżących nie potrzeba ani zgłaszać ani uwiarygodnić a zaległych nie potrzeba uwiarygodnić (§ 45 ust. 2 łącznie z §§ 46, 47 i łącznie z § 13 ust. p. p.), chociaż muszą być zgłoszone. Do takich świadczeń powrotnych należą odset-

ki, o ile są odsetkami ustawowymi, lub zapisane w księdze wieczystej, świadczenia realne, kwoty amortyzacyjne i inne (por. §§ 1115, 1118 k. c. łącznie z § 12 L. 2, 13 ust. p. p.).— Również i koszty wypowiedzenia i dochodzenia praw (§ 10 i § 12 L. 1 ust. p. p.) winny być zgłoszone i w danym razie uwłamygodnione, o ile wyjątkowo nie wynikają z wpisu w księdze wieczystej.

Ustalając najniższą ofertę należy prawa uwarunkowane traktować jak gdyby były bezwarunkowe a prawa zabezpieczone przez wpis sprzeciwu lub ostrzeżenia jak gdyby były prawami wpisanymi (§ 48 ust. p. p.).¹⁾

Sposób ustalenia najniższej oferty odbywa się w dwóch kierunkach a w szczególności sąd ustala: 1) Tę część najniższej oferty, która winna być zapłacona w gotówce (§ 49 ust. p. p.) oraz 2) druga jej część, do której należą wszystkie te prawa, które są wprowadzić uwzględnione lecz nie są płatne w gotówce i które pozostają nadal na nieruchomości (§ 52 ust. p. p.).

Oprócz „najniższej oferty“ ustawa odróżnia jeszcze „ofertę gotówkową“ (Bargebot). Oferta gotówkowa składa się z następujących części (§ 49 ust. 1 ust. p. p.):

1) Z tej części „oferty najniższej“, która jest przeznaczona na pokrycie kosztów postępowania egzekucyjnego oraz roszczeń wymienionych w § 10 l. 1 do 3 jakoteż roszczeń, wyłączonych w § 12 L. 1, 2 ust. p. p.;

2) Z tej kwoty „oferty najwyższej“, która przewyższa „ofertę najniższą“.

Kwoty te, tworzące „ofertę gotówkową“, nabywca nieruchomości winien w terminie działowym zapłacić w gotówce. Stąd nazwa „oferty gotówkowej“.

W pewnych wyjątkowych przypadkach nabywca winien zapłacić oprócz „oferty gotówkowej“ jeszcze dalsze kwoty w gotówce. Zachodzi to wtenczas, jeżeli najniższa oferta uwzględniła pewne prawo, w szczególności hipotekę, dług gruntowy lub rentowy, które nie istnieje lub które było uwarunkowane warunkiem zawieszającym odpadnie lub warunek rozwiązujący ziści się albo wreszcie, jeżeli uwzględniono prawo ciążące na innym jeszcze gruncie, które wygasło na nieruchomości subhastowanej w myśl przepisów o hipotece łącznej (§§ 50 51 ust. p. p. łącznie z §§ 1173 do 1175, 1181, 1192 k. c.). Tego rodzaju zobowiązanie nabywcy jest ustawowym warunkiem przetargu.

Uwzględnienie prawa przy ustalaniu najniższej oferty ma to znaczenie, że pozostaje ono — o ile w myśl tego co wyżej powiedziano nie winno być zapłacone w gotówce — nadal jako obciążenie nieruchomości. Przetarg przymusowy jako taki nie powoduje więc płatności hi-

¹⁾ Jednakże z ograniczeniami, wynikającymi z §§ 50, 51 ust. p. p. oraz z §§ 119, 120 ust. p. p. — Przytem nie należy przeoczyć postanowień §§ 1163, 1177 k. c.

potek uwzględnionych w najniższej ofercie.¹⁾ Jeżeli dłużnik odpowiada za hipotekę nie tylko rzeczowo, lecz i osobiście, natenczas nabywca nieruchomości przejmuje również i dług osobisty we wysokości hipoteki, przyczem należy odpowiednio stosować przepisy kodeksu cywilnego co do przejęcia zobowiązania hipotecznego w razie dobrowolnej sprzedaży nieruchomości (§ 53 ust. p. p. łącznie z § 416 k. c.)²⁾

Prawo do renty za wbudowanie się w obcy grunt oraz do renty za drogę konieczną (§§ 912 do 917 k. c.) pozostaje w dalszym ciągu na nieruchomości nawet gdyby praw tych przy ustalaniu najniższej oferty wcale nie uwzględniono.

Zresztą obowiązuje zasada, że (§ 52 ust. p. p.) w razie sprzedaży nieruchomości w drodze przymusowego przetargu gasta prawa nie uwzględnione w „najniższej ofercie“.

Po ustaleniu przez sąd najniższej oferty, w wyżej przytoczony sposób, osoby biorące udział w przetargu muszą sobie uświadomić, jakie przedmioty przetarg obejmuje.

Pod tym względem trzeba zaznaczyć, że przetarg obejmuje przede wszystkim nieruchomość samą. Pozatem rozciąga się on na wszystkie przedmioty, co do których jest jeszcze skuteczne obłożenie aresztem. O tyle przedmiot obłożenia aresztem (§§ 20, 21 ust. p. p.) i przedmiot przetargu jest ten sam z tem ograniczeniem, że obłożenie aresztem w chwili przetargu musi być jeszcze skuteczne. Na przedmioty, stanowiące przynależność nieruchomości (§§ 97, 98 k. c.) a pozostające w posiadaniu dłużnika lub właściciela, który nabył nieruchomość dopiero po obłożeniu aresztem (§ 26 ust. p. p.), przetarg rozciąga się nawet wtenczas, gdyby przedmioty te były własnością osoby trzeciej. Nabywca nieruchomości staje się ich właścicielem pomimo, że przedmioty tworzące przynależność nieruchomości, jeżeli nie są własnością właściciela gruntu, nie są wcale objęte aresztem (§ 20 ust. 2 ust. p. p. łącznie z § 1120 k. c.). Nabywca używałby własność tych przedmiotów nawet gdyby wiedział, że należą do osoby trzeciej.³⁾ Chcąc skutkom tym zopobiec osoba trzecia winna wystarać się o zniesienie lub o tymczasowe wstrzymanie postępowania (§ 55 ust. 2 łącznie z § 37 L 5 ust. p. p. oraz §§ 771 ust. 3, 769 p. c.) Same tylko zgłoszenie prawa ani nawet zastrzeżenie zgłoszonego prawa na rzecz osoby trzeciej, nie wystarcza.⁴⁾

Pozatem istnieje dalszy jeszcze wyjątek od reguły, że przetarg obejmuje nieruchomość wraz z wszystkimi przedmiotami, na

¹⁾ Co do wypowiedzenia hipoteki, długu gruntowego i rentowego por. § 54 ust. p. p. w szczególności też ustęp drugi tego postanowienia.

²⁾ Tak samo należy postępować z długiem gruntowym i rentowym, jeżeli zachodzą warunki przewidziane w ust. drugim § 53 ust. p. p.

³⁾ Orzeczenie Sądu Rzeszy w tom. 45 str. 284.

⁴⁾ Tak samo orzeczenia Sądu Rzeszy w t. 39 str. 293 i t. 67 str. 381, w szczególności str. 383 jakoteż t. 70 str. 193.

które rozciąga się obłożenie aresztem (§ 55 ust. p. p.). W szczególności sąd wykonawczy może na wniosek wierzyciela subhastującego, dłużnika lub takiej osoby interesowanej, która nie jest uwzględniona przy najniższej ofercie, zarządzić osobny przetarg pewnego przedmiotu lub pewnej wierzytelności¹⁾ lub też inny rodzaj ich spieniężenia (np. przekazanie pretensji jednej z osób interesowanych, co jest możliwe tylko za zgodą tej osoby i tylko w miejsce zapłaty według nominalnej wartości, przyczem należy stosować § 835 p. c.), ażeby uzyskać w ten sposób wyższą kwotę. Takie postępowanie jest tylko dopuszczalne, jeżeli nieruchomość sprzedano w drodze przetargu i przytem osiągnięto co najmniej najniższą ofertę, nie uwzględniając przy jej obliczeniu wartości wykluczonej od przetargu pretensji lub rzeczy ruchomej (§ 65 ust. p. p. łącznie z §§ 817, 820, 835 p. c.).

Od wyżej przytoczonych ustawowych zasad, dotyczących ustalenia najniższej oferty i warunków przetargu dopuszczalne są o tyle odchylenia, że każda osoba interesowana może żądać odmiennego ustalenia najniższej oferty i warunków przetargu (§§ 59, 60, 61 ust. p. p.). Jednakże prawo to jest ograniczone w dwojakim kierunku. Przedewszystkiem nie można żądać zmiany takich przepisów ustawowych, które trzeba uważać za podstawowe dla całego postępowania (n. p. żądanie, ażeby nabywca stał się właścicielem nie przez przybicie lecz dopiero po zapłaceniu ceny kupna sąd musiałby oddać jako sprzeczne z zasadami postępowania). Powtórne żądanie zmiany najniższej oferty i warunków przetargu jest ograniczone o tyle, że w razie gdyby przez zmianę taka uszczuplona zostało prawo innej osoby interesowanej, osoba ta musiałaby się na taką zmianę zgodzić (§ 59 ust. p. p.; inaczej w razie udzielenia zwłoki co do zapłaty tej części oferty najwyższej, która przenosi ofertę najniższą, §§ 60, 61 ust. p. p.).

Specjalne przepisy obowiązują, jeżeli w tem samem postępowaniu sprzedaje się w drodze przymusowego przetargu kilka nieruchomości, w szczególności zaś gdy nieruchomości te są obciążone hipoteką łączną, mającą pierwszeństwo przed roszczeniem wierzyciela przeprowadzającego egzekucję.

W zasadzie należy w razie przetargu kilku nieruchomości wystawić na sprzedaż każdą nieruchomość z osobna. Jednakże każda osoba interesowana może żądać, ażeby oprócz wystawienia na sprzedaż poszczególnych nieruchomości przeprowadzono także licytację wszystkich nieruchomości wspólnie lub tylko takich, które są obciążone wspólnem prawem. Pozatem sąd może i w innych jeszcze przypadkach zarządzić na wniosek wystawienie na wspólną sprzedaż niektórych z kilku nieruchomości. Jeżeli przy licytowaniu

¹⁾ Do nieruchomości postanowienie to nie odnosi się. W rachubę wchodzi tylko rzeczy ruchome i wierzytelności.

poszczególnych nieruchomości podano w odniesieniu do jednej nieruchomości ofertę najwyższą przewyższającą ustaloną dla tej nieruchomości ofertę najniższą, natenczas przy licytacji wspólnej należy najniższą ofertę podwyższyć o tę nadwyżkę. Przybićcia udziela się na podstawie licytacji wspólnej tylko wtenczas, jeżeli najwyższa oferta w tym przypadku jest wyższa aniżeli łączna suma, którą przyniosły licytacje poszczególnych nieruchomości (§ 63 ust. p. p.).

Jeżeli na kilku nieruchomościach ciąży hipoteka łączna z pierwszeństwem przed roszczeniem subhastującego wierzyciela, natenczas obowiązują specjalne przepisy, jeżeli mają być wystawione na sprzedaż poszczególne nieruchomości z osobna. Przy licytacji wspólnej wszystkich nieruchomości razem należy przy ustalaniu najniższej oferty uwzględnić hipotekę łączną raz tylko i to w całej pełni (§ 63 ust. p. p.). Inaczej przy licytacji poszczególnych gruntów. Tutaj wierzyciel przeprowadzający egzekucję, właściciel nieruchomości oraz każda z osób interesowanych, posiadających równe lub gorsze prawa od wierzyciela hipoteki łącznej mogą postawić wniosek, ażeby przy ustalaniu najniższej oferty dla poszczególnych nieruchomości hipotekę łączną podzielono i uwzględniono tylko w takiej części, która odpowiada stosunkowi wartości owej nieruchomości do wartości wszystkich nieruchomości razem. Wartość oblicza się przy potrąceniu ciężarów, które mają pierwszeństwo przed hipoteką łączną i pozostają nadal na nieruchomości. Jednakże przez taką podział wierzyciel hipoteki łącznej mógłby być pokrzywdzony. To też ustawa daje mu celem ochrony dwie możliwości: Wierzyciel hipoteki łącznej może zrobić użytek ze służącego mu na podstawie kodeksu cywilnego prawa podziału hipoteki łącznej (§ 1132 k. c.). Przytem wierzyciel musiałby sądowi wykonawczemu dowieść, że już nastąpiło wymazanie tej części hipoteki łącznej, której zrzekł się przy poszczególnych nieruchomościach.¹⁾

Oprócz tego może wierzyciel hipoteki łącznej żądać, ażeby najniższą ofertę ustalono w ten sposób, jak gdyby on sam był wierzycielem, przeprowadzającym egzekucję. To daje mu możność uzyskania gotówki w miejsce kilku podzielonych hipotek, któreby nadal pozostały na poszczególnych nieruchomościach. W razie postawienia takiego wniosku winna nastąpić podwójna licytacja poszczególnych nieruchomości, raz z podziałem hipotek a drugi raz w myśl wniosku wierzyciela hipoteki łącznej. Po dokonaniu tej podwójnej licytacji wierzyciel hipoteki łącznej winien się oświadczyć, która licytacja ma być decydująca dla udzielenia przybićcia. Jeżeli pomimo wezwania przez sąd wierzyciel hipoteki łącznej nie zda żadnego oświadczenia natenczas decyduje ta najniższa oferta, którą ustalono dla poszcze

¹⁾ Pozatem por §§ 875, 876, 878 k. c.

gólnych nieruchomości po dokonaniu podziału hipoteki łącznej (§ 64 ust. p. p.)¹⁾

bb) Po ustaleniu najniższej oferty następuje druga część terminu przetargu, rozpoczynająca się od tego, że sąd zwraca obecnym uwagę na to, że nastąpi wykluczenie dalszych zgłoszeń, o ile w tej ostatniej chwili nie zostaną jeszcze dokonane. Potem sąd wzywa obecnych do oddawania ofert licytacyjnych (§ 66 ust. 2 ust. p. p.). Chwilę wezwania należy dokładnie co do minuty zaznaczyć w protokóle (§ 73 ust. p. p.). Skoro na wezwanie sądowe jedna z osób obecnych poda ofertę, każda z osób interesowanych (§ 9 ust. p. p.) może od licytującego zażądać złożenia kaucji. Żądanie to jest dopuszczalne tylko wtedy, gdyby prawo interesowanej osoby z powodu niedopełnienia oddanej oferty mogło być uszczuplone; należy je postawić natychmiast po oddaniu oferty. Złożenia kaucji nie można żądać ani od Skarbu Państwa ani od Banku Polskiego ani też przy takiej ofercie, za której dopełnienie ręczyła osoba trzecia (§ 67 łącznie z § 61 ust. p. p.). Kaucja wynosi w zasadzie jedną dziesiątą (§ 68 ust. p. p.) oferty gotówkowej, gdyby jednak kwota kosztów, które winny być zapłacone z sumy uzyskanej z przetargu, była wyższą, natenczas należy złożyć kaucję do wysokości tej kwoty.²⁾

Kaucję należy złożyć w gotówce lub w krajowych papierach wartościowych brzmących na okaziciela i posiadających wartość kursową. Na równi z papierami na okaziciela traktuje się papiery na zlecenie, zaopatrzone w indos otwarty. Zabezpieczenie w papierach wartościowych może być dane we wysokości pełnej³⁾ wartości kursowej (§ 69 ust. p. p.); popularnej pewności papierów nie wymaga się. W sprawie złożenia kaucji sąd winien natychmiast w terminie przetargu zadecydować. W razie uznania jej za konieczną należy kaucję natychmiast złożyć. W przeciwnym razie sąd winien ofertę odrzucić (§ 70 ust. p. p.).

Ofertę składa się ustnie w terminie przetargu. Sędzia winien natychmiast zbadać i rozstrzygnąć, czy oferta jest tego rodzaju, że w danym razie możnaby udzielić na jej podstawie przybidia. Jeżeli tak nie jest⁴⁾ sąd winien ofertę odrzucić jako niedopuszczalną (§ 71 ust. p. p.) wskutek czego oferta w zasadzie gaśnie (§ 72 ust. 2 p. p.). W przeciwnym razie należy ofertę dopuścić, co z reguły następuje w ten sposób, że sąd, nie wydając zresztą specjalnej w tym względzie decyzji, ofertę każe zapisać do protokołu.

¹⁾ Tak samo należy postępować, jeżeli kilka nieruchomości jest obciążonych tym samym długiem gruntowym lub rentowym (§ 64 ust. 3 ust. p. p.)

²⁾ Poza tem podwyższenie kacji zachodzi również i wtenczas, gdy dane są warunki § 68 ust. 2 i 3 ust. p. p.

³⁾ Inaczej; § 234 k. c.

⁴⁾ Gdyby n. p. zdała ją osoba, nie posiadająca zdolności do działań prawnych (§ 104 i nast. k. c.) albo gdyby licytujący nie przedłożył pozwolenia na nabycie nieruchomości w myśl ustępu 2 § 71 ust. p. p.

Oferta gaśnie, skoro nastąpi dopuszczenie oferty wyższej (§ 72 ust. 1 ust. p. p.). Pozatem oferta gaśnie w razie tymczasowego wstrzymania postępowania lub w razie zniesienia terminu (§ 72 ust. 3 ust. p. p.), naturalnie także w razie zniesienia całego postępowania.

Gdyby nie oddano żadnej oferty lub też gdyby wygasły wszystkie oferty sąd winien postępowanie tymczasowo wstrzymać. Gdyby na wniosek wierzyciela wyznaczono nowy termin i termin ten z tych samych powodów pozostał bez skutku, sąd winien całe postępowanie znieść (§ 77 ust. p. p.).

Między wezwaniem do oddawania ofert a chwilą, kiedy w odniesieniu do wszystkich subhastowanych nieruchomości nastąpiło zamknięcie przetargu, winna¹⁾ upłynąć co najmniej godzina (§ 73 ust. p. p.).

Jeżeli w tem jeszcze stadium nie nastąpiło tymczasowe wstrzymanie postępowania egzekucyjnego (z powodu zapłaty: § 75 ust. p. p. lub w przypadkach, wymienionych w § 76 i 77 ust. p. p.) należy licytację tak długo przeprowadzać dopóki pomimo wezwania sądu nikt nie odda już żadnej oferty.

Następnie sąd winien ostatnią ofertę przez trzykrotne wywołanie ogłosić, poczem następuje ogłoszenie końca przetargu (§ 73 ust. 2 ust. p. p.).

Z terminu przetargu winien być sporządzony protokół do którego należy zapisać wszystkie wydarzenia, ważne dla decyzji w sprawie przybicia lub mogące mieć znaczenie dla prawa jednej z osób interesowanych. W razie sporu, czy na podstawie pewnej oferty można udzielić przybicia, sąd winien odnośny stan rzeczy wraz z postawionymi wnioskami ustalić w protokóle (§ 78 ust. p. p.).

Dokładne ujęcie protokołu jest tem ważniejsze, ile że wydarzeń nie wynikających z protokołu, sąd przy decyzji w sprawie przybicia uwzględnić nie może (§ 80 ust. p. p.). Niedopuszczalny jest też dowód, że protokół jest niezupełny, że więc nie zawiera zdarzenia, które w terminie w rzeczywistości nastąpiło.²⁾

cc) Po ogłoszeniu przez sąd końca przetargu następuje ostatnia część terminu przetargu a w szczególności rozprawa co do udzielenia przybicia, przyczem sąd winien wysłuchać w tej kwestji obecne w terminie osoby interesowane (§ 74 ust. p. p.).

Następnie sąd wydaje uchwałę w sprawie przybicia, przyczem nie jest krępowany żadnymi decyzjami, poprzednio wydanymi (§ 79 ust. p. p.).

Uchwała, mocą której sąd udzielił przybicia, decyduje o zmianach, powstających z powodu przybicia w prawach osób interesowanych oraz o prawnem stanowisku nabywcy nieruchomości § 82 ust. p. p.).

¹⁾ Przepis stanowczy. Por. § 83 i 7 ust. p. p.

²⁾ Por.: Jaeckel-Guethé § 80 uwaga 4

Przybicia należy udzielić temu, kto oddał najwyższą ofertę względnie tej osobie, która w drodze cesji nabyła prawa z najwyższej oferty lub wreszcie temu, za kogo oddający najwyższą ofertę licytował jako pełnomocnik, pomimo, że ofertę oddał we własnym imieniu. Tak w przypadku cesji jak i zastępstwa oddający najwyższą ofertę i nabywca odpowiadają solidarnie (§ 81 ust. p. p.).

W razie zasadniczych wad w postępowaniu egzekucyjnym które wylicza § 83 ust. p. p., sąd winien odmówić udzielenia przybicia. Jednakże w niektórych przypadkach (wymienionych w § 83 L. 1 do 5 ust. p. p.) zasada ta jest o tyle osłabiona, że pomimo pewnych wad (§ 83 L. 1 do 5) udzielenie przybicia jest możliwe, jeżeli prawo odnośnej osoby interesowanej nie zostało przez przybicie uszczuplone lub też jeżeli osoba ta w formie publicznie uwierzytelnionego dokumentu za twierdzi wadliwe postępowanie (§ 84 ust. p. p.). Poza tem należy odmówić przybicia, jeżeli przed zakończeniem rozprawy co do udzielenia go jedna z osób interesowanych, której prawa byłoby przez udzielenie przybicia uszczuplone, wniesie o wyznaczenie nowego terminu przetargu, zobowiązując się równocześnie do pokrycia szkody, powstałej z powodu odmowy przybicia i składając zarazem kaucję, jeżeli inna osoba interesowana jej zażąda (§ 85 ust. p. p.).

Uchwałę udzielającą przybicie lub go odmawiającą należy ogłosić bądź to w terminie przetargu bądź też w terminie późniejszym, przez sąd natychmiast wyznaczonym. Termin ten nie powinien odbyć się później aniżeli po upływie tygodnia. Wyznaczenie terminu należy ogłosić i zarządzenie to podać do wiadomości przez przytwierdzenie do tablicy sądowej. Gdyby przytoczono nowe okoliczności lub środki dowodowe sąd winien w terminie do ogłoszenia decyzji w sprawie przybicia wysłuchać w tym względzie obecne w terminie osoby interesowane (§ 87 ust. p. p.).

Jeżeli wydano uchwałę odmawiającą przybicia i uchwała ta stała się prawomocną (§ 98 ust. p. p.), sąd wykonawczy winien zbadać, czy jest dopuszczalny dalszy ciąg postępowania egzekucyjnego. Jeżeli sąd uzna, że dalsze prowadzenie postępowania jest dopuszczalne (co zajdzie często w przypadkach § 83 L. 1 do 4 i 7 ust. p. p.), natenczas z chwilą prawomocności uchwały odmawiającej przybicia następuje automatycznie tymczasowe wstrzymanie postępowania (§§ 31, 32 ust. p. p.). O dalszy ciąg postępowania winien wnieść wierzyciel.

Gdyby zaś sąd uważał ponowny przetarg za niedopuszczalny, to z chwilą prawomocności uchwały następuje zakończenie całego postępowania egzekucyjnego. W tym przypadku uchwała działa jak gdyby nastąpiło uchylenie postępowania, tak że specjalna uchwała uchylająca postępowanie egzekucyjne nie jest potrzebna (§ 86 ust. p. p.).

Inaczej rozwija się postępowanie w razie udzielenia przybicia.

Uchwałę, udzielającą przybicie należy tak samo ogłosić, jak uchwałę odmawiającą przybicia. Pozatem należy ją doręczyć tym osobom interesowanym, które nie przybyły ani na termin przetargu ani nie były obecne w terminie do ogłoszenia uchwały. Przytem uważa się za osoby interesowane również i te, które prawa swe wprowadzić zgłosiły jednakże ich jeszcze nie uwiarygodniły. Oprócz tego trzeba uchwałę przybicia doręczyć nabywcy oraz oddającemu najwyższą ofertę za nabywcę (w myśl § 81 ust. 4 ust. p. p.) nieruchomości a także tej osobie trzeciej, którą (w myśl § 61 ust. p. p.) uznano za zobowiązaną do zapłacenia ceny nabycia (§ 88 ust. p. p.).

Prawna skuteczność przybicia nie następuje z chwilą doręczenia, lecz już z chwilą ogłoszenia (§ 89 ust. p. p.). Wyjątkowo tylko skutek ten następuje dopiero z chwilą doręczenia, jeżeli przybicia udzielił nie sąd wykonawczy, lecz na wniesione zażalenie sąd orzekający w instancji zażaleniowej (§ 104 ust. p. p.). W razie uchylenia uchwały udzielającej przybicie przez sąd zażaleniowy skutki przybicia wprowadzić gasną, jednakże w razie przywrócenia uchwały sądu wykonawczego przez sąd wyższej instancji, orzekający na wniesione dalsze zażalenie, skutki przybicia ujawniają się tak, jak gdyby uchylenie uchwały sądu wykonawczego wcale nie nastąpiło (§ 101 ust. 2 ust. p. p.).

f) Materialne skutki przybicia polegają na tem, że nabywca uzyskuje własność nieruchomości oraz wszystkich przedmiotów, objętych przez przetarg (§ 90 ust. p. p.). Własność tę nabywca uzyskuje bez względu na to, czy posiadał ją dłużnik lub nie. Wygaśnięcie prawa własności osoby trzeciej jest skutkiem wykluczenia, zagrożonego przez § 37 L. 5 ust. p. p. To też nabywca nie jest następcą prawnym dłużnika. Nabywa on własność na podstawie przybicia jako aktu konstytutywnego a zatem nabywa własność nową na zasadzie orzeczenia sądowego.¹⁾ Nabycie to następuje bez względu na dobra lub złą wiarę nabywcy.²⁾

Dalszy skutek przybicia polega na tem, że gasną wszystkie prawa, które w myśl postanowień warunków sprzedaży nie mają nadal obciążać nieruchomości (§ 91 ust. p. p.).³⁾ W miejsce nieruchomości wstępuje kwota, uzyskana z jej sprzedaży a w miejsce wygasłego prawa rzeczowego wstępuje prawo odnośnego wierzyciela do żądania zapłaty z kwoty uzyskanej przez przetarg. To prawo nie jest już tem samem

¹⁾ Por.: Orzeczenia Sądu Rzeszy tom 60 str. 54 i tom 67 str. 382.

²⁾ Por.: Orzeczenia Sądu Rzeszy, t. 45 str. 284 i t. 65 str. 98.

³⁾ W razie wygaśnięcia hipoteki, długu gruntowego lub rentowego sąd winien przedłożyć mu list unieważnić. Jeżeli prawo wygasło tylko częściowo należy to poświadczyć na liście. Podobnie sąd postępuje również i z tytułami wykonawczymi, o ile na odnośne roszczenie przydzielono jaką kwotę (§ 127 ust. p. p.).

dawniejszem prawem rzeczowem, ciążącym na nieruchomości, które w myśl postanowień ustawy wygasło (§§ 52, 91 ust. p. p.),¹⁾ lecz jest przekształceniem tego prawa w prawo innego wprowadzone rodzaju, lecz będące tak dalece dalszym ciągiem prawa wygasłego i tylko inną jego postacią co do konstrukcji prawnej, że należy dopuścić wszelkie zarzuty, które istniały przeciwko prawu wygasłemu. Dotyczy to także hipotek, długów gruntowych i rentowych.

W razie wygaśnięcia prawa, którego treść nie polega na zapłaceniu pewnego kapitału wstępuje w miejsce wygasłego prawa roszczenie o zwrot wartości z kwoty uzyskanej przez przetarg. Prawa te zostają więc jednorazowo spłacone (np. prawo zabudowy, służebność gruntowe, prawo pierwokupu). Wynagrodzenie za prawa użytku (§§ 1030; 1061 k. c.), za ograniczone służebności osobiste (§ 1090 k. c) oraz za ciężary realne (§ 1105 k. c.) o niepewnym czasie trwania (np. przy wymiarach i wogóle wszystkich prawach ustanowionych do końca życia) winno nastąpić przez zapłacenie renty pieniężnej w wysokości wartości świadczeń rocznych tych praw (t. zw. wartość roczna prawa; co do sposobu obliczenia por. § 121 ust. p. p.). Rentę należy płacić na trzy miesiące z góry. Jeżeli idzie o prawa, które mogą być spłacone, nie potrzeba oszacowania tych praw, lecz wystarcza ustalenie wysokości kwoty, koniecznej do spłacenia. Kwota spłacenia jest w takim razie sumą wynagrodzenia (§ 92 ust. p. p.).

g) Uchwała przybicia jest w stosunku do posiadacza nieruchomości i sprzedanych z nią równocześnie przedmiotów tytułem wykonawczym. Z uchwały tej nabywca może więc przeciwko posiadaczowi przeprowadzić egzekucję o eksmisję i o wydanie nieruchomości wraz z kupionymi w przetargu przedmiotami. Przeprowadzenie tej staje się możliwe już z chwilą skuteczności przybicia a zatem w zasadzie z chwilą ogłoszenia odnośnej uchwały (§ 89; wyjątek § 104 ust. p. p.). Również i sam fakt wniesienia zażalenia nie powoduje jeszcze wstrzymania przymusowego wykonania. Jednakże osoby interesowane, które mają być zaspokojone z oferty gotówkowej, mogą żądać, ażeby nieruchomość na rachunek nabywcy wzięto w zarząd sądowy. Wniosek ten może być postawiony już w terminie przetargu. Co do ustalenia zarządcy oraz jego praw i obowiązków należy odpowiednio stosować przepisy o zarządzie przymusowym (§§ 146 i nast. ust. p. p.). Jednakże w istocie swej zarząd ten nie jest zarządem przymusowym, lecz ma na celu tylko tymczasową ochronę sprze-

¹⁾ Zagadnienie to należy do najbardziej spornych w prawie subhastacyjnem. Inni np. Jaeckel-Guethé § 92 uważa 1 stoi na stanowisku, że prawo rzeczowe istnieje jako takie nadal, tylko że nie obciąża już nieruchomości a jej surogat — cenę nabycia w przetargu. — Jak wyżej por. orzeczenie Sądu Rzeszy, w szczególności tom 55 str. 264, tom 63 str. 216. Chwiejnie i niejasno orzeczenia w t. 70 str. 281; t. 71 str. 404, 412, t. 75 str. 316.

danej nieruchomości. Zarządu tego nabywca może uniknąć przez zapłatę lub zdeponowanie (§ 49 ust. 3 ust. p. p.) kwoty we wysokości oferty gotówkowej (§ 94 ust. p. p.).

Do przeprowadzenia egzekucji z uchwały przybicia konieczne jest zaopatrzenie uchwały w klauzulę wykonawczą i doręczenie uchwały. Klauzulę udziela z reguły sekretarz sądu wykonawczego względnie sekretarz sądu zażaleniowego (§§ 724, 725 p. c.).

Jeżeli osoba trzecia ma nieruchomość w posiadaniu i to na zasadzie prawa, które przez przybicie nie wygasło, natenczas egzekucja nie powinna być przeprowadzona a gdyby pomimo to nastąpiła, to posiadacz mógłby wytoczyć skargę interwencyjną (§ 93 ust. p. p. łącznie z § 771 p. c.). Gdyby jednak prawo posiadacza przez przybicie wygasło (z powodu niezgłoszenia w myśl § 37 L. 5 ust. p. p.), natenczas egzekucja byłaby zasadniczo dopuszczalna. Jednakże warunkiem jej przeprowadzenia byłoby udzielenie przeciwko owej osobie trzeciej klauzuli wykonawczej jakoteż jej doręczenie (§ 750 p. c.), przyczem byłoby rzeczą nabywcy wystarać się o taką klauzulę u sądu wykonawczego (por. §§ 727, 730, 731, 732, 768 p. c.). Oprócz tego nabywca mógłby też jako właściciel wytoczyć skargę o wydanie i opuszczenie nieruchomości.¹⁾

Przeciwko lokatorom i dzierżawcom uchwała przybicia nie jest tytułem wykonawczym, gdyż prawa tych osób nie wygasają przez udzielenie przybicia (§ 57 ust. p. p.)

Nabywca nieruchomości w subhaście nie jest zobowiązany do wynagrodzenia nakładów, poczynionych przed przybiciem (inaczej niż według §§ 999, 1000 k. c.). Dla tego też posiadacz nieruchomości nie posiada w stosunku do nabywcy z uwagi na poczynione nakłady prawa retencji (§ 93 ust. 2 p. p.)²⁾

h) Uchwała przybicia może być zaskarżona przez wniesienie natychmiastowego zażalenia (§ 96 ust. p. p. łącznie z § 577, 793 p. c.) i dalszego natychmiastowego zażalenia. Prawo do tego służy w razie udzielenia przybicia każdej osobie interesowanej oraz nabywcy i osobie trzeciej uznanej za zobowiązaną do zapłaty, a w razie odmowy przybicia w zasadzie tylko wierzycielowi. Poza tem w obydwóch przypadkach mogą wnieść zażalenie również i dwie dalsze kategorie osób a w szczególności może to uczynić licytujący, którego oferta nie wygasła oraz ta osoba, która ma wstąpić (§ 81 ust. p. p.) w miejsce licytującego (§ 97 ust. p. p.). Wreszcie jeżeli sąd zażaleniowy uchylił uchwałę udzielającą przybicie dopiero po podziale kwoty uzyskanej z przetargu, mogą dalsze natychmiastowe zażalenie wnieść również i te osoby, którym przy podziale cośkolwiek

¹⁾ Por. Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 40 str. 306.

²⁾ Tak samo Jaeckel-Guethe, § 93 uwaga 10. — Co do nakładów podzieleniu przybicia obowiązują przepisy zwyczajne, zawarte w kodeksie cywilnym (§§ 994 i nast. k. c.)

przyznano (§ 102 ust. p. p.). Zażalenie winno być uzasadnione i może się opierać tylko na tem, że udzielono przybicia na innych warunkach, aniżeli tych, które były podstawą przetargu jakoteż, że obrażono postanowienia, zawarte w §§ 81, 83 do 85 ust. p. p. (§ 100 ust. p. p.). Niektóre przyczyny (§ 83 L. 6 i 7 ust. p. p.) odmowy przybicia sąd zażaleniowy winien nawet uwzględnić z urzędu.

Dwutygodnowy czasokres konieczny (§ 577 p. c.) dla wniesienia natychmiastowego zażalenia rozpoczyna się w razie udzielenia przybicia dla tych osób interesowanych, które były obecne w terminie przetargu lub w terminie do ogłoszenia uchwały (§ 98 zd. 2 ust. p. p.) włącznie licytującego którego oferta nie wygasła (§ 97 ust. 1 ust. p. p.) z chwilą ogłoszenia uchwały przybicia.¹⁾ Dla tych zaś osób, które nie były obecne ani w terminie przetargu ani w terminie publikacyjnym, czasokres do wniesienia zażalenia rozpoczyna się dopiero z chwilą doręczenia uchwały przybicia. Chwila doręczenia jest też decydującą dla nabywcy, osoby trzeciej uznanej za zobowiązana do zapłaty (§ 61 ust. p. p.) oraz najwyżej licytującego w przypadkach, wymienionych w § 81 ust. 2 i 3 ust. p. p. (§ 577 ust. 2 p. c. łącznie z §§ 97 i 88 ust. p. p.).

W razie odmowy przybicia czasokres do wniesienia natychmiastowego zażalenia rozpoczyna się dla wszystkich uprawnionych z chwilą ogłoszenia decyzji sądowej (§ 98 zd. 1 ust. p. p.).

Czasokres do wniesienia dalszego zażalenia rozpoczyna się we wszystkich przypadkach zawsze dopiero z chwilą doręczenia rozstrzygnięcia sądu zażaleniowego (§ 103, 104 ust. p. p. łącznie z § 577 p. c.), nawet wtedy, jeżeli w instancji zażaleniowej odbyła się ustna rozprawa i decyzję sądową ogłoszono.

Zresztą należy stosować poza pewnemi odchyleniami co do postępowania (§§ 99, 101 ust. p. p.) przepisy procedury cywilnej o natychmiastowym zażaleniu (§ 577 p. c.).

Poza decyzją sądu w sprawie przybicia ustawa dopuszcza tylko wyjątkowo możność zażalenia przeciwko przedwstępnyim decyzjom sądowym, dokonanyim przed powzięciem uchwały przybicia. I tak zażalenie można jeszcze tylko wnieść, jeżeli wchodzi w rachubę rozstrzygnięcie sądowe dotyczące zarządzenia (§§ 15, 27 ust. p. p.), zniesienia (§§ 28, 29, 31, 32 ust. p. p. i § 776 p. c.), tymczasowego wstrzymania (§§ 28, 30—32, 75, 77 ust. p. p. i § 775 p. c.) i dalszego prowadzenia (§§ 31, 43 ust. p. p.) postępowania subhastacyjnego (§ 95 ust. p. p.). Zażalenie to jest również i w tych przypadkach zażaleniem natychmiastowem, gdyż idzie o zażalenie przeciwko decyzji sądowej w postępowaniu egzekucyjnem, która mogła zapaść bez ustnej rozprawy (§ 793 p. c.).

¹⁾ Por. Jaechel-Gucthe § 88 uwaga 6

i) Po udzieleniu przyłbicia sąd winien wyznaczyć termin do podziału kwoty, uzyskanej przez przetarg (§ 105 ust. p. p.). W ten sposób rozpoczyna się postępowanie działowe.

j) W pewnych specjalnych przypadkach przytoczone wyżej zasady egzekucji z nieruchomości doznają niektórych odchyleń.

Przypadki takie zachodzą:

1) Przy przymusowym przetargu statku zapisanego w rejestrze statków (§ 162 łącznie z §§ 163 do 170 ust. p. p.) oraz statków zagranicznych (§ 171 ust. p. p.);

2) w razie zarządzenia przymusowego przetargu lub zarządu przymusowego na wniosek zawiadowcy upadłości (§§ 172—174 ust. p. p. łącznie z §§ 1; 114; 117; 126; 134 ord. upadł.);

3) przy przymusowym przetargu nieruchomości, należącej do masy spadkowej na wniosek spadkobiercy lub tych osób, które są uprawnione do postawienia wniosku o wywołanie wierzycieli spadkowych (§§ 175 do 179 ust. p. p. łącznie z §§ 991, 999, 1000 p. c.);

4) w razie subhasty celem zniesienia wspólności (n. p. §§ 731; 753; 1477; 1498; 1546; 2042 k. c.), przyczem do przeprowadzenia egzekucji nie jest potrzebny tytuł wykonawczy (§§ 180—184 ust. p. p.) a tylko udowodnienie istnienia wspólności i udziału w niej wnioskodawcy.

3) Egzekucja za pomocą zarządu przymusowego.

Celem zarządu przymusowego jest tak samo zaspokojenie wierzyciela z nieruchomości jak przy egzekucji za pomocą przymusowego przetargu. Jednakże zasadnicza różnica między tymi rodzajami egzekucji polega na tem, że przy przymusowym przetargu wierzyciel dąży do zaspokojenia swego roszczenia ze substancji nieruchomości, podczas gdy przy przymusowym zarządzie pokrycie wierzyciela następuje z jej użytków.

Odpowiednio do tego wykazuje również i całe postępowanie pewne zasadnicze różnice.

Wprawdzie zarządzenie przymusowego zarządu odbywa się w zasadzie tak samo, jak zarządzenie przymusowego przetargu (§ 146 ust. p. p.). Jednakże w razie dochodzenia z nieruchomości roszczenia z prawa zapisanego w księdze wieczystej (z hipoteki, długu gruntowego i rentowego oraz z ciężaru realnego) możliwe jest (wbrew regule § 17 ust. 1 ust. p. p.) zarządzenie przymusowego zarządu również i wtenczas, jeżeli dłużnik ma nieruchomość w posiadaniu samodzielnym (Eigenbesitz § 872 k. c.), przyczem wierzyciel winien uwiarygodnić posiadanie dokumentarne, o ile nie jest ono w sądzie

notoryjne (§ 147 ust. p. p.). Do roszczeń osobistych wyjątek ten nie odnosi się.

Obłożenie aresztem sięga przy przymusowym zarządzie dalej aniżeli przy przetargu przymusowym, gdyż obejmuje wszystkie bez wyjątku przedmioty, na które rozciąga się hipoteka (§ 20 ust. p. p.), nie wykluczając komornego i czynszu dzierżawnego ani też roszczeń do świadczeń powrotnych z prawa złączonego z własnością nieruchomości (§ 1126 k. c.). Prawo dzierżawcy do owoców z nieruchomości pozostaje również i przy przymusowym zarządzie w zasadzie nie-^{nie}tknięte (§ 21 ust. 3 ust. p. p.), jak wogóle wszelkie umowy o najem i dzierżawę są w odniesieniu do zarządcy przymusowego skuteczne, o ile tylko jeszcze przed obłożeniem aresztem lokator lub dzierżawca uzyskał posiadanie nieruchomości (§ 152 ust. 2 ust. p. p.).

Z chwilą obłożenia aresztem dłużnik traci prawo do zarządu nieruchomością i do jej użytku (§ 148 ust. p. p.), może jednakowoż zatrzymać mieszkanie, jeżeli w chwili obłożenia aresztem na nieruchomości już mieszkał. Gdyby wszakże dłużnik sam lub ktokolwiek z rodziny lub wogóle domu jego zagrażał swem postępowaniem nieruchomości lub zarządowi, natenczas sąd mógłby na wniosek zarządcy lub wierzyciela albo innych osób interesowanych wydać zarządzenie, ażeby dłużnik nieruchomość opuścił (§ 149 ust. p. p.).

Obłożenie aresztem staje się skutecznem nie tylko przez doręczenie odnośnej uchwały sądowej do rąk dłużnika lub z chwilą wpłynięcia do wydziału hipotecznego wniosku sądu wykonawczego o wpis zarządzenia przymusowego zarządu (§ 22 łącznie z § 27 ust. p. p.), lecz również i z tą chwilą, gdy przymusowy zarządca uzyska posiadanie nieruchomości (§ 151 ust. 1 p. p.).

Po ustanowieniu przymusowego zarządu sąd mianuje niezwłocznie przymusowego zarządcę, udzielając mu zarazem upoważnienia do wzięcia w posiadanie nieruchomości albo też oddając mu nieruchomość w posiadanie za pomocą komornika sądowego lub innego urzędnika (§ 150 ust. p. p.).

Co do prawnego stanowiska przymusowego zarządcy należy podkreślić, że zarządca ten piastuje urząd, podobnie jak zawiadowca upadłości. Działalność przymusowego zarządcy nie jest więc wypływem prywatno-prawnego zastępstwa, lecz wynika z władzy udzielonej mu przez ustawę. To też działa on zawsze we własnym imieniu a nie w imieniu dłużnika, chociaż tenże na zasadzie umów, zawieranych przez zarządcę nabywa prawa i ponosi obowiązki a zarządca osobiście, dopóki pozostaje w ramach swej władzy, nie

jest z zawieranych przez siebie umów ani uprawniony ani zobowiązany.¹⁾

Za wypełnienie ciążących na nim zobowiązań zarządca jest odpowiedzialny wszystkim osobom interesowanym (§ 154 zdanie 1 ust. p. p.)

Po zamianowaniu zarządcy sąd winien po wysłuchaniu wierzyciela i dłużnika udzielić zarządcy odpowiednich wskazówek. Nad całością zarządu czuwa sąd, który wyznacza też zarządcy wynagrodzenie.²⁾ Sąd może też zażądać od niego złożenia kaucji. Do sądowego prawa nadzoru należy też prawo nakładania na zarządcę kar porządkowych i to aż do 200 zł. (por. § 11 rozp. Rady Min. z 21 stycznia 1924 r. Dz. Ust. poz. 189). W danym razie sąd może też zarządcę z wołnić z urzędu (§ 153 ust. p. p.).

Zarządca przymusowy ma za zadanie prowadzenie zarządu nieruchomości i pobieranie z niej użytków z wykluczeniem jakiegokolwiek ingerencji dłużnika. Ma on prawo i obowiązek do podejmowania wszelkich czynności koniecznych do utrzymania nieruchomości w jej stanie gospodarczym i do racjonalnego jej użytkowania. Zarządca przymusowy winien też dochodzić tych roszczeń, na które rozciąga się obciążenie aresztem. Do praw zarządcy należy nie tylko zbieranie użytków, lecz również i ich spieniężenie o ile nie są konieczne do prowadzenia normalnej gospodarki (§ 152 ust. 1 ust. p. p.). Jeżeli zarządca zawrze umowę kupna sprzedaży, to jest uprawniony a nawet zobowiązany do ściągnięcia ceny kupna. Cena ta należy do majątku właściciela nieruchomości, chociaż zarządca jest uprawniony do dysponowania nią. W ramach normalnej gospodarki oraz celem utrzymania nieruchomości w dotychczasowym stanie gospodarczym zarządca posiada też prawo do prowadzenia procesów. Tak samo, gdy idzie o roszczenia, na które rozciąga się obciążenie aresztem lub o roszczenia z umów, które zarządca sam zawarł. W procesach tych zarządca przymusowy posiada stanowisko strony procesowej, będąc „stroną z mocy swego urzędu“ (por. wyżej str. 61 i 62).

Ze swych czynności winien zarządca wierzycielowi i dłużnikowi złożyć rachunek (według zasad § 259 k. c.). Złożenie rachunku następuje corocznie a oprócz tego również i po zakończeniu zarządu. Rozliczenie to zarządca składa na ręce sądu. Sąd zaś winien je przedłożyć tak wierzycielowi jak i dłużnikowi (§ 154 ust. p. p.).

Jeżeli po zapłaceniu bieżących kwot opłat publicznych należy oczekiwać, że będzie można dokonać wypłat na inne jeszcze roszczenia, natenczas sąd winien wyznaczyć termin do podziału pieniędzy. W ten sposób rozpoczyna się postępowanie działowe, które ustawa specjalnie reguluje (§§ 155 do 160 ust. p. p.; por. niżej rozdział IV, pod II, 2).

¹⁾ Tak samo: Jaeckel-Guethé: § 152 uwaga 1.

²⁾ Por.: Ogólne rozp. z 8 grudnia 1899 r. (Dzien. Urzęd. pruskiego Min. Spr. z r. 1899 str. 791).

Skoro wierzyciel zostanie zaspokojony należy postępowanie uchylić. Może to nastąpić również i wtedy, jeżeli dalszy ciąg postępowania wymaga specjalnych wydatków a wierzyciel nie wpłaci koniecznej na to zaliczki (§ 161 ust. 2 i 3 ust. p. p.). Tak samo należy postępowanie uchylić, jeżeli sąd wykonawczy dowiędzie się o istnieniu prawa, wynikającego z księgi wieczystej, które stoi na przeszkodzie do przeprowadzenia lub dalszego prowadzenia przymusowego zarządu (§ 28 łącznie z §§ 32, 34 i § 161 ust. 4 ust. p. p.).¹⁾ Poza tem następuje zniesienie postępowania w razie cofnięcia wniosku przez wierzyciela (§ 29 łącznie z §§ 32, 34 i § 161 ust. 4 ust. p. p.).

Do uchylenia postępowania konieczna jest zawsze odnośna uchwała sądu wykonawczego (§ 161 ust. 1 ust. p. p.); nigdy postępowanie nie wygasa automatycznie. Specjalne uchylenie jest konieczne nawet wtenczas, jeżeli przymusowy zarząd ustał dla tego, że odnośną nieruchomością sprzedano w drodze przymusowego przetargu. Również i w tym przypadku zarząd przymusowy nie kończy się automatycznie, lecz trwa chwilowo dalej celem spieniężenia i podziału użytków, ciągniętych przed przybiciem nieruchomości, a kończy się dopiero z chwilą ogłoszenia, a jeżeli ono nie nastąpiło z chwilą doręczenia (§ 329 p. c.) uchwały sądowej, uchylającej przymusowy zarząd.¹⁾

Przeciwko uchwale takiej służy środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.) które nie posiada skutku zawieszającego (§ 572 p. c.). Czasokres do wniesienia zażalenia rozpoczyna się z chwilą doręczenia (§ 577 ust. 2 p. c.). Wniesienie natychmiastowego zażalenia przed doręczeniem jest ważne.²⁾

III. Egzekucja z majątku Skarbu Państwa, gmin i innych korporacji jakoteż fundacji i zakładów prawa publicznego.

1) Jeżeli dłużnikiem egzekucyjnym jest Skarb Państwa lub korporacja, fundacja albo instytucja prawa publicznego tudzież gdy są nim korporacje lub fundacje, będące pod zarządem władzy publicznej, postępowanie egzekucyjne wykazuje przy egzekucji z powodu wierzytelności pieniężnych pewne zasadnicze odchylenia, o ile wierzyciel dochodzi przymusowo praw osobistych. W tym bowiem przypadku nie mają zastosowania przepisy procedury cywilnej (§§ 803 i nast. p. c.), lecz postanowienia dawniejszych ustaw pruskich, w szczególności pruskiej Powszechnej Ordynacji Są-

¹⁾ Doręczenie takiej uchwały jest w myśl § 32 ust. p. p. w każdym przypadku konieczne nawet jeżeli uchwałę publikowano. Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w tomach 53 str. 264 i 70 str. 399 w szczególności str. 404.

²⁾ Tak samo: Gaupp-Stein: § 577 uwaga II.

dowej (Allgemeine Gerichtsordnung) z roku 1793 (§ 15 L. 3 ust. wprowadczej do p. c.), jakoteż specjalnych ustaw, regulujących postępowanie przeciwko poszczególnym instytucjom prawa publicznego.

Natomiast inne dziedziny przymusowego wykonania, w szczególności:

a) gdy idzie o egzekucję z powodu wierzytelności pieniężnych, za pomocą której wierzyciel dochodzi swych praw rzeczowych oraz

b) w razie przymusowego dochodzenia roszczeń nie będących wierzytelnościami pieniężnymi (§§ 883 do 898 p. c.), nie wykazują żadnych zasadniczych odrębności, tak że w tych przypadkach egzekucja odbywa się w zasadzie według przepisów procedury cywilnej.

2) Przy egzekucji z powodu wierzytelności pieniężnych odbywa się w razie dochodzenia praw osobistych przeprowadzenie przymusowego wykonania inaczej przeciwko Skarbowi Państwa a inaczej przeciwko korporacjom, fundacjom i instytucjom prawa publicznego.

a) W razie przymusowego wykonania przeciwko Skarbowi Państwa wierzyciel winien postawić wniosek do sądu wykonawczego o przeprowadzenie egzekucji.¹⁾ Sąd ten winien wysłać pod adresem tej władzy państwowej, w której resorcie powstał dług, za który odpowiada Skarb Państwa,²⁾ napomnienie zapłaty i równocześnie zawiadomić o tem odnośną Izbę Skarbową,³⁾ a na Górnym Śląsku odnośny Wydział Skarbowy.⁴⁾ Gdyby wspomniane władze skarbowe sprawy nie uregulowały lub sprzeciwiały się egzekucji, natenczas sąd winien z urzędu sprawę przedłożyć Ministrowi Sprawiedliwości celem zareferowania jej Radzie Ministrów.⁵⁾

Przeprowadzenie egzekucji przez komornika sądowego jest niedopuszczalne.

b) Jeżeli idzie o korporacje, fundacje albo instytucje prawa publicznego wierzyciel winien również wniosek o przeprowadzenie przymusowego wykonania postawić do sądu wyko-

¹⁾ Por.: Pow. Ord. Sąd. § 33, I, tyt. 35 i dodatki do § 153 i 242. Do tego: Ogólne rozp. prusk. Min. Spraw. z 24 marca 1882 (Dz. Urzęd. prus. Min. Spraw, str. 59),

²⁾ Czyli do tej władzy — statio fisci — której działalność spowodowała proces. Napomnienie pod adresem Prokuratury Generalnej nie wystarczałoby.

³⁾ Por.: Rozp. M. b. dz. pr. z 23 września 1921 r. w przedmiocie organizacji władz i urzędów skarbowych w b. dz. pr. (Dz. Urzęd. poz. 724) łącznie z rozp. Min. Skarbu w poroz. z Min. b. dz. pr. z 22 stycznia 1922 (Dz. Ust. poz. 101) w przedmiocie objęcia przez Min. Skarbu admin. skarbowej na obszarze b. dz. pr. wraz z późniejszymi nowelami, nie zmieniającymi zasadniczo ustroju władz skarbowych. Por. też rozp. Min. Skarbu z 1 kwietnia 1925 (Dz. Ust. poz. 263).

⁴⁾ Por.: Rozp. wojewody śląskiego z 10 lipca 1922 (Dz. Ust. Śląskich Nr. 6 poz. 22) w przedmiocie organ. władz i urzędów skarbowych na obszarze woj. śląskiego.

⁵⁾ Por.: art. 4 ust. z 23 czerwca 1921 (Dz. Ust. poz. 511). To samo trzeba przyjąć również i w odniesieniu do Górnego Śląska.

nawczego. Sąd winien z reguły zwrócić się do województwa celem omówienia sposobu przeprowadzenia egzekucji.¹⁾ W razie egzekucji przeciwko gminom miejskim decyduje o sposobie jej przeprowadzenia sąd administracyjny²⁾ a przy przymusowym wykonaniu przeciwko gminom wiejskim: wydział powiatowy.³⁾

Po uzgodnieniu poglądów na sposób egzekucji między sądem wykonawczym a województwem względnie organami administracyjnymi, rozstrzygającymi w sprawach egzekucji, sąd przeprowadza zależnie od rodzaju przymusowego wykonania albo sam egzekucję, albo też daje odnośne polecenie komornikowi sądowemu.⁴⁾

Gdyby się wykazało, że odnośny dłużnik nie posiada odpowiedniego majątku płynnego do zaspokojenia wierzyciela, natenczas sądowi wykonawczemu nie służy ani prawo repartycji dłużnej kwoty na poszczególnych członków odnośnego dłużnika ani też prawo do przeprowadzenia egzekucji wprost z majątku poszczególnych członków, lecz musi zebranie pieniędzy w drodze repartycji pozostawić odnośnym zarządom korporacji a winien jedynie w drodze wniosków do odnośnej władzy nadzorczej czynić starania, ażeby władza ta postarała się o zebranie odnośnej kwoty przez zarząd dłużnika, w danym razie w drodze wstawienia odpowiedniej sumy do budżetu dłużnika.⁵⁾

Jeżeliby rokowania prowadzone przez sąd wykonawczy nie doprowadziły do uzgodnienia poglądu na sposób wykonania egzekucji, natenczas sąd winien postępowanie przymusowe tymczasowo wstrzymać i wnieść do Ministra Sprawiedliwości o decyzję. Podobnie należy postąpić, gdyby chodziło o egzekucję przeciwko instytucji, nie podlegającej województwu. Sąd wykonawczy winien się w takim razie zwrócić do Ministra Sprawiedliwości, ażeby tenże przeprowadził rokowania z odnośnem Ministerstwem, któremu dłużna instytucja podlega celem uzgodnienia sposobu przeprowadzenia przymusowego wykonania.⁶⁾

¹⁾ Por.: Powszechną Ordynację Sądową § 45, I, tytuł 24 wraz z dodatkiem do § 153.

²⁾ Por.: § 17 L. 4 pruskiej ustawy o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych z dnia 1 sierpnia 1883 (Zbiór ustaw pruskich str. 237) w brzmieniu rozp. min. b. dz. pr. z dnia 21 lutego 1920 (Dz. Urzęd. Nr. 10 poz. 81) i rozp. z 10 lutego 1922 (Dz. Ust. poz. 188).

³⁾ Por.: jak wyżej: § 33 L. 4.

⁴⁾ Por.: Falkmann: str. 192.

⁵⁾ Por.: Rozp. prusk. min. spraw. w Dz. Urzęd. prusk. Min. Spraw. z roku 1847 str. 309—310. — Por. też: „Powszechnie Prawo Krajowe“ II, tytuł 6 § 96 i § 97 oraz tytuł 7, § 43.

⁶⁾ Por.: „Powszechną Ord. Sąd.“ I, tyt. 24, § 45, dodatek: § 153.

c) W razie egzekucji przeciwko gminom kościelnym należy mieć na uwadze specjalne przepisy ustawowe, normujące nadzór państwowy i kościelny nad zarządkiem majątku kościelnego.¹⁾

B. Przymusowe dochodzenie roszczeń, nie będących wierzytelnościami pieniężnymi.

1) Przy egzekucji z roszczeń, nie będących wierzytelnościami pieniężnymi, należy odróżniać trzy grupy i to:

- a) przymusowe wykonanie celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmysłowych (§§ 883 do 886 p. c.),
- b) egzekucję celem zmuszenia dłużnika do wykonania pewnej czynności (§§ 887 do 889 p. c.) oraz
- c) egzekucję celem uzyskania zaniechania pewnej czynności przez dłużnika lub poddania się wykonaniu pewnej czynności przez wierzyciela (§ 890 p. c.).

2) Przepisy dotyczące przytoczonych typów egzekucji nie naruszają w niczem prawa wierzyciela domagać się od dłużnika uszczerbienia szkód i strat (§ 893 ust. 1 p. c.). Kiedy wierzyciel zamiast dopełnienia może przejść do żądania odszkodowania, wynika z przepisów prawa materialnego. Może to nastąpić bez konieczności uzyskania uprzednio wyroku zasądzającego na dopełnienie (§§ 280, 286, 325 i nast. k. c.) lub też dopiero po takim zasądzeniu (§ 283 k. c.). W ostatnim przypadku, jeżeli więc wierzyciel uzyskał prawomocny wyrok przeciwko dłużnikowi, zasądzający go na dokonanie jednej z czynności wymienionych w §§ 883 do 892 p. c., i pragnie następnie w miejsce dopełnienia przejść do skargi o odszkodowanie (w myśl § 283 k. c.), to winien skargę tę wytoczyć w tym sądzie procesowym pierwszej instancji, w którym wytoczył poprzednio skargę o dopełnienie (§ 893 ust. 2 p. c.). Sąd ten jest rzeczowo i miejscowo wyłącznie właściwym (§ 802 p. c.). Uprzednia próba przeprowadzenia egzekucji celem uzyskania dopełnienia nie jest konieczną

I. Egzekucja celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmysłowych.

Przy egzekucji celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmysłowych trzeba odróżniać przymusowe wykonanie z a) rzeczy ruchomych; b) rzeczy nieruchomości; c) z zamieszkałych statków.

¹⁾ Por.: a) Dla katolickich gmin kościelnych: § 53 ust. z 20 czerwca 1875 (Zbiór Ustaw Pruskich str. 241); b) dla ewangelickich gmin kościelnych: art. 27 ust. z 3 czerwca 1876 (Zbiór Ust. Pruskich, str. 125).

1) Jeżeli dłużnik jest zasądzony na wydanie indywidualnie oznaczonej rzeczy ruchomej lub pewnej ilości bliżej określonych rzeczy ruchomych albo jeżeli wydanie odnosi się do uiszczenia pewnej oznaczonej ilości rzeczy zamiennych (§ 91 k. c.) lub papierów wartościowych, natenczas przymusowe wykonanie odbywa się w ten sposób, że komornik sądowy z polecenia wierzyciela rzeczy te dłużnikowi zabiera i oddaje je realnie wierzycielowi (§ 883 ust. łącznie z § 884 p. c.). Zabranie rzeczy przez komornika sądowego jest rodzajem obłożenia aresztem, tylko że później nie następuje spieniężenie tych rzeczy lecz jedynie przekazanie ich posiadania wierzycielowi.

W razie wzięcia w posiadanie przez komornika sądowego pewnej określonej ilości rzeczy zamiennych dług oznaczony tylko co do rodzaju ogranicza się do rzeczy zabranych (§ 243 k. c.; por. też przypadek § 897 p. c.).

Przytoczone codziennie przepisy należy stosować również i w przypadku zasądzenia na wydanie dzieci lub innych osób niesamodzielnych (§§ 1632; 1684; 1800; 1897; 1906 k. c.).

Przy rzeczach określonych jedynie co do rodzaju (§ 243 k. c.), które wyjątkowo nie są rzeczami zamiennymi (§ 91 k. c.), egzekucji nie można wogóle przeprowadzić a można żądać jedynie odszkodowania (§ 893 p. c.).

2) Jeżeli dłużnik jest zasądzony na wydanie, opuszczenie lub opróżnienie nieruchomości albo zamieszkałego okrętu, natenczas przymusowe wykonanie odbywa się w ten sposób, że komornik sądowy usuwa dłużnika i wprowadza wierzyciela w posiadanie (§ 885 ust. 1 p. c.).¹⁾ Jeżeli obowiązek wydania dotyczy również i przynależności (§ 865 p. c.) należy w odniesieniu do nich zastosować takie same postępowanie. Rzeczy zaś ruchome, nie będące przynależnościami a zatem i nie będące przedmiotem egzekucji, komornik sądowy usuwa i oddaje dłużnikowi.²⁾

Gdyby rzecz, mająca być wydana — ruchoma lub nieruchoma — znajdowała się w ręku osoby trzeciej, natenczas bezpośrednio przeprowadzenie egzekucji przez komornika sądowego zapomocą przymusu fizycznego jest w zasadzie niedopuszczalne. Wie-

¹⁾ Co do specjalnych przepisów o ochronie lokatorów w razie opróżniania mieszkania por. wyżej na str. 271

²⁾ Gdyby dłużnik był nieobecnym komornik sądowy winien odnośne przedmioty oddać jego pełnomocnikowi lub jednej z osób dorosłych, należących do rodziny dłużnika lub służących w tej rodzinie, albo też rzeczy te pozostawić do rozporządzenia tych osób (§ 885 ust. 2 p. c.). W razie nieobecności tych osób, komornik sądowy winien postarać się o przechowanie rzeczy, przenosząc je na koszt dłużnika (por. też § 759 p. c.) do lokalu, przeznaczonego do przechowywania zajętych rzeczy lub winien oddać je w inny sposób na przechowanie. Gdyby dłużnik zwlekał z zadaniem zwrotu sąd wykonawczy może z urzędu nakazać sprzedaż tych rzeczy i zarządzić zdeponowanie uzyskanej kwoty. Zarządzenia te sąd wydaje w drodze uchwały, która winien z urzędu kazać dłużnikowi doręczyć (§ 885 ust. 3 i 4 p. c.).

rzyciel może jednak postawić wniosek o przekazanie mu celem ściągnięcia roszczenia dłużnika o wydanie odnośnej rzeczy, przyczem należy odpowiednio stosować przepisy o zajęciu i przekazaniu wierzytelności pieniężnych (§§ 829, 835 p. c.) Wydanie rzeczy następuje do rąk wierzyciela, nie zaś do rąk komornika sądowego lub sekwestra (jak w przypadkach §§ 847, 848 p. c.).

II. Egzekucja celem zmuszenia dłużnika do wykonania pewnej czynności.

Przy przeprowadzaniu przymusowego wykonania, mającego na celu zmuszenie dłużnika do wykonania pewnej czynności należy odróżniać, czy czynność ta może być uskuteczniiona przez osobę третią, czy też to nie jest możliwem i zależy wyłącznie od woli dłużnika.

1) W pierwszym przypadku, jeżeli więc czynność może być dokonana przez osobę третią a dłużnik nie spełnia obowiązku tego sąd procesowy pierwszej instancji winien na wniosek upoważnić wierzyciela, ażeby tenże odnośną czynność kazał wykonać na koszt dłużnika. Przytem wierzyciel może w przypadkach, gdzie dokonanie czynności powoduje wydatki równocześnie żądać, by zasądzono dłużnika na wyłożenie zgóry kosztów, jakie powstaną z powodu wykonania czynności (§ 887 p. c.).

Warunkiem upoważnienia jest czynność, która nie polega ani na zapłaceniu pewnej kwoty pieniężnej ani też na uzyskaniu wydania lub świadczenia pewnej rzeczy, gdyż te czynności są uregulowane przez inne rodzaje egzekucji (por. też ust. 3 § 887 p. c.). Musi to więc być czynność innego typu. Idzie tu przeważnie o działalność natury gospodarczej, w szczególności o wykonanie robót mechanicznych.¹⁾ Jednakże mogą wchodzić w rachubę również i czynności innego rodzaju, o ile ustawa nie zawiera w tym względzie specjalnych przepisów egzekucyjnych (jak np. w przypadku § 899 p. c.).

Dalszym warunkiem upoważnienia jest, ażeby dłużnik w rzeczywistości wzbraniał się wykonać odnośnej czynności, co wierzyciel winien przy postawieniu wniosku o upoważnienie twierdzić.

Istota egzekucji polega w tych przypadkach na tem, że dłużnik musi zgodzić się na to, ażeby czynność wykonała osoba третia i musi zapłacić — w danym razie zgóry — koszty tej czynności.

Upoważnienie wierzyciela przez sąd procesowy jest aktem egzekucji, nie może być zatem udzielone już we wyroku, lecz dopiero za przedłożeniem tytułu wykonawczego. Sąd udziela upoważnienia w uchale, która winna odnośną czynność zupełnie dokładnie okre-

¹⁾ N. p. postawienie muru parkanu, zbudowanie mostku itd.

ślić. Uchwała ta zawiera też w danym razie zasądzenie dłużnika na zapłacenie zaliczki na koszty czynności, którą sąd oznacza według swobodnego uznania.

Przed wydaniem uchwały sąd winien dłużnika wysłuchać; jednakże zarządzenie uprzedniej ustnej rozprawy nie jest konieczne (§ 891 p. c.). Przeciwno uchwale służy środek prawny natychmiastowego zażalenia.

Gdyby dłużnik wbrew zarządzeniu sądowemu stawiał opór przy wykonywaniu czynności, wierzyciel winien — to bez specjalnego zarządzenia sądowego — przywołać do pomocy komornika sądowego celem złamania oporu (§ 892 p. c. łącznie z §§ 758 ust. 3, 759 p. c.).

2 Inaczej odbywa się egzekucja, jeżeli czynności, na którą zasądzonego dłużnika, osoba trzecia wykonać nie może i jeżeli zależy ona wyłącznie od woli dłużnika (np. w przypadkach §§ 402, 413 k. c.; §§ 2121; 2215 k. c.; §§ 1035, 1078 i nast. k. c.). W tych przypadkach egzekucja polega na stosowaniu grzywny i aresztu jako środków do zniewolenia dłużnika, ażeby dokonał odnośnej czynności. Na wniosek wierzyciela sąd procesowy pierwszej instancji skazuje w drodze uchwały (wydanej w myśl § 891 p. c.) opornego dłużnika według swego uznania na grzywnę lub areszt. Równoczesne orzeczenie na grzywnę i areszt jest niedopuszczalne. Łączna wysokość grzywny nie może przenosić 1500 złotych (§ 888 ust. 1 p. c. łącznie z § 11 rozp. Rady Min. z 21 stycznia 1924 r. Dz. Ust. poz. 89). Uchwała sądowa winna w każdym poszczególnym przypadku zawierać dokładnie oznaczoną kwotę grzywny. Ściągnięcie grzywny od dłużnika nie następuje przez sąd, lecz winien to uczynić wierzyciel na zasadzie uchwały sądowej, skazującej dłużnika na grzywnę, która to uchwała stanowi w tym względzie tytuł wykonawczy. Ściągnięta grzywna przypada Skarbowi Państwa a nie wierzycielowi, który ją egzekwuje.

W razie zarządzenia aresztu sąd nie określa w uchwale, jak długo ma on trwać. Areszt ten może być stosowany najdłużej przez sześć miesięcy (§ 913 p. c.), poczem należy dłużnika z urzędu wypuścić na wolność.

Egzekucja jest wogóle niedopuszczalna w razie zasądzenia dłużnika na zawarcie małżeństwa¹⁾ na przywrócenie małżeńskiego pożycia oraz w przypadku zasądzenia na świadczenie usług z umowy o najem usług (§ 888 ust. 2 p. c.).

Jeżeli dłużnika zasądzonego na zasadzie przepisów ustaw cywilnych na złożenie przysięgi w jawieniu (por. §§ 259, 260 2006, 2028 2057 k. c.), której złożenie odbywa się w sądzie procesowym pierwszej instancji (por. § 889 ust. 1 łącznie z §§ 478—484 p. c.) i jeżeli dłużnik nie stawia się w terminie wyznaczonym przez sąd do jej złożenia

¹⁾ Ustawa ma na myśli przypadki, w których strony zawarły ugodę lub gdzie wchodził w rachubę wyrok sądu zagranicznego. W myśl § 1297 k. c. zasądzenie takie jest niedopuszczalne. Por. też wyżej str. 267.

lub wprowadzić przybędzie, lecz odmówi złożenia przysięgi, natenczas wierzyciel posiada również i w tym przypadku jako środki przymusowe mające na celu zniewolenie dłużnika do złożenia przysięgi — grzywnę lub areszt, na co sąd procesowy pierwszej instancji skazuje dłużnika (§ 889 p. c.). W razie zastosowania aresztu celem zniewolenia dłużnika do złożenia przysięgi dłużnik może każdej chwili postawić wniosek do Sądu Powiatowego, gdzie przebywa w areszcie, ażeby ją od niego odebrano. Wniosek ten winien być niezwłocznie uwzględniony i po złożeniu przysięgi sąd winien dłużnika natychmiast wypuścić na wolność, donosząc o tem wierzycielowi (§ 889 ust. 2 łącznie z § 902 p. c.).

W razie zasądzenia dłużnika na wykonanie pewnej czynności sąd może w sprawach toczących się przed Sądem Powiatowym na wniosek powoda orzec w tym samym wyroku, że pozwany winien zapłacić odszkodowanie na wypadek niewykonania czynności w ciągu oznaczonego czasokresu, przyczem sąd oznacza według swego uznania wysokość odszkodowania (§ 510 b, p. c.). W tym przypadku egzekucja celem zniewolenia dłużnika do wykonania czynności, na którą został zasądzony, jest wogóle niedopuszczalna (§ 888 a, p. c.; por. też wyżej str. 199 pod l/czbą 10).

III. Egzekucja celem zniewolenia dłużnika do zaniechania pewnej czynności lub do poddania się jej wykonaniu przez wierzyciela.

Dłużnik może być też zasądzony na zaniechanie pewnej czynności (por. np. §§ 12, 550, 862, 1004, 1027 i inne k. c.) lub na ścierpienie jej wykonania przez wierzyciela (np. §§ 917, 1018 i inne k. c.). Jeżeli dłużnik postępuje wbrew temu obowiązкови, natenczas sąd procesowy pierwszej instancji winien na wniosek wierzyciela skazać dłużnika za każdy czyn przeciwny na grzywnę do 1500 zł. (§ 11 rozp. Rady Min. z 21 stycznia 1924 r. *Dzien. Ust. poz. 89*) lub na karę aresztu do sześciu miesięcy, przyczem jednak wysokość łącznej kary aresztu nie może przekraczać dwóch lat (§ 890 ust. 1 p. c.). Skazanie na areszt lub grzywnę nie jest w tym przypadku jedynie środkiem celem zniewolenia dłużnika do pewnego zachowania się, lecz jest prawdziwą karą za pewnego rodzaju cywilny czyn przestępny, podobnie jak przy czynach karalnych prawa karnego. Celem jej jest zapobieżenie dalszym czynom przestępnym dłużnika.

Przed skazaniem dłużnika winno nastąpić sądowe zagrożenie kary, które należy uważać za „konkretny przepis karny”.¹⁾ Zagrożenie to może być zawarte już we wyroku jeżeli sąd uważa to za wskazane.

¹⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 77 str. 223.

W przeciwnym razie sąd procesowy pierwszej instancji wydaje je na wniosek wierzyciela w osobnej uchwale (§ 890 ust. 2 p. c.). Ustanowienie kary następuje przez dalszą uchwałę sądową; może być ponawiane za każdy dalszy poszczególny czyn przestępny. Przytem kary te traktuje się wedle zasad prawa karnego. Przeciwnko uchwale, ustanawiającej karę służy środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.).

Przed wydaniem tak uchwały zawierającej zagrożenie kary jak i uchwały ustanawiającej ją sąd winien poprzednio wysłuchać dłużnika. Ustnej rozprawy ustawa nie wymaga (§ 891 p. c.).

Wykonanie obydwóch rodzajów kar następuje z urzędu. Grzywna wpływa do Skarbu Państwa.

Jeżeli dłużnik stawia opór, wierzyciel może celem złamania go przywołać komornika sądowego, który winien udzielić wierzycielowi pomocy nawet bez specjalnego zarządzenia sądowego (§ 892 p. c.).

Pozatem wierzyciel posiada jeszcze i dalsze prawa. W szczególności może on żądać, ażeby sąd zasądził dłużnika na ustanowienie zabezpieczenia na pewien określony czasokres celem pokrycia szkód, jakie mogłyby powstać wskutek dalszych uchybień dłużnika (§ 890 ust. 3 p. c.). Wydanie takiego zarządzenia zależy od uznania sądu. Następuje ono tak samo jak poprzednio wymienione decyzje sądowe w drodze uchwały, zaskarżalnej przez natychmiastowe zażalenie (§ 793 p. c.). Złożenie zabezpieczenia następuje według ogólnych przepisów (§ 108 p. c. łącznie z §§ 234, 235 k. c.).

C. Skutki prawomocnego zasądzenia na zeznanie oświadczenia woli.

I. W razie zasądzenia dłużnika na zeznanie oświadczenia woli ustawa specjalnego rodzaju przymusowego wykonania nie przewiduje, lecz stwarza fikcję, że z chwilą prawomocności wyroku nastąpiło złożenie oświadczenia, na które dłużnika zasadzono (§ 894 p. c.).

Pomimo tego skutku wyrok zasądzaający dłużnika na zdanie oświadczenia nie jest wyrokiem konstytutywnym jak np. wyrok orzekający rozwiązanie małżeństwa, gdyż nie sędzia swem orzeczeniem wywołuje wspomniany skutek prawny, lecz następuje on wskutek specjalnego zarządzenia ustawy celem wykonania orzeczenia, które z istoty swej jest zwyczajnym wyrokiem zasądzaającym.¹⁾ Wyrok ten posiada tę właściwość, że wywołuje skutki wykonawcze,

¹⁾ Tak samo. Gaupp-Stein § 894 uwaga I.

choćby przymusowe wykonanie w ścisłym tego słowa znaczeniu nie następuje.

Jeżeli oświadczenie woli zależy od świadczenia wzajemnego natenczas nie uważa się oświadczenia za złożonego już z prawomocnością wyroku, lecz dopiero z tą chwilą, gdy nastąpiło udzielenie wypisu wykonawczego (w myśl §§ 726, 730 p. c.) prawomocnego wyroku (§ 89 ust. 1 zdanie 2 p. c.). Wierzyciel może uzyskać taki wypis wykonawczy tylko po udowodnieniu dopełnienia ze swej strony lub zwłoki w przyjęciu po stronie dłużnika i tylko na zarządzenie przewodniczącego sądu (§ 894 łącznie z § 726 ust. p. c.²⁾)

Praktyczne zużytkowanie i zrealizowanie wyroku ustawą pozostawia wierzycielowi.

Jeżeli wyrokiem tymczasowo wykonanym zasądzono dłużnika na zeznanie oświadczenia, na podstawie którego ma być dokonany wpis do księgi wieczystej lub do rejestru statków (por. § 1259 k. c.) natenczas uważa się, że dłużnik zezwolił na wpis ostrzeżenia (§ 883 k. c.) lub sprzeciwu (§ 899 k. c.; § 895 p. c.). Dopiero z chwilą prawomocności wyroku prowizoryczny środek zabezpieczający prawa wierzyciela może być zamieniony na wpis względnie wymazanie prawa samego. Gdyby zaś wierzyciel w dalszym toku postępowania proces przegrał i sąd wyrok, na podstawie którego wpisano ostrzeżenie lub sprzeciw, uchylił, dłużnik mógłby uzyskać wymazanie tych zapisów nawet bez zezwolenia na to wierzyciela (§ 25 zd. 2 ord. hip. oraz § 103 zd. 2 niem. ust. o czynnościach dobrej woli).

Jeżeli na podstawie wyroku, zasądzającego dłużnika na pewne oświadczenie, ma być dokonany wpis do księgi publicznej lub rejestru, wierzyciel może zamiast dłużnika żądać udzielenia mu koniecznych do wpisu dokumentów (§ 896 p. c.), podobnie jak wierzyciel, który potrzebuje świadectwa dziedziczenia lub innych dokumentów do przeprowadzenia egzekucji (§ 792 p. c.).

Specjalne przepisy obowiązują w przypadku, gdy dłużnika zasądza się na przeniesienie prawa własności w odniesieniu do rzeczy ruchomej lub też na ustanowienie na niej jakiego prawa rzeczowego jakoteż jeżeli zawyrokowano go na ustanowienie hipoteki, długu gruntowego lub rentowego albo na scedowanie lub obciążenie wierzycielnością hipoteczną, długu gruntowego albo rentowego a przytem wchodzi w rachubę wydanie odnośnego listu. We wszystkich tych przypadkach jest do zmiany stosunku prawnego konieczna zgoda stron i tradycja odnośnego przedmiotu względnie listu (§§ 929; 1032; 1205; §§ 1117; 1154; 1192, 1199; 1274 k. c.). W takich razach wyrok powinien brzmieć na zdanie oświadczenia oraz na wydanie. Z chwilą prawomocności wyroku uważa się, że odnośne oświadczenie woli nastąpiło (§ 894

²⁾ Przepisy § 894 p. c. nie mają zastosowania w razie zasądzenia dłużnika na zawarcie małżeństwa (ust. 2 § 894 p. c.) Por. wyżej str. 269.

p. c.); co zaś do tradycji, to wierzyciel musi w danym razie przeprowadzić dopiero egzekucję (według § 883 p. c.). Na wypadek takiej egzekucji ustawa zawiera przepis w interesie dłużnika, że tradycję uważa się za dokonaną już w tej chwili gdy komornik sądowy zabierze odnośną rzecz celem oddania jej wierzycielowi.¹⁾ W ten sposób ustawa stwarza fikcję przeniesienia posiadania.

Jeżeli w opisany wyżej sposób (§ 897 i § 894 p. c.) wierzyciel ma nabyć jakie prawo, to do nabycia go trzeba w zasadzie stosować wszystkie przepisy kodeksu cywilnego, obowiązujące dla odnośnej czynności prawnej. To też w stosunku do wierzyciela mają zastosowanie również i przepisy prawa materialnego o ochronie dobrej wiary (np. §§ 892, 932 i wiele innych k. c.; § 898 p. c.).

Rozdział III.

Przysięga wyjawienia i przyaresztowanie dłużnika.

1) Przeprowadzenie egzekucji nie zawsze prowadzi do celu i często przymusowe wykonanie jest bezskuteczne. Jeżeli przypadek taki zachodzi, gdy więc przy przeprowadzaniu egzekucji z majątku ruchomego zajęcie nie doprowadziło do zupełnego zaspokojenia wierzyciela albo jeżeli tenże uwiarygodni, że przez zajęcie nie może uzyskać całkowitego zaspokojenia, natenczas dłużnik wniósł na wniosek wierzyciela przedłożyć wykaz swego majątku z dokładnem oznaczeniem rzeczy ruchomych i nieruchomych, wierzytelności i wogóle wszelkich praw majątkowych. Co do wierzytelności to dłużnik winien podać również i ich podstawę prawną oraz środki dowodowe, ażeby wierzyciel mógł stwierdzić, czy zajęcie takiej wierzytelności mogłoby przedstawiać dla niego jakiekolwiek korzyści. W ten sposób sporządzony wykaz majątkowy dłużnik winien sądowi przedłożyć i następnie go zaprzysiąc, składając przysięgę wyjawienia tej treści „że według najlepszej wiedzy wykazał całkowicie swój majątek, tak jak to tylko uczynić był w stanie“ (§ 807 p. c.). Jeżeli dłużnik nie posiada zdolności procesowej, natenczas przysięgę wyjawienia składa ten ustawowy zastępca któremu w chwili złożenia przysięgi służy prawo zarządu majątkiem dłużnika.

Dłużnik, który przytoczoną wyżej przysięgę już raz złożył ma tylko wtedy obowiązek do ponownego jej złożenia,²⁾ jeżeli wierzyciel żądający ponowienia przysięgi uwiarygodni, że dłużnik

1) Poza tem komornik sądowy działa jako organ urzędowy nie zaś jako zastępca wierzyciela. Dla tego nie można do niego stosować przepisu § 166 k. c.

2) Nawet gdyby o innego wierzyciela.

później nabył majątek. Uwłarygodnienie to jest niepotrzebne i dłużnik winien złożyć ponowną przysięgę wyjawienia, jeżeli od złożenia pierwszej przysięgi upłynęło już pięć lat (§ 903 p. c.).

Pozatem dłużnik winien złożyć przysięgę wyjawienia również i wtenczas, jeżeli w myśl tytułu wykonawczego zasądzono go na wydanie pewnej rzeczy ruchomej lub pewnej ilości rzeczy ruchomych z indywidualnie określonego kompleksu a komornik śladowy przy przeprowadzaniu egzekucji rzeczy owych nie znalazł. W tych przypadkach dłużnik winien złożyć przysięgę wyjawienia tego rodzaju, że „rzeczy nie posiada a także nie wie gdzie rzecz się znajduje”. Sąd może też zależnie od poszczególnego przypadku zarządzić inną osnowę przysięgi (§ 883 ust. 2 i 3 p. c.).

W razie złożenia przysięgi wyjawienia wierzyciel nie może żądać od dłużnika, ażeby tenże odnośną rzecz nabył; dopuszczalne jest tylko żądanie odszkodowania (§ 893 p. c.).

2) Przysięgę wyjawienia odbiera ten Sąd Powiatowy jako sąd wykonawczy, w którego okręgu dłużnik ma swe miejsce zamieszkania a w braku takiego miejsca swe miejsce pobytu (§ 899 p. c.).

Postępowanie rozpoczyna się w ten sposób, że wierzyciel postawia wniosek o wyznaczenie terminu do złożenia przysięgi wyjawienia przez dłużnika. Do wniosku tego wierzyciel winien dołączyć tytuł wykonawczy oraz inne dokumenty (n. p. poświadczenie doręczenia tytułu w myśl § 750 p. c. lub protokołu komornika o bezskuteczności egzekucji itd.) z których wynika obowiązek dłużnika do złożenia przysięgi (§ 900 p. c.).

Skoro wniosek taki do sądu wpłynie sędzia winien z urzędu zbadać i zadecydować, czy dłużnik jest wogóle do złożenia przysięgi wyjawienia zobowiązany, gdyż odebranie takiej przysięgi jest sądowym aktem egzekucyjnym. Gdyby sąd nabył przekonania, że wniosek wierzyciela jest nieuzasadniony, albo gdyby w tym względzie istniały wątpliwości lub też dłużnik przeczył jakoby był zobowiązany do złożenia przysięgi, natenczas sąd winien wydać decyzję w drodze uchwały przeciwko której wierzycielowi służy w razie oddalenia wniosku środek prawny natychmiastowego zażalenia (§ 793 p. c.). W razie wyznaczenia terminu w myśl wniosku wierzyciela dłużnikowi nie służy przeciwko temu żaden środek prawny (§ 900 ust. 3 p. c.).

Wezwanie na termin skutecznie sekretarz sądowy z urzędu (§ 497 p. c.). Wzywa on obydwie strony; jednakże wierzyciel nie ma obowiązku przybycia na termin (§ 900 ust. 2 p. c.).

Termin do złożenia przysięgi wyjawienia nie jest terminem publicznym, gdyż sąd nie jest w tym przypadku czynnym jako sąd orzekający (w rozumieniu § 170 U. U. S.).

Jeżeli dłużnik na termin przybędzie i nie podnosi zarzutów przeciwko dopuszczalności przysięgi wyjawienia, które należałoby na podstawie ustnej rozprawy — zresztą fakultatywnej — rozstrzygnąć

w drodze uchwały sąd winien od dłużnika przysięgę odebrać, zachowując przytem ogólne przepisy o składaniu przysięgi (§ 478 i nast. p. c.). Gdyby zaś dłużnik bez powodu wzbraniał się złożyć przysięgę lub wogóle na termin nie przybył, sąd zarządza na wniosek wierzyciela aresztowanie dłużnika dla zniewolenia go do złożenia przysięgi (§ 901 p. c.), wydając w tym celu odpowiedni nakaz aresztowania (§ 908 p. c.).

Aresztowanie dłużnika przeprowadza komornik sądowy, przyczem winien nakaz aresztowania dłużnikowi okazać i na żądanie udzielić mu go w odpisie (§ 909 p. c.). Polecenia do aresztowania udziela wierzyciel nie sąd.

Stosowanie przymusu w postaci osadzenia w areszcie jest niedopuszczalne w stosunku do członków Sejmu i Senatu w okresie trwania sesji, o ile Sejm lub Senat nie udzielił swej zgody, dalej względem osób wojskowych należących do zmobilizowanego oddziału wojskowego lub do załogi powołanego do służby statku wojennego a wreszcie również i w odniesieniu do kierownika statku (Schiffer), załogi jego oraz wszystkich osób, zatrudnionych na statku, od chwili, gdy okręt gotów jest do odpłynięcia (§ 904 p. c.). W stosunku do posłów i senatorów należy nawet rozpocząć już areszt przerwać na czas trwania sesji jeżeli odnośna izba ustawodawcza zażąda zwolnienia¹⁾ (§ 905 L. 1 p. c.). Tak samo należy postąpić względem zmobilizowanych osób wojskowych lub powołanych do służby na czynnym statku wojennym i to na czas trwania tych stosunków, skoro tylko przedłoży się sądowni rozkaz powołania do służby (§ 905 L. 2 p. c.).

Przed aresztowaniem urzędnika, duchownego lub nauczyciela w publicznych zakładach naukowych komornik sądowy winien donieść o tem władzy przełożonej. Obowiązkiem tej władzy jest postarać się niezwłocznie o służbowe zastępstwo dłużnika i zawiadomić o tem komornika sądowego, który następnie może przystąpić do aresztowania dłużnika (§ 910 p. c.). Gdyby chodziło o aresztowanie sędziego konieczne by jeszcze było uprzednie zezwolenie odnośnego sądu (art. 79 konst.).²⁾

Gdyby areszt miał być wykonany względem osoby wojskowej, należącej do czynnej armji lub czynnej marynarki, sąd winien wezwać przełożoną władzę wojskową o wykonanie aresztu (§ 912 p. c.).

W odniesieniu do wszystkich dłużników obowiązuje przepis, że nie wolno wykonywać aresztu, gdyby przez to zdrowie dłużnika było narażone na bliskie i poważne niebezpieczeństwo.

¹⁾ Zgoda Sejmu lub Senatu jest potrzebna tylko do wykonania aresztu, nie zaś do wydania nakazu aresztowania. W razie sporu co do zastosowania zawartych w § 904 p. c. przepisów: § 766, 793 p. c.

²⁾ Przepis ten nie posiada jeszcze mocy obowiązującej, gdyż nie wydano jeszcze pragmatyki sędziowskiej (art. 80 konst.).

Aresztu nie wolno tak długo przeprowadzać dopóki istnieje stan niebezpieczny (§ 906 p. c.).

Samo zatrzymanie w areszcie odbywa się w pomieszczeniu, w którym nie znajdują się równocześnie ani osoby pozostające pod śledztwem ani też osoby już skazane (§ 907 p. c.) gdyż osadzenie w areszcie jest tu tylko środkiem przymusowym celem zniewolenia dłużnika do złożenia przysięgi. Warunkiem przeprowadzenia aresztu jest zapłacenie zaliczki przez wierzyciela na koszty utrzymania dłużnika. Koszty te należą do kosztów egzekucji, za które odpowiada dłużnik. Płacone być muszą przez wierzyciela z miesiąca na miesiąc z góry. W razie niewyśzczenia zapłaty następuje z urzędu zwolnienie dłużnika i to z tym skutkiem, że na wniosek tego samego wierzyciela nie można ponownie zastosować aresztu. Ten sam skutek następuje w razie zwolnienia dłużnika z aresztu na wniosek wierzyciela (bez współdziałania (np. prośby) dłużnika (§ 911 p. c.). Dłużnik nie ma być bowiem narażony na szykany ze strony wierzyciela.

Areszt z powodu niezłożenia przysięgi wyjawienia nie może przekraczać sześciu miesięcy. Po upływie tego czasu następuje z urzędu z wolnienia dłużnika z aresztu (§ 913 p. c.).

Aresztowany dłużnik może każdego czasu postawić wniosek do Sądu Powiatowego miejsca aresztu, aby od niego odebrano przysięgę, której wzbraniał się złożyć. Taktemu żądaniu sąd winien niezwłocznie uczynić zadość. Po odebraniu od dłużnika przysięgi sąd winien natychmiast z urzędu zwolnić go z aresztu i uwiadomić o tem wierzyciela (§ 902 p. c.).

Gdyby dłużnik stale odmawiał złożenia przysięgi, areszt mógłby trwać aż do sześciu miesięcy. Jeżeli odbycie tego czasu w areszcie nastąpiło z powodu odmowy przysięgi wyjawienia celem wykazania całkowitego swego majątku (w myśl § 807 p. c.), natenczas nawet inny wierzyciel nie mógłby żądać ponowienia aresztu—podobnie jak nie może żądać ponowienia przysięgi raz już złożonej (§ 903 p. c.) — o ile nie uwiarygodni, że dłużnik nabył później majątek. Po upływie pięciu lat od ukończenia aresztu uwiarygodnienie takie nie jest już potrzebne, podobnie jak jest zbyteczne również i przy żądaniu ponownego złożenia przysięgi (§ 914 p. c.).

Co do dłużników, którzy złożyli przysięgę wyjawienia dotyczącą wykazania całego majątku (§ 807 p. c.) lub przeciwko którym z powodu wzbraniania się złożenia przysięgi albo nie przybycia na termin do jej złożenia, zarządzono (w myśl § 901 p. c.) areszt, sąd wykonawczy winien prowadzić specjalny wykaz. Jest on zaprowadzony w interesie pewności obrotu i stanowi rodzaj „czarnej listy“, której znaczenie praktyczne jest zresztą bardzo wątpliwej wartości. Jeżeli zarządzone areszt wykonano w całej pełni a zatem przez przeciąg sześciu miesięcy, to również i tę okoliczność należy w wykazie zaznaczyć. Po upływie pięciu lat, licząc od końca tego roku, w którym dokonano zapisu do wspomnianego wyżej wykazu należy wpisać wykreślić i to

w ten sposób, ażeby nazwisko dłużnika było nieczytelne; w danym razie można też zniszczyć cały rejestr (§ 915 ust. 1, 2 p. c.).

Rejestr dłużników jest w tem znaczeniu publiczny, że każdemu wolno go przeglądać nawet bez udowodnienia interesu prawnego. Ponadto sekretarz sądowy winien na wniosek udzielić każdemu wiadomości o istnieniu lub nieistnieniu wpisu pewnej bliżej określonej osoby (§ 915 ust. 3 p. c.).

Rozdział IV.

Postępowanie działowe.

Przy przeprowadzaniu egzekucji wynikają nieraz spory między wierzycielami co do kolejności, w jakiej mają być ich roszczenia pokryte. Stwierdzenie kolejności, chociaż uregulowanej ustawowo, sprawia czasami znaczne trudności. To też decyzji w tym względzie ustawodawca nie chciał pozostawić ani komornikowi sądowemu ani też dłużnikowi dłużnika, lecz wprowadził postępowanie działowe, będące sądownym postępowaniem z urzędu celem załatwienia wspomnianych sporów.

Postępowanie działowe zachodzi tak przy egzekucji z majątku ruchomego jak i z majątku nieruchomego. Obydwa rodzaje postępowania działowego znacznie się między sobą różnią.

I. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku ruchomego.

1) Ogólnymi warunkami tego rodzaju postępowania działowego są: a) Egzekucja z majątku ruchomego (§§ 803 i nast. p. c.), czy to z rzeczy zmysłowych (§§ 808 i nast. p. c.) czy też z wierzytelności lub innych praw majątkowych (§§ 828 i nast. p. c.); b) kilku wierzycieli; c) zdeponowanie kwoty (w myśl §§ 827 lub 853, 854, 858 p. c.), uzyskanej przez egzekucję oraz d) niedostateczność tejże kwoty do zaspokojenia wszystkich wierzycieli (§ 872 p. c.).

Jeżeli warunki te zachodzą, wierzyciele mogą spór swój o pierwszeństwo rozstrzygnąć tylko w myśl przepisów o postępowaniu działowym. Dochodzenie praw w inny sposób byłoby niedopuszczalne.

2) Skoro Sąd Powiatowy, w którym komornik sądowy (w myśl postanowień §§ 827, 854 p. c.) lub dłużnik dłużnika (w myśl § 853 p. c.) zdeponowali kwoty, będące przedmiotem sporu

między wierzycielami, otrzymać doniesienie o stanie sprawy winien on wystosować do każdego interesowanego wierzyciela wezwanie, ażeby w przeciągu dwóch tygodni wręczył obliczenie swej wierzytelności w kapitale, odsetkach, kosztach i innych ubocznych wierzytelnościach (§ 873 p. c.). Wezwanie to Sąd Powiatowy winien wydać z urzędu w formie uchwały, którą należy z urzędu doręczyć osobom interesowanym. Od chwili doręczenia rozpoczyna się wyżej przytoczony czasokres dwutygodniowy. Czasokres ten nie może być ani skrócony ani przedłużony (ust. 2 § 224 p. c.).

Po upływie tego terminu sąd sporządza z urzędu i bez uprzedniej ustnej rozprawy plan podziału, w którym zamieszcza poszczególne roszczenia według wręczonych obliczeń. Jednakże roszczenie wierzyciela, który aż do sporządzenia planu podziału nie uczynił zażądanie wystosowanemu doń wezwaniu sądowemu, oblicza się tylko według doniesienia i załączonych do niego dowodów. Niezachowanie dwutygodniowego czasokresu do wręczenia obliczenia wierzytelności nie powoduje więc zupełnego wykluczenia odnośnego wierzyciela lecz jedynie uwzględnienie jego wierzytelności na podstawie materiału, znajdującego się w sądzie. Aż do chwili sporządzenia planu podziału zgłoszone wczas obliczenie można jeszcze zmieniać i uzupełniać. Po tym terminie dodatkowe uzupełnienie wierzytelności jest niedopuszczalne (§ 874 p. c.).

Ustalając plan podziału sąd winien koszty postępowania (koszty przetargu publicznego, zdeponowania itd.¹⁾) odliczyć w pierwszym rzędzie od ogólnej kwoty podziałowej (§ 874 ust. 2 p. c.).

Następnie sąd winien z urzędu wyznaczyć termin do oświadczenia się w sprawie planu podziału oraz do przeprowadzenia podziału. Ażeby interesowane osoby miały możliwość kontroli planu winien on najpóźniej trzy dni przed terminem być wyłożony w sekretariacie sądowym do przeczytania. Wezwanie na termin, które uskutecznia sekretarz sądowy (por. § 497 p. c.), należy doręczyć wierzycielom oraz dłużnikowi. Wezwanie dłużnika jest zbędne, gdyby musiało nastąpić przez doręczenie zagranicą lub przez publiczne obwieszczenie (§ 875 p. c.).

W terminie samym odbywa się rozprawa nad tem, czy interesowani zgadzają się na plan podziału, w szczególności na kolejność zaspokojenia ich wierzytelności. Jeżeli nastąpi zgoda czyli gdy nikt nie wniesie sprzeciwu przeciwko planowi podziału, sąd przeprowadza jego wykonanie. W razie wniesienia sprzeciwu przychodzi do rozprawy między wierzycielami, przyczem każdy winien natychmiast zdać oświadczenie. Na skutek tej rozprawy może dojść między wierzycielami do porozumienia. W takim razie sąd winien odpowiednio plan podziału sprostować. Gdyby zaś nie można w ten spo-

¹⁾ Koszty powstałe dla poszczególnych wierzycieli winny być przez nich zgłoszone równocześnie z kapitałem.

sób załatwić sprzeciwu następuje wykonanie planu tylko o tyle o ile nie jest on objęty sprzeciwem, przyczem odnośnie do wierzyciela, który ani w terminie nie stanął ani przed terminem nie wniósł do sądu sprzeciwu na piśmie lub do protokołu sekretarza sądowego należy przyjąć, że zgadza się na wykonanie planu. Wyjątek od tej fikcji ustawodawczej zachodzi wtenczas, jeżeli idzie o wierzyciela, który w razie uznania sprzeciwu wniesionego przez innego wierzyciela za uzasadnionego nie otrzymałby albo żadnego pokrycia dla swej pretensji albo też tylko pokrycie częściowe. W takim przypadku należy przyjąć, że odnośny wierzyciel nie uznaje słuszności wniesionego sprzeciwu (§§ 876, 877 p. c.).

Samo wniesienie sprzeciwu nie wystarcza jednak, ażeby na stałe nie dopuścić do wykonania planu podziału. Wierzyciel wnoszący sprzeciw winien bez uprzedniego wezwania wykazać sądowi; to w czasokresie jednego miesiąca licząc od dnia terminu że wytoczył skargę przeciwko wszystkim tym wierzycielom, którzy nie uznają jego roszczenia. W razie złożenia dowodu w oznaczonym czasokresie następuje wstrzymanie wykonania planu aż do prawomocności wyroku. Po bezskutecznym upływie czasokresu sąd zarządza z urzędu bez względu na sprzeciw podział masy według ustawionego planu. Wspomniany czasokres jednomiesięczny, będący czasokresem ustawowym, lecz nie koniecznym, mogą przedłużyć tylko interesowani wierzyciele (ust. 1 § 224 p. c.), nie może zaś tego uczynić sąd (§ 224 ust. 2 p. c.).

Skarga za pomocą której wierzyciel popiera swój sprzeciw, jest w istocie swej skargą o ustalenie podobną do skargi z § 146 ust. upadł.¹⁾ a przedmiotem jej jest stwierdzenie prawa pierwszeństwa powoda na zasadzie uzyskanego przez zajęcie prawa zastawu. Powód winien więc udowodnić, że wierzyciel uwzględniony przed nim w planie podziału posiada gorsze od niego prawa przyczem nie wolno mu się jednak powoływać na roszczenie materialne, lecz jedynie na tytuł wykonawczy oraz na pierwszeństwo co do prawa zastawu uzyskanego przez zajęcie.

W razie zaniedbania czasokresu do złożenia dowodu wytoczenia skargi i wykonania wskutek tego planu podziału odnośny wierzyciel traci wprowadzić prawo do brania udziału w postępowaniu działowym. Jednakże przez to nie gasną jego prawa materialne. Może on praw tych dochodzić przeciwko wierzycielom, którzy zostali zaspokojeni na zasadzie przepisów o niesłusznym wzbogaceniu (§§ 812 i nast. k. c. łącznie z § 878 ust. 2 p. c.).

Skargę popierającą sprzeciw należy wnieść do tego Sądu Powiatowego, który przeprowadzał podział a jeżeli wartość przedmiotu sporu przewyższa jego właściwość, do tego Sądu Okręgowego, w którego obwodzie sąd przeprowadzający podział ma swą siedzibę. Przytem sąd

¹⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 65 str. 66.

ten jest właściwym dla wszystkich skarg jeżeli właściwość jego według treści wniesionych sprzeciwów jest uzasadniona chociażby dla jednej tylko skargi. Jednakże interesowani wierzyciele mogą zawrzeć umowę, iż sąd przeprowadzający postępowanie podziałowe ma w miejsce Sądu Okręgowego rozstrzygać o wszystkich sprzeciwach (§ 879 p. c.). Poza przytoczonym ograniczeniem właściwość Sądu Powiatowego względnie Sądu Okręgowego jest wyłączną (§ 802 p. c.).

Wyrok wydany na taką skargę, winien zawierać zarządzenie, którym wierzycielom i w jakich kwotach ma być wypłacona sporna część masy. Gdyby zaś sąd orzeczenie tego rodzaju uważał za niewskazane, winien w wyroku zarządzić sporządzenie nowego planu i przeprowadzenie ponownego postępowania działowego (§ 880 p. c.). W razie wydania wyroku zaocznego przeciwko powodowi winien wyrok ten uznać wniesiony sprzeciw za cofnięty (§ 881 ust. p. c.).

Skoro wyrok stanie się prawomocnym następuje dalsze postępowanie przed sądem, przeprowadzającym podział. Sąd ten po wykazaniu mu przez interesowanych wierzycieli prawomocności wyroku dokonuje z urzędu podział w myśl postanowień wyroku zarządzając bądź to wypłatę, bądź też nowe postępowanie działowe (§ 882 p. c.).

II. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku nieruchomego.

W razie przymusowego wykonania z majątku nieruchomego obowiązują dla postępowania działowego specjalne przepisy zawarte w ustawie o przetargu przymusowym i przymusowym zarządzie z dnia 24 marca 1897 r. Przytem zachodzi różnica między postępowaniem działowym w razie przymusowego przetargu (§§ 155 do 160 ust. p. p.) a podziałem w przypadku przymusowego zarządu (§§ 155 do 160 ust. p. p.).

1) Postępowanie działowe w razie przymusowego przetargu.

a) Po udzieleniu przybicia sąd winien wyznaczyć termin do podziału kwoty, uzyskanej przez przetarg przymusowy. Wyznaczenie terminu następuje albo zaraz po ogłoszeniu przybicia (§ 89 ust. p. p.) albo też jeżeli przybicia udzieliła dopiero instancja zażalenkowa, po doręczeniu odośnej uchwały do rąk nabywcy (§ 104 ust. p. p.). Termin ten jest przeznaczony nie tylko do podziału uzyskanej ze sprzedaży kwoty, lecz w nim winno też nastąpić zapła-

cenie oferty gotówkowej przez nabywcę (§§ 49, 61, 107 ust. p. p.), o ile pieniądze te nie zostały już poprzednio zdeponowane. W ostatnim przypadku wystarcza przedłożenie dowodu zdeponowania.

Wyznaczenie terminu winno być doręczone. Doręczenie następuje do rąk wszystkich osób interesowanych (§ 9 ust. p. p.), do rąk nabywcy, osoby trzeciej, którą uznano za zobowiązaną do zapłaty (§ 61 ust. p. p.) oraz do rąk oddającego najwyższą ofertę (ust. 2 i 3 § 81 ust. p. p.). Za osoby interesowane uważa się również i te, które zgłoszone już prawo winny jeszcze uwziarygodnić. Pozatem należy wyznaczenie terminu przytwierdzić na tablicy sądowej, co jest jednakże tylko przepisem porządkowym (§ 105 ust. 1, 2, 3 ust. p. p.).

Doręczenie zawiadomienia o terminie winno, o ile wchodzi w rachubę nabywca, osoba trzecia uznana za zobowiązaną do zapłaty (§ 61 ust. p. p.) lub oddający najwyższą ofertę (w myśl ust. 2 i 3 § 81 ust. p. p.), nastąpić najpóźniej dwa tygodnie przed terminem. W przeciwnym razie należy termin znależć i wyznaczyć nowy termin. Odnosne osoby mogą jednak wyrazić swą zgodę na odbycie terminu pomimo spóźnionego doręczenia. W takim razie pierwotny termin może się odbyć (§ 105 ust. 4 ust. p. p.).

Wyznaczając termin sąd może wezwać osoby interesowane, ażeby celem przygotowania postępowania działowego wręczyły w przeciągu dwóch tygodni obliczenie swych roszczeń. Czy sąd wezwanie takie chce wystosować zależy od jego uznania. Niezachowanie czasokresu do wręczenia obliczenia nie powoduje żadnych ujemnych skutków prawnych, gdyż wezwanie ma na celu jedynie przygotowanie rozprawy w terminie podziałowym.

Po upływie czasokresu, wyznaczonego w wezwaniu, sąd sporządza plan podziału i winien go najpóźniej trzy dni przed terminem wyłożyć w sekretariacie sądu dla osób interesowanych do przejrzenia (§ 106 ust. p. p.). Gdyby sąd przy sporządzaniu planu podziału nie uwzględnił wręzonego obliczenia roszczeń to zgłoszenie ich należy uważać za sprzeczne przeciwko planowi (§ 115 ust. 2 p. p.).

Po tych przygotowaniach następuje termin do podziału masy. W terminie tym należy przedewszystkiem ustalić wysokość kwoty, która ma być podzielona (§§ 107, 108 ust. p. p.). Z kwoty tej winny być w pierwszym rzędzie zapłacone koszty postępowania.¹⁾

1) Z wyjątkiem kosztów, spowodowanych przez zarządzenie postępowania lub przystąpienie nowego wierzyciela, gdyż za te koszty odpowiada odnośny wierzyciel, który je następnie likwiduje jako koszty dochodzenia sądowego swej pretensji (§ 10 ust. 2 ust. p. p.). — Za koszty przybicia odpowiada nabywca (§ 58 ust. p. p.). Za koszty dodatkowego postępowania działowego odpowiada ten, kto je spowodował.

Dopiero resztę rozdziela się na prawa, które winny być spłacone (§ 109 ust. p. p.),¹⁾ przyczem prawa, których pomimo wezwania (w myśl § 37 L. 4 ust. p. p.) wczas nie zgłoszono lub nie uwiarygodniono należy uwzględnić dopiero po spłaceniu wszystkich innych praw (§ 110 ust. p. p.) Ktoby z powodu tego poniósł jaką stratę, nie może jej dochodzić z żadnego innego tytułu (§ 37 ust. p. p.), nie może więc też wytoczyć skargi na podstawie przepisów o niesłusznem wzbogaceniu.

Pokrycie praw odbywa się w ten sposób, że najpierw spłaca się te roszczenia, które wogóle nie wymagają zgłoszenia oraz takie, które wczas zgłoszono i uwiarygodniono. Dopiero po pokryciu tych wszystkich roszczeń wolno spłacać roszczenia, zgłoszone zapóźno czyli po wezwaniu do oddawania ofert. Przy pokrywaniu roszczeń jednej i drugiej kategorii należy zachować ustawową kolejność (§ 10 ust. p. p.) Nie decyduje więc czas zgłoszeń.

Przy uwzględnianiu poszczególnych praw traktuje się roszczenia jeszcze nie płatne tak jak gdyby były płatnemi (§ 111 ust. p. c.) Jeżeli roszczenie jest uwarunkowane natenczas sąd winien przy ustalaniu planu podziału w planie tym podać, w jaki sposób ma nastąpić podział w razie gdyby roszczenie odpadło (§ 119 ust. p. p.) Wykonanie planu następuje w ten sposób, że w razie warunku zawieszającego sąd zarządza zdeponowanie odnośnej kwoty na rzecz uprawnionych (§ 120 ust. p. p.). Przy warunkach rozwiązujących należy wypłatę skutecznie tak, jak gdyby warunek wcale nie istniał. Ta osoba, która w razie ziszczenia się warunku byłaby uprawnioną, może praw swych strzec za pomocą aresztu lub tymczasowego zarządzenia^{2) 3)}

Termin do podziału masy odbywa się w ten sposób, że sąd przystępuje do rozprawy z obecnemi osobami interesowanemi co do ustalenia planu podziału, powołując w danym razie biegłego w sprawach rachunkowych. Na podstawie tej rozprawy ustala się plan w którym należy wymienić również i te prawa które (w myśl § 91 ust. p. p.) nie wygasają (§ 113 ust. p. p.) Przy ustalaniu planu podziału uwzględnia się roszczenia, których suma lub kwota maksymalna w chwili wpisania zarządzenia przymusowego przetargu wynikała z księgi wieczystej, według brzmienia tejże księgi. A zatem należy z użyciem uwzględnić hipoteki, długie gruntowe i rentowe

¹⁾ Specjalne przepisy obowiązują, jeżeli przy przymusowym przetargu kilku nieruchomości udzielono przybycia na zasadzie oferty łącznej. Por. w tym względzie § 112 ust. p. p.

²⁾ Podobnie należy postępować, gdy wchodzi w rachubę prawa użytkowania, ograniczone służebności osobiste lub ciężary realne o nieokreślonym czasie trwania, o ile przez przybycie wygasają (§ 92 ust. 2 łącznie z § 121 ust. p. p.)

³⁾ Specjalne przepisy obowiązują w razie przetargu przymusowego kilku nieruchomości w tem samym postępowaniu (§§ 122, 123 ust. p. p.).

Pozatem nie jest potrzebne specjalne zgłoszenie przy takich prawach, które są wpisane z oznaczeniem pewnej kwoty maksymalnej, co zachodzi np. przy prawie zabudowy, przy służebnościach gruntowych, ograniczonych służebnościach osobistych i ciężarach realnych (§ 882 k. c.). Zgłoszenie nie jest również i wtenczas potrzebne, jeżeli odnośne prawo można spłacić (§ 92 ust. 3 ust. p. p.) i kwota kapitałizacji jest w tym celu już ustalona. We wszystkich innych przypadkach wszelkie roszczenia winny być najpóźniej w terminie do podziału zgłoszone, w przeciwnym bowiem razie nie zostaną w planie podziałowym uwzględnione. Jedynie bieżące kwoty świadczeń powrotnych jak n. p. procenty, kwoty amortyzacyjne i świadczenia realne, które należy uiszczać odpowiednio do brzmienia księgi wieczystej nie potrzebują być zgłoszone (§ 114 ust. p. p.). Roszczenia wierzyciela, wynikające z wniosku o przetarg przymusowy, należy traktować tak, jak gdyby były zgłoszone (§ 114 ust. 1 zd. 2 ust. pp.).

Po przygotowaniu planu podziałowego przed terminem oraz po ustaleniu planu w terminie samym po wysłuchaniu obecnych osób interesowanych, następuje natychmiast w tym samym terminie rozprawa co do planu podziału.¹⁾ Przeciwko planowi mogą wszystkie interesowane osoby — nie wykluczając takiego właściciela sprzedanej nieruchomości, który nabył ją dopiero w toku postępowania egzekucyjnego, o ile tylko prawa swe zgłosił i na żądanie uwiarygodnił — wnieść sprzeciw. Może to uczynić również i dłużnik. W razie wniesienia sprzeciwu odbywa się rozprawa oraz następuje załatwienie sprzeciwu według przepisów procedury cywilnej (§ 876 do 882 p. c.; por. wyżej str. 390 łącznie z ust. 1 § 115 ust. p. p.). Specjalna forma do wniesienia sprzeciwu nie jest przewidziana. Może on nastąpić w terminie samym lub nawet przed terminem do protokołu sekretarza sądowego lub na piśmie. Ze sprzeciwu musi jasno wynikać, przeciwko jakiemu roszczeniu jest on skierowany i jaka kwota jest zakwestjonowana. Przyczyny wniesienia nie trzeba podawać. Oprócz wyraźnie wniesionego sprzeciwu ustawa zna też sprzeciw milczący podniesiony. W szczególności w myśl pozytywnego przepisu ustawy należy zgłoszenie roszczenia dokonane przed terminem, uważać za sprzeciw, jeżeli roszczenia tego nie zamieszczono w planie odpowiednio do postawionego w zgłoszeniu wniosku (§ 115 ust. 2 ust. p. p.).

Co do istoty sprzeciwu, to należy podkreślić że jest on środkiem prawnym przeciwko planowi podziału z uwag. na materialną niesłuszność przewidzianego w planie podziału. Wnoszący sprzeciw i popierający go następnie przez wytoczenie skargi (§ 878 p. c.) winien

¹⁾ W praktyce nie odróżnia się ściśle tych dwóch etapów postępowania (sporządzenia planu i rozprawa nad nim), lecz prowadzi się jedną jednolitą rozprawę z osobami interesowanymi. Ustawa nie sprzeciwia się takiemu postępowaniu.

wiec twierdzić i udowodnić swe lepsze prawo materialne w stosunku do tego roszczenia, przeciwko któremu wniósł sprzeciw.

Oprócz tego trzeba pamiętać, że i postępowanie działowe jest aktem egzekucyjnym. A zatem przeciwko planowi podziału dopuszczalne jest także natychmiastowe zażalenie w myśl ogólnych przepisów egzekucyjnych (§ 793 p. c.). Jednakże ten środek prawny służy do tego, ażeby plan podziałowy zaskarżyć jako nie ustalony według przepisów ustawowych a zatem jako obrażający formalne przepisy egzekucyjne. Wniesienie natychmiastowego zażalenia winno nastąpić w dwutygodniowym czasokresie koniecznym (§ 577 p. c.) licząc od chwili zakończenia terminu do podziału, gdyż doręczenie planu nie następuje.¹⁾

Skutek prawny sprzeciwu polega na tem, że następuje wstrzymanie wykonania planu podziału w tym zakresie, w jakim wniesiono sprzeciw. Jednakże od zasad tych zachodzą wyjątki. I tak sprzeciw dłużnika przeciwko roszczeniu wykonalnemu (n. p. prawomocnemu wyrokowi) nie wstrzymuje wykonania planu. Wstrzymanie może nastąpić tylko wtedy, jeżeli dłużnik wytoczył skargę przeciwegzekucyjną (§ 767 p. c.) i jeżeli na jego wniosek sąd procesowy zarządził wstrzymanie wykonania planu (§§ 769, 770 p. c.). Tylko w przypadkach pilnych mógłby również i sąd wykonawczy (w myśl ust. 2 § 769 p. c.) wstrzymać tymczasowo wykonanie planu (§ 115 ust. 3 ust. p. p.).

Gdyby jednak dłużnik był uprawniony do uchylenia się od zaspokojenia takiego roszczenia przez złożenie zabezpieczenia lub zdeponowanie (w myśl § 707, 713 ust. 2, 719, 720, 769, 770, 775 L. 3 p. c.), natenczas sprzeciw dłużnika wstrzymuje wykonanie planu, o ile dłużnik rzeczywiście złożył kaucję lub dokonał zdeponowania (§ 115 ust. 4 ust. p. p.)²⁾

Tak samo nie wstrzymuje wykonania planu sprzeciw wniesiony przeciwko płatnemu roszczeniu Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego (§ 8 ust. z 3 sierpnia 1897 r. o egzekucji wierzytelności ziemskich instytucji kredytowych łącznie z § 29 statutu Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego, zatwierdzonego rozp. Rady Min. z 8 czerwca 1922 r. Dz. Ust. poz. 519) oraz Towarzystwa Kredytowego Przemysłu Polskiego (art. 8 L. 3 ust. z 25 listopada 1920 r. Dz. Ust. poz. 737 łącznie z art. 102 L. 3 rozp. Min. Skarbu z 28 lutego 1921 Dz. Ust. poz. 203). W tych przypadkach wnoszący sprzeciw może swych praw dochodzić tylko w drodze skargi.

W tych przypadkach, w których sprzeciw wstrzymuje wykonanie odpowiedniej części planu należy ustawić ewentualny plan podziału w tem znaczeniu, że sąd winien w planie ustalić, w jaki sposób ma nastąpić podział spornej kwoty w razie, gdyby sprzeciw uznano za uzasadniony (§ 124 ust. 1 ust. p. p.). Aż do chwili decyzji trak-

¹⁾ Tak samo: Jaeckel-Guelthe: § 113 uwaga 5

²⁾ Inaczej § 720 p. c.

tuje się wierzyciela uwzględnionego w planie na lepszym miejscu w stosunku do wnoszącego sprzeciw tak jak gdyby pierw wymieniony wierzytel posiadał tylko roszczenie z warunkiem zawieszającym. Wpłacona przez nabywcę gotówka należy więc zdeponować jako kwotę sporną. O rodzaju złożenia decyduje wnoszący sprzeciw (ust. 2 § 124 ust. p. p.). Pozatem mogą złożoną kwotą dysponować tylko obiedwie strony wspólnie.

Po załatwieniu wspomnianych wyżej kwestji następuje wykonanie planu podziału, o ile nie jest ono wstrzymane w całości aż do prawomocności uchwały przybita (§ 116 ust. p. p.) lub w odniesieniu do poszczególnych roszczeń z uwagi na wniesiony sprzeciw lub z powodu specjalnego zarządzenia sądu bądź to procesowego bądź też wykonawczego.

Wykonanie planu podziału przeprowadza się w ten sposób, że sąd wykonawczy wypłaca poszczególnym uprawnionym odnośną kwotę w gotówce, o ile naturalnie gotówka taka istnieje. Gdyby uprawniony nie przybył na termin sąd winien z urzędu zarządzić wypłatę, przesyłając pieniądze pocztą (przy zachowaniu przepisów §§ 25, 26 ordyn. depozytowej z 14 marca 1879 r.; por. ust. 2 § 117 ust. p. p. łącznie z art. 11 ustawy wykonawczej do tejże ustawy). Jeżeli wypłata wcale nie może nastąpić należy odnośną kwotę zdeponować na rzecz uprawnionego (§ 117 ust. 2 ust. p. p.). Gdyby osoba uprawniona była nieznana (n. p. w razie śmierci uprawnionego i niewylegitymowania się spadkobierców), w szczególności gdyby przy hipotece, długu gruntowym lub rentowym nie przedłożono listu, należy w planie poczynić ustalić, w jaki sposób odnośna kwota ma być podzielona w razie stwierdzenia osoby uprawnionej. Wykonanie tak ustalonego planu następuje w ten sposób, że sąd deponuje przydzieloną kwotę na rzecz „nieznanego uprawnionego”. Jeżeli kwoty tej nie wpłacono w gotówce następuje jej przekazanie na rzecz „nieznanego uprawnionego” (§ 126 ust. p. p.). Dalsze postępowanie rozwija się w ten sposób, że sąd ustanawia zastępcę celem wykrycia uprawnionego (§ 135 ust. p. p.). Jeżeli zastępca zadanie to wypełni następuje wykonanie planu podziału (§ 137 ust. p. p.). Gdyby jednak nie udało się wykryć uprawnionego w przeciągu trzech miesięcy od dnia terminu do podziału, natenczas sąd upoważnia na wniosek tego, który jest w planie przewidziany jako ewentualnie uprawniony do wdrożenia postępowania wywoławczego celem wykluczenia nieznanego uprawnionego (§§ 138; 139 ust. p. p.). Postępowanie wywoławcze przeprowadza sąd wykonawczy według specjalnych przepisów (zawartych w § 140 ust. p. p.). Po wydaniu wyroku wykluczającego następuje wykonanie planu na podstawie tego wyroku (§ 141 ust. p. p.).

Jeżeli brak w legitymacji wierzyciela polega jedynie na tem, że nie może przedłożyć listu dotyczącego hipoteki, długu gruntowego lub rentowego, to można list ten unieważnić w drodze postępowania

wywoławczego (§ 1162 k. c. łącznie z §§ 1003 i nast. p. c.), które jest dopuszczalne nawet w razie wygaśnięcia prawa z powodu przybicia (§ 136 ust. p. p.)

Gdyby nabywca nieruchomości oferty gotówkowej nie zapłacił, natenczas wykonanie planu podziału następuje w ten sposób, że sąd wydaje zarządzenie, mocą którego przekazuje pretensje do nabywcy poszczególnym osobom uprawnionym. Przekazanie następuje również i wtenczas, jeżeli ustanowiono termin dopuszczający późniejszą zapłatę (§ 118 ust. 1 zd. 2 ust. p. p.) lub jeżeli nabywca ma później (z uwagi na §§ 50, 51 łącznie z § 125 ust. p. p.) zapłacić dodatkowo jeszcze dalszą kwotę.

W razie ustanowienia terminu do późniejszej zapłaty i przekazania pretensji z tej przyczyny, przekazanie działa tak jak zaspokojenie z nieruchomości (§ 118 ust. 2 zd. 1 ust. p. p.). Zato w przypadku gdzie nabywca oprócz tej części najwyższej oferty, która płatną jest w gotówce, ma później zapłacić dalszą jeszcze kwotę (§§ 50, 51 łącznie z § 125 ust. p. p.) przekazanie nigdy takiego skutku nie wywołuje.

Jeżeli jednak przekazanie nastąpiło dla tego że nabywca wbrew ciążącemu na nim obowiązкови nie zapłacił oferty gotówkowej, natenczas należy odróżniać. W zasadzie i w tym przypadku przekazanie działa tak jak zaspokojenie. Jednakże działanie to nie następuje jeżeli uprawniony w przeciągu trzech miesięcy oświadczy sądowi, iż zrzeka się swych praw z przekazania lub jeżeli postawi wniosek o ponowny przetarg przymusowy (§ 118 ust. 2 ust. p. p.)

W razie przekazania należy celem zabezpieczenia przekazanej wierzytelności wpisać hipotekę zabezpieczającą z kolejnością roszczenia z uwagi na które nastąpiło przekazanie pretensji przeciwko nabywcy. Hipoteka powstaje z chwilą dokonania wpisu. W razie ponownego przetargu przymusowego kwota konieczna do zapłacenia wspomnianej hipoteki zabezpieczającej, winna być zapłaconą w gotówce, nawet gdyby hipoteka ta była uwzględniona przy ustaleniu najniższej oferty. W tym przypadku hipoteka (wbrew przepisowi §§ 49, 52 ust. 1 ust. p. p.) cała z chwilą przybicia (§§ 128, 129 ust. p. p.).

W przypadku niezapłacenia oferty gotówkowej i przekazania z tego powodu pretensji przeciwko nabywcy na uprawnionego łącznie z zapisaniem na jego rzecz hipoteki zabezpieczającej, powstaje dla uprawnionego przeciwko nabywcy wierzytelność osobista oraz roszczenie rzeczowe. Obydwa roszczenia ustawa uznaje za wykonalne. Egzekucja następuje na zasadzie wykonalnego wypisu uchwały, udzielającej przybicie (§ 132 ust. p. p.). W razie egzekucji z subkastowanej nieruchomości przymusowe wykonanie przeciwko nabywcy jest dopuszczalne bez uprzedniego doręczenia tytułu wykonawczego lub klauzuli wykonawczej (udzielonej w myśl § 132 ust. p. p.). Przetarg przymusowy może przeciwko nabywcy nastąpić nawet gdyby nabywca nie był jeszcze zapisanym właścicielem (§ 133 ust. p. p.). Przetarg ten jest nowem i samodzielnem postępowaniem.

W razie zobowiązania się osoby trzeciej do uiszczenia za nabywcę gotówki w terminie podziałowym (§ 61 ust. p. p.), wstępuje w miejsce pretensji do nabywcy pretensja do owej osoby trzeciej (§ 61 ust. 3 łącznie z § 82 i § 134 ust. p. p.). Stąd wynikają daleko idące konsekwencje. Jeżeli osoba ta rzeczywiście złoży gotówkę za nabywcę natenczas następuje zwyczajne wykonanie planu (§ 117 art. p. p.) a dla osoby trzeciej wpisuje się w wysokości jej wierzytelności do nabywcy hipotekę zabezpieczającą na sprzedanej nieruchomości. Wpis tej hipoteki następuje na żądanie sądu wykonawczego i z chwilą wpisu hipoteka powstaje (§ 128 ust. 3 zd. 1 p. p.). Gdyby jednak owa osoba trzecia w terminie podziałowym gotówki za nabywcę nie złożyła, wówczas następuje przekazanie pretensji przeciwko niej na rzecz osób uprawnionych (§§ 118 do 126 ust. p. p.). Skutki przekazania są te same, jak gdyby przekazano pretensję przeciwko nabywcy. W wysokości przekazanej wierzytelności wpisuje się na rzecz osób uprawnionych na subhastowanej nieruchomości hipotekę zabezpieczającą (§§ 128 do 132 ust. p. p.).¹⁾ Egzekucja z takiej hipoteki odbywa się przeciwko nabywcy. Poza tem możliwa jest na podstawie wykonanego wypisu uchwały przybicia egzekucja z całego majątku odnośnej osoby trzeciej (ust. 2 § 132 ust. p. p.).

b) Oprócz przytoczonego wyżej postępowania sądowego, celem podziału kwoty, uzyskanej przez przetarg przymusowy, dopuszczalny jest też podział pozasądowy (§§ 143 do 145 ust. p. p.). Ustawa zna dwa rodzaje pozasądowego podziału, wykluczające postępowanie sądowe a w szczególności: aa) Zgodę osób interesowanych co do podziału (§ 143 ust. p. p.) bb) zaspokojenie wszystkich tych osób, których roszczenia są objęte oferta oddaną przy subhastacji (§ 144 ust. p. p.).

Zgoda osób interesowanych musi być sądowi udowodniona przez dokumenty publicznie lub publicznie uwierzytelnione. Sąd bada przedłożoną mu zgodę w szczególności w tym kierunku, czy zgodę zawarli wszyscy, mający otrzymać pokrycie z kwoty, którą winien zapłacić nabywca oraz czy zgoda dotyczy całej kwoty, uzyskanej z przetargu a wreszcie, czy zachowana jest ustawowa forma. Jeżeli sąd znajduje wszystko w porządku, natenczas nie wyznacza terminu do podziału a wyznaczony już znosi.²⁾ Gdyby zaś sąd uważał że przedłożona mu zgoda posiada braki i gdyby wad tych nie usunięto natenczas wyznacza termin do podziału i przeprowadza postępowanie działowe.

Drugi sposób pozasądowego podziału polega na tem, że nabywca lub osoba trzecia uznana za zobowiązaną do płacenia (§ 61 ust. p. p.)

¹⁾ Sporne. Jak wyżej: Jaeckel-Gueth: § 134 uwaga 4 Inaczej: Wolff: „Das Reichsgesetz ueber die Zwangsversteigerung und Zwangsverwaltung nebst den Einf. Gesetz.“ 3 wyd. 1909 oraz Niedner: „Gesetz ueber die Zwangsversteigerung und Zwangsverwaltung.“ 1904

²⁾ Bardzo sporne. Literaturę por. w Jaeckel-Gueth § 143 uwaga 7.

zaspokoi w jakakolwiek sposób wszystkich tych uprawnionych, których roszczenia obejmuje oferta przetargowa. Na równi z zaspokojeniem ustawa traktuje przyjęcie nabywcy przez uprawnionego jako jedynego dłużnika. — Również i w tym przypadku trzeba sądowi zaspokojenie udowodnić za pomocą dokumentów publicznych lub publicznie uwierzytelnionych. Jeżeli sąd po zbadaniu sprawy uzna, że dowodu tego nie przeprowadzono, natenczas zarządza zwyczajnie sądowe postępowanie działowe. Gdyby zaś sąd uważał dowód za przeprowadzony, to zarządza złożenie odnośnych dokumentów wraz z oświadczeniem nabywcy lub zobowiązanej do płacenia osoby trzeciej w sekretarjacie sądowym. Równocześnie sąd winien wszystkim tym, którzy mają otrzymać pokrycie z oferty najwyższej, płatnej gotówką, — bez względu na to, czy kwota ta wystarczy na ich pokrycie lub nie — jakoteż dłużnikowi podać do wiadomości fakt złożenia dokumentów i winien ich wezwać do ewentualnego wniesienia przypomnień w przeciągu dwóch tygodni. Jeżeli wniesiono wczas przypomnienie przychodzi do sądowego postępowania działowego. W przeciwnym razie sądowe postępowanie odpada i pozostaje przy pozasądowym zaspokojeniu wierzycieli (§ 144 ust. p. p.).

2) Postępowanie działowe w razie przymusowego zarządu.

a) Postępowanie działowe w razie przymusowego zarządu wykazuje w stosunku do przetargu przymusowego zasadnicze różnice. Przyczyna tej różnicy polega na tem, że przy przymusowym zarządzie następuje podział jedynie użytków nieruchomości, podczas gdy jej substancja pozostaje nietknięta. Przytem podział może być dokonany tylko z nadwyżki, uzyskanej z użytków po potrąceniu tych wszystkich bieżących wydatków, które są konieczne dla utrzymania nieruchomości w stanie produktywnym.

b) To też ustanawiając kolejność podziału użytków ustawa postanawia, że przede wszystkim należy pokryć wydatki, połączone z zarządem i prowadzeniem gospodarstwa (np. wynagrodzenie dla personelu, przyjętego przez przymusowego zarządcę).

W drugim rzędzie należy zapłacić koszty postępowania z wyjątkiem kosztów, powstałych przez zarządzenie postępowania lub przyłączenie się do niego innego wierzyciela (por. § 109 ust. p. p.).

Dopiero pozostałą resztę rozdziela się na roszczenia, wymienione w § 10 L. 1 do 5 ust. p. p., przyczem w klasie 2, 3 i 4 przytoczonego przepisu pokrywa się tylko bieżące kwoty (§ 13 ust. p. p.) świadczeń powrotnych, podczas gdy zaległości nie uwzględnia się wcale. Również i reszty roszczeń (§ 10 L. 6 7 i 8 ust. p. p.) nie uwzględnia się wcale przy przymusowym zarządzie (§ 155 ust. p. p.).

c) Rozdział użytków następuje na podstawie planu podziału. Wyjątek stanowią w tym względzie bieżące kwoty ciężarów publicznych, które przymusowy zarządca winien zapłacić bez planu podziału, jednakże z zachowaniem przytoczonej poprzednio kolejności roszczeń (a zatem np. dopiero po kosztach administracji, o ile specjalne ustawy nie postanawiają inaczej).

Plan podziału ustala się tylko wtedy, jeżeli należy oczekiwać, że również i dalsze jeszcze roszczenia będą mogły być uwzględnione. W takim razie sąd — po otrzymaniu wiadomości od wydziału hipotecznego (w myśl § 19 ust. p. p.) — wyznacza zaraz termin do ustalenia planu. Ma ono na celu ażeby na cały przeciąg przymusowego zarządu ustalić zasady, według których przymusowy zarządca winien pokrywać poszczególne roszczenia, skoro będzie miał w ręku gotówkę. Wyznaczony przez sąd termin do podziału jest więc przeznaczony jedynie do ustalenia tego rodzaju planu, nie zaś do jego wykonania (§ 156 ust. p. p.).

d) Wykonanie planu następuje poza terminem przez przymusowego zarządcę, któremu sąd na podstawie planu wydaje odpowiednie zarządzenie z którego wynika komu, w jakiej kolejności i w jakiej wysokości mają być poszczególne kwoty zapłacone, względnie, czy mają być zdeponowane (§ 157 ust. p. p.). Zarządca przymusowy jest tem zarządzeniem sądowem krępowany i dokonuje wypłaty w myśl tego rozporządzenia o tyle, o ile pozwala na to ściągnięta przez niego gotówka przy uwzględnieniu potrzeb administracji i kosztów prowadzenia gospodarstwa.

Inaczej odbywa się postępowanie, gdy idzie o dokonanie wypłat na kapitał hipoteki lub długu gruntowego albo też na sumę spłaty (sumę wykupu) długu rentowego (§ 1201 ust. 2 łącznie z § 1133 k. c.). W tym przypadku wypłaty na kapitał dokonuje sąd w specjalnym terminie sądowym o który winien wniesć przymusowy zarządca jeżeli posiada tyle gotówki, ażeby móc spłacać kapitał. Rzeczywista zapłata następuje wprawdzie również przed sądem w wyznaczonym w tym celu terminie, jednakże zostaje uskuteczniiona przez przymusowego zarządcę wprost do rąk wierzyciela. Wypłata pomiędzy nie następuje więc na ręce sądu, jak to się odbywa przy przymusowym przetargu (§ 157 ust. 1 ust. p. p.).

O ile dokonano spłaty kapitału hipotecznego gaśnie hipoteka gdyż i w tym razie zachodzi przypadek zaspokojenia z nieruchomości (§ 1181 k. c.). To też sąd winien następnie wniesć do wydziału hipotecznego o wymazanie odpowiedniej kwoty w księdze wieczystej (§ 158 ust. 2 i 3 łącznie z §§ 117 i 127 ust. p. p. oraz łącznie z § 39 ord. hipotecznej).

e) Przeciwno planowi podziału może każdy interesowany, chcąc uzyskać wstrzymanie wykonania planu, wniesć sprzeciw, popierając go następnie przez wytoczenie skargi (§ 858 p. c.). Poza tem każdy interesowany może w drodze skargi, do której wytoczenia usta-

wa nie określa żadnego czasokresu, żądać zmiany planu podziału i to bez względu na to, czy wniósł przeciwko planowi sprzeciw lub nie. Skargę należy skierować przeciwko tym osobom interesowanym, które według planu mają w stosunku do powoda mieć pierwszeństwo. Jednakże skarga ta nie wstrzymuje wykonania planu, o ile powód nie uzyska tego w drodze tymczasowego zarządzenia (§ 935 p. c.). Definitywne wstrzymanie następuje dopiero, gdy powód przedłoży sądowi wyrok wykonalny zmierzający plan. Na podstawie dokonanej później zmiany nie można jednak żądać zwrotu wypłat, dokonanych według planu pierwotnie ustalonego (§ 159 ust. p. p.).

f) Podobnie jak przy przetargu przymusowym osoby interesowane mogą również i przy przymusowym zarządzie przeprowadzić poza sądowy podział użytków, przy czem obowiązują te same zasady, co przy przetargu przymusowym (§ 160 łącznie z §§ 143 do 145 ust. p. p.). Przedmiotem zgody może być jednak tylko podział tej nadwyżki w dochodach, co do której w braku pozasądowej ugody należałoby sporządzić plan podziału.

CZĘŚĆ JEDENASTA.

Areszt i tymczasowe zarządzenie.

Areszt i tymczasowe zarządzenie są środkami, mającymi na celu jedynie zabezpieczenie pewnego roszczenia. Środki te nie doprowadzają więc, jak przy egzekucji, do zaspokojenia wierzyciela, lecz dają mu jedynie zabezpieczenie przyszłej egzekucji. Postępowanie aresztowe i dotyczące tymczasowego zarządzenia nie jest więc częścią egzekucji, lecz jest specjalnym rodzajem orzekającego postępowania procesowego. Zamieszczenie tego postępowania między przepisami o egzekucji stanowi wadę w systematyce procedury cywilnej.

Różnica między aresztem a tymczasowym zarządzeniem polega na tem, że areszt ma zabezpieczyć przyszłą egzekucję wierzytelności pieniężnych lub takich roszczeń, które mogą zamienić się na wierzytelność pieniężną (np. w razie niemożliwości dopełnienia). Tymczasowe zarządzenie zaś ma na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie indywidualne. Pozatem może ono być wydane również i celem uregulowania tymczasowego stanu w odniesieniu do spornego stosunku prawnego.

Przy obydwóch środkach zabezpieczających postępowanie rozpadają się na dwie zasadniczo różne części: Na postępowanie celem uzyskania aresztu lub tymczasowego zarządzenia oraz na postępowanie celem ich wykonania.

Rozdział I.

Postępowanie aresztowe.

A. 1) Zasadniczymi warunkami uzyskania aresztu są: a) Istnienie pewnego roszczenia oraz b) obawa udaremnienia lub istotnego utrudnienia przyszłej egzekucji.

Jeżeli warunki te zachodzą wierzyciel posiada prawo procesowe, ażeby sąd zarządził areszt. Prawo to nie ma nic wspólnego z roszczeniem o złożenie zabezpieczenia według przepisów prawa materialnego (np. § 232 k. c. łącznie z §§ 843 ust. 2; 1051; 1065 ust. 2; 1391 itd. k. c.).

2) Celem aresztu jest zabezpieczenie przyszłej egzekucji z majątku ruchomego lub nieruchomego a pierwszym warunkiem do wydania go jest istnienie wierzytelności pieniężnej lub roszczenia, które może zamienić się na wierzytelność pieniężną. Areszt jest możliwy również i przy roszczeniach warunkowych lub terminowych. Gdyby jednak roszczenie z warunkiem zawieszającym z powodu dalekiej możliwości spełnienia się warunku nie posiadało w obecnej chwili wartości majątkowej, natenczas areszt byłby niedopuszczalny (§ 916 p. c.). Czy takie roszczenie posiada wartość majątkową decyduje sąd według swobodnego uznania.

Drugim zasadniczym warunkiem aresztu jest obawa udaremnienia lub istotnego utrudnienia przyszłej egzekucji. Przytem ustawa uważa za dostateczną przyczynę aresztową, gdyby wyrok musiał być wykonywany za granicą (§ 917 p. c.).

3) Areszt może być rzeczowy (§ 917 p. c.) albo osobisty (§ 918 p. c.). Areszt rzeczowy wolno tylko wydać, jeżeli zachodzą przytoczone wyżej (pod liczbą 2) dwa zasadnicze warunki. Prowadzi on ostatecznie do zajęcia rzeczy, należących do majątku dłużnika (por. §§ 930, 932 p. c.).

Areszt osobisty jest tylko dopuszczalny jeżeli — jak przy każdym areszcie — istnieje odpowiednie roszczenie pieniężne (§ 916 p. c.) i nastąpiło zagrożenie egzekucji z majątku dłużnika, jakoteż gdy do odwrócenia tego niebezpieczeństwa konieczny jest właśnie areszt osobisty (§ 918 p. c.). Areszt ten doprowadza do przyaresztowania dłużnika lub do innego rodzaju ograniczenia jego wolności osobistej (§ 933 p. c.). Celem tego aresztu nie jest wymuszenie jakiegokolwiek czynności od dłużnika, w szczególności nie jest jego zadaniem wymusić na dłużniku, ażeby wystarał się o pokrycie długu lub sprowadził przedmioty majątkowe z zagranicy. Lecz celem jego jest tylko zabezpieczenie egzekucji z majątku dłużnika. Areszt osobisty jest tylko środkiem pomocniczym w przypadkach, w których areszt rzeczowy nie wystarczałby. Obojętną jest przytem rzeczą, czy dłużnik jest obcokrajowcem czy też posiada obywatelstwo polskie.¹⁾

4) Zarządzenie aresztu następuje tylko na wniosek.

Właściwym do zarządzenia aresztu jest tak sąd sprawy głównej, jak i ten Sąd Powiatowy, w którego okręgu znajduje

¹⁾ Por. art. 24 konwencji haskiej o procedurze cywilnej z 17 lipca 1905 r. (Dz. Ust. z r. 1926 poz. 735) łącznie z oświadczeniem rządowem z 30 listopada 1926 r. (Dz. Ust. poz. 734).

się przedmiot, mający być obłożony aresztem lub osoba, mająca być ograniczoną w wolności osobistej (§ 919 p. c.).

Sądem sprawy głównej jest w przypadkach, gdzie proces nie jest jeszcze wytoczony, każdy sąd, przed którym w myśl przepisów o właściwości rzeczowej i miejscowej proces może być wytoczony. W razie właściwości kilku sądów powód ma prawo wyboru (§ 35 p. c.) We wszystkich tych przypadkach sąd winien swą właściwość badać z urzędu (z uwagi na § 802 p. c.).

Jeżeli sprawa główna jest już zawisła sądem sprawy głównej jest ten sąd, przy którym w chwili postawienia wniosku proces główny się toczy. Czy sąd ten jest właściwym do rozstrzygnięcia sprawy głównej przy nim zawisłej, tego przy zarządzaniu aresztu nie bada się. — Gdyby więc sprawa główna znajdowała się w instancji pierwszej byłby sądem sprawy głównej tenże sąd pierwszej instancji. Właściwość jego trwa tak długo, dopóki wskutek wniesienia odwołania sprawa główna nie zawisnie w instancji odwoławczej. Od tej chwili właściwym jest sąd odwoławczy i właściwość ta pozostaje, jak długo „sprawa toczy się w instancji odwoławczej“ czyli aż do doręczenia wyroku, kończącego instancję odwoławczą. Od tej chwili następuje znowu i to bez względu na to, czy rewizję wniesiono lub nie, właściwość sądu pierwszej instancji (§ 943 ust. p. c.). Jeżeli sprawa główna toczy się w instancji rewizyjnej, jest więc właściwym sąd pierwszej instancji.

Sąd polubowny nigdy nie jest sądem sprawy głównej. W razie umowy na sąd polubowny właściwym do zarządzania aresztu jest ten sąd państwowy, któryby nim był, gdyby umowa taka nie istniała. Zato sądy kupieckie i sądy przemysłowe (procesorowe) mogą wydawać areszty i tymczasowe zarządzenia (por. § 57 ustawy o sądach przemysł. i § 16 ustawy o sądach kupieckich).

W przypadkach nagłych może decydować również i sam przewodniczący sądu kolejalnego. Przewodniczący rozstrzyga w miejsce sądu. Rozstrzygnięcie takie jest dopuszczalne tylko, jeżeli decyzja może zapaść bez uprzedniej ustnej rozprawy (§ 944 p. c.; por. §§ 921, 922, 926 ust. 1, 934 ust. 3 p. c.).

5) Wniosek o zarządzanie aresztu powinien zawierać określenie roszczenia wraz z podaniem kwoty pieniężnej lub wartości pieniężnej (por. § 916 p. c.) jakoteż wymieniać przyczyny aresztu z wskazaniem okoliczności, usprawiedliwiających wydanie bądź to aresztu rzeczowego bądź też osobistego (§ 920 p. c.). Tak roszczenie jak i przyczynę aresztową należy uwiarygodnić (§ 920 ust. 1 i 2 p. c.).

Jednakże sąd może, jeżeli nawet roszczenie lub przyczyna aresztowa nie są uwiarygodnione lub też jeżeli nie uwiarygodniono żadnego z tych warunków, zarządzić pomimo to areszt, wszakże tylko za złożeniem zabezpieczenia celem pokrycia szkód, grożących stronie

przeciwnej. Wysokość kaucji sąd wyznacza według swego uznania. Co do złożenia zabezpieczenia trzeba zresztą zaznaczyć, że sąd może w każdym przypadku, nawet jeżeli uwiarygodniono i roszczenie i przyczynę aresztową, uzależnić zarządzenie aresztu od złożenia takiej kaucji (§ 921 ust. 2 p. c.).

Złożenie zabezpieczenia zastępuje tylko uwiarygodnienie, nie usuwa jednak wad odnoszących się do uzasadnienia wniosku aresztowego. W razie wad w uzasadnieniu roszczenia lub przyczyny aresztowej należy wniosek oddalić.

Wniosek trzeba wnieść albo pisemnie albo też do protokołu sekretarza sądowego (§ 920 ust. 3 p. c.), nie podlega więc przymusowi adwokackiemu (§ 78 p. c.). Z chwilą postawienia wniosku o zarządzenie aresztu rozpoczyna się proces aresztowy i powstają skutki zawisłości prawnej. Jednakże nie ma zakazu, któryby odpowiadał zakazowi zmiany skargi.

6) Decyzja sądu może zapaść albo bez uprzedniej ustnej rozprawy (§ 921 ust. 1 p. c.), albo też po jej odbyciu.

a) Jeżeli sąd nie zarządził ustnej rozprawy decyzja jego następuje przez uchwałę. Uchwałę zarządzającą areszt sąd doręcza wierzycielowi z urzędu, ten zaś wnosi ją, nawet w postępowaniu przed Sądami Powiatowymi, doręczyć sam stronie przeciwnej.

Uchwałę oddalającą wniosek o zarządzenie aresztu lub zarządzającą uprzednie złożenie zabezpieczenia sąd doręcza tylko wnioskodawcy. Przeciwnik jego nie otrzymuje żadnej w tym względzie wiadomości (§ 922 ust. 2 i 3 p. c.). Przeciwko takiej uchwale wnioskodawcy służy środek prawny zwyczajnego zażalenia (§ 567 p. c.).

b) Jednakże sąd może też zarządzić ustną rozprawę. Rozprawa ustna nie ma w tym przypadku znaczenia jedynie informacyjnego lecz jest ustną rozprawą tego samego rodzaju jak przy zwyczajnych procesach. To też sąd wydaje w tym przypadku swą decyzję przez wyrok końcowy (§ 922 ust. 1 p. c.), który można zaskarżyć odwołaniem, o ile naturalnie nie wydała wyroku instancja odwoławcza. Rewizja jest wogóle niedopuszczalna (por. też § 545 ust. 2 p. c.; wyroki Sądów Okręgowych wydane w instancji odwoławczej są wogóle niezaskarżalne). W razie nieprzybycia na termin jednej ze stron może zapaść wyrok zaoczny, przeciwko któremu można wnieść opozycję.¹⁾

Wezwanie strony przeciwnej następuje — poza postępowaniem w Sądzie Powiatowym — z inicjatywy strony. Zarządzenie ustnej rozprawy sąd winien z urzędu doręczyć wierzycielowi (§ 329 ust. 3 p. c.), który następnie skutecznie wezwanie dłużnika. Przymus adwokacki obowiązuje (§ 78 p. c.). Czasokresy procesowe (§§ 217, 262 p. c.) powinny być zachowane.

¹⁾ W sądzie odwoławczym postępowanie zaoczne nie wchodzi w rachubę.

W postępowaniu przed Sądami Powiatowymi sąd wyznacza termin z urzędu i z urzędu wzywa obydwie strony do ustnej rozprawy.

Ustna rozprawa toczy się w zasadzie według przepisów o obowiązkowej ustnej rozprawie (§§ 128 i nast. p. c.), jednakże z odchyleniami, wynikającymi z istoty postępowania aresztowego.

I tak przedmiotem decyzji sądowej jest jedynie wniosek o zarządzenie aresztu, nie zaś materialne prawo wierzyciela. Faktycznie podstawy roszczenia i przyczyny aresztowej wierzyciel potrzebuje tylko uwiarygodnić (§ 294 p. c.). Wobec tego jest niedopuszczalne wskazanie przysięgi lub nałożenie przysięgi sędziowskiej. Do dokumentów można się posługiwać tylko o tyle, o ile można je zaraz przedłożyć, podczas gdy wnioski dotyczące późniejszego wystarania się o dokumenty są niedozwolone. Wogóle postępowanie dowodowe, które nie może się odbyć niezwłocznie jest niedopuszczalne, jak to ustawa specjalnie akcentuje (ust. 2 § 294 p. c.). A zatem nie należy wydawać uchwały dowodowej a następnie badać świadków w osobnym terminie. Świadkowie muszą być przez strony przyprowadzeni już do ustnej rozprawy, ażeby w razie potrzeby mogli być zaraz zbadani.

Wyrok odpowiada co do formy i treści zwyczajnemu wyrokowi końcowemu; tylko że z natury rzeczy wykluczona jest tymczasowa wykonalność wyroku. Również i doręczenie wyroku odbywa się według zasad obowiązujących dla wyroków końcowych.

Wyrok powinien zawsze zawierać decyzję co do kosztów (§§ 91 i nast. p. c.). Zresztą decyzję taką powinna zawierać również i uchwała sądowna, zarządzająca areszt (§ 91 p. c.).

7) W razie zarządzenia aresztu sąd winien w nakazie aresztowym ustalić kwotę, za której złożeniem nastąpi wstrzymanie wykonania aresztu a dłużnik otrzyma prawo do postawienia wniosku o uchylenie wykonanego już aresztu (§ 923 p. c.). Do wstrzymania wykonania wystarcza jeżeli dłużnik aresztowy przedłoży dokument publiczny o dokonaniu złożenia (§ 775 L. 3 p. c.). Uchylenie wykonanego już aresztu może nastąpić tylko przez sąd wykonawczy (§ 934 p. c.).

8) Jeżeli sąd zarządził areszt w drodze uchwały, natenczas uchwałę tego rodzaju można zaskarżyć sprzeciwem,¹⁾ do którego wniesienia jest uprawnionym tylko dłużnik (§ 924 ust. 1 p. c.). Sprzeciw wyklucza jakiegokolwiek inny środek prawny, w szczególności zażalenie. Sprzeciw sam w sobie nie jest środkiem prawnym, lecz jest tylko oświadczeniem strony, że żąda ustnej rozprawy. Specjalnego czasu sokuksu do wniesienia sprzeciwu ustawa nie przewiduje. Wniesienie sprzeciwu jest dozwolone przed doręczeniem uchwały aresztowej dłużnikowi i jest dopuszczalne tak długo jak długo istnieje zarządzenie aresztu. Sądem właściwym do rozprawy nad sprzeciwem i do

¹⁾ Urzędowe tłumaczenie procedury cywilnej używa mylnie określenia „opozycja“ zamiast „sprzeciw“.

wydania odnośnej decyzji jest wyłącznie ten sąd, który wydał uchwałę aresztową (§ 919 p. c.).

Wniesienie sprzeciwu następuje przed wydziałem Sądu Okręgowego i sądami kolegialnymi przez wniesienie pisma procesowego z odpowiednim oświadczeniem. Pismo to wraz z wezwaniem do ustnej rozprawy dłużnik winien wierzycielowi doręczyć (§§ 214 do 217 p. c.). Przed Sadem Powiatowym można sprzeciw wnieść piśmiennie lub do protokołu sekretarza sądowego. Termin sąd wyznacza z urzędu. Wnosząc sprzeciw strona¹⁾ powinna celem przygotowania ustnej rozprawy przytoczyć powody, dla których żąda uchylecia aresztu (§ 924 ust. 2 p. c.).

Wniesienie sprzeciwu nie powoduje wstrzymania wykonania aresztu (§ 924 ust. 3 p. c.).

9) Po wniesieniu sprzeciwu następuje ustna rozprawa. Przedmiotem jej jest tylko roszczenie aresztowe. Sąd rozstrzyga o tem, czy nakaz aresztowy należy w całości lub częściowo zatwierdzić, zmniejszyć lub uchylić albo czy należy zarządzić złożenie kaucji (§ 925 ust. 2 p. c.). A zatem sąd rozstrzyga o słuszności wydania nakazu aresztowego. — Zawieszenie decyzji aż do prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy głównej jest niedopuszczalne.

Sąd wydaje swą decyzję we wyroku końcowym (§ 925 ust. 1 p. c.). Wyroki uchylające areszt w całości lub części należy z urzędu uznać za tymczasowo wykonalne (§ 708 L. 5 p. c.). Wyrok zatwierdzający areszt należy uznać za tymczasowo wykonalny na zasadzie ogólnych przepisów (§§ 708 i nast. p. c.).²⁾

Przeciwko wyrokowi służy środek prawny odwołania,³⁾ o ile wyrok wydany jest przez taką instancję, przeciwko której wyrokom ustawa środki prawne przewiduje.⁴⁾ Rewizja jest w tych sprawach niedopuszczalna (§ 545 ust. 2 p. c.).⁵⁾

10) Pomimo zatwierdzenia nakazu aresztowego a zatem pomimo uznania, że nakaz ten wydano słusznie, ustawa dopuszcza w pewnych warunkach późniejsze uchylenie zarządzonego słusznie aresztu przyjmując, że dalsze trwanie aresztu byłoby nieusprawiedliwione. Uchylenie takie jest dopuszczalne z powodu zmiany okoliczności. Zmiana taka zachodzi, jeżeli później odpadły warunki aresztu, w szczególności gdy odpadła przyczyna aresztowa (§§ 917, 918 p. c.), albo jeżeli roszczenie główne, którego wyegzekwowanie miało być przez areszt zabezpieczone, bądź to wygasło przez zapłacenie bądź też w procesie głównym uznane zostało za nieistniejące (§ 927 p. c.).

¹⁾ Przepis porządkowy.

²⁾ Praktyczne znaczenie ujawnia się szczególnie w odniesieniu do kosztów

³⁾ Por. orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 37 str. 368.

⁴⁾ Wyrok wydany przez Izbę Sądu Okręgowego jest więc niezaskarżalny.

⁵⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 50 str. 342 i nast.; t. 52 str. 270; w tomie 71 str. 24 i nast.

Na równi ze zmianą okoliczności ustawa traktuje przypadek, gdy dłużnik ofiaruje złożenie zabezpieczenia i je też rzeczywiście złoży (§ 927 p. c.).

Skoro dłużnik z przytoczonych codopiero powodów wniesie o uchylenie aresztu sąd winien wydać decyzję za pomocą wyroku końcowego. Właściwym do wydania rozstrzygnięcia i to wyłącznie właściwym jest sąd sprawy głównej. Tylko gdyby nie istniała jeszcze zawisłość sporu głównego byłby właściwym ten sąd, który areszt zarządził (§ 927 ust. 2 p. c.).¹⁾

Przeciwko wyrokowi służy środek prawny odwołania o ile wyrok wydała instancja, przeciwko której wyrokom odwołanie jest wogóle dopuszczalne. Rewizja nie wchodzi w rachubę (§ 545 ust. 2 p. c.).²⁾

11) Zarządzenie aresztu nie zależy wprowadzie od tego, czy proces w sprawie głównej jest już wytoczony. Jednakże jeżeli to jeszcze nie nastąpiło, dłużnik może wierzyciela zmusić do wytoczenia sprawy głównej. Może on bowiem postawić wniosek, ażeby sąd wierzycielowi nakazał wytoczenie skargi w przeciągu pewnego sądownie zakreślonego czasokresu. Wniosek ten winien być skierowany do tego sądu, który areszt zarządził i podlega przymusowi adwokackiemu, o ile sądem aresztowym nie jest Sąd Powiatowy. Decyzja sądu zapada bez uprzedniej ustnej rozprawy w drodze uchwały (§ 926 ust. 1 p. c.) Jeżeli sąd zarządzi wytoczenie skargi wierzyciel musi się do tego zastosować, w przeciwnym bowiem razie sąd na wniosek dłużnika areszt uchyli, co następuje przez odnośny wyrok końcowy, wydany po uprzedniej ustnej rozprawie (§ 926 ust. 2 p. c.).

Za wytoczenie skargi w myśl zarządzenia sądowego należy uważać nie tylko skargę o zasądzenie lecz również i skargę o ustalenie a nawet skargę przed sądem polubownym. Również i nakaz zapłaty trzeba uważać za wystarczający.

B. 1) Sądowe zarządzenie aresztu nie doprowadza jeszcze do zabezpieczenia wierzyciela, gdyż nie daje mu jeszcze władzy nad przedmiotami majątkowymi dłużnika lub nad jego osobą. Dopiero wykonanie aresztu doprowadza do tego celu. Podobnie jak w zwyczajnym procesie na skutek skargi przychodzi do postępowania procesowego, kończącego się wyrokiem, którego zrealizowanie następuje w postępowaniu egzekucyjnym, tak i przy areszcie proces aresztowy kończy się orzeczeniem sądowym zarządzającym areszt, lecz zrealizowanie aresztu następuje w osobnym postępowaniu, mającym na celu wykonanie aresztu. Postępowanie celem wykonania aresztu jest podobne do egzekucji, której przepisy mają o tyle zastosowanie, o ile nie stoi temu na przeszkodzie sama istota aresztu, który ma dopro-

¹⁾ Por : Orzeczenie Sądu Rzeszy w t. 50 str. 342

²⁾ Sąd odwoławczy rozstrzygał po raz pierwszy w sprawie aresztu czy to wydając wyrok po wniesieniu sprzeciwu (§ 925 p. c.) czy też na zasadzie § 927 p. c. rozstrzyga ostatecznie.

wadzić do zaspokojenia wierzyciela (§ 928 p. c.). To też nie mają zastosowania te przepisy, które dotyczą spieniężenia zajętych przedmiotów lub wogóle zaspokojenia wierzyciela.

2) Pozatem ustawa zawiera szereg przepisów specjalnych.

Nakazy aresztowe są w zasadzie natychmiast wykonalne. Bez względu na to, czy zarządono areszt uchwałą czy też wyrokiem końcowym nie potrzeba do wykonalności nakazu aresztowego ani orzeczenia o tymczasowej wykonalności ani nawet uzyskania klauzuli wykonawczej. Tylko w tych przypadkach, gdzie wykonanie ma nastąpić na rzecz innego wierzyciela, aniżeli wymienionego w nakazie aresztowym lub przeciwko mnemu dłużnikowi konieczne jest poprzednie uzyskanie klauzuli wykonawczej (§ 929 ust. 1 łącznie z §§. 727, 730 i nast. p. c.).

Jednakże wykonanie aresztu jest uzależnione od przeprowadzenia go w czasokresie jednego miesiąca a to dla tego, ażeby wykonanie nie odbywało się w zupełnie zmienionych okolicznościach. Wspomniany czasokres jednomiesięczny rozpoczyna się z chwilą ogłoszenia nakazu aresztowego, jeżeli nakaz wydano we wyroku końcowym. Jeżeli zaś jest zawarty w uchwale, czasokres rozpoczyna się z chwilą doręczenia uchwały wierzycielowi (§ 929 ust. 2 łącznie z § 922 p. c.). Gdyby sąd uchwałą aresztową wydał wierzycielowi bez formalnego doręczenia, bieg czasokresu rozpocząłby się dopiero z chwilą dokonania przez wierzyciela doręczenia do rąk dłużnika (por. § 221 ust. 2 p. c.).

Wspomniany czasokres nie może być przez sędziego ani przedłużony ani skrócony może być jednak zmieniony w szczególności przedłużony za zgodą stron (§ 224 p. c.).

Czasokres jest w zasadzie zachowany tylko wtenczas, jeżeli w czasie jego trwania wykonanie zostało rzeczywiście przeprowadzone (np. zajęcie w myśl § 930 p. c.).¹⁾

Wykonanie aresztu jest dopuszczalne już przed doręczeniem go dłużnikowi. Jeżeli jednak wykonanie rozpoczęto przed doręczeniem, natenczas doręczenie nakazu aresztowego do rąk dłużnika winno nastąpić w przeciągu tygodnia od chwili wykonania i oprócz tego przed upływem wspomnianego wyżej czasokresu miesięcznego (§ 929 ust. 3 p. c.). W razie niezachowania jednego z tych dwóch czasokresów wykonanie byłoby bezskuteczne.

3) Wykonanie nakazu aresztowego odbywa się według tych samych zasad co egzekucja, tylko że nie może doprowadzić do zaspokojenia wierzyciela.

a) A zatem wykonanie z majątku ruchomego następuje przez zajęcie przyczem obowiązują te same przepisy co przy zajęciu w drodze egzekucji, wywołując też te same skutki a w szczególności

¹⁾ Na równi z zajęciem należy traktować zapowiedź zajęcia w rozumieniu § 845 p. c. Wyjątki: § 207 i § 932 ust. 3 p. c.

powstanie prawa zastawu (§ 930 ust. 1 łącznie z §§ 803 do 813 w szczególności §§ 804; 826 do 834; 840; 843; 846 do 848; 850 do 855; 857 do 863 p. c.). Jednakże spieniężenie zajętych przedmiotów jest w zasadzie niedopuszczalne. Wszakże na wniosek właściwy sąd wykonawczy (§ 764 p. c.) może nakazać sprzedaż rzeczy ruchomej, jeżeli grozi niebezpieczeństwo znacznego obniżenia wartości lub jeżeli jej przechowanie spowodowałoby niewspółmiernie wysokie koszty (§ 930 ust. 3 p. c.). Uzyskaną ze sprzedaży kwotę należy zdeponować. Tak samo należy zdeponować zajęte pieniądze jakoteż kwotę, przypadająca wierzycielowi w postępowaniu działowym.

Jeżeli ma być zajęta wierzycielność wyłącznie właściwym jest nie sąd wykonawczy (w rozumieniu § 828 ust. 2 p. c.), lecz sąd aresztowy (§ 919 p. c.), który w tym zakresie jest sądem wykonawczym (§ 930 ust. 1 zd. 3 p. c.). Tak samo jest sąd aresztowy właściwym, gdy idzie o zajęcie roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmysłowych (§ 856 p. c.) lub o zajęcie innych praw majątkowych, nie będących przedmiotem egzekucji z majątku nieruchomości (§ 857 p. c.).

Przekazanie zajętej wierzycielności nawet pod warunkiem, azeby dłużnik dłużnika odnośną kwotę zdeponował, jest niedopuszczalne.¹⁾

Te same przepisy, które dotyczą wykonania aresztu z majątku ruchomego (§ 930 p. c.) należy stosować również i przy wykonywaniu aresztu w odniesieniu do statków zarejestrowanych w rejestrze okrętowym (§ 931 ust. 1 p. c.), pomimo, że egzekucja z takich statków odbywa się według postanowień o przymusowym wykonaniu z nieruchomości (§ 834 p. c.). Wykonanie aresztu następuje więc i w tym przypadku przez zajęcie (niedopuszczalne w przypadku § 482 k. h.).

Jeżeli w chwili wykonania aresztu był już zarządzonej przymusowy przetarg statku należy obłożenie aresztem uważać za pierwsze zajęcie (w rozumieniu § 826 p. c.), tak że zajęcie w wykonaniu aresztu jest zajęciem dalszem, które może być dokonane bądź to we formie zajęcia samodzielnego (§ 808 p. c.) bądź też we formie zajęcia przyłączonego (§ 826 p. c.). Odpis protokołu zajęcia należy w razie zajęcia przyłączonego wręczyć sądowi wykonawczemu (§ 826 ust. 2 p. c. łącznie z § 931 ust. 2 p. c.). Z chwilą zajęcia wierzyciel uzyskuje prawo zastawu na podstawie aresztu (§ 931 ust. 1 łącznie z § 804 p. c.). Na wniosek wierzyciela należy prawo to wpisać do rejestru okrętowego. Jako najwyższą kwotę, za którą statek odpowiada, należy oznaczyć tę sumę, którą ustalono w nakazie aresztu (§ 923 p. c.). Zresztą trzeba treść i znaczenie zastawu oceniać według przepisów kodeksu cywilnego (§§ 1262 i nast. k. c. łącznie z § 931 ust. 3 p. c.) o prawie zastawu na okręcie, ustanowionem przez czynność prawną

¹⁾ Sporne! Jak wyżej. Orzeczenie Sadu Rzeszy w t. 33 str. 421 oraz Gaupstein § 930 uwaga II.

b) Celem wykonania aresztu z nieruchomości lub uprawnień do których stosuje się przepisy o nieruchomościach możliwe jest tylko wpisanie hipoteki zabezpieczającej (§ 932 p. c.) i to jako hipoteki maksymalnej (w rozumieniu § 1190 k. c.). Jako najwyższą kwotę, za którą nieruchomość względnie uprawnienie odpowiada, należy wyznaczyć taką sumę, która odpowiada kwocie, ustalonej w nakazie aresztowym. Zresztą trzeba stosować przepisy dotyczące hipoteki przymusowej (§ 932 ust. 2 łącznie z § 867-868 p. c.). Hipoteka aresztowa powstaje z chwilą wpisu (§ 867 p. c.). Jednakże o ile idzie o zachowanie czasokresów, w których wykonanie aresztu jest dopuszczalne, to wniosek o wpis hipoteki uważa się już za wykonanie nakazu aresztu (§ 932 ust. 3 łącznie z § 929 ust. 2 i 3 p. c.). Wpis hipoteki aresztowej jest jedynym dozwolonym rodzajem wykonania aresztu z nieruchomości. Niedopuszczalny jest więc przetarg przymusowy i przymusowy zarząd.

c) Osobisty areszt zabezpieczający może według uznania sądu polegać albo na przyaresztowaniu albo też na innych ograniczeniach wolności osobistej (np. areszt domowy, zakaz opuszczenia pewnej miejscowości). W razie przyaresztowania sąd winien wydać odpólny nakaz (§ 908 p. c.), w którym trzeba wymienić kwotę, przez którą zdeponowanie następuje wstrzymanie wykonania aresztu i dłużnik uzyskuje prawo żądania uchylecia wykonanego aresztu (§ 923 p. c.). Zresztą wykonanie aresztu następuje w myśl przepisów o przyaresztowaniu celem wymuszenia złożenia przysięgi wyjawienia (§ 933 łącznie z §§ 904 do 913 p. c.). Gdyby zaś sąd aresztowy zarządził inny sposób ograniczenia wolności, natenczas winien sam wydać specjalne zarządzenia (§ 933 p. c.). W myśl tych zarządzeń przeprowadza wykonanie komornik sądowy (por. §§ 753 ust. 1, 909, 928 p. c.). Ani areszt ani inne ograniczenia wolności nie mogą trwać dłużej aniżeli 6 miesięcy (§ 933 łącznie z § 913 p. c.).

4) Dłużnik może zadać nie tylko uchylecia zarządzenia aresztu (§§ 924, 925 p. c. oraz 926, 927 p. c.), lecz może oprócz tego żądać również i zniesienia wykonania aresztu (§ 934 p. c.).

Warunkiem uchylecia wykonanego aresztu jest albo zdeponowanie ustalonej w nakazie aresztowym kwoty albo też okoliczność, że wierzyciel nie wpłacił koniecznej zaliczki w przypadkach, w których dalsze trwanie aresztu powoduje specjalne wydatki, jak przy areszcie osobistym (§ 912 p. c.) lub w specjalnych przypadkach aresztu rzeczowego (np. utrzymanie konia).

Do uchylecia wykonanego aresztu jest wyłącznie właściwym sąd wykonawczy (§ 934 ust. 1 i 2 p. c. łącznie z §§ 764, 802 p. c.). Tylko przy wierzytelnościach i innych prawach istnieje właściwość sądu aresztowego (§ 930 ust. 1 p. c.).

Decyzja sądu na odpólny wniosek dłużnika może nastąpić bez uprzednie ustnej rozprawy (§ 934 ust. 3 p. c.) w drodze uchwały. Przeciwnie uchwale, uchylającej areszt służy środek praw-

ny natychmiastowego zażalenia (§ 934 ust. 4 p. c.). W razie oddalenia wniosku o uchylenie należy wnieść zwyczajne zażalenie (§ 567 p. c.; wyjątek od reguły § 793 p. c.).¹⁾

Rozdział II.

Tymczasowe zarządzenie.

A Wydanie tymczasowego zarządzenia jest dopuszczalne w dwóch przypadkach:

- 1) Celem zabezpieczenia pewnego świadczenia indywidualnego (§ 935 p. c.) oraz
- 2) dla uregulowania tymczasowego stanu w odniesieniu do spornego stosunku prawnego (§ 940 p. c.).

B. 1. Ogólnym warunkiem wydania tymczasowego zarządzenia celem zabezpieczenia pewnego świadczenia indywidualnego jest, ażeby zachodziła obawa, iż wskutek zmiany istniejącego stanu rzeczy nastąpić by mogło udaremnienie lub istotne utrudnienie realizacji praw wierzyciela (§ 935 p. c.). Przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie o świadczenie indywidualne i to właśnie świadczenie musi być zagrożone. Czy zagrożenie takie istnieje sąd rozstrzyga według swego uznania.

2) Do postępowania przy wydawaniu tymczasowego zarządzenia należy stosować odpowiednio przepisy, dotyczące postępowania aresztowego (§ 936 p. c.).

Jednakże od tej zasady zachodzą ważne odchylenia.

a) Właściwym do wydania tymczasowego zarządzenia jest sąd sprawy głównej który w przeciwieństwie do postępowania aresztowego (§ 921 p. c.) rozstrzyga w zasadzie na podstawie ustnej rozprawy. Tylko wyjątkowo i tylko w nagłych przypadkach rozstrzygnięcie może nastąpić bez takiej uprzedniej ustnej rozprawy (§ 937 p. c.). Sadem sprawy głównej jest jak przy arescie sąd pierwszej instancji a jeżeli spór zawisł w instancji odwoławczej — sąd odwoławczy (§ 943 p. c.; por. wyżej rozdział I pod A, 4).

Wyjątkowo tylko zachodzi również i właściwość Sadu Powiatowego i to tego, w którego okręgu znajduje się sporny przedmiot. Sąd ten może wydać tymczasowe zarządzenie tylko w przypadkach nagłych. W razie wydania takiego zarządzenia sąd winien z urzędu określić wnioskodawcy czasokres — rozpoczynający

¹⁾ Sporne. Jak wyżej Gaupp-Stein § 934 uwaga II, 3 — Inni i w tym przypadku zadają wniesienia natychmiastowego zażalenia. Tak Sydow — Busch — Krantz § 934 uwaga 6

się z chwilą doręczenia (§ 221 p. c.) — w ciągu którego winien on stronę przeciwną wezwać przed sąd sprawy głównej do ustnej rozprawy co do słuszności tymczasowego zarządzenia (§ 942 ust. 1 p. c.). Decyzja Sądu Powiatowego może zapaść bez uprzedniej ustnej rozprawy i następuje w drodze uchwały (§ 942 ust. 4 p. c.). Po bezskutecznym upływie określonego przez Sąd Powiatowy czasokresu — gdyby więc w czasokresie tym wnioskodawca nie skutecznie wezwał strony przeciwniej do ustnej rozprawy przed sądem sprawy głównej — sąd ten na wniosek dłużnika winien uchylić wydane zarządzenie (§ 924 ust. 3 p. c.).

Specjalne przepisy obowiązują w przypadkach, w których Sąd Powiatowy wydaje natychmiastowe zarządzenie, na podstawie którego ma być wpisane ostrzeżenie albo ma nastąpić wpis sprzeciwu przeciwko prawidłowości księgi wieczystej lub rejestru okrętowego (§§ 885, 892, 1263 k. c.). Zarządzenie tego rodzaju może Sąd Powiatowy, w którego okręgu leży grunt lub znajduje się port ojczysty albo miejsce przeznaczenia statku, wydać nawet wtedy, jeżeli sąd sprawy nie uważa za nagłego. W tych przypadkach Sąd Powiatowy nie wyznacza z urzędu czasokresu do wezwania strony przeciwniej do ustnej rozprawy, lecz czyni to tylko na wniosek przeciwnika (§ 942 ust. 2 p. c.).

W przypadkach pilnych, przy których zwłoka wywołana zebraniem się sądu na termin mogłaby spowodować szkodę, przewodniczący sądu kolegiального może podobnie jak przy areszcie wydać sam decyzję zamiast całego sądu, o ile rozstrzygnięcie na postawiony wniosek nie wymaga uprzedniej ustnej rozprawy (§ 944 p. c. łącznie z §§ 936, 937 ust. 2, 941 p. c.). Środki prawne przeciwko decyzjom przewodniczącego są te same, co przeciwko rozstrzygnięciom sądu.

b) W przeciwieństwie do aresztu ustawa pozostawia przy tymczasowym zarządzeniu sądowi swobodę w wyborze środków koniecznych do osiągnięcia celu. Jednakże swoboda ta jest ograniczona. Przedewszystkiem sąd winien baczyć na to, aby zarządzenie było tylko tymczasowe, a zatem nie może wydawać zarządzeń doprowadzających do zupełnego zaspokojenia wierzyciela. Poza to zarządzenie musi leżeć w granicach postawionych wniosków, chociaż sąd może w miejsce pewnego niedozwolonego środka zarządzić inny środek pokrewny (np. w miejsce ostrzeżenia zarządzić wpis sprzeciwu). O ile idzie o wpisy do księgi wieczystej to możliwy jest tylko wpis ostrzeżenia, sprzeciwu i zakazu zbycia w granicach prawa materialnego (§§ 883, 892, 899 k. c.).¹⁾ Zresztą sąd może w drodze tymczasowego zarządzenia zaprowadzić sekwestrację, czyli może postąpienie i zarząd rzeczy ruchomych lub nieruchomości powierzyć osobie zaufanej (§§ 848, 857 ust. 4 p. c.). Również

¹⁾ Por.: Orzeczenie Sądu Rzeszy w tomie 67 str. 39

i zarząd przymusowy nieruchomości przy analogicznem stosowaniu przepisów, zawartych w §§ 146 i nast. ust. p. p., jest dopuszczalny o ile zarządzenie to jest konieczne celem zabezpieczenia praw wierzycieli hipotecznych (§ 1134 k. c.). Wreszcie sąd może przeciwnikowi nakazać wykonanie pewnej czynności lub może jej podjęcia zakazać, w szczególności może też zakazać zbycia, obciążenia lub zastawienia nieruchomości (§ 938 ust. 2 p. c. por. też § 136 k. c.).

Jeżeli na podstawie tymczasowego zarządzenia ma nastąpić wpis do księgi wieczystej lub do rejestru okrętowego, sąd, który wydał tymczasowe zarządzenie, ma prawo nawet bez wniosku wezwać wydział hipoteczny lub władzę rejestrową do skutecznego wpisu (§ 941 p. c.). Naturalnie może również i wierzyciel sam wystąpić z odpowiednimi wnioskami.

c) Przy tymczasowych zarządzeniach ustawa w zasadzie nie daje dłużnikowi, podobnie jak przy areszcie (§§ 923, 934 p. c.), prawa do uchylenia zarządzenia za zdeponowaniem pewnej kwoty. Tłumaczy się to tem, że tymczasowe zarządzenie ma zabezpieczyć świadczenie indywidualne a świadczenie takie z reguły nie może być zastąpione pieniędzmi. Jednakże w specjalnych okolicznościach sąd może zezwolić na uchylenie tymczasowego zarządzenia za złożeniem kaucji (§ 939 p. c.) Co należy uważać za takie specjalne okoliczności zależy wprawdzie od uznania sadu, jednakże okoliczności te muszą być przytoczone we wyroku. Decyzja w sprawie kaucji następuje albo przy wydaniu tymczasowego zarządzenia albo w wyroku końcowym wydanym po uprzedniej ustnej rozprawie z powodu wniesienia sprzeciwu lub postawienia żądania o uchylenie tymczasowego zarządzenia przy równoczesnem ofiarowaniu zabezpieczenia (§ 927 p. c.).

II. 1) Oprócz tymczasowego zarządzenia celem zabezpieczenia świadczenia indywidualnego (§ 935 p. c.) ustawa zna jeszcze drugi rodzaj tymczasowych zarządzeń. Zadaniem tego drugiego typu jest uregulowanie tymczasowego stanu rzeczy w odniesieniu do spornego stosunku prawnego (§ 940 p. c.). Celem tego tymczasowego zarządzenia nie jest zabezpieczenie przyszłego świadczenia lecz zachowanie ładu prawnego przez czas trwania sporu.

Warunkiem tego rodzaju tymczasowego uregulowania jest, żeby zachodził taki stosunek między stronami, który stwarza pewien stan prawny (jak np. posiadanie, stosunek sąsiedzki a przede wszystkim wszelkie stosunki obligatoryjne, których treść nie wyczerpuje się przez jednorazowe świadczenie) oraz aby było ono konieczne celem odwrócenia istotnej szkody lub zapobieżenia grożącej przemocy lub też z innych przyczyn (§ 940 p. c.).

Zresztą całe postępowanie odbywa się według tych samych zasad które obowiązują dla tymczasowego zarządzenia celem zabezpieczenia świadczenia indywidualnego (§§ 936 do 939 p. c.).

2) Wreszcie istnieje jeszcze trzeci rodzaj tymczasowych zarządzeń, który wytworzyła praktyka sądowa, rozwijająca w sposób nader rozciągliwy ideę ustawodawczą zawartą w § 940 p. c. W szczególności praktyka sądowa dopuszcza tymczasowe zarządzenia przy wszystkich świadczeniach powrotnych (np. świadczenia celem utrzymania, przy płaceniu rent, poborów itd.), zarządzając tymczasowe świadczenia na rzecz wierzyciela i to bez względu na to, czy w danym razie świadczenia te będą mogły być zwrócone lub nie (por. orzeczenie Sądu Rzeszy w tomie 27 str. 430 i nast.).

Ustawa zna tymczasowe zarządzenia tego typu w sprawach małżeńskich (§ 627 p. c.). Wyjątkowo dopuszcza je również i kodeks cywilny w § 1716 k. c., którą to myśl praktyka sądowa interpretuje rozciągle (dopuszczając tymczasowe zarządzenia na zasadzie §§ 1387 L. 2, 1388 k. c., nakazujące mężowi płacić zaliczkę na koszty procesu).

Przytoczone rodzaje tymczasowego zarządzenia są dla tego specjalnym typem, że wbrew idei tymczasowych zarządzeń doprowadzają — co najmniej częściowo — do zaspokojenia wierzyciela czyli że są antycypowana egzekucją.¹⁾ Jednakże życie praktyczne wykazuje konieczność takich zarządzeń. Nie zachodzi tu sprzeczność z ustawą lecz jedynie dalsze rozwinięcie idei ustawodawczej.

C. Wykonanie tymczasowych zarządzeń obydwóch typów odbywa się według tych samych zasad, co wykonanie aresztu (§ 936 p. c.).

1) A zatem również i tymczasowe zarządzenie jest natychmiast wykonalne i nie potrzebuje z reguły klauzuli wykonawczej (§ 929 p. c.). Wykonanie jest niedopuszczalne, jeżeli upłynął miesiąc, licząc przy wyrokach od chwili ogłoszenia a przy uchwałach od chwili doręczenia jej do rąk wierzyciela (§ 929 ust. 2 p. c.). Jeżeli natychmiastowe zarządzenie zawiera pod adresem dłużnika nakaz lub zakaz, wykonanie następuje z chwilą doręczenia zarządzenia dłużnikowi, wobec czego winno ono nastąpić w przepisany czasokres jednego miesiąca. Przy wpisach do księgi wieczystej lub rejestru okrętoowego decyduje chwila wpłynięcia wniosku do wydziału hipotecznego lub władzy rejestrowej (§ 932 p. c.).

W razie wykonania tymczasowego zarządzenia przed doręczeniem go dłużnikowi obowiązują te same ustawowe czasokresy dotyczące późniejszego doręczenia (§ 929 ust. 3 p. c.), co przy areszcie.

2) Większe trudności przy wykonaniu sprawiają te tymczasowe zarządzenia (por. wyżej B. II, 2), które nakazują dłużnikowi zapłacić pewną kwotę pieniężną, gdzie więc wykonanie doprowadza w rzeczywistości do zaspokojenia wierzyciela. Przy tego rodzaju tymczasowych

¹⁾ Podobnie sprawę ujmuje Gaupp-Stein chociaż w pewnej mierze uważa takie tymczasowe zarządzenia za niedopuszczalne. Por. uwagi jego przed § 916 p. c. pod IV oraz uwagi przed § 606 pod VI a wreszcie § 938 uwagi IV.

zarządzeniach nie można stosować przepisu o konieczności wykonania w przeciągu miesięcznego czasokresu (§ 929 ust. 2 p. c.) gdyż inaczej nie możnaby zarządzenia o przyszłe świadczenia powrotnie wykonać już po upływie jednego miesiąca (por. § 751 p. c.), co byłoby sprzeczne z celem takiego zarządzenia. W tych razach wykonanie nie jest więc krepowane żadnym czasokresem. Z drugiej jednak strony nie jest ono dopuszczalne przed doręczeniem tymczasowego zarządzenia dłużnikowi (§ 929 ust. 3 p. c.), gdyż dopuszczalność wykonania przed doręczeniem stoi w ścisłym związku z jednomiesięcznym czasokresem do wykonania (por. też § 750 p. c.).¹⁾

Samo wykonanie odbywa się według przepisów o egzekucji z powodu wierzytelności pieniężnych a zatem przez zajęcie (§§ 803 do 871 p. c.).

W tych przypadkach tymczasowe zarządzenie wywołuje więc podobne skutki jak wyrok uznany za tymczasowo wykonalny. Tylko że skarga przeciw-egzekucyjna (§ 767 p. c.) jest niedopuszczalna, gdyż nie ma tu wyroku co do sprawy głównej, któryby ustalał jakieś roszczenie. Również i tymczasowe wstrzymanie egzekucji sprzeciwiałoby się istocie tymczasowego zarządzenia jako zarządzenia jedynie przygotowicznego. Zato wytoczenie skargi interwencyjnej (§ 771 p. c.) jest dopuszczalne.²⁾

Rozdział III.

Skutki prawne wydaniego bezprawnie aresztu i tymczasowego zarządzenia.

I Z powodu wykonania aresztu lub tymczasowego zarządzenia może dłużnikowi powstać znaczna szkoda. To też ustawa nakazuje w pewnych warunkach odszkodowanie dłużnika przez wierzyciela podobne jak to czyni w razie przeprowadzenia egzekucji na podstawie wyroków tymczasowo wykonalnych lub wyroków z zastrzeżeniem (§§ 717; 302, 600 p. c.).

Powstanie obowiązku do odszkodowania dłużnika (§ 945 p. c.) zależy od tego:

1) ażeby wydanie aresztu lub tymczasowego zarządzenia było od samego początku nieusprawiedliwione albo też

¹⁾ Bardzo sporne tak co do konstrukcji prawnej, jak i co do praktycznych wyników — Jak wyżej Gaupp-Stein § 938 uwaga IV, który jednakże dopuszcza w myśl ust. 3 § 929 p. c. wykonalność przed doręczeniem — Jeszcze inaczej np. Falkmann st. 76 pod 6. Por. też Sąd Rzeszy w orzeczeniach tom 21 str. 418 i tom 32 str. 422.

²⁾ Por. Orzeczenie Sadu Rzeszy w tomie 92 str. 22.

2) aby nastąpiło późniejsze uchylenie aresztu lub tymczasowego zarządzenia,

- a) bądź to z powodu niewytoczenia skargi w rzeczy głównej pomimo odnośnego zarządzenia sądu (§ 926 ust. 2 p. c.),
- b) bądź też z powodu nie skutecznego w określonym czasie wezwania strony przeciwnej przed sąd sprawy głównej do ustnej rozprawy nad słusnością tymczasowego zarządzenia. — Ten przypadek dotyczy tylko tymczasowych zarządzeń wydanych przez Sąd Powiatowy (§ 942 ust. 3 p. c.).¹⁾

W przytoczonych wyżej przypadkach wierzyciel, który uzyskał zarządzenie jest zobowiązany do wynagrodzenia stronie przeciwnej tę szkodę którą poniosła z powodu wykonania zarządzonych środków lub dla tego, że dała zabezpieczenie celem uwolnienia się od wykonania lub celem uzyskania uchylenia odnośnych zarządzeń (§ 945 p. c.).

II. 1) Odszkodowanie, które wierzyciel winien w tych razach udzielić, jest wynagrodzeniem za czynność niedozwoloną. Jest to w istocie swej przepis materialny, do którego należy stosować nie tylko odnośne przepisy procedury cywilnej (§ 32 p. c.), lecz przede wszystkim również i postanowienia kodeksu cywilnego (np. § 852 k. c.).²⁾ Jednakże obowiązek wierzyciela do odszkodowania istnieje tutaj niezależnie od tego, czy wierzyciel szkodę zawiadził lub nie. Wystarczy obiektywne bezprawie ujawnione przez uchylenie aresztu lub tymczasowego zarządzenia.³⁾

Zresztą obowiązują co do istoty i rozmiarów odszkodowania, w szczególności też co do możliwości uwzględnienia współwiny poszkodowanego (§ 254 k. c.) ogólne przepisy kodeksu cywilnego (§ 249 i nast. k. c.).

2) Co do procesowego dochodzenia tego roszczenia ustawa nie zawiera żadnych przepisów w przeciwieństwie do wyroków tymczasowo wykonalnych i wyroków z zastrzeżeniem (§§ 717; 302, 600 p. c.). To też roszczenia o odszkodowanie nie można dochodzić w postępowaniu aresztowym, lecz trzeba wytoczyć odrębną skargę w zwykłym postępowaniu procesowym.

W razie wytoczenia skargi o odszkodowanie opartej na § 945 p. c., sąd procesowy ma wprowadzić w zasadzie swobodę badania, czy zachodzi obowiązek odszkodowania. Jednakże w razie uchylenia aresztu lub tymczasowego zarządzenia z powodu nieusprawiedliwionego

¹⁾ Ustawa nie reguluje przypadku, w którym wykonanie aresztu jest nieważne z uwagi na niezachowanie czasokresów, przewidzianych w § 929 ust. 2 i 3 p. c. Wobec braku odpowiedniego postanowienia nie można więc na zasadzie § 945 p. c. żądać odszkodowania, pomimo, że przypadek § 929 ust. 2 i 3 p. c. jest pokrewny § 926 ust. 2 i § 942 ust. 3 p. c. — Sprawa jest sporna. Z uwagi na wspomniane pokrewieństwo dopuszcza odszkodowanie Gaupp-Stein § 945 uwaga III.

²⁾ P. r. Orzeczenia Sądu Rzeszy w tomie 74 str. 249 oraz w tomie 78 str. 207; Gaupp-Stein § 945 uwaga I.

³⁾ P. r. Orzeczenie Sądu Rzeszy w tomie 67 str. 365.

wydania sąd winien mieć na względzie, że przyczyną zobowiązania do odszkodowania nie jest sam fakt uchylenia tych zarządzeń lecz ta okoliczność, że wydano je bezpodstawnie. Zasadniczym momentem jest więc okoliczność, z jakich przyczyn uchylono areszt lub tymczasowe zarządzenie, nie zaś fakt, że uchYLENIE nastąpiło. To też sąd rozstrzygający o odszkodowaniu jest krepowany uzasadnieniem wyroku uchylającego, o ile ono wypowiada z jakich przyczyn uchyleńie to nastąpiło. O tyle więc sąd ten nie ma możności samodzielnego badania, czy areszt lub tymczasowe zarządzenie były słusznie zarządzone lub nie.¹⁾ Skrepowanie to nie jest skutkiem prawomocności wyroku, wydanego w postępowaniu aresztowym lecz wynika z tego, iż specjalny przepis § 945 p. c., łączy pewne skutki prawne z tem, że rozstrzygnięcie sądowe wydano z pewnych określonych przyczyn. Skrepowanie to nie istniałoby i sąd byłby zupełnie swobodny, gdyby w postępowaniu aresztowym decyzja co do słuszności wydania aresztu lub tymczasowego zarządzenia wcale nie zapadła.

¹⁾ Por.: Orzeczenia Sądu Rzeszy w tomach: 58 str. 237 i nast.; t. 59 str. 355 i nast. oraz t. 65 str. 67. Por. też G a u p p - S t e i n § 945 uwaga II, chociaż częściowo odmiennie w konstrukcji prawnej.

Spis rzeczy do części trzeciej:

Część dziesiąta.

Przymusowe wykonanie.

	Str
Rozdział I. Ogólne zasady przymusowego wykonania	265
A. Istota przymusowego wykonania. Tytuły wykonawcze	265
B. Dalsze formalne warunki przymusowego wykonania	272
C. Warunki egzekucji w specjalnych przypadkach	278
D. Organy przeprowadzające przymusowe wykonanie	285
E. Środki obrony, służące w instancji egzekucyjnej dłużnikowi i osobom trzecim. Prawa wierzyciela	289
F. Wstrzymanie i ograniczenie tymczasowego wykonania	302
G. Współdział innych władz z organami wykonawczymi przy przepro- wadzaniu egzekucji	305
H. Koszty przymusowego wykonania	306
Rozdział II. Przeprowadzenie przymusowego wykonania	307
A. Przymusowe wykonanie z powodu wierzytelności pieniężnych	308
I. Egzekucja z majątku ruchomego	308
1. Przymusowe wykonanie z rzeczy zmysłowych	310
2. Egzekucja z wierzytelności pieniężnych	319
3. Egzekucja z roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmy- słowych	334
4. Egzekucja z innych praw majątkowych.	337
II. Egzekucja z majątku nieruchomego	343
1. Egzekucja przez wpis hipoteki przymusowej	345
2. Egzekucja przez przetarg przymusowy	346
3. Egzekucja za pomocą zarządu przymusowego	371
III. Egzekucja z majątku Skarbu Państwa, gmin i innych korporacji, jakoteż fundacji i zakładów prawa publicznego	374
B. Przymusowe dochodzenie roszczeń, nie będących wierzytelnościami pieniężnymi	377
I. Egzekucja celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmy- słowych	377
II. Egzekucja celem zmuszenia dłużnika do wykonania pewnej czyn- ności	379
III. Egzekucja celem zniewolenia dłużnika do zaniechania lub do pod- dania się wykonaniu pewnej czynności	381

C. Skutki prawomocnego zasądzenia na zeznanie oświadczenia woli . .	382
Rozdział III. Przysięga wyjawienia i przyaresztowanie dłużnika . .	384
Rozdział IV. Postępowanie działowe	388
I. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku ruchomego	388
II. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku nieruchomego	391
1. Postępowanie działowe w razie przymusowego przetargu . .	391
2. Postępowanie działowe w razie przymusowego zarządu . .	399

Część jedenasta.

Areszt i tymczasowe zarządzenie.

Rozdział I. Postępowanie aresztowe	402
Rozdział II. Tymczasowe zarządzenie	412
Rozdział III. Skutki prawne wydanego bezprawnie aresztu i tymczasowego zarządzenia	416

Spis rzeczy.

WSTĘP.

Rozdział I. Pojęcie procesu cywilnego	7
Rozdział II. Przyjęcie wymiaru sprawiedliwości w b. dzielnicy pruskiej	10
Rozdział III. Źródła:	
A. Ustawy i rozporządzenia	11
B. Literatura	16
C. Orzecznictwo	17

CZĘŚĆ PIERWSZA.

Ustrój sądownictwa.

Rozdział I. Sądy i sędziowie wraz z organami pomocniczymi:	
A. Władza sądowa i sędziowie	19
B. Hierarchja sądów	21
C. Podział sądów	22
D. Właściwość sądowa	27
I. 1. Właściwość rzeczowa	28
2 Wartość przedmiotu sporu	32
II. Właściwość miejscowa	
1. Przynależność sądowa. Sąd powszechny	33
2. Właściwość szczegółowa	35
3. Wyznaczenie właściwego sądu przez sąd przełożony	38
4. Właściwość na podstawie umowy stron	38
E. Organy sądowe	38
1. Usunięcie i wyłączenie sędziów	39
2 Usunięcie i wyłączenie innych organów sądowych	40
F. Język urzędowy w sądownictwie	41
G. Jawność rozprawy i władza porządku podczas posiedzenia sądowego	46
H. Narady i głosowanie	48
I. Pomoc prawna	49
K. Sądowe organy pomocnicze	51
L. Wakacje sądowe	52
Rozdział II. Prokuratura	53
Rozdział III. Adwokatura i notaryat	54

CZĘŚĆ DRUGA.

Strony procesowe.

Rozdział I. Pojęcie strony w procesie	61
1. Zdolność stanowienia strony	62
2. Legitymacja procesowa strony	63
3. Zdolność procesowa	63
Rozdział II. Uczestnictwo w sporze	67
1. Uczestnictwo zwyczajne	67
2. Uczestnictwo konieczne	68
Rozdział III. Udział osób trzecich w sporze prawnym	69
1. Interwencja główna	69
2. Interwencja uboczna	69
3. Oznaczenie sporu	71
4. Przystąpienie do sporu osoby trzeciej, roszczającej sobie pretensje do spor- nej wiarytelności („spór pretendentów“)	72
5. Wskazanie poprzednika	72
Rozdział IV. Następstwo prawne w toku procesu	74
Rozdział V. Pełnomocnicy procesowi i asystujący	75
Rozdział VI. Koszty procesu	79
Rozdział VII. Złożenie kaucji procesowej	82
Rozdział VIII. Prawo ubogich	84

CZĘŚĆ TRZECIA.

Postępowanie sądowe.

Rozdział I. Ogólne zasady postępowania	89
Rozdział II. Przygotowanie rozprawy ustnej:	
A. Skarga, Pisma procesowe. Zarządzenia sądowe	91
B. Doręczenia	95
C. Wezwania, terminy, czasokresy	105
Rozdział III. Tok rozprawy ustnej, Protokół sądowy	110
Rozdział IV. Skutki zaniedbania, Przywrócenie do poprzedniego stanu	117
Rozdział V. Przerwa i zawieszenie postępowania, Spoczywanie i umorzenie	120

CZĘŚĆ CZWARTA.

Postępowanie w pierwszej instancji.

Rozdział I. Tryb postępowania w Sądach Okręgowych	127
A. Wytoczenie skargi	127
B. Skutki wytoczenia skargi	133
C. Ustna rozprawa	136
D. Zagadnienie dowodu	141
E. Postępowanie dowodowe	146
F. Środki dowodowe	150

I. Dowód z oględzin	150
II. Dowód ze świadków	150
III. Dowód przez biegłych	158
IV. Dowód z dokumentów	161
V. Dowód przez przysięgę	168
G. Zabezpieczenie dowodu	177
H. Dalsza ustna rozprawa. Wyrok	179
I. Dalsza ustna rozprawa	179
II. Wyrok	180
1. Rodzaje wyroków:	
a) Wyroki końcowe	180
b) Wyroki pośrednie	182
c) wyroki kontradiktoryjne	183
d) Wyroki na podstawie zrzeczenia się	183
e) Wyroki z uznania	183
f) Wyrok zaoczny	184
g) Inne rodzaje wyroków	186
2. Ogłoszenie wyroków i uchwał sądowych	188
3. Zewnętrzna budowa wyroku	189
4. Doręczenie wyroku	190
5. Sprostowanie i uzupełnienie wyroku	190
6. Prawomocność wyroku	192
7. Wyroki zagraniczne	195
Rozdział II. Tryb postępowania w Sądach Powiatowych	196

CZEŚĆ PIĄTA.

Środki prawne.

Rozdział I. Odwołanie (apelacja)	202
Rozdział II. Rewizja	209
Rozdział III. Zażalenie	216

CZEŚĆ SZÓSTA.

Wznowienie postępowania	220
-------------------------	-----

CZEŚĆ SIÓDMA.

Specjalne rodzaje postępowania sądowego.

Rozdział I. Proces z dokumentów i weksli	224
Rozdział II. Postępowanie w sprawach małżeńskich	227
Rozdział III. Postępowanie w sporach o ustalenie stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi	234
Rozdział IV. Postępowanie w sprawach o pozbawienie własnej woli	235
Rozdział V. Postępowanie upominawcze	244
Rozdział VI. Postępowanie wywoławcze	249

CZĘŚĆ ÓSMA.

Postępowanie polubowne	253
----------------------------------	-----

CZĘŚĆ DZIEWIĄTA.

Ogólne zasady międzydzielnicowego prawa procesowego	259
---	-----

CZĘŚĆ DZIESIĄTA.

Przymusowe wykonanie.

Rozdział I. Ogólne zasady przymusowego wykonania	265
A. Istota przymusowego wykonania, Tytuły wykonawcze	265
B. Dalsze formalne warunki przymusowego wykonania	272
C. Warunki egzekucji w specjalnych przypadkach	278
D. Organy przeprowadzające przymusowe wykonanie	285
E. Środki obrony służące w instancji egzekucyjnej dłużnikowi i osobom trzecim. Prawa wierzyciela	289
F. Wstrzymanie i ograniczenie przymusowego wykonania	302
G. Współudział innych władz z organami wykonawczymi przy przeprowadzaniu egzekucji	305
H. Koszty przymusowego wykonania	306
Rozdział II. Przeprowadzenie przymusowego wykonania	307
A. Przymusowe wykonanie z powodu wierzytelności pieniężnych	308
I. Egzekucja z majątku ruchomego	308
1. Przymusowe wykonanie z rzeczy zmysłowych	310
2. Egzekucja z wierzytelności pieniężnych	319
3. Egzekucja z roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmysłowych	334
4. Egzekucja z innych praw majątkowych	337
II. Egzekucja z majątku nieruchomego	343
1. Egzekucja przez wpis hipoteki przymusowej	345
2. Egzekucja przez przetarg przymusowy	346
3. Egzekucja za pomocą zarządu przymusowego	371
III. Egzekucja z majątku Skarbu Państwa, gmin i innych korporacji jako też fundacji i zakładów prawa publicznego	374
B. Przymusowe dochodzenie roszczeń, nie będących wierzytelnościami pieniężnymi	377
I. Egzekucja celem uzyskania wydania lub świadczenia rzeczy zmysłowych	377
II. Egzekucja celem zmuszenia dłużnika do wykonania pewnej czynności	379
III. Egzekucja celem zniewolenia dłużnika do zaniechania lub do poddania się wykonaniu pewnej czynności	381
C. Skutki prawomocnego zasądzenia na zeznanie oświadczenia woli	382
Rozdział III. Przysięga wyjawienia i przyaresztowanie dłużnika	384
Rozdział IV. Postępowanie działowe	388

I. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku ruchomego . . .	388
II. Postępowanie działowe w razie egzekucji z majątku nieruchomego . . .	391
1. Postępowanie działowe w razie przymusowego przetargu . . .	391
2. Postępowanie działowe w razie przymusowego zarządu . . .	399

CZĘŚĆ JEDENASTA.

Areszt i tymczasowe zarządzenie.

Rozdział I. Postępowanie aresztowe	402
Rozdział II. Tymczasowe zarządzenie	412
Rozdział III. Skutki prawne wydanego bezprawnie aresztu i tymczasowego zarządzenia	416

Skorowidz.

Liczby oznaczają stronnice.

A.

Adwokaci, organizacja advokatury 54
— przymus adwokacki 54, 77, 123
— pełnomocnictwo 75
— doniesienie o ustanowieniu innego
adwokata 77, 123
— śmierć 123
— spór o zwrot dokumentu 94
— uwierzytelnienie pism 96
Akta sądowe 94, 136
Alternatywne świadczenie 129
Aplikant sądowy 20, 38
Areszt 402
— niedopuszczalność rewizji 210
Aresztowanie dłużnika 384
Asystujący 78
Autor dzieła, egzekucja 316.

B.

Bezpośredniość jako zasada postę-
powania procesowego 90
Biegły 158
Błąd
— odwołanie przyznania 142
— w wyroku 190

C.

Cofnięcie skargi 133
— uznanie skargi za cofniętą 234
— odwołania 203
— rewizji 213, 215

Cudzoziemiec doręczenie 97

— areszt osobisty 403
— prawo ubogich 84
— zdolność procesowa 65
— kaucja 83
— wyroki zagraniczne 195

Czas, doręczenia 102

— przy przeprowadzaniu egzekucji 288

Czasokres, rodzaje czasokresów 106

— czasokresy konieczne (zawite) 107,
108

— przy wniosku o sprostowanie wyro-
ku 191

— do przywrócenia do stanu poprze-
dniego 118

— do odwołania i uzasadnienia go 203

— rewizji i jej uzasadnienia 210

— zażalenia 218

— do zapłaty zaliczki w instancji re-
wizyjnej 213

— do wykonania aresztu i tymczaso-
wego zarządzenia 409, 415

— do skargi zaczepiającej 239, 243

— do wytoczenia skargi o uchylenie
orzeczenia polubownego 257

— obliczenie 109

— przedłużenie i skrócenie 109

— przerwa 109

— ustawowe 109

— wyznaczone przez sędziego 107

— wdania się w spór 106, 107

— sprzeciwu 245, 389, 394, 400, 406

- opozycji 185
- wezwania 106, 107

D.

Dłużnik dłużnika 320

Dodatkowe postępowanie 181, 226

Dokumenty

- dowód z dokumentów 161
- moc dowodowa 163
- prawdziwość 162
- proces z dokumentów 224
- skarga o ustalenie prawdziwości 131
- wykonalne 266, 292
- wystawienie dokumentu co do umowy na sąd polubowny 253

Domniemanie 142, 143, 145, 162

Doniesienie dłużnika do sądu 322

- o zamiarze aresztowania dłużnika 386
- organu wykonawczego 287, 312, 335, 386

Dopełnienie 292

- właściwość miejsca dopełnienia 36

Dopuszczalność

- aresztu 402, 404
- odwołania 203, 204
- opozycji 185, 186
- przywrócenia do stanu poprzedniego 118
- rewizji 210
- procesu z dokumentów i weksli 224
- postępowania upominawczego 244
- sprzeciwu 245, 246, 389, 394, 400, 406
- tymczasowego zarządzenia 402, 412
- wywołania 249
- wznowienia postępowania 220
- zarzutów w postępowaniu egzekucyjnym 290
- zażalenia 216, 218

Doręczenie 95

- z inicjatywy stron 96
- z urzędu 103, 104
- wyroku 190

- przeprowadzenie 97, 100
- klauzuli wykonawczej 277
- uproszczone 104
- zastępcze 100
- publiczne 98

Dowód, zagadnienie dowodu 141

- z oględzin 150
- ze świadków 150
- przez biegłych 158
- z dokumentów 161
- przez przysięgę 168
- postępowanie dowodowe 146
- uchwała dowodowa 146
- ocena 91, 173, 174, 175, 179

Droga prawna

- ekscepcja niedopuszczalności 137
- dopuszczalność rewizji w razie podniesienia zarzutu niedopuszczalności drogi prawnej 210

Duchowny, odmówienie świadectwa 154

- zajęcie uposażenia 332

Działy, postępowanie działowe 388

Dziedziczenie, następne 121, 123, 194

- świadectwo dziedziczenia przy egzekucji 305

Dzielenie, prawo dzielenia sprawy 113

Dzielnikowe ustawy 143

Dzierżawa, obliczenie wartości przedmiotu sporu 32

- przy przetargu przymusowym 354

E.

Egzekucja

- z powodu wierzytelności pieniężnych 308
- z rzeczy zmysłowych 310
- z wierzytelności pieniężnych 319
- z innych praw majątkowych 337
- z roszczeń o wydanie lub świadczenie rzeczy zmysłowych 334
- celem uzyskania wydania rzeczy ruchomych i nieruchomości 377

- celem uzyskania działania lub zaniechania 379, 381
 - egzekucja z majątku nieruchomego 343
 - przez wpis hipoteki przymusowej 345
 - przez przetarg przymusowy 346
 - przez zarząd przymusowy 371
 - z majątku Skarbu Państwa, gmin i innych korporacji oraz fundacji i instytucji prawa publicznego 374
 - uwagi i upomnienia przeciwko sposobowi egzekucji 289, 302
 - opór dłużnika 287
 - obrona dłużnika przeciwko egzekucji 290
 - obrona osób trzecich przeciwko egzekucji 298
 - prawa wierzyciela 297
 - wstrzymanie i ograniczenie egzekucji 302
 - w niedzielę i święta 288
 - niedopuszczalność egzekucji 267, 313, 329
 - w nocy 288
 - zagranicą 306
 - przy pomocy innych władz 305
- Ekscepcje procesowe** 137, 198, 206
- dowodowe 140
- Emerytura, zajęcie** 331
- Ewentualny wniosek skargi** 129
- plan podziału 395

F.

- Fabryka, właściwość sądu** 36
- Fakt, notoryjny** 142
- późniejsze przytoczenie 140
 - wskazanie przysięgi 169
- Falszowanie**
- protokołu 116
- Falszywa przysięga** 173
- Fikcja ustawodawcza w postępowaniu zaocznem** 184
- Formalności, zarzut obrazy przepisów formalnych** 141

G.

- Garnizon, właściwość sądowa** 33
- Głosowanie, sposób i tajemnica** 48
- Gmina, doręczenie** 99
- właściwość sądowa 36
 - egzekucja przeciwko gminom 376
- Grzywna, jako kara porządkowa** 47
- w postępowaniu egzekucyjnem 380, 381

H.

- Hipoteka, postępowanie upominawcze** 244
- proces z dokumentów 224
 - egzekucja przez wpis hipoteki 345
 - wykonanie aresztu przez wpis hipoteki 411
 - zajęcie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką 323, 338 uwaga

I.

- Inicjatywa stron** 89, 96
- Instancja** 100, 201, 202
- Interes, prawny** 131, 136
- Interwencja, główna** 69
- uboczna 69
 - skarga interwencyjna 298
- Intervenient uboczny jako uczestnik sporu** 70, 71
- Incydentalny, spór** 182
- skarga incydentalna o ustalenie 132
- Indywidualizacja zasady skargi** 128, 134
- Izba dla spraw handlowych** 25, 30

J.

- Jawność, rozprawy ustnej** 46
- wykluczenie jawności 46
- Język urzędowy w sądownictwie** 41

K.

- Karno-sądowe ściganie, odmówienie świadectwa z powodu obawy przed karno-sądowem ściganiem** 154
- Kaucja, procesowa** 82

- aresztowa 404, 405
- Kierownictwo sporu 47, 95, 136
 - ustną rozprawą 110, 111
- Klauzula wykonawcza 273
- Kobieta, zdolność procesowa 64
 - jako sędzia polubowny 254
- Kolej żelazna 316, 343
- Komornik sądowy 286
- Korporacja, doręczenie 99
 - właściwość sądu 34, 36
 - egzekucja przeciwko korporacjom prawa publicznego 374
- Koszty, cofnięcia skargi 133
 - cofnięcia odwołania 203
 - cofnięcia rewizji 215
 - egzekucji 306
 - niestawiennictwo świadka 152
 - niestawiennictwo biegłego 160
 - przywrócenia do stanu poprzedniego 120
 - rozstrzygnięcie bez wniosku 80
 - sporu 79
 - ugody 79
 - ustanowienie 81
 - przy wyroku z uznania 80
 - zaskarżenie rozstrzygnięcia 80
 - z powodu niedbalstwa adwokata 81
- Kosztowności, egzekucja 318
- Kwit wierzyciela 303
 - organu wykonawczego 286

L.

- Legitymacja, organu wykonawczego 286
 - zarzut braku legitymacji rzeczowej 63
 - zastępcy procesowego 76
 - zastępcy ustawowego (prawnego) 64, 65, 137
- Literatura procesowa 16
- Lokal przedsiębiorstwa, doreczenie 100

Ł.

- Łączenie, prawo łączenia spraw 113
 - kilku żądań w skardze 129
 - w sprawach małżeńskich 229, 233

M.

- Majątek, egzekucja z majątku małżonków 280
 - przedłożenie spisu (wykazu) majątku przez dłużnika 384
 - stowarzyszenia 279
 - spółki 279
 - właściwość 36
- Małoletni, badanie jako świadka 156
 - przysięga 170
- Małżeńskie sprawy, proces w sprawach małżeńskich 227
 - skarga o rozwód 228
 - właściwość sądu 228
 - próba pojednania 228
 - skarga o unieważnienie 232, 233
 - skarga zaczepiająca 230, 232
 - prokuratura 228
 - wykonalność wyroku w sprawach małżeńskich 267
 - tymczasowe zarządzenie w sprawach małżeńskich 232
 - egzekucja z mienia małżeńskiego 280
- Marynarka, egzekucja 339, 330
- Masa spadkowa, egzekucja 283
- Miasto stołeczne 34
- Międzydzielnicowe prawo procesowe 259
- Miejsce pobytu
 - nieznane, dokonanie doręczenia publicznego 97
 - właściwość sądu 35
- Mienie małżonków, przymusowe wykonanie 280
- Minister, zbadanie w charakterze świadka 153

N.

- Nabywanie rzeczy, będących w procesie 74
- Najem, wartość przedmiotu sporu 32
- Nakaz zapłaty 245
 - wykonawczy 246
- Należytość adwokata 54
 - świadka 152

— biegłego 161
 Narzeczeni, zbadanie świadków 153
 Narady 48
 Następstwo prawne w toku procesu 74
 Natychmiastowe zażalenie 218
 Nazwisko, sędziego 189
 — stron procesowych 127
 Niedopuszczalność drogi sądowej 137
 Niedziela, doręczenia 102
 — przymusowe wykonanie 288
 Niejasność, sprostowanie w wyroku 190
 Niemy, przysięga 177
 — jako sędzia polubowny 254
 Nieruchomość, przymusowe wykonanie 343
 — właściwość sądu 37
 — wykonanie aresztu 411
 Niestawiennictwo stron
 — w terminie do złożenia przysięgi 174
 — w terminie wyznaczonym do pojednania małżonków 228
 — przy ustnej rozprawie w sprawach małżeńskich 230, 231
 — w postępowaniu przygotowawczym 139
 — w sprawach o pozbawienie własnej woli 240
 — do rozprawy nad planem podziału 390
 — do ustnej rozprawy w zwyczajnym postępowaniu 184
 — w instancji odwoławczej 208, 209
 — w instancji rewizyjnej 214
 — świadka 152
 — biegłego 160
 Nieważność, w sprawach małżeńskich 232, 233
 — skarga nieważności 220
 Niewiadomość, powołanie się w odniesieniu do twierdzeń strony przeciwnej 111

Niewłaściwość sądu, ekscepcja 137
 Niezdolność, stanowienia strony w procesie, ekscepcja 137
 — procesowa, ekscepcja 137
 Nocna pora, doręczenie 102
 — przymusowe wykonanie 288
 Notariusz 59
 Notarialny dokument 266, 274

O.

Obawa o przyszłe świadczenie 131
 Obcokrajowiec, zdolność procesowa 65
 Obliczenie czasokresów 108, 109
 — wartości przedmiotu sporu 32
 Obłożenie aresztem 353, 372
 Obowiązek przedłożenia dokumentów 112, 165
 Obrona
 — środki obronne 140
 — zastrzeżenie we wyroku środków obronnych 181
 Ocena, zasada swobodnej oceny sędziego 91, 179
 — szkody przez przysięgę 179
 Ochrona lokatorów 271, 304
 Odczytanie wniosku 110, 136
 — sentencji wyroku 188
 Odebranie głosu 110
 — prawa ubogich 87
 Odkazanie przysięgi 169
 Odmówienie złożenia przysięgi 170, 174
 — zeznania przez świadka 155
 Odpis, dołączenie odpisu dokumentów 93, 224
 — udzielenie odpisu z aktów sądowych 136
 — uwierzytelnienie 96
 Odpowiedź na odwołanie 204
 — rewizję 213
 — skargę 95, 111, 136
 Odpowiedzialność uczestników sporu za zwrot kosztów 81

- Odroczenie rozprawy 106, 136, 146
 - skutki odroczenia 79, 140
 - Odrzucenie odwołania 206
 - rewizji 215
 - spóźnionych środków obronnych 140
 - spóźnionych środków dowodowych i ekscepcji dowodowych 140
 - opozycji 186
 - wniosku o areszt 405
 - wniosku o nakaz zapłaty 245
 - wniosku o uznanie wyroku za tymczasowo wykonalny 270
 - wniosku o wywołanie 250
 - Odstąpienie od procesu z dokumentów 225
 - Odszkodowanie z powodu uchylenia wyroku tymczasowego wykonalnego 268
 - z powodu uchylenia wyroku z zastrzeżeniem 181, 182, 208, 226
 - Odwołanie, cofnięcie 203
 - czasokres 203
 - dopuszczalność 202
 - odpowiedź 204
 - postępowanie w instancji odwoławczej 205
 - niestawienie stron 208
 - przyłączenie 204
 - od wyroku zaocznego 202
 - zrzeczenie się 202
 - odwołanie co do kosztów 80
 - formalności odwołania 203, 206
 - uzasadnienie odwołania 203
 - wnioski odwoławcze 204
 - Oferata najniższa 359
 - gotówkowa 360
 - najwyższa 360
 - Oględziny, dowód 150
 - Ogłoszenie
 - przetargu 316
 - rozstrzygnięcia 112, 188
 - uchwał sądowych 112, 188
 - zarządzeń przewodniczącego 112, 188
 - Ograniczenie, egzekucji 302, 313, 329
 - pełnomocnictwa 76
 - rozprawy 113, 137
 - Okoliczności prawo tworzące 143
 - prawo niweczające 134, 144
 - Okręt, areszt 410
 - egzekucja 339
 - Okrętowy rejestr 343
 - Omyłki pisarskie, sprostowanie we wyroku 190
 - Opieka prawna, zasada konieczności 91
 - Opiekun, wniosek o pozbawienie własnej woli 236
 - Opór dłużnika przy przeprowadzaniu egzekucji 287
 - Opozycja przeciw wyrokowi zaocznemu 185
 - nakazowi wykonawczemu 246
 - Opróżnienie, czasokres do opróżnienia mieszkania 271
 - nieruchomości i statków zamieszkałych 378
 - skarga o opróżnienie 131
 - Organ, organy sądowe 38
 - wykonawczy 285
 - Orzecznictwo 17
 - Osobny zastępca 66, 283
 - Oświadczenie w odniesieniu do dokumentów 162, 198
 - co do faktów 111, 198
 - dalszego dłużnika w odniesieniu do zajętej wierzytelności 326
 - na przysięgę 170, 175, 199
 - pełnomocnika procesowego 76
 - zaprotokółowanie 115, 199
 - skutki prawomocnego zasądzenia na zeznanie oświadczenia 382
 - Owoce (plody) egzekucji 310, 319
 - Oznajmienie o wygaśnięciu pełnomocnictwa 77
 - o ustanowieniu innego adwokata 77
- P.
- Pełnomocnictwo procesowe 75, 196
 - w procesach małżeńskich 229
 - w postępowaniu upominawczym 245

- dla doręczeń 75
- Pijak, pozbawienie własnej woli 242
- Pieniądze, zajęcie 310
- Pisma przygotowawcze 93
- Plan podziału 389, 392, 400
- Płody, dopuszczalność ich zajęcia 310
 - na pniu 310
 - jako wierzytelność uboczna 33
- Pobory, zajęcie 331
- Poczta, doręczenie przez pocztę 98, 104
 - doręczenie przez nadanie na pocztę 100, 103, 123
 - przesyłki pocztowe, zajęcie 315
- Podjęcie postępowania 121, 122, 123, 124
- Podpis skargi 128
 - orzeczenia polubownego 256
 - wyroku 189
- Pojęcie procesu cywilnego 7
- Pojednanie w sprawach małżeńskich 228, 231
- Pokrewieństwo, odmówienie świadcstwa 153
 - badanie bez przysięgi 156
 - usunięcie osób sądowych z powodu pokrewieństwa 39, 40
- Polecenie doręczenia 96
 - przeprowadzenia egzekucji 286
- Policja, pomoc przy egzekucji 287, 305
- Polubowne postępowanie 253
- Połączenie kilku procesów 113
 - w sprawach małżeńskich 229, 233
- Pomoc prawna 49
- Pomocnicze organy sądowe 51
- Porządek podczas posiedzenia 47
- Posel do sejmu 153, 332 uwaga 1
- Posiadanie, wzięcie w posiadanie przez organ wykonawczy 310
 - wartość przedmiotu sporu o posiadanie 32
 - wprowadzenie w posiadanie nieruchomości 378
- Pośredni posiadacz, wskazanie poprzednika 72
- Poświadczenie adwokata o doręczeniu 98
- Postępowanie w sądzie Okręgowym 127
 - w Sądzie Powiatowym 196
 - odwoławcze 202
 - rewizyjne 209
 - zażaleniowe 216
 - w sprawach małżeńskich 227
 - z dokumentów i weksli 224
 - w sprawach o ustalenie istnienia stosunku między rodzicami a dziećmi 234
 - w sprawach o pozbawienie własnej woli 235
 - upominawcze 244
 - polubowne 253
 - egzekucyjne 265
 - przygotowawcze 138, 199
 - w sprawach o areszt i tymczasowe zarządzenie 402 i nast.
 - wywoławcze 249
 - wznowienie postępowania 220
 - działowe 340, 388
- Potrącenie wierzytelności wzajemnej 181
- Pouczenie o prawie odmowy zeznań 153, 154
 - o znaczeniu przysięgi 176
- Powinowactwo 39, 153
- Powołanie się na pismo procesowe 136
- Powszechnie znane fakty 142
- Późniejsze przytoczenia w procesie 140
- Pozwany 7
- Powód 7
- Powiatowy Sąd organizacja 21, 22, 23, 28
 - postępowanie 196
- Prawdziwość dokumentów 162
- Prawo ubogich 84
- Prawomocność, formalna 192
 - materialna 192
 - świadectwo prawomocności 275
 - wyroku polubownego 256

- Prawne następstwo 74, 144, 273, 275
 Prokuratura Generalna 34
 Prezydent Rzeczypospolitej 153
 uwaga
 Prokuratura 53
 — w sprawach małżeńskich 228, 233
 — w sprawach o pozbawienie własnej woli 238, 241, 243
 Protokół egzekucji 287
 — posiedzenia 114
 — w postępowaniu przygotowawczem 139
 Przechowanie protokołu dotyczącego zabezpieczenia dowodu 178
 Przeczenie umotywowane 142
 Przedłożenie dokumentu przez stronę przeprowadzającą dowód 165
 — stronę przeciwną 165
 — osobę trzecią 166
 — władzę 167
 Przedłużenie czasokresu do uzasadnienia odwołania 203
 — do uzasadnienia rewizji 212
 Przedmiot sporu, dokładne określenie w skardze 128
 — wartość przedmiotu sporu 32
 Przejęcie wymiaru sprawiedliwości 10
 Przekazanie sprawy do innego sądu 198, 236
 — roszczenia o wydanie rzeczy 334
 — wierzytelności pieniężnej 321
 — w postępowaniu działowym 397
 — w postępowaniu upominawczem 247
 Przekreślenia w dokumencie 164
 Przerwa postępowania 120
 — biegu czasokresu 109
 Przesłanki procesowe 92
 Przesłuchanie mającego być pozbawionym własnej woli 237
 — stron w sprawach małżeńskich 231
 — świadka 157, 237
 — biegłego 160
 Przeszkodał czasokres do usunięcia jej w postępowaniu dowodowym 149
 — niepokonana 118
 — przewodniczącego w podpisaniu protokołu 115
 Przeszukanie mieszkania podczas egzekucji 287
 Przedwstępne zajęcie 333, 334
 Przetarg przymusowy, postępowanie 346
 Przewodniczący, kierownictwo rozprawą 111, 112
 — ogłoszenie decyzji sądowych 112
 — oznaczenie czasokresu do wykazania się za zapłaty zaliczki w instancji rewizyjnej 213
 — pisma rekwizycyjne przy doręczeniach zagranicą 97
 — pisma rekwizycyjne o przeprowadzeniu dowodu 147
 — obowiązek wyjaśnienia sprawy 111
 — podpis protokołu 115
 — podpis wyroku 189
 — przedłużenie czasokresu do uzasadnienia odwołania 203
 — przedłużenie czasokresu do uzasadnienia rewizji 212
 — skrócenie czasokresu do wezwania i wdania się w spór 107
 — ustanowienie „osobnego zastępcy“ 66, 283
 — wyznaczenie terminu 93, 130
 — zarządzenie aresztu lub tymczasowego zarządzenia 403, 412
 — zażalenie przeciwko zarządzeniom przewodniczącego 112
 — zezwolenie na stawianie pytań świadkom 157
 Przybicie, uchwała przybicia 365, 366, 367, 368, 369, 370
 Przygotowanie ustnej rozprawy 95, 204
 Przygotowawcze postępowanie w sprawach rachunkowych 138
 — w Sądzie Powiatowym 199
 Przyjęcie doręczenia 100
 — przysięgi 170

- Przylączenie się do odwołania 204
 — do rewizji 213
 Przylączne zajęcie 312
 Przymusowy zarząd 371, 414
 — zarządca 372, 373
 Przynależność, zajęcie 344
 Przypadek nieuchronny 118
 Przypomnienie 81
 Przyroda, wydarzenia 118, 123
 Przysięga biegłych 160, 176
 — świadków 157, 158, 176
 — stron 171, 176
 — oszacowanie szkody pod przysięga 179
 — o wydanie dokumentów 166
 — w postępowaniu polubownym 255
 — w sprawach małżeńskich 169, 230
 — w sprawach o pozbawienie własnej woli 169, 240
 — w sporze z dokumentów 225
 — celem wykazania powodów restytucji 169, 221
 — niedopuszczalność celem uwiarogodnienia 169, 149
 — wyjawienia 129
 — złączenie w miejsce przysięgi 149
 — skutek złożenia przysięgi 173
 — skutki zaniedbania terminu do złożenia przysięgi 174
 Przyśiężenie interwenienta uboższego 71
 Przytoczenia nowe w instancji odwoławczej 205
 Przytwierdzenie do tablicy sądowej 98, 249, 358, 392
 Przywrócenie do poprzedniego stanu 118
 Przyznanie
 — kwalifikowane 142
 — w sprawach małżeńskich 230
 — w sprawach o pozbawienie własnej woli 240
 — sądowe 141
 — pozasądowe 142
 Pytania, stawiane przez członków sądu 112
 — kwestjonowanie pytań 112
 — prawo stron i adwokata do postawiania pytań 157
 — przewodniczącego 111, 112, 157, 198
- R.
- Rachunki, błąd we wyroku 190
 — sprawy rachunkowe 138
 Ręczne znaki 162
 Religijne wyznaczenie 176
 Renta pieniężna 131
 — zmiana wyroku z powodu zmiany stosunków 193
 Rewizja 209
 Rodzicielski stosunek, skarga o ustalenie 234
 Roszczenie w razie uchylenia aresztu lub tymczasowego zarządzenia 416
 — przy uchyleniu wyroku tymczasowo wykonanego 268
 — przy wyrokach z zastrzeżeniem 181
 — podnoszenie nowych roszczeń w instancji odwoławczej 205
 — połączenie kilku roszczeń 129
 — uznanie roszczenia 183
 — wzajemne 132
 — zarzuty przeciwko roszczeniu w instancji egzekucyjnej 291
 — zasada 183, 208
 — zrzeczenie się 183
 Równość głosów w sądzie polubownym 254
 — w Sądzie Najwyższym 48
 Rozprawa, dalsza ustna rozprawa 179
 — Kierownictwo 111
 — nad planem podziału 389, 394, 400
 — odrębna co do zasady i wysokości roszczenia 183
 — w razie postawienia wniosku o przywrócenie do stanu poprzedniego 119
 — nad ekscepcjami tamującymi bieg procesu 137
 — ponowne otwarcie 112
 — celem sprostowania stanu rzeczy

- we wyroku 191
- termin 106, 110, 130
- w instancji odwoławczej 206
- w instancji rewizyjnej 215
- w Sądzie Powiatowym 198
- co do tymczasowej wykonalności 268
- justna 110, 136, 179, 206, 215
- w postępowaniu o pozbawienie własnej woli 240
- w postępowaniu upominawczem 247
- celem uzupełnienia wyroku 191, 192
- zamknięcie 112
- zarządzenie wyjaśnień przed rozprawą 111, 204
- Rozstrzygnięcie co do ekscepcji** tamujących bieg procesu 137, 208
 - powody 189
 - brak uzasadnienia 212
 - ogłoszenie 190
 - doręczenie 104, 112, 190
 - sądu wykonawczego 289, 302
- Rozwód** 228
- Ruchomy majątek, egzekucja** 308
- Rzeczy nie podlegające zajęciu** 313
 - zbycie rzeczy będących w sporze 74
- S.**
- Sąd aresztowy** 403
 - duchowny 20, 263
 - wykonawczy 289, 302
 - Apelacyjny 21, 25, 31, 249 uwaga
 - odwoławczy 104, 202
 - Okręgowy 21, 22, 23, 29
 - Pokoju 21, 22, 23
 - Powiatowy 21, 22, 23, 28
 - polubowny 254
 - kupiecki 9
 - przemysłowy 9
 - administracyjny 9
 - procesowy 92, 119, 136, 146, 155, 158, 179, 285, 289
 - sądy wyjątkowe 20
 - sądy zwyczajne 9
- Schówki, przeszukiwanie przez komornika sądowego** 287
- Ściągnięcie zajętych wierzytelności** 321
- Sędzia, stanowisko** 19
 - usunięcie 39
 - wyłączenie 39
 - wezwany (wybrany) 46, 78, 109, 147, 158
 - wyznaczony (delegowany) 46, 78, 109, 147, 158
- Sędziowskie przekonanie** 91, 179
- Sejm, badanie posłów** 153
- Senat- badanie senatorów** 153
- Sekretarz sądowy** 51
 - oświadczenie do protokołu sekretarza sądowego 78, 115
 - ustanowienie kosztów 81
 - podpis protokołu 115
 - pośrednictwo przy doręczeniu 96, 103
 - czynności przy doręczeniu z urzędu 103
 - poświadczenie prawomocności 275
 - usunięcie i wyłączenie 40
 - udzielenie nakazu wykonawczego 246
 - udzielenie wypisów 272, 275
 - udzielenie klauzuli wykonawczej 272, 275
 - uwierzytelnienia 96, 103
- Sekwestracja** 413, 414
- Sekwestrator** 335, 336, 379
- Skarga wytoczenie** 127
 - cofnięcie 133
 - o przedłożenie dokumentu 166
 - o przyszłe świadczenie 130
 - o uchylenie orzeczenia polubownego 256
 - o udzielenie klauzuli wykonawczej 274
 - o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego 131
 - o uznanie dokumentu lub ustalenie jego nieprawdziwości 131
 - o pierwszeństwo 301
 - o świadczenie 93
 - konstytucyjna 93, 194

- o wydanie wyroku wykonawczego 195, 256
- o zacepienie pozbawienia własnej woli 239
- o uchylenie pozbawienia własnej woli 242
- o zacepienie wyroku wykluczającego 250
- o zmianę prawomocnego wyroku z powodu zasadniczej zmiany stosunków 193
- prejudycjalna 113, 114
- restytucyjna 221
- nieważności 220
- o zniesienie wspólności małżeńskiej 227
- rozwodowa 228
- unieważnienie małżeństwa 227, 233
- o zacepienie małżeństwa 232
- o ustalenie istnienia małżeństwa 233
- wytoczenie 127
- wniesienie przed Sądami Powiatowymi 127, 196
- w procesie z dokumentów i weksli 224
- wzajemna 132
- incydentalna o ustalenie 132
- zacepiająca ślubność dziecka 234
- o niedopuszczalność klauzuli wykonawczej 291, 297
- wskutek wytoczenia skargi 133
- interwencyjna 298
- przeciwegzekucyjna 291, 292
- o ustalenie stosunku rodziców do dzieci 234
- Skład sądu** 48
 - skutek wadliwości 211, 220
- Skrócony wyrok** 189
- Skutki zaniedbania** 117
- Służebność gruntowa, wartość przedmiotu sporu** 32
 - właściwość sądowa 37
- Śmierć adwokata** 123
 - strony 120, 123
 - dłużnika po rozpoczęciu wykonania 273, 274, 283
- obowiązany do przysięgi 173
- postępowanie wywoławcze z powodu śmierci 251
- ustawowego zastępcy 122, 123
- w sprawach małżeńskich 232
- sędziego poślubnego 254
- Spadek, egzekucja** 283
 - właściwość sądu 36
- Spadkobierca, niedopuszczalność egzekucji** 283, 284
 - podjęcie sporu 121, 122, 123, 125
 - podnoszenie ograniczonej odpowiedzialności 294
 - przerwa postępowania 120, 121
 - skuteczność wyroku przeciwko spadkobiercy 74, 194
- Spieniężenie zajętych przedmiotów** 316
 - kosztowności 318
 - papierów wartościowych 318
 - rzeczy srebrnych i złotych 318
- Spis dłużników, którzy złożyli przysięgę wyjawienia** 387, 388
 - przeciw którym zarządzono przywrócenie 387, 388
- Spoczywanie postępowania** 125
 - podjęcie spoczywającego postępowania 125
- Sprawa główna, odmówienie rozprawy** 137
- Sprostowanie osnowy przysięgi** 174, 175
 - oświadczeń zastępców przez strony 76, 110
 - pomyłki pisarskiej we wyroku 190
 - stanu faktycznego 191
- Sprowadzenie mającego być pozbawionym własnej woli** 237
 - świadków 152
 - stron w sprawach małżeńskich 231
- Sprzeciw** 245, 246, 389, 394, 400, 406
- Sprzedż z wolnej ręki w postępowaniu egzekucyjnym** 318, 319
- Środki dowodowe** 150
 - prawne 201
- Stan faktyczny (rzeczy)** 189

Spółka, zdolność stanowienia strony 62
 Stawienie się do ustnej rozprawy,
 osobiste 112
 — strony bez wezwania 196
 Stosunek prawny, skarga o usta-
 lenie 131
 — procesowy 92, 137 uwaga
 Stowarzyszenie właściwość sądu
 36
 — zdolność stanowienia strony 62
 Strona, doręczenie 96
 — główna 69
 — konkurs (upadłość) 121
 — obecność przy sprawdzaniu dowo-
 dów 148
 — pytania przy sprawdzaniu dowo-
 dów 157
 — zdolność stanowienia strony 62
 — zdolność procesowa 63
 — z mocy piastowanego urzędu 62
 — zarządzenie osobistego stawienic-
 twa 112
 — zgoda stron na biegłego 159
 Substancjonowanie 128, 134
 Świadczenie, skarga o świadcze-
 nie 93
 — skarga o przyszłe uiszczenie świad-
 czeń powrotnych 131
 — wzajemne przy egzekucji 273, 289
 — zasądzenie na świadczenie usług 267
 Świadectwo lekarskie w sprawach o
 pozbawienie własnej woli 236
 — prawomocności 275
 — ubóstwa 85
 Świadek, dowód 150
 — świadek biegły 161
 — należytości 152
 — niestawienie się 152
 — badanie 157
 — przybranie podczas egzekucji 287
 — zaprzysiężenie 157, 158
 — przystąpienie do dowodu 151
 — wezwanie 152
 Święto, doręczenia 102
 — egzekucja 288
 — koniec czasokresów 109

— wyznaczenie terminu na święto 106
 Szeregowiec, doręczenie 99
 — egzekucja 306
 Szkoła jako należytość uboczna 33
 — niepowetowana 267, 270, 271
 — trudna do powetowania 270
 Sztuka, odmówienie zeznania z uwa-
 gi na tajemnicę sztuki 154

T.

Tablica sądowa, ogłoszenia 98, 249,
 358, 392
 Tajemnica, odmówienie zeznania 154
 — urzędowa 154
 Termin, do rozprawy 106, 110, 136
 — do dalszej rozprawy 179
 — do ogłoszenia wyroku 188
 — do przeprowadzenia dowodu 146,
 147, 151
 — do przysięgi wyjawienia 385
 — do rozprawy nad planem podziału
 389, 391, 393, 400
 — do złożenia przysięgi 172
 — przełożenie 106
 — wezwanie 127, 130, 197
 — wyznaczenie 106, 130, 196
 — zaniedbanie 106, 184
 Tłomacz 40, 42
 — przy odbieraniu przysięgi 177
 Trwanie aresztu 387
 Trzeci, środki obronne osób trzecich w
 razie egzekucji 298
 — posiadanie przy zajęciu 311
 — prawomocność wobec osób trze-
 cich 74, 194
 — wgląd do aktów sądowych 136
 Tymczasowe zarządzenie 402, 412
 — niedopuszczalność rewizji 210

U.

Ubogich prawo 84
 Uchwała dowodowa 141, 146, 205
 — ogłoszenie 112, 188
 — doręczenie 115, 188
 — protokółowanie 115

- przekazująca 198, 247
- przybicia 365
- dowodowa zarządzająca złożenie przysięgi 172, 173, 225
- Uchylenie aresztu 408
 - egzekucji 302
 - pozbawienia własnej woli 241, 242, 243
 - polubownego orzeczenia 256
 - tymczasowej wykonalności 270
 - tymczasowego zarządzenia 414
 - warunkowego wyroku końcowego 173
 - wyroku w instancji odwoławczej 208
 - wyroku w instancji rewizyjnej 215
 - postępowania 208, 215
 - wyroku zaocznego 186
 - wyroku karnego 221
 - wyroku z zastrzeżeniem 181, 182
- Uczeń, właściwość sądu 35
- Uczestnictwo w sporze 67, 71
 - zwyczajne 67
 - konieczne 67, 68
 - osób trzecich w sporze 69
- Udowodnienie pełnomocnictwa 76, 229
 - zapłaty zaliczki w instancji rewizyjnej 213
- Udział w spadku 283
 - w spółce 279
 - we wspólnym majątku 280
- Udzielenie dokumentów między adwokatami 94
- Uгода w sprawach małżeńskich 228, 231
 - koszty 79
 - wykonalność 266
- Umowa co do przedłużania lub skrócenia czasokresów 109
 - co do spoczywania postępowania 125
 - co do właściwości sądu 38
 - co do zabezpieczenia dowodu 177
 - co do wyroku biegłego 159
 - w sprawie zniesienia terminu 106
 - na sąd polubowny 253
- Umorzenie postępowania 125
- Upadłość strony procesowej 121, 122
- Urzędnik do doręczeń 96, 97
 - aresztowanie przy przysiędze wyjawienia 386
 - jako świadek 151, 154
 - jako biegły 160
 - zajęcie uposażenia 325, 331, 332
- Urzędowy obowiązek zachowania tajemnicy 151, 154
- Ustalenie kosztów 81
 - ustalenia faktyczne we wyroku 116, 189
 - skarga o ustalenie 131
 - ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa 228, 232, 233, 234
 - ustalenie stosunku między rodzicami a dziećmi 234
 - skarga wypadkowa o ustalenie 132
 - wartości przedmiotu sporu 32, 127
 - w protokole 115, 116, 199
- Ustanowienie adwokata w instancji odwoławczej 203
 - doniesienie o ustanowieniu adwokata 77
 - wezwanie do ustanowienia adwokata 130
 - ustawowego zastępcy 64, 66
 - osobnego zastępcy 66
- Utrata grożąca środków dowodowych 177
- Utrzymanie, obowiązek małżonków w procesach małżeńskich 232
- Uwariygodnienie, istota 149
 - zachowania czasokresu do skargi nieważności i restytucyjnej 222
 - interesu interwenienta ubocznego 71
 - interesu prawnego do wglądu do akt sądowych 136
 - przyczyn przywrócenia do stanu poprzedniego 119
 - prawa stojącego na przeszkodzie przetargowi zajętych rzeczy 298
 - przy zabezpieczeniu dowodu 177
 - wartości przedmiotu rewizji 210

— złożenia przysięgi wyjawienia 384
Uwierzytelnienie przez adwokata 96
 — sekretarza sądowego 96, 103
 — komornika sądowego 96
 — pełnomocnictwa 76
 — znaku ręcznego 162
Uznanie roszczenia skargi 183
 — protokółowanie 115
 — wyrok z uznania 183
 — sprawy w rzeczy głównej za załatwionej 80, 187
Użytki, egzekucja 337, 341, 342

W.

Wakacje sądowe 52
Wartość przedmiotu sporu 32
Wartościowe papiery, kaucja 83
 — egzekucja 310, 318
Warunkowy wyrok końcowy 172, 176
Wdanie się w spór, czasokres 106, 197, 227
Weksel, postępowanie 227
Wezwanie, czasokres 107, 197, 227
 — do podjęcia postępowania 123
 — do zamianowania sędziego polubownego 254
 — do wręczenia obliczenia w postępowaniu działowym 389
 — na termin licytacyjny przy przetargu przymusowym 356, 357
 — organu wykonawczego przy egzekucji 287, 316, 364
 — do wnesienia obliczenia kosztów 81
 — przed Sąd Okręgowy 127
 — przed Sąd Powiatowy 196
 — publiczne 98
 — świadków 152
 — uczestników sporu 68
 — władzy o doręczenie 103
 — władzy o egzekucję 305
 — władzy o udzielenie dokumentu 167
Wgląd w akta sądowe 136
 — w akta komornika sądowego 288
Wierzytelność, egzekucja 308, 319

Wina, odrzucenie spóźnionych środków obrony 140
 — pełnomocnika procesowego 81
Władza, doręczenie 99, 103
 — w postępowaniu egzekucyjnym 305
 — przedłożenie dokumentów przez władzę 95, 167
 — właściwość sądu 34
Właściwość sądu 27
 — badanie w urzędzie 137
 — dla aresztu 403
 — w postępowaniu upomniawczem 245
 — przy skargach w postępowaniu działowym 390, 391
 — dla skarg z weksli 227
 — dla tymczasowych zarządzeń 412
 — na podstawie umowy stron 38
 — w postępowaniu o pozbawienie własnej woli 236, 240, 241, 242, 243
 — wyznaczenie właściwego sądu 38
 — w postępowaniu polubownem 257
 — w sprawach małżeńskich 228
 — w sprawach o ustalenie stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi 235
 — wyłączna 37, 38
Własna wola, pozbawienie 235
Wniesienie odwołania 203
 — rewizji 210, 212
 — zażalenia 216, 218
 — opozycji 185, 200, 246
 — sprzeciwu 245, 246, 389, 394, 400, 406
Wniosek skargi 127, 128, 129
 — o przywrócenie do stanu pierwotnego 118
 — prokuratury w sprawach małżeńskich 228, 233
 — w instancji odwoławczej 204
 — w instancji rewizyjnej 211
Wojna 123
Wojsko, pomoc przy egzekucji 28
Wojskowy, egzekucja 278, 306
 — doręczenie 99
Wpis hipoteki zabezpieczającej jako rodzaj egzekucji z nieruchomości 345

- Wskazanie przysięgi 169
- Wskazanie poprzednika 72
- Wspólność majątkowa, egzekucja 281, 295
- Wstrzymanie postępowania w sprawach małżeńskich 231
- egzekucji 302
 - postępowania procesowego z powodu zaskarżenia ważności małżeństwa lub ślubności dziecka 114
 - rozprawy nad skargą restytucyjną 220
 - sporu głównego w razie interwencji głównej 69
 - tymczasowego wykonania 270, 271
 - wykonania orzeczenia zaskarżonego zażaleniem 218
 - wydania wyroku końcowego 76, 77
 - egzekucji w razie odwołania 271
 - egzekucji w razie rewizji 271
 - egzekucji w razie opozycji 271
 - w razie wytoczenia skargi interwencyjnej 299
 - w razie wytoczenia skargi przeciwegzekucyjnej 296
 - w razie wytoczenia skargi o niedopuszczalność klauzuli wykonawczej 297
 - egzekucji w razie wniosku o restytucję lub wznowienie postępowania 267
 - przetargu przymusowego 357
 - z uwagi na ochronę lokatorów 271, 304
- Wydalenie z sali rozpraw 47, 111
- Wydanie, egzekucja o wydanie listu hipotecznego 323, 338 uwaga
- przedmiotów ruchomych 378
 - nieruchomości i statków 378
- Wydatki, zwrot w sprawach ubogich 87
- Wyjaśnienie, zarządzenia celem wyjaśnienia stanu sprawy przed rozprawą ustną 95, 204, 205
- Wykluczenie jawności 46, 212
- Wykonawcze organy 285
- Wykonalność tymczasowa wyroku 268
- Wykonanie aresztu 408
- tymczasowego zarządzenia 415
- Wyłączenie sędziego 39
- sekretarza sądowego 40
 - biegłego 40, 159
 - tłumacza 40
 - sędziego polubownego 40, 254
 - rewizja z powodu wydania decyzji przez sędziego wyłączonego 211
 - skarga nieważności 220
- Wymienienie pełnomocnika dla doręczeń 75, 99
- Wymuszenie czynności 379
- złożenia przysięgi wyjawienia 384, 385
 - zaniechania lub ścierpienia 381
- Wypis 96
- wykonawczy 272
 - dalszy wypis wykonawczy 276
 - polubownego orzeczenia 256
 - udzielenie wypisu przez sekretarza sądowego 190, 275
 - udzielenie wypisu wykonalnych dokumentów sądowych i notarialnych 276
 - wyroku 190
 - wyroku skróconego 190
- Wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego 77
- Wyrok częściowy 180
- deklaratoryjny 93, 183
 - doręczenie 104, 190
 - duchowny 263
 - konstytutywny 93, 187
 - końcowy 180
 - kontradyktoryjny 183
 - pośredni 182
 - z uznania 183
 - z zastrzeżeniem 180, 181
 - warunkowy 172, 176, 180
 - ostateczny (oczyszczający) 172
 - zaoczny 184
 - z powodu zrzeczenia się 183

— moc wiążąca 190
 — ogłoszenie 188
 — podpisanie 189
 — prawomocność 192
 — skrócony 189
 — sprostowanie 190
 — sentencja 189
 — stan rzeczy 189
 — uzupełnienie 191
 — w razie cofnięcia skargi 133
 — w razie cofnięcia odwołania 203
 — w sprawach małżeńskich 232, 234
 — zagraniczny 195
 — wykluczający 250
 — wykonawczy 195, 256
 — z innych dzielnic 260

Wy s ł u c h a n i e przeciwnika w r a z e przedłużenia lub skrócenia czasokresu 109

— stron co do słuszności odmówienia świadectwa 155
 — stron w procesie 89
 — stron w postępowaniu polubownem 255, 256

W y t o c z e n i e skargi 127, 196

— rozszczenia w toku ustnej rozprawy 132
 — skutki wytoczenia skargi 133
 — skargi nieważności i restytucyjnej 220
 — nieważności w sprawach małżeńskich 233
 — przed Sądami Powiatowymi 196
 — ustne wytoczenie skargi 196

W y w i a d urzędowy u władz publicznych 95

W y w ł a s z c z e n i e, spory 37

W y w o ł a n i e sprawy 110

W y w o ł a w c z e postępowanie 249

W y z n a c z e n i e czasokresu do opró -
 — nienia mieszkania 271
 — terminu do ustnej rozprawy 130

W y z n a c z o n y sędzia 147

W z a j e m n a skarga 132

W z a j e m n o ś ć przy prawie ubogich 84

— przy uznaniu wyroku 195

W z b o g a c e n i e s i e niesłuszne 182

W z n o w i e n i e postępowania 220

Z.

Z a b e z p i e c z e n i e celem uchylenia aresztu 408

— celem uchylenia się od tymczasowej wykonalności wyroku 270

— celem wstrzymania wykonania 296, 297, 299, 303

Z a c h o w e k egzekucja 328

Z a c z e p i e n i e małżeństwa 227, 229, 232

— pozbawienie własnej woli 239

— ślubności dziecka 234, 235

— wykluczającego wyroku 250

— orzeczenia polubownego 256

Z a g r a n i c a, doręczenie 97

— egzekucja 306

— przeprowadzenie dowodu 147

Z a g r a n i c z n y dokument, dowód prawdziwości 162

— uznanie zagranicznych wyroków 195

— wykonalność zagranicznych wyroków 195

Z a g r o z e n i e skutkami prawnemu zaniedbania 117

Z a j ę c i e kosztowności 310

— papierów wartościowych 310

— przyłączone 312

— pieniędzy 310

— płodów na pniu 310

— praw majątkowych 337

— weksli 310

— wierzytelności 320

— wierzytelności hipotecznej 323, 338

— wierzytelności wekslowych 324

— wierzytelności na rzecz kilku wierzycieli 322

Z a l i c z k a na koszty aresztu dłużnika 387

— na koszty przymusowego zarządu 374

— na koszty instancji rewizyjnej 213

- Załącznik do pisma przygotowawczego 93
- do protokołu rozprawy 110
 - do skargi 224
- Zamieszkanie, właściwość sądu 33
- Zamknięcie rozprawy 112
- Zaniedbanie czynności procesowych 117
- Zaoczne postępowanie 184
- Zapewnienie w miejsce przysięgi jako środek uwłagodnienia 149
- Zapłata do rąk organu wykonawczego 286
- nakaz zapłaty 245
 - sprzeciw przeciwko nakazowi zapłaty 245
- Zapowiedzenie sporu — oznajmienie sporu 71
- Zaprzysiężenie równoczesne kilku osób 157, 177
- świadka 157, 176
 - biegłego 160, 176
 - zrzeczenie się zaprzysiężenia 156
- Zarząd przymusowy 371, 414
- ustanowienie 371
 - postępowanie 372
- Zarządzenie aresztu 403, 405
- przewodniczącego 111, 112
 - udzielenie klauzuli wykonawczej na zarządzenie przewodniczącego 275
 - postępowania przygotowawczego 138
 - tymczasowego zarządzenia 412 i nast.
- Zasada, rozstrzygnięcie co do zasady 183
- skargi 127, 128
- Zaspokojenie wierzyciela w instancji egzekucyjnej 292, 303
- Zastaw, prawo zastawu jako skutek zajęcia 309
- Zastępca 345
- ustawowy 64, 66
 - przysięga 173, 175
 - śmierć 122, 123
 - w sprawach o pozbawienie własnej woli 236, 238, 239, 241, 242, 243, 244
- Zastępstwo, ekscepcja braku zastępstwa 137
- Zastrzeżenie, ograniczonej odpowiedzialności 187, 294
- potrącenia wzajemnej pretensji 181
 - praw w procesach z dokumentów 182, 226
 - środków obrony 181
 - zgłoszonego prawa w wyroku wykluczającym 250
 - wyrok z zastrzeżeniem 181
- Zatwierdzenie prowadzenia sporu bez pełnomocnictwa 76
- Zawiadomienie dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym 287, 312
- o zajęciu przyłącznym 312
 - sądu wykonawczego przez wydział hipoteczny 352
 - prokuratury 228
 - przeciwnika o prowadzeniu dowodu zagranicą 147
 - wierzyciela o sprzeciwie przeciwko nakazowi zapłaty 246
 - władzy opiekuńczej w sprawach o pozbawienie własnej woli 238, 241, 242, 243
- Zawieszenie postępowania 123
- skutek zawieszający odwołania i rewizji 201
 - skutek zawieszający wżalenia 201, 218
- Zażalenie, zwyczajne 216
- natychmiastowe 218
 - dalsze 217
 - dopuszczalność 216, 218
 - zażalenie natychmiastowe przeciwko orzeczeniom pośrednim 71, 95, 156
 - przeciwko orzeczeniom Sądów Apelacyjnych 216
- Zbycie gruntu w toku sporu 74
- rzeczy będącej w sporze 74
 - zajętej rzeczy 309
 - zakaz zbycia 309

- nieruchomości obłożonej aresztem 354, 355
- Zdolność procesowa 63
 - stanowienia strony 62
 - ekscepcja braku 137
- Zeznanie świadka 153
 - odmowa zeznania 154, 155
- Zezwolenie na badanie urzędnika 154
 - na zmianę skargi 134, 135, 205, 209
- Zgłoszenie roszczeń w postępowaniu wywoławczym 250
- Zliczenie wartości kilku roszczeń 33
- Złote i srebrne przedmioty, spieniężenie zajętych 318
- Złożenie do sądu uzyskanej przy egzekucji kwoty 322, 335, 340
 - ceny nieruchomości przy przetargu przymusowym 391, 392
 - w postępowaniu działowym 388, 393
 - zajętych pieniędzy 318
- Zmiana, osnowy przysięgi 174, 175
 - skargi 134, 135, 205, 209
 - uchwały dowodowej 146, 149
- Znak ręczny, uwiarogodnienie 162
- Zrzeczenie się środka prawnego 202, 215
 - praw z zajęcia wierzytelności 327
 - zachowania przepisów formalno-procesowych 141
 - roszczenia 133, 183
 - zaprzysiężenia 156
- Zurzędu doręczenia 103, 104
 - badanie właściwości sądu 137, 212, 257
 - badanie braku zdolności stanowienia strony i zdolności procesowej 63, 65, 137
- legitymacji ustawowego zastępcy 65, 137
- upoważnienia do prowadzenia sporu 65
- badanie dopuszczalności odwołania 206
- badanie dopuszczalności rewizji 213
- badanie dopuszczalności zażalenia 217
- badanie dopuszczalności opozycji 184
- odroczenie terminu rozprawy 94, 185
- zawieszenie postępowania w sprawach małżeńskich 231
- wypuszczenie z aresztu 387
 - uwzględnienie faktów utrzymujących małżeństwo 231
- wezwanie w sprawach przed Sądem Powiatowym 197
- wyznaczenie terminu po wniesieniu opozycji, odwołania i rewizji 183, 204, 214
- wyznaczenie terminu (do dalszej ustnej rozprawy 179
- wykonanie uchwały dowodowej 148
- Zwolnienie dłużnika ze sporu 72, 73
- Zwrot aktów sporu 209, 215
 - kosztów egzekucji 306, 307
 - kaucji 83

Ż.

Źródła ustawodawcze 11

Ż.

- Żołd, zajęcie 330
- Żona, egzekucja z majątku żony 280 i nast.
 - zdolność procesowa 64

Ważniejsze omyłki druku.

Str. 104 w 15 wierszu od dołu czytaj: „przed sądami apelacyjnymi (odwoławczymi)” zamiast „przed Sądami Apela-cyjnymi”.

Str. 144 w 3 wierszu od dołu czytaj: § 360 k. h. zamiast § 360 k. c.

Str. 149 mylnie oznaczono jako stronę 941.

Str. 168: Po 4 wierszu od góry opuszczono część zdania: „w postępowaniu cywilnem (§ 355 p. c.). Jednakże w niektórych przypadkach jest...”

Str. 168: Wiersz 5 od góry należy skreślić

Str. 260: w ostatnim wierszu od dołu czytaj: „tytułu” zamiast „wyroku”.